

**UCHWAŁA NR X/1/2021
RADY MIEJSKIEJ W BIERUNIU**

z dnia 28 października 2021 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035

Na podstawie art. 10f ust. 4 i art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.Urz. z 2021 r., poz. 1372), na wniosek Burmistrza Miasta Bierunia,

**RADA MIEJSKA W BIERUNIU
uchwała:**

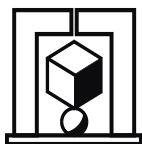
§ 1. Przyjęcie Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035 w brzmieniu stanowiącym załącznik nr 1 do niniejszej uchwały wraz z diagnozą sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Bierunia, w brzmieniu stanowiącym załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Bierunia.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Marcin Nyga

ALEKSANDER NOWORÓL KONSULTING

Głogoczów 995, 32-444 Głogoczów

<http://www.noworol.eu> E-mail: konsulting@noworol.eu

Strategia Rozwoju Miasta Bierunia 2035

Bieruń 2021

Zespół autorski Aleksander Noworól Konsulting

prof. dr hab. inż. arch. Aleksander Noworól

dr Kamilla Noworól

dr Michał Kudłacz

mgr Paweł Hałat

mgr inż. arch. Leszek Jasiński

Spis treści:

Wprowadzenie	5
Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	6
Wnioski z analizy SWOT.....	6
Wnioski z analizy przestrzennej Bierunia	7
Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym	10
Wizja	10
Cele strategiczne	10
Cele operacyjne oraz kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych.....	11
Cele operacyjne dla strategicznego Celu 1. Nowoczesna gospodarka.....	12
Cel operacyjny 1.1. Wysoka podaż terenów dla działalności gospodarczej.....	12
Cel operacyjny 1.2. Atrakcyjne miejsca zamieszkania dla pracowników istniejących firm i nowych przedsiębiorstw gospodarczych	13
Cel operacyjny 1.3. Poziom przedsiębiorczości zapewniający stabilny rozwój gospodarki miasta	13
Cel operacyjny 1.4. Kompetencje mieszkańców adekwatne do zmieniającej się sytuacji społeczno- gospodarczej oraz elastyczne wobec wyzwań	14
Cele operacyjne dla strategicznego Celu 2. Czyste i dobrze urządzone miasto	14
Cel operacyjny 2.1. Czyste powietrze	14
Cel operacyjny 2.2. Przyjazny środowisku i mieszkańcom oraz sprawny system transportowy miasta	15
Cel operacyjny 2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania	15
Cel operacyjny 2.4. Dostępne dla inwestycji tereny usług komercyjnych i publicznych.....	16
Cel operacyjny 2.5. Dostępne i odpowiednio zagospodarowane tereny zieleni i rekreacji.....	16
Cel operacyjny 2.6. Miasto chronione przed klęskami żywiołowymi i ich skutkami.....	17
Cel operacyjny 2.7. Obszary strategicznej interwencji Bierunia – koncentracja działalności władz miasta	17
Cele operacyjne dla strategicznego Celu 3. Bezpieczni i zadowoleni z życia w Bieruniu mieszkańcy	17
Cel operacyjny 3.1. Sprawna gospodarka komunalna oraz dostępne i wysokiej jakości usługi publiczne	17
Cel operacyjny 3.2. Sprawiedliwa transformacja - system osłon i wsparcia dla pracowników tracących pracę w górnictwie.....	18
Cele operacyjne dla strategicznego Celu 4. Sprawne i skuteczne zarządzanie miastem	19
Cel operacyjny 4.1. Miasto bierunian i miasto dla bierunian.....	19
Cel operacyjny 4.2. Systemowa i efektywna promocja Bierunia jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i zamieszkania	19

Cel operacyjny 4.3. Skuteczne wykorzystanie dostępnych systemów wsparcia i finansowania rozwoju	20
Cel operacyjny 4.4. Bieruń jako silne ogniwo powiązań oraz ważny partner w ramach współpracy ponadlokalnej i regionalnej	20
Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia	21
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Bierunia	24
Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie ..	30
Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy (OSI)	31
Obszary strategicznej interwencji wynikające z polityki krajowej	31
Obszary strategicznej interwencji wynikające z polityki regionalnej	33
Obszary strategicznej interwencji wynikające z diagnozy lokalnej – gminne obszary strategicznej interwencji.....	44
System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	48
Podsystem zarządzania Strategii Rozwoju Miasta Bierunia	48
Podsystem monitorowania i ewaluacji Strategii Rozwoju Miasta Bierunia	53
Syntetyczna analiza ram finansowych Strategii Rozwoju Miasta Bieruń	56
Spis rycin.....	63
Spis tabel	63
Uczestnicy prac towarzyszących opracowaniu Strategii Rozwoju Miasta Bierunia...	64
Załącznik 2. Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Bierunia	66

Wprowadzenie

1. Strategia rozwoju miasta Bierunia 2035, zwana dalej **Strategią**, powstała na podstawie umowy z Gminą Bieruń – Urzędem Miejskim w Bieruniu, zawartej w dniu 31.08.2020 r.
2. Podstawą opracowania Strategii były:
 - a. Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, określana jako **Diagnoza**, opracowana w 2020 r. i stanowiąca załącznik do niniejszego dokumentu;
 - b. bieżące konsultacje z Burmistrzem Bierunia i Urzędem Miejskim w Bieruniu;
 - c. konsultacje z komisjami Rady Miejskiej w Bieruniu;
 - d. konsultacje społeczne, prowadzone – w związku z pandemią COVID-19 w formie zdalnej, na platformie MS Teams;
 - e. konsultacje z zespołem urbanistów/architektów, opracowujących aktualizację studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Bierunia;
 - f. uwagi ewaluatora przedstawione w „Raplocie końcowym z ewaluacji ex-ante projektu Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035”;
 - g. aktualna wiedza na temat obecnych i prognozowanych zjawisk i procesów, charakteryzujących sytuację społeczno-gospodarczą Polski oraz Województwa Śląskiego;
 - h. aktualna wiedza na temat obecnych i prognozowanych zjawisk i procesów w gospodarce przestrzennej;
 - i. aktualna wiedza na temat metod i zasad planowania strategicznego i operacyjnego w jednostkach samorządu terytorialnego.
3. W dokumencie Strategii stosowane będzie – poza terminami zdefiniowanymi powyżej – następujące nazewnictwo:
 - a. Gmina Miejska Bieruń określana będzie jako: **Bieruń, Gmina** lub **Miasto**;
 - b. Urząd Miejski w Bieruniu zwany będzie urzędem lub UMB;
 - c. Proponowany model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, określany będzie jako **Model**;
 - d. gminne obszary strategicznej interwencji, określane będą jako: **GOSI**;
 - e. Gminny Program Rewitalizacji Bierunia zwany będzie **GPR**.
4. Diagnozę i Strategię opracowano w trybie współpracy samorządu Bierunia z zespołem autorskim Aleksander Noworól Konsulting w składzie:
 - a. prof. dr hab. inż. arch. Aleksander Noworól – konsultant i kierownik tematu,
 - b. dr Kamilla Noworól – konsultant,
 - c. dr Michał Kudłacz – konsultant,
 - d. mgr Paweł Hałat – konsultant.
 - e. mgr inż. arch. Leszek Jasiński – konsultant.

Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Wnioski z analizy SWOT

Analiza SWOT przeprowadzona w ramach opracowania diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Bierunia, prowadzi do następujących wniosków, determinujących strategię rozwoju miasta w horyzoncie 2035 r.

Przyjęto horyzont czasowy Strategii Rozwoju Miasta Bierunia do roku 2035. Jest to uzasadnione przede wszystkim specyfiką rozwojową miasta wynikającą z kompleksowości wyznaczonych w Strategii celów, a w tym szczególnie transformacją lokalnej gospodarki. Odnosi się to przede wszystkim do planowanych zmian w modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej. Jednocześnie w Strategii wskazano działania, których realizacja będzie odbywać się głównie do 2030 r., zgodnie z terminem obowiązywania Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”

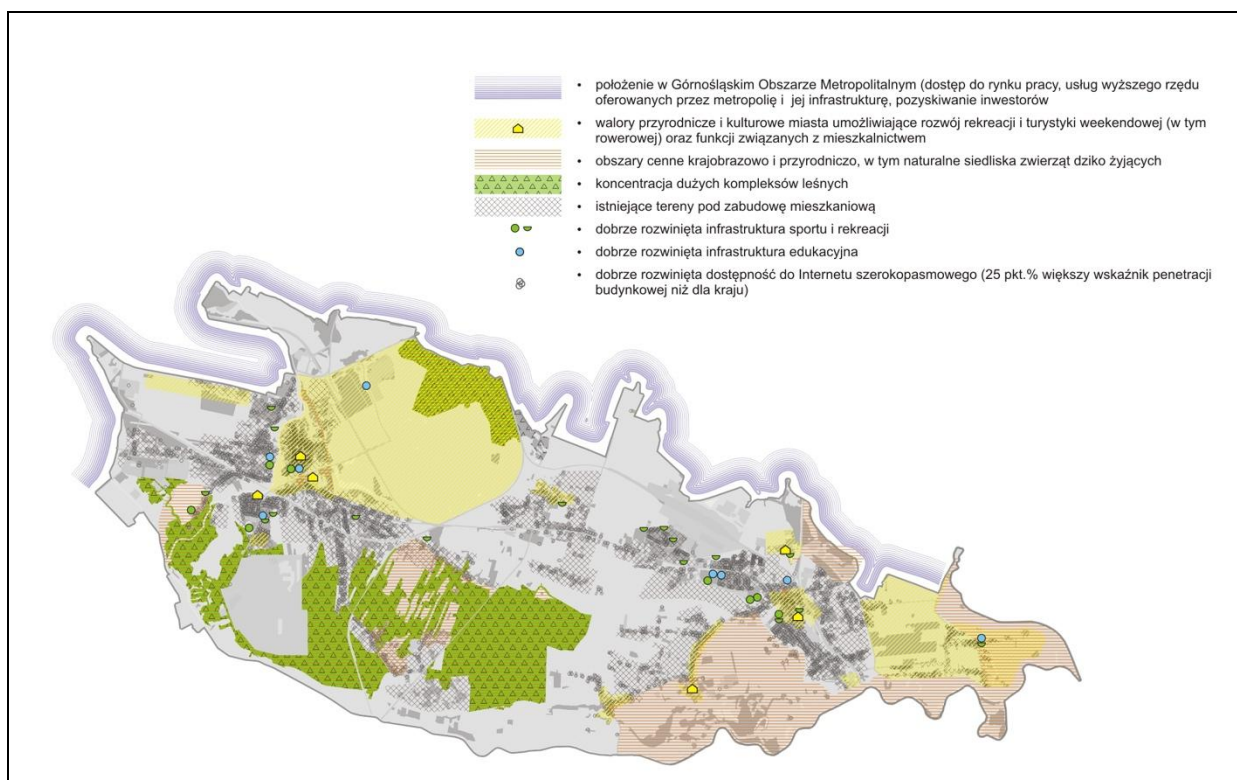
1. Kluczowym wyzwaniem dla Bierunia jest restrukturyzacja gospodarki, oznaczająca odejście od dominującej roli górnictwa w życiu ekonomicznym i społecznym miasta. Wynika to z potrzeby stawienia czoła zmianom klimatycznym, obserwowanym w skali globalnej. W związku z tym, że polityka przemysłowa państwa, stanowiąca o znaczeniu i rozwoju lub/i ograniczeniu aktywności przemysłu wydobywczego pozostaje poza sferą decyzyjną władz miasta oraz jego wspólnoty samorządowej, Strategia Rozwoju Bierunia 2035 musi zakładać odporność na możliwe rozstrzygnięcia władz krajowych. Oznacza to, że Strategia powinna stanowić podstawę dla zachowania prężności/odporności gospodarki miejskiej i warunków, w jakich żyją mieszkańcy.
Konsekwencje powyższej sytuacji są wielorakie i skłaniają do przyjęcia Strategii dostosowującej działania zgodnie ze scenariuszem oznaczającym rozszerzenie, niezwiązanej z górnictwem bazy ekonomicznej, wiąże się z zapowiedzą zatrzymania działalności wydobywczej w 2035 r.
2. Miasto powinno wszelkimi siłami rozszerzać niezwiązaną z górnictwem bazę ekonomiczną. Trzeba mieć przy tym świadomość, że w 15 letnim horyzoncie realizacji Strategii, zarysują się już w Polsce konsekwencje wpływu sztucznej inteligencji na rynek pracy. Oznaczają one, że w nowych zakładach wytwórczych i logistycznych zapotrzebowanie na pracowników będzie się zmniejszać w stosunku do aktualnie funkcjonujących przedsiębiorstw odpowiednich branż. Nowe miejsca pracy będą wymagały – co do zasady – wyższych kompetencji i niekoniecznie będą stanowić substytut zatrudnienia dla osób pracujących obecnie w górnictwie.
3. Konsekwencją powyższych rozważań jest nadanie większego znaczenia polityce społecznej i działaniom ochronnym, w szczególności wobec osób zmuszonych do zakończenia działalności zawodowej w górnictwie. Nie wiadomo też, jakie instrumenty osłonowe lub/i aktywizujące działalność osób zatrudnionych w przemyśle wydobywczym zostaną ostatecznie stworzone przez władze krajowe.
4. Miasto powinno stawić czoło zagrożeniu dla spójności przestrzennej Gminy, związanemu z budową trasy S1. Obszary sąsiadujące z trasą S1 stanowią naturalną przestrzeń dla przyszłego rozwoju gospodarczego. Potencjalnych inwestorów w tych nowych terenach działalności gospodarczej powinno się identyfikować nie w skali miasta, czy nawet obszaru metropolitalnego, lecz w układzie ogólnokrajowym, związanym z przebiegiem drogi ekspresowej S1. Nasuwa się sugestia, by dotychczasowe działania związane z lokalizacją usług administracyjnych i społecznych w sąsiedztwie przebiegu drogi ekspresowej S1 poszerzyć o nowe formy zagospodarowania na cele gospodarcze a w tym na usługi komercyjne. Taki nowy ośrodek usługowy mógłby być miejskim obszarem strategicznej interwencji, który silniej zwiąże Stary i Nowy Bieruń, tworząc pomost/węzeł pomiędzy istniejącymi układami

osadniczymi. Decyzje te powinny znaleźć odzwierciedlenie w rozwiązaniach planistycznych związanych z zagospodarowaniem przestrzennym.

5. Największym problemem Bierunia w chwili powstawania Strategii jest zanieczyszczenie powietrza. Jakość powietrza w Polsce jest konsekwencją polityki gospodarczej państwa, związanej z modelem energetyki opartej na spalaniu paliw kopalnych. Analogicznie, jak w przypadku wniosku nr 1 powyżej, samorząd Bierunia ma więc ograniczony wpływ na stan powietrza. Nie zmienia to faktu, że powinno się podejmować na poziomie gminnym wszelkie kroki ograniczające zanieczyszczenie powietrza, a szczególnie – niskiej emisji. Elementem, który warto rozważyć w trakcie prac nad studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Bierunia powinno być zalecenie ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zakazu wykorzystania ogrzewania na paliwo stałe w nowych obiektach budowlanych.
6. Lepsze wykorzystanie potencjału związanego z zabytkami i lokalnym, niematerialnym dziedzictwem kulturowym oraz walorami przyrodniczymi w procesach rozwojowych gminy.

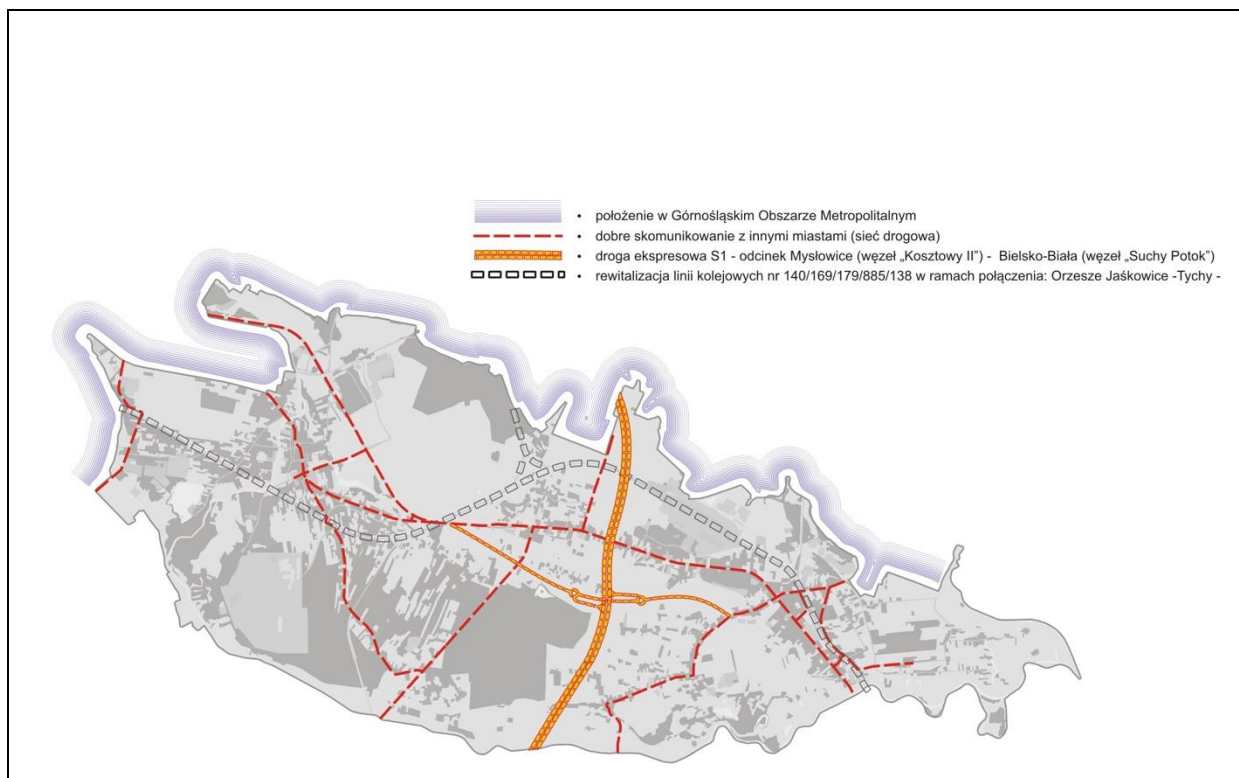
Wnioski z analizy przestrzennej Bierunia

Wnioski z analizy przestrzennej Bierunia przedstawiono w formie graficznej na poniższych rycinach. Opracowano je w układzie analizy strategicznej, czyli silnych stron i szans oraz słabych stron i zagrożeń. Legenda każdej z rycin stanowi zestaw wniosków, do uwzględnienia w dalszych pracach nad Strategią.

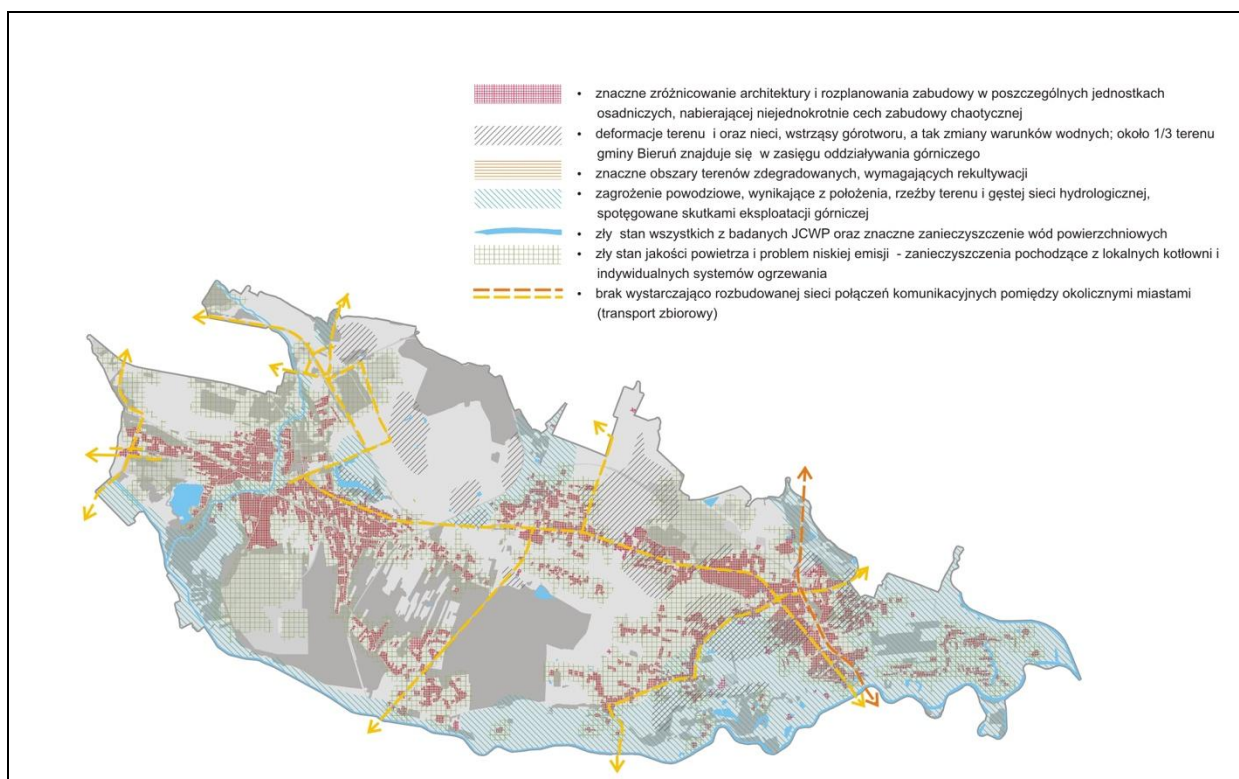
Ryc. 1. Potencjały rozwojowe przestrzeni Miasta Bierunia.

Źródło: opracowanie własne

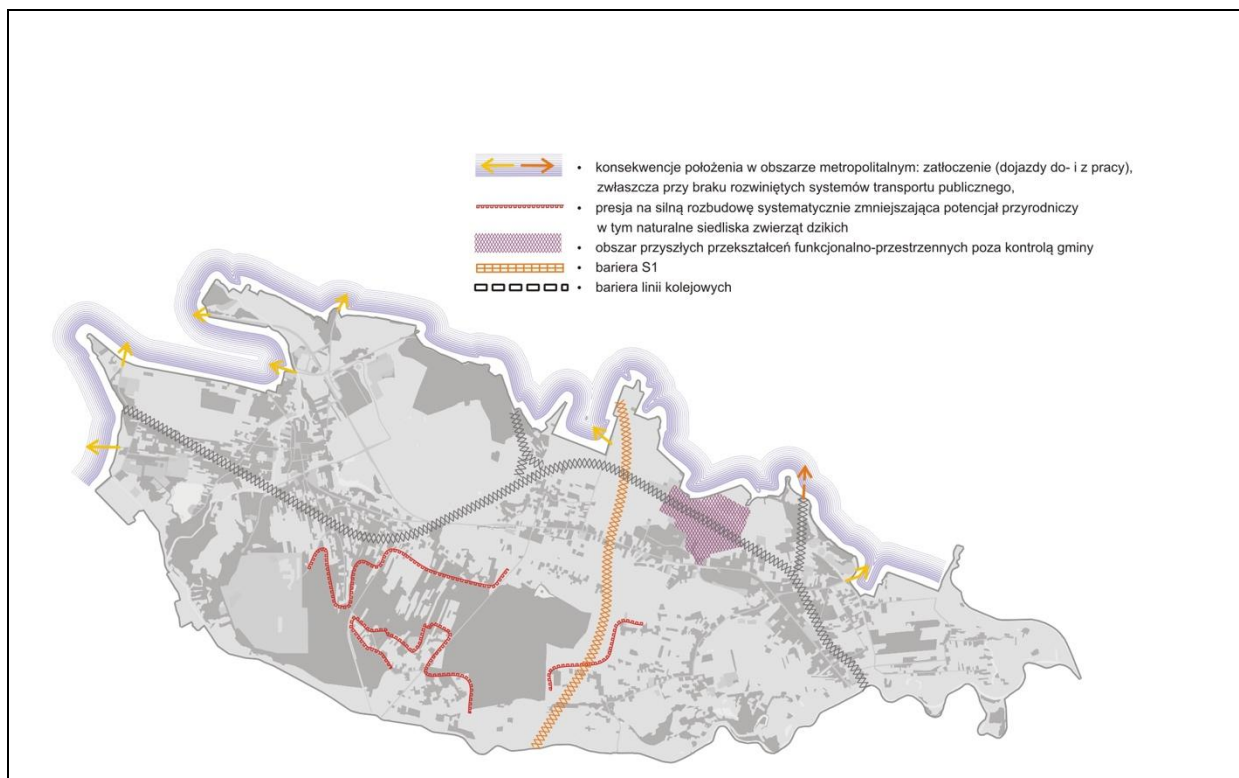
Ryc. 2. Układy przestrzenne sprzyjające dalszemu rozwojowi Bierunia.

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 3. Ograniczenia przestrzenne rozwoju Bierunia.

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 4. Bariery przestrzenne rozwoju Bierunia.

Źródło: opracowanie własne

Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym

Wizja

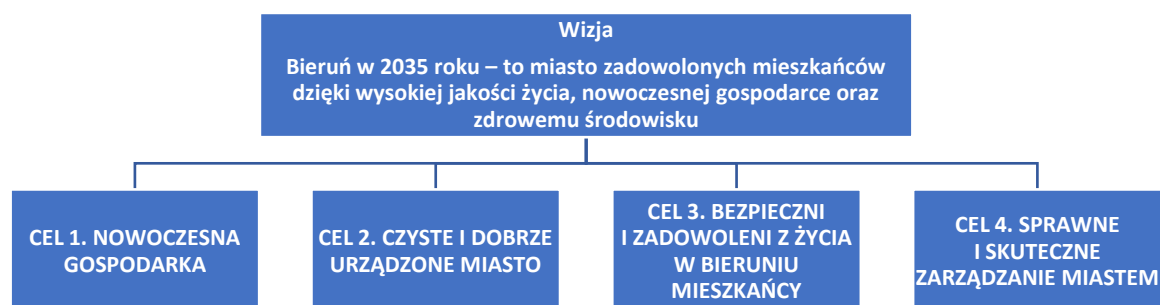
Wizja rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego przedstawia syntezę tego, jak wspólnota samorządowa Bierunia wyobraża sobie gminę w horyzoncie czasowym roku 2035. Przyjmuje się następujące brzmienie wizji rozwoju Gminy Bieruń:

Bieruń w 2035 roku – to miasto zadowolonych mieszkańców dzięki wysokiej jakości życia, nowoczesnej gospodarce oraz zdrowemu środowisku

Tak sformułowana wizja stanowi wytyczną dla kolejnych elementów Strategii, a to: celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków ich wdrażania. W powiązaniu z wnioskami z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, wizja pozwala też na formułowanie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy.

Cele strategiczne

Wizję i cele strategiczne rozwoju Bierunia do 2035 r. przedstawiono na schemacie – Rycinie 5.

Ryc. 5. Wizja rozwoju Bierunia do 2035 r. oraz cele strategiczne

Źródło: opracowanie własne

Przyjmuje się cele strategiczne, które przedstawia Rycina 5. Cele te sformułowano na podstawie wniosków z Diagnozy oraz konsultacji społecznych, wymienionych w rozdziale „Wprowadzenie”.

Cel 1. Nowoczesna gospodarka przedstawia zakładany stan Gminy w związku tworzeniem bazy ekonomicznej rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego. Globalne i krajowe uwarunkowania wymuszają istotne zmiany w tym obszarze, w szczególności – w polskich gminach górniczych. Uwarunkowania te mają charakter branżowy i cywilizacyjny. Zagrożenia klimatyczne i związana z nimi polityka gospodarcza Unii Europejskiej i Polski, skłaniają do reorientacji gospodarki lokalnej w sposób zmniejszający czy nawet eliminujący uzależnienie od górnictwa. Otwarcie na inne sektory gospodarcze jest niezbędnym czynnikiem wykorzystania potencjału i kompetencji mieszkańców dla zachowania i poprawy ich sytuacji materialnej. Zagrożenie cywilizacyjne wiąże się też z trzecią i czwartą rewolucją przemysłową. Gospodarka lokalna musi uwzględniać przewidywany

wzrost wpływu sztucznej inteligencji i związane z tym procesy technologiczne oraz zmiany na rynku pracy. Wymienione czynniki wymagają przygotowania się do restrukturyzacji gospodarki co powinno objąć: zwiększenie podaży terenów dla działalności gospodarczej, stworzenie zaplecza mieszkaniowego dla nowych pracowników, podbudzanie poziomu przedsiębiorczości oraz systematyczne podnoszenie poziomu kompetencji mieszkańców Bierunia.

Cel 2. Czyste i dobrze urządzone miasto odnosi się do uwarunkowań przestrzennych i środowiskowych, wynikających z aktualnych problemów Bierunia, wynikających z położenia i układu fizjograficznego Gminy, zagospodarowania przestrzennego, jak i zanieczyszczenia środowiska. Cel 2. odnosi się do wielu rodzajów zagadnień, w szczególności opisanych w innych rozdziałach Strategii, a to: „Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Bierunia”, „Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie” oraz „Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy”. W powiązaniu z wymienionymi tematami, Cel 2. dotyczy poprawy stanu powietrza w Mieście, usprawnienia systemu transportowego, polepszenia jakości i standardów zamieszkania oraz poprawy dostępności dla różnego typu usług i terenów zielonych/rekreacyjnych.

Cel 3. Bezpieczni i zadowoleni z życia w Bieruniu mieszkańcy koncentrują się na kwestiach społecznych. Warto przy tym wskazać dwa obszary tematyczne. Z jednej strony kwestie te dotyczą poziomu świadczenia usług publicznych, a szczególnie gospodarki komunalnej, będącej kluczowym zadaniem samorządu gminnego. Odnowa gospodarki Miasta stawia z kolei innego typu wymagania przed lokalną polityką społeczną. Obejmowane przez nią środki i sposoby działania w skali lokalnej powinny w sposób elastyczny reagować na – niezależną od Gminy – politykę Rządu RP i Województwa Śląskiego w sferze transformacji gospodarczej. Cel 3. obejmuje więc sprawy związane z zapewnieniem sprawnej gospodarki komunalnej oraz poprawy dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, a także wpisanie się w proces sprawiedliwej transformacji, obejmującej system osłon i wsparcia dla pracowników tracących pracę w górnictwie.

Cel 4. Sprawne i skuteczne zarządzanie miastem dotyczy bezpośrednio aktywności podejmowanych przez samorząd Bierunia: Urząd Miejski i miejskie jednostki organizacyjne, dla zapewnienia wysokiej jakości procesów zawiadywania wszelkiego typu sprawami Gminy, w tym w odniesieniu do realizacji, wymienionych wyżej, pozostałych trzech celów strategicznych. Cel 4. odnosi się do funkcjonowania Urzędu Miejskiego, działającego dla mieszkańców i z mieszkańcami, przy wykorzystaniu instrumentów partycypacji i konsultacji społecznych. Wobec transformacji gospodarczej, ważnym elementem Celu 4 jest i będzie promocja miasta jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i zamieszkania. Wobec korzyści płynących z funkcjonowania Polski w ramach Unii Europejskiej, administracja lokalna musi wykazywać skuteczność w pozyskiwaniu i wykorzystywaniu dostępnych systemów wsparcia i finansowania rozwoju. I wreszcie, samorząd lokalny powinien stanowić ważne ogniwo powiązań oraz występować jako ważny partner w ramach współpracy ponadlokalnej i regionalnej.

Powyższa struktura celów strategicznych stanowi podstawę dla sformułowania celów operacyjnych, które rozwijają i uszczegółowiają wymienione wątki tematyczne.

Cele operacyjne oraz kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych

Poniżej przedstawiono cele operacyjne Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035 w układzie

poszczególnych celów strategicznych.

Cele operacyjne dla strategicznego Celu 1. Nowoczesna gospodarka

Dla strategicznego Celu 1. **Nowoczesna gospodarka** sformułowano cztery cele operacyjne:

- 1.1. Wysoka podaż terenów dla działalności gospodarczej,
- 1.2. Atrakcyjne miejsca zamieszkania dla pracowników istniejących firm i nowych przedsięwzięć gospodarczych,
- 1.3. Poziom przedsiębiorczości zapewniający stabilny rozwój gospodarki miasta,
- 1.4. Kompetencje mieszkańców adekwatne do zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej oraz elastyczne wobec wyzwań.

Poniżej przedstawiono opis poszczególnych celów operacyjnych i wykaz kierunków działań podejmowanych dla ich realizacji.

Cel operacyjny 1.1. Wysoka podaż terenów dla działalności gospodarczej

Transformacja gospodarcza Bierunia jest uwarunkowana wieloma czynnikami, z których wiele nie jest możliwych do zdefiniowania w 2021 r. Tym niemniej, pomimo zmiany cywilizacyjnej, polegającej na przeniesieniu części działalności gospodarczej do środowiska domowego, podaż terenów dedykowanych działalności gospodarczej pozostaje elementem przewagi konkurencyjnej każdej gminy. Dostępność uzbrojonych terenów inwestycyjnych, położonych w pobliżu szlaków komunikacyjnych kolejowych lub/i drogowych stanowi ważną zachętę dla inwestorów i dysponentów środków publicznych, będących kluczową grupą docelową marketingu terytorialnego. Zapewnienie takiej dostępności wymaga: przygotowań obejmujących uregulowanie kwestii własnościowych, odpowiednich ustaleń w dokumentach związanych z zagospodarowaniem przestrzennym, stworzenia zachęt prawno-finansowych, wreszcie – aktywnej promocji terenów inwestycyjnych publicznych i prywatnych.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 1.1. Wysoka podaż terenów dla działalności gospodarczej:

- 1.1.1 Przeprowadzenie zmian w systemie zagospodarowania przestrzennego (studium, plany miejscowe), ukierunkowane na nowe aktywności gospodarcze i zgodne z modelem systemu funkcjonalno-przestrzennego gminy;
- 1.1.2. Kontynuacja współpracy z zarządcą specjalnej strefy ekonomicznej na rzecz wzmocnienia Bierunia jako części Polskiej Strefy Inwestycji;
- 1.1.3. Stworzenie systemu promocji terenów inwestycyjnych we współpracy z właścicielami i dysponentami nieruchomości;
- 1.1.4. Skoordynowanie inwestycji infrastrukturalnych Gminy z potrzebami inwestorów biznesowych.

Cel operacyjny 1.2. Atrakcyjne miejsca zamieszkania dla pracowników istniejących firm i nowych przedsiębiorstw gospodarczych

Aglomeracja górnośląsko-zagłębiowska jest w skali kraju obszarem gęsto zaludnionym. Atrakcyjne miejsca zamieszkania stanowią więc ważny czynnik regionalnej konkurencyjności gospodarczej. W konsekwencji warunkiem dalszego rozwoju gospodarki Bierunia jest zwiększenie lokalnych zasobów mieszkaniowych na sprzedaż i wynajem. W opinii wielu uczestników warsztatów strategicznych, niska podaż mieszkań w Bieruniu stanowi dziś istotną barierę, bez przekroczenia której, dalszy rozwój miasta nie będzie możliwy. Warto podkreślić, że na konkurencyjnym rynku mieszkaniowym aglomeracji oraz przy dobrze rozwiniętej sieci transportowej, standard nowych lokali i zespołów mieszkalnych powinien zachęcać do osiedlenia się w Bieruniu. Podjęte działania powinny obejmować rozwiązania regulacyjne, związane z zagospodarowaniem przestrzennym oraz wysokie standardy obsługi, tak na etapie inwestowania, jak i zamieszkania.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 1.2. Atrakcyjne miejsca zamieszkania dla pracowników istniejących firm i nowych przedsiębiorstw gospodarczych

1.2.1. Przeprowadzenie zmian w systemie zagospodarowania przestrzennego (studium, plany miejscowe), ukierunkowane na stworzenie atrakcyjnej oferty nieruchomości mieszkaniowych, zgodne z modelem systemu funkcjonalno-przestrzennego gminy;

1.2.2. Stworzenie standardu obsługi nowego mieszkańca i inwestora w celu ułatwienia osiedlenia się w Bieruniu.

Cel operacyjny 1.3. Poziom przedsiębiorczości zapewniający stabilny rozwój gospodarki miasta

Bieruń, na tle sąsiedzkich gmin, charakteryzuje się relatywnie niskim poziomem przedsiębiorczości. Stanowi to barierę rozwoju dla nowoczesnej gospodarki, w której istotną rolę odgrywa indywidualna zdolność do uczenia się i zdobywania nowych kompetencji w zmieniających się uwarunkowaniach technologicznych, społecznych i ekonomicznych. Poprawa poziomu przedsiębiorczości musi wiązać się ze zmianą indywidualnych postaw wobec trwałości uprawianego zawodu, co wiąże się z otwartością na uczenie się przez całe życie. Zmiana taka wymaga pracy edukacyjnej, prowadzonej przez instytucje publiczne i prywatne (doradztwo) oraz tworzenia systemu wsparcia organizacyjno-finansowego dla osób przekwalifikujących się lub/i pragnących uruchomić własną działalność gospodarczą.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 1.3. Poziom przedsiębiorczości zapewniający stabilny rozwój gospodarki miasta

1.3.1. Rozwój systemu doradztwa gospodarczego i zawodowego;

1.3.2. Stworzenie platformy wsparcia osób dążących do uruchomienia własnej działalności gospodarczej;

1.3.3. System zachęt dla nowych przedsiębiorców, szczególnie zatrudniających osoby odchodzące z górnictwa takich jak: inkubator, fundusz kredytowo-pożyczkowy, granty/stypendia dla osób przekwalifikujących się.

Cel operacyjny 1.4. Kompetencje mieszkańców adekwatne do zmieniającej się sytuacji społeczno- gospodarczej oraz elastyczne wobec wyzwań

We współczesnej gospodarce kompetencje pracowników stanowią zasadniczy czynnik zatrudnienia. Dzisiejsi przedsiębiorcy liczą na pracowników elastycznych, zdolnych do nabywania nowych umiejętności i uczenia się nowych zadań. Przyjmuje się, że potencjał pracownika jest sumą inteligencji poznawczej i wiedzy (zwłaszcza technicznej/technologicznej), pomnożoną przez inteligencję emocjonalną. Rozwój kompetencji społecznych, w tym – umiejętności współpracy i pracy zespołowej – to cechy nie zawsze wykształcane przez powszechny system edukacyjny. W Strategii warto przyjąć, że rozwój nowoczesnej gospodarki w Bieruniu wymaga stworzenia nowych form budowania tak rozumianego potencjału mieszkańców.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 1.4. Kompetencje mieszkańców adekwatne do zmieniającej się sytuacji społeczno- gospodarczej oraz elastyczne wobec wyzwań

1.4.1. Współpraca z uczelniami i placówkami kształcenia ustawicznego z województw śląskiego i małopolskiego;

1.4.2. Współpraca z instytucjami otoczenia biznesu.

Cele operacyjne dla strategicznego Celu 2. Czyste i dobrze urządzone miasto

Dla strategicznego Celu 2. **Czyste i dobrze urządzone miasto** sformułowano siedem celów operacyjnych:

- 2.1. Czyste powietrze,
- 2.2. Przyjazny środowisku i mieszkańcom oraz sprawny system transportowy miasta,
- 2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania,
- 2.4. Dostępne dla inwestycji tereny usług komercyjnych i publicznych,
- 2.5. Dostępne i odpowiednio zagospodarowane tereny zieleni i rekreacji,
- 2.6. Miasto chronione przed klęskami żywiołowymi i ich skutkami,
- 2.7. Obszary strategicznej interwencji Bierunia – koncentracja działalności władz Miasta.

Poniżej przedstawiono opis poszczególnych celów operacyjnych i wykaz kierunków działań podejmowanych dla ich realizacji.

Cel operacyjny 2.1. Czyste powietrze

Zanieczyszczenie powietrza w Bieruniu stanowi główny problem środowiskowy. Można przyjąć, że tylko w części jest ono wynikiem bezpośredniej aktywności gospodarczej bieruńskich firm oraz lokalnej gospodarki komunalnej i mieszkaniowej. Jednak z uwagi na skalę zagrożeń, które wiążą się ze stanem powietrza, istnieje potrzeba podjęcia wszelkich działań, zmierzających do poprawy stanu powietrza. Działania te wiążą się z upowszechnieniem wykorzystania energii odnawialnej, ograniczaniem niskiej emisji ze źródeł transportowych oraz edukacją ekologiczną.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 2.1. Czyste powietrze

2.1.1. Ograniczenie niskiej emisji ze źródeł grzewczych – poprawa efektywności energetycznej **oraz** szerokie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w obiektach publicznych i prywatnych;

2.1.2. Ograniczenie niskiej emisji ze źródeł transportowych;

2.1.3. Działania edukacyjne i współpraca z mieszkańcami na rzecz wdrażania ekologicznych rozwiązań.

Cel operacyjny 2.2. Przyjazny środowisku i mieszkańcom oraz sprawny system transportowy miasta

We współczesnej gospodarce przestrzennej przepływy towarów, usług, ludzi i informacji mają kluczowe znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego. Przepływy te mają istotne konsekwencje zarówno dla sprawności gospodarki i podnoszenia jakości życia mieszkańców, jak i dla czystości powietrza. Wyzwaniem Strategii jest więc rozwój sprawnych i przyjaznych środowisku form mobilności, w szczególności wykorzystujących transport publiczny, węzły intermodalne oraz indywidualne rozwiązania w zakresie sposobów przemieszczania się.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 2.2. Przyjazny środowisku i mieszkańcom oraz sprawny system transportowy miasta

2.2.1. Rozwój transportu publicznego w powiązaniu z planami aglomeracyjnymi, w szczególności – wykorzystanie nowych powiązań kolejowych;

2.2.2. Upowszechnienie rozwiązań niskoemisyjnych lub bez-emisyjnych w transporcie indywidualnym;

2.2.3. Dostępność różnych form transportu publicznego poprzez rozbudowę sieci połączeń, zróżnicowanie sposobów przemieszczania się (np. rower miejski, e-hulajnogi) oraz integrację elementów miejskiego systemu transportowego.

Cel operacyjny 2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania

Standardy zamieszkania wpływają istotnie na jakość życia w mieście. Zależą od jakości rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych, w szczególności od dostępności usług publicznych. Ważną cechą tkanki miejskiej jest też dostępność do infrastruktury technicznej, szczególnie ważna jest dostępna sieć kanalizacji sanitarnej, która jednocześnie zapewnia poprawę jakości środowiska.

Bieruń do roku 2035 powinien także w maksymalnym stopniu realizować koncepcję tzw. „miasta 15-minutowego”, w którym izochrona dojścia do przystanków komunikacji publicznej oraz kluczowych usług handlowych, kulturalnych i rekreacyjnych nie przekracza kwadransa.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania

2.3.1. Zapewnienie dostępności wszystkich mieszkańców do podstawowych usług komunalnych (m.in. poprzez modernizację sieci kanalizacji sanitarnej);

2.3.2. Zrównoważona dostępność do usług publicznych – stworzenie lokalnych standardów dostępności;

2.3.3. Wysoka jakość przestrzeni publicznych we wszystkich częściach Bierunia.

Cel operacyjny 2.4. Dostępne dla inwestycji tereny usług komercyjnych i publicznych

Realizacja drogi ekspresowej S1 oraz potencjalne wykorzystanie terenów pokopalnianych pozwalają założyć zwiększoną podaż nowych terenów inwestycyjnych. Niniejszy cel operacyjny wiąże się z koncentracją działań władz publicznych na wykorzystanie „uwalnianych” nieruchomości dla podniesienia jakości życia w Gminie, a przy tym – dla podniesienia poziomu integracji Bierunia Starego i Bierunia Nowego. Ideą, proponowaną w Strategii, jest wykreowanie przy węźle drogi ekspresowej S1 oraz drogi krajowej 44 ośrodka usługowego wiążącego wschód i zachód Bierunia. Dokonać tego można poprzez decyzje w sferze zagospodarowania przestrzennego (por. rozdział „Model struktury funkcjonalno-przestrzennej”) oraz podjęcie działań organizacyjnych w partnerstwie z podmiotami publicznymi i prywatnymi zainteresowanymi stworzeniem nowej oferty usługowej w tych lokalizacjach.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 2.4. Dostępne dla inwestycji tereny usług komercyjnych i publicznych

2.4.1. Nowy ośrodek usługowy w rejonie drogi ekspresowej S1;

2.4.2. Kompleksowy program zagospodarowania terenów pokopalnianych.

Cel operacyjny 2.5. Dostępne i odpowiednio zagospodarowane tereny zieleni i rekreacji

Strategia rozwoju miasta Bierunia 2035 zakłada dalszy rozwój gospodarczy miasta oraz związane z tym powiększanie zasobów mieszkaniowych i usługowych dla obsługi mieszkańców i przedsiębiorców. Kierunek taki uwzględniać musi rosnącą świadomość społeczną i potrzeby w sferze kontaktu z przyrodą oraz rekreacji i wypoczynku. Podnoszenie jakości życia wymusza zwiększenie standardów usług sportowych i rekreacyjnych, na które jest coraz większe zapotrzebowanie. Okolicznością sprzyjającą jest dla Bierunia możliwość powiązania ciągów rekreacyjnych pieszych i rowerowych z infrastrukturą miasta Tychy i innych sąsiedzkich gmin.

Z drugiej strony należy równoważyć działania udostępniające walory przyrodnicze Gminy w kontekście prowadzenia właściwej gospodarki leśnej i wodnej, które muszą uwzględniać ochronę zasobów m.in. ze względu na niskie zasoby wodne w Polsce.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 2.5. Dostępne i odpowiednio zagospodarowane tereny zieleni i rekreacji

2.5.1. Poprawa jakości środowiska naturalnego poprzez upowszechnienie małej retencji, zatrzymującej lub spowalniającej spływ wód opadowych;

2.5.2. Podniesienie standardu zagospodarowania terenów zielonych na cele sportowe i rekreacyjne;

2.5.3. Usieciowienie ciągów sportowo-rekreacyjnych (ścieżki rowerowe i pieszne) w skali powiatu i GZM oraz w powiązaniu z terenami rekreacyjnymi Tychów.

Cel operacyjny 2.6. Miasto chronione przed klęskami żywiołowymi i ich skutkami

Zagrożenia dla bezpieczeństwa mieszkańców muszą być uwzględniane w systemie programowania rozwoju lokalnego. W przypadku Bierunia występują dwa specyficzne rodzaje ryzyka, które Gmina powinna uwzględniać w swoich działaniach. Są to powodzie oraz szkody górnicze. Każde z tych zjawisk wymaga odpowiedniego przygotowania organizacyjnego i operacyjnego, za które odpowiedzialny jest samorząd lokalny.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 2.6. Miasto chronione przed klęskami żywiołowymi i ich skutkami

2.6.1. Zabezpieczenie miasta przed powodzią;

2.6.2. Zabezpieczenie miasta w związku z ryzykiem wystąpienia szkód górniczych.

Cel operacyjny 2.7. Obszary strategicznej interwencji Bierunia – koncentracja działalności władz miasta

Obszary strategicznej interwencji na szczeblu lokalnym stanowią element terytorializacji polityki rozwoju i polegają na określeniu szczególnych miejsc, na których będzie się koncentrowała działalność władz lokalnych. Tematowi temu poświęcony jest osobny rozdział Strategii pt. „Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy (OSI)”. Warto jednak odnotować znaczenie tego typu obszarów, dedykując im osobny cel operacyjny.

Cele operacyjne dla strategicznego Celu 3. Bezpieczni i zadowoleni z życia w Bieruniu mieszkańcy

Dla strategicznego Celu 3. **Bezpieczni i zadowoleni z życia w Bieruniu mieszkańcy** sformułowano dwa cele operacyjne:

3.1. Sprawna gospodarka komunalna oraz dostępne i wysokiej jakości usługi publiczne,

3.2. Sprawiedliwa transformacja – system osłon i wsparcia dla pracowników tracących pracę w górnictwie.

Poniżej przedstawiono opis poszczególnych celów operacyjnych i wykaz kierunków działań podejmowanych dla ich realizacji.

Cel operacyjny 3.1. Sprawna gospodarka komunalna oraz dostępne i wysokiej jakości usługi publiczne

Opisane powyżej działania związane z lokalizacją usług i ich dostępnością stanowią istotny element polityki społecznej Miasta. Dla wysokiej jakości życia niezbędne są działania samorządu w sferze odpowiedniej podaży usług, które – w polskich warunkach ustrojowych – w znacznym stopniu realizowane są przez gminę. Chodzi tu o usługi związane z tzw. gospodarką komunalną, ale także usługi społeczne, związane z edukacją, administracją, kulturą i zdrowiem. Realizacja tych usług wymaga zapewnienia organizacji przez służby gminne lub inne podmioty oraz zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych. Te pozornie rutynowe zadania samorządu gminnego

wystawione będą na próbę, związaną się ze starzeniem się społeczeństwa. Proces ten oznacza wzrost potrzeb zdrowotnych i opiekuńczych, a jednocześnie potrzebę dopasowania oferty usług do wymagań zmieniających się ilościowo grup wiekowych (np. w sferze edukacji). Strategia zakłada także aktywizację usług kultury w stronę promowania dziedzictwa materialnego i niematerialnego, jako czynnika atrakcyjności turystycznej Bierunia.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 3.1. Sprawna gospodarka komunalna oraz dostępne i wysokiej jakości usługi publiczne

3.1.1. Realizacja ustawowych zadań komunalnych gminy przy zapewnieniu wysokich standardów obsługi mieszkańców – dalszy rozwój i modernizacja infrastruktury komunalnej,

3.1.2. Upowszechnienie e-administracji wśród bierunian,

3.1.3. Działania na rzecz rozwoju Bierunia jako ośrodka kultury, promującego lokalne dziedzictwo i animującego atrakcyjność turystyczną Bierunia,

3.1.4. Sprawny system ochrony zdrowia mieszkańców Bierunia,

3.1.5. Sprawny system edukacji i opieki nad dziećmi,

3.1.6. Promocja aktywnego i zdrowego stylu/trybu życia wśród najmłodszych bierunian,

3.1.7. Sprawny system ochrony i aktywizacji osób samotnych i starszych.

Cel operacyjny 3.2. Sprawiedliwa transformacja - system osłon i wsparcia dla pracowników tracących pracę w górnictwie

Transformacja gospodarcza stanowi trudne wyzwanie dla sfery społecznej wspólnot lokalnych i samorządów. Utrata stałej i dobrze płatnej pracy może grozić zubożeniem i pogorszeniem sytuacji materialnej wielu rodzin. Perspektywa taka, szczególnie w kontekście powiązania gospodarki Miasta z przemysłem wydobywczym, budzić może uzasadnione obawy mieszkańców o ich przyszłość. Niezależnie od zakładanego wsparcia ze strony władz państwowych i regionalnych (por. podrozdziały: „Obszary strategicznej interwencji wynikające z polityki krajowej” oraz „Obszary strategicznej interwencji wynikające z polityki regionalnej”), Strategia zakłada aktywną postawę samorządu Bierunia wobec zagrożeń dla jakości i poziomu życia wielu mieszkańców Miasta. Wiąże się to z wypracowaniem programu aktywizacji zwolnionych górników do wykonywania nowych zawodów oraz zakładania własnej działalności gospodarczej. Programowi temu powinny towarzyszyć działania osłonowe w obszarze bezpieczeństwa socjalnego, w tym dotyczące lokalnej polityki mieszkaniowej.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 3.2. Sprawiedliwa transformacja – system osłon i wsparcia dla pracowników tracących pracę w górnictwie

3.2.1. Stworzenie kompleksowego, wielosektorowego programu transformacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Bierunia;

3.2.2. Zapewnienie wysokich standardów bezpieczeństwa socjalnego;

3.2.3. Racjonalna polityka mieszkaniowa miasta;

3.2.4. Programy i systemy przekwalifikowania i kształcenia ustawicznego.

Cele operacyjne dla strategicznego Celu 4. Sprawne i skuteczne zarządzanie miastem

Dla strategicznego Celu 4. **Sprawne i skuteczne zarządzanie miastem** sformułowano cztery cele operacyjne:

- 4.1. Miasto bierunian i miasto dla bierunian,
- 4.2. Systemowa i efektywna promocja Bierunia jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i zamieszkania,
- 4.3. Skuteczne wykorzystanie dostępnych systemów wsparcia i finansowania rozwoju,
- 4.4. Bieruń jako silne ogniwo powiązań oraz ważny partner w ramach współpracy ponadlokalnej i regionalnej.

Poniżej przedstawiono opis poszczególnych celów operacyjnych i wykaz kierunków działań podejmowanych dla ich realizacji.

Cel operacyjny 4.1. Miasto bierunian i miasto dla bierunian

Rozwój gospodarczy i społeczny Polski, potwierdzony obiektywnymi wskaźnikami, trwa od czasu transformacji ustrojowej z przełomu 1989/1990. Jego wynikiem jest ogólne podniesienie poziomu życia w Polsce oraz samo wydłużenie życia. Tego rodzaju zmiany wzmacniają poczucie podmiotowości społeczeństwa. Czynnikiem dodatkowo wzmacniającym ten proces jest samorządność terytorialna, ugruntowana trzema dekadami doświadczeń. Strategia kładzie nacisk na uwzględnienie w lokalnym systemie zarządzania publicznego uczestnictwa społecznego w podejmowaniu decyzji dotyczących wspólnoty lokalnej. Chodzi tu także o integrację bierunian w sensie przestrzennym i społecznym, przy włączeniu organizacji pozarządowych. Dalej idącym wyzwaniem jest stworzenie lokalnej polityki migracyjnej, która może stanowić przyczynek do łagodzenia zmian wynikających ze zmian demograficznych.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 4.1. Miasto bierunian i miasto dla bierunian

- 4.1.1. Partycypacja mieszkańców w procesie zarządzania miastem;
- 4.1.2. Działania na rzecz spójności i integracji miasta;
- 4.1.3. Wsparcie bieruńskich organizacji pozarządowych i włączenie ich w lokalne systemy zarządzania;
- 4.1.4. Promocja potencjału i osiągnięć bierunian;
- 4.1.5. Opracowanie zasad i instrumentów lokalnej polityki migracyjnej, ukierunkowanej na pozyskanie nowych mieszkańców spoza gminy, a w szczególności – z zagranicy.

Cel operacyjny 4.2. Systemowa i efektywna promocja Bierunia jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i zamieszkania

Jak zaznaczono, 4. cel strategiczny Strategii ma charakter horyzontalny i dotyczy wdrażania wszystkich jej zapisów. We współczesnym, zglobalizowanym świecie, otwartym na krajowe i międzynarodowe przepływy osób, towarów, kapitałów i usług, nie można nie doceniać marketingu

terytorialnego. Promocja Gminy pełni przy tym rolę zasadniczą. Powinna ona być ukierunkowana na cztery grupy docelowe marketingu: inwestorów i dysponentów środków finansowych, rynki zagraniczne, przyjezdnych (w tym - turystów) oraz – co najważniejsze – samych mieszkańców Bierunia.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 4.2. Systemowa i efektywna promocja Bierunia jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i zamieszkania

4.2.1. Promocja gospodarcza przedsiębiorstw zlokalizowanych w Bieruniu;

4.2.2. Upowszechnienie lokalnego dziedzictwa materialnego i niematerialnego.

Cel operacyjny 4.3. Skuteczne wykorzystanie dostępnych systemów wsparcia i finansowania rozwoju

Wśród instrumentów zarządzania publicznego, pozyskiwanie środków finansowych i kapitałów rozwojowych pełni bardzo istotną rolę. Gospodarka polska oraz usługi publiczne wciąż nie nadążają za aspiracjami Polaków. Pozyskanie i wykorzystanie dostępnych systemów wsparcia i środków stanowi wyzwanie dla aktywności władz publicznych wszelkich poziomów rządzenia i zarządzania. Zakłada się, że poza europejskimi i krajowymi systemami pomocowymi, w realizację Strategii zostaną też zaangażowane środki prywatne, stanowiące podstawę działalności gospodarczej.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 4.3. Skuteczne wykorzystanie dostępnych systemów wsparcia i finansowania rozwoju

4.3.1. Pozyskiwanie dostępnych środków pomocowych w skali UE, krajowej i regionalnej;

4.3.2. Pozyskiwanie kapitału na inwestycje ze źródeł prywatnych – m.in. z wykorzystaniem publiczno-prywatnych schematów finansowania;

4.3.3. Animowanie powstawania regionalnych organizacji i sieci wspierania rozwoju.

Cel operacyjny 4.4. Bieruń jako silne ogniwo powiązań oraz ważny partner w ramach współpracy ponadlokalnej i regionalnej

Współcześnie zarówno prowadzenie działalności gospodarczej jak i działania władz publicznych wymagają koordynacji i partnerstwa różnych podmiotów. Przejawia się to w formie tzw. zarządzania wielopasmowego, obejmującego zarządzanie wielopodmiotowe (z różnych poziomów rządzenia, od Unii Europejskiej, po skalę lokalną) i zarządzania wielosektorowego (obejmującego stronę publiczną, gospodarczą i społeczną, a nawet – indywidualnych mieszkańców). System zarządzania rozwojem Bierunia musi zatem być nastawiony na współpracę z różnego typu podmiotami, wykorzystując istniejące, ale i nowo tworzone powiązania i sieci kooperacji. Obok budowania przewag konkurencyjnych, właśnie współpraca terytorialna może być czynnikiem poprawy jakości życia w Mieście.

Kierunki realizacji Celu operacyjnego 4.4. Bieruń jako silne ogniwo powiązań oraz ważny partner w ramach współpracy ponadlokalnej i regionalnej

4.4.1. Współpraca w ramach GZM;

4.4.2. Współpraca z Tychami, Powiatem Bieruńsko-Lędzińskim oraz gminami Powiatu Bieruńsko-Lędzińskiego;

4.4.3. Współpraca z ponadlokalnymi organizacjami pozarządowymi i samorządowymi, o profilu tematycznym związanym ze strategicznymi wyzwaniami Bierunia (transformacja gospodarcza, zanieczyszczenie środowiska);

4.4.4. Współpraca z miastami Małopolski Zachodniej w województwie małopolskim;

4.4.5. Współpraca z miastami partnerskimi Bierunia.

Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Oczekiwane rezultaty związane z realizacją planowanych w Strategii działań powiązane są bezpośrednio z systemem monitorowania i oceny Strategii (opisanym w rozdziale: System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych).

Realizacja kierunków działań opisanych powyżej i osiągnięcie zakładanych celów skutkować powinny pozytywnymi zmianami we wszystkich obszarach rozwoju Bierunia:

- W zakresie lokalnej gospodarki i rynku pracy (por. oczekiwane trendy wskaźników celu 1. **Nowoczesna gospodarka**);
- W sferze społecznej, w tym jakości życia i kapitału społecznego (por. oczekiwane trendy wskaźników celów: 3. **Bezpieczni i zadowoleni z życia w Bieruniu mieszkańcy** i 4. **Sprawne i skuteczne zarządzanie Miastem**);
- W sferze przestrzennej i środowiskowej (por. oczekiwane trendy wskaźników celów: 2. **Czyste i dobrze urządzone Miasto** i 4. **Sprawne i skuteczne zarządzanie Miastem**).

Rezultaty te ukazane w postaci wskaźników przyjętych dla oceny procesu rozwojowego Miasta Bierunia i monitorowania Strategii. Założenia dotyczące konstrukcji systemu wskaźników zawarto w rozdziale System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.

Należy zaznaczyć, że przyjęto trzy kluczowe wskaźniki dla opisu stanu Miasta w wymiarze kondycji ekonomicznej, sytuacji na rynku pracy oraz atrakcyjności gminy jako miejsca zamieszkania. Wskaźniki określono na poziomie każdego celu operacyjnego.

Dla określenia oczekiwanych rezultatów planowanych działań trend wskaźników w perspektywie roku 2035 ustalono metodą ekspercką, kierując się tendencjami historycznymi oraz projekcją spodziewanych uwarunkowań w perspektywie realizacji Strategii.

Tabela 1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań w układzie wskaźników.

Nazwa wskaźnika		Jednostka	Wartość bazowa				Rok bazowy	Oczekiwany trend	Źródło
			Bieruń	powiat bieruńsko-lędziński	województwo śląskie	Polska			
WIZJA									
Bezrobotni zarejestrowani na 1 tys. mieszkańców		os./1 tys.	11,8	11,9	20,3	27,3	2020	↑	GUS
Dodatknie saldo migracji na 1000 osób		osoba	-5,7	1,2	-0,8	0,1	2020	↑	GUS
Dochody gminy w przeliczeniu	ogółem	zł	6 110	5 76,2	6 490,8	6 502,7	2020	↑	GUS

Nazwa wskaźnika		Jednostka	Wartość bazowa				Rok bazowy	Oczekiwany trend	Źródło
			Bieruń	powiat bieruńsko-lędziński	województwo śląskie	Polska			
na 1 mieszkańca	własne		3 432,5	3 044,3	3 349,7	3 172,9		↑	
Cel 1. NOWOCZESNA GOSPODARKA									
Cel operacyjny 1.1. Wysoka podaż terenów dla działalności gospodarczej									
Powierzchnia nowoutworzonych terenów inwestycyjnych*	ha	0	nd	nd	nd	2021	↑	UM Bieruń	
Cel operacyjny 1.2. Atrakcyjne miejsca zamieszkania dla pracowników istniejących firm i nowych przedsiębiorstw gospodarczych									
Liczba mieszkań na 1 tys. mieszkańców	szt./1 tys.	329	316	396	386	2019	↑	GUS	
Cel operacyjny 1.3. Poziom przedsiębiorczości zapewniający stabilny rozwój gospodarki miasta									
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	szt./10 tys.	813	884	1 100	1 219	2020	↑	GUS	
Liczba osób, które skorzystały ze wsparcia udzielanego w ramach platformy dla dążących do uruchomienia własnej działalności gospodarczej	osoba	0	nd	nd	nd	2021	↑	UM Bieruń	
Cel 1.4. Kompetencje mieszkańców adekwatne do zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej oraz elastyczne wobec wyzwań									
Pracujący na 1 tys. ludności	ogółem	os./1 tys.	534	323	275	252	2020	↑	GUS
	mężczyźni		369	223	144	126		↔	
	kobiety		165	99	130	127		↑	
Cel 2. CZYSTE I DOBRZE URZĄDZONE MIASTO									
Cel operacyjny 2.1. Czyste powietrze									
Liczba wymienionych źródeł ciepła (kotłów grzewczych)*	sztuka	195	nd	nd	nd	2020	↑	UM Bieruń	
Cel operacyjny 2.2. Przyjazny środowisku i mieszkańcom oraz sprawny system transportowy miasta									
Gęstość ścieżek rowerowych	km/100 km ₂	42,7	24	9,7	5,5	2020	↑	GUS	
Długość wykonanych połączeń autobusowych w ramach komunikacji miejskiej na terenie gminy	tys. km	680,7	nd	nd	nd	2020	↑	UM Bieruń	
Cel operacyjny 2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania									
Odsetek ludności z dostępem do sieci:	wodociągowej	%	99,3	99,3	95,8	92,2	2019	↔	GUS
	kanalizacyjnej		97,5	91,9	78,6	71,2		↑	
	gazowej		57,2	52,3	63,2	52,9		↑	
Cel operacyjny 2.4. Dostępne dla inwestycji tereny usług komercyjnych i publicznych									
Odsetek terenów zrekultywowanych w ramach programu zagospodarowania terenów pokopalnianych	%	0	nd	nd	nd	2021	↑	UM Bieruń	
Cel operacyjny 2.5. Dostępne i sprawnie zagospodarowane tereny zieleni i rekreacji									
Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem	%	1,6	0,6	0,7	0,2	2019	↑	GUS	

Nazwa wskaźnika			Jednostka	Wartość bazowa				Rok bazowy	Oczekiwany trend	Źródło
				Bieruń	powiat bieruńsko-lęczyński	województwo śląskie	Polska			
Cel operacyjny 2.6. Miasto chronione przed klęskami żywiołowymi i ich skutkami										
Długość kanalizacji deszczowej na terenie gminy			km	33	nd	nd	nd	2021	↑	UM Bieruń
Liczba projektów z zakresu ochrony przeciwpowodziowej zrealizowanych na terenie Bierunia w ramach Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły			sztuka	0	nd	nd	nd	2021	↑	Państwowe Przedsiębiorstwo Wodne Wody Polskie/ RZGW w Gliwicach
Cel operacyjny 2.7. Obszary strategicznej interwencji Bierunia – koncentracja działalności władz miasta										
Wartość zrealizowanych projektów rewitalizacyjnych*			tys. zł	0	nd	nd	nd	2021	↑	UM Bieruń
Wartość inwestycji zrealizowanych w rejonie drogi ekspresowej S1*			tys. zł	0	nd	nd	nd	2021	↑	UM Bieruń
Cel 3. BEZPIECZNI I ZADOWOLENI Z ŻYCIA W BIERUNIU MIESZKAŃCY										
Cel operacyjny 3.1. Sprawna gospodarka komunalna oraz dostępne i wysokiej jakości usługi publiczne										
Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów			%	53,2	57,6	44,2	37,9	2020	↑	GUS
Liczba usług publicznych świadczonych przez urząd miasta przez Internet			sztuka	11	nd	nd	nd	2021	↑	UM Bieruń
Liczba	imprez	organizowanych przez domy i centra kultury	sztuka	24	74	13 304	120 866	2020	↑	GUS
	uczestników imprez w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców		os./1 tys.	207	125	377	348		↑	
Liczba ogólnodostępnych porad lekarskich na 1 mieszkańca			szt./1	4,4	4,5	4,2	4,1	2020	↔	GUS
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3			szt./1 tys.	52	87	152	156	2020	↑	GUS
Miejsca w przedszkolach na 1000 dzieci w grupie wieku 3-6 lat			szt./1 tys.	969	851	909	805	2018	↔	GUS
Wyniki egzaminu ósmoklasisty	język polski		liczba punktów	62	62	61	60	2021	↑	CKE
	matematyka			45	47	47	47		↑	
	język angielski			68	68	67	66		↑	
Cel operacyjny 3.2. Sprawiedliwa transformacja - system osłon i wsparcia dla pracowników tracących pracę w górnictwie										
Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności			%	1,1	1,7	3,0	4,6	2019	↔	GUS
Liczba osób objętych programem transformacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Bierunia*			osoba	0	nd	nd	nd	2021	↑	UM Bieruń

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość bazowa				Rok bazowy	Oczekiwany trend	Źródło	
		Bieruń	powiat bieruńsko-lędziński	województwo śląskie	Polska				
Cel 4. SPRAWNE I SKUTECZNE ZARZĄDZANIE MIASTEM									
Cel operacyjny 4.1. Miasto bierunian i miasto dla bierunian									
Frekwencja w wyborach samorządowych – wybory burmistrza (I tura)	%	56,1	nd	nd	nd	2018	↑	PKW	
Liczba mieszkańców biorących udział w głosowaniu nad budżetem obywatelskim	osoba	2 609	nd	nd	nd	2020	↑	UM Bieruń	
Wartość środków przeznaczonych na realizację zadań gminy w formule budżetu obywatelskiego	tys. zł	400	nd	nd	nd	2021	↑	UM Bieruń	
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	szt./ 10 tys.	25	21	29	39	2020	↑	GUS	
Wartość środków przeznaczonych na realizację zadań publicznych w formule programów współpracy z organizacjami pozarządowymi	tys. zł	371,5	nd	nd	nd	2020	↑	UM Bieruń	
Cel operacyjny 4.2. Systemowa i efektywna promocja Bierunia jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i zamieszkania									
Liczba akcji promocyjnych zrealizowanych przez gminę dotyczących:	przedsiębiorczości *	sztuka	0	nd	nd	nd	2021	↑	UM Bieruń
	lokalnego dziedzictwa kulturowego*		0	nd	nd	nd	2021	↑	UM Bieruń
Cel operacyjny 4.3. Skuteczne wykorzystanie dostępnych systemów wsparcia i finansowania rozwoju									
Wartość środków zewnętrznych pozyskanych na realizację projektów gminy i jej jednostek organizacyjnych (wg daty podpisania umowy o dofinansowanie)*	tys. zł	0	nd	nd	nd	2021	↑	UM Bieruń	
Cel operacyjny 4.4. Bieruń jako silne ogniwo powiązań oraz ważny partner w ramach współpracy ponadlokalnej i regionalnej									
Liczba projektów zrealizowanych we współpracy z gminami	Górnośląskiego Związku Metropolitalnego*	sztuka	0	nd	nd	nd	2021	↑	UM Bieruń
	Małopolski Zachodniej*		0	nd	nd	nd		↑	

UWAGA: symbol „*” oznacza, że monitoring wskaźnika nie będzie prowadzony wyłącznie w odniesieniu do roku poprzedniego, lecz także kumulatywnie rozpoczynając od roku 2021. Pomiar kumulatywny pozwoli zilustrować skalę działań w tym zakresie w całym okresie obowiązywania Strategii, a nie wyłącznie w poszczególnych latach.

Źródło: opracowanie własne.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Bierunia

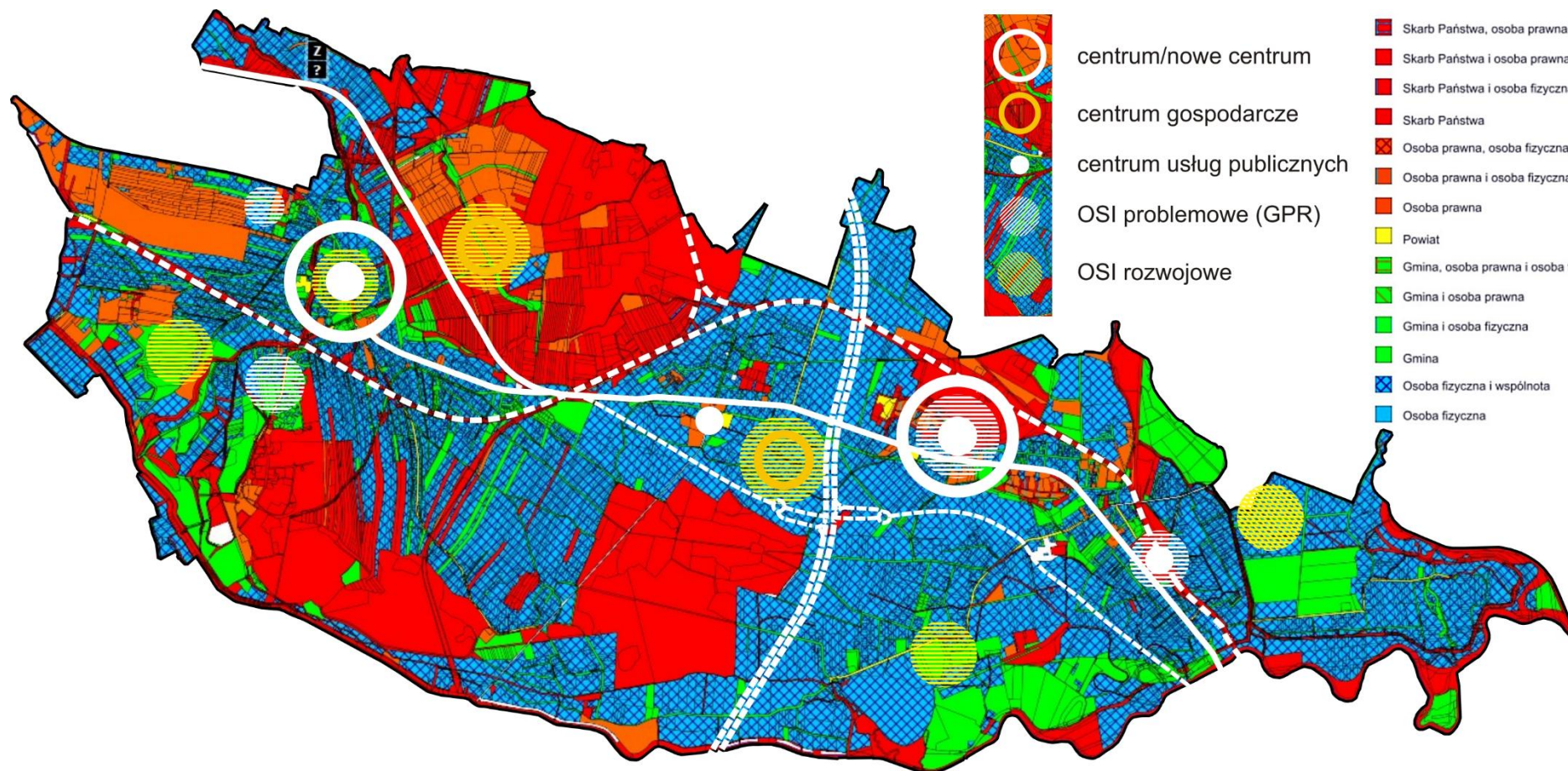
W wyniku konsultacji społecznych i dyskusji w gronie radnych i mieszkańców Bierunia przyjęto model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy określany, jako **model rozwoju aktywnego**.

Modelu rozwoju aktywnego posiada następującą charakterystykę:

- wykorzystanie istniejących i kreowaniem nowych potencjałów poprzez nowe projekty/przedsięwzięcia, także ponadlokalne, ukierunkowane na współpraca lub/i konkurencję z otoczeniem; wysoki poziom ryzyka;
- model bipolarny/dwubiegunowy z wytworzeniem nowego centrum w rejonie przedpola KWK Piast, obejmującego: usługi publiczne, komercyjne, przestrzeń publiczną; decentralizacja usług publicznych, w tym administracyjnych;
- redefiniowanie funkcji Starego Miasta w kierunku produktu turystycznego, kulturalnego, rekreacyjnego;
- wzmocnienie głównego powiązania Starego i Nowego Bierunia - ścieżka/droga rowerowa wzdłuż DK44, komunikacja publiczna (shuttle bus/autobus wahadłowy); połączenie kolejowe niezależne od gminy;
- lokalne GOSI obejmują:
 - Nowe Centrum w rejonie przedpola KWK Piast (parkingi i otoczenie): usługi publiczne, komercyjne, przestrzeń publiczną - "Nowy Rynek"; wykorzystanie instrumentów z GPR - Specjalna Strefa Rewitalizacji, w tym prawa pierwokupu; w miarę możliwości udział w zagospodarowaniu terenów i obiektów pokopalnianych – niezbędna koncepcja dużego przedsięwzięcia rozwojowego;
 - przekształcenie funkcjonalne Starego Miasta z dostosowaniem do potrzeb turystyki i kultury;
 - centrum aktywności gospodarczej w rejonie Ścierni - wzdłuż S1;
 - strefę aktywności gospodarczej przy ul. Turyńskiej;
 - kontynuacja dotychczasowego GPR (niedokończony) - os. Chemików, os. Homera;
 - obszar wspierający z GPR: Bijasowice - produkt turystyczny (rewaloryzacja zespołu dworsko-parkowego, park tematyczny - arboretum);
 - obszar wspierający z GPR - Paciorkowce + stadnina w folwarku Solec: nowy produkt turystyczny w skali ponadlokalnej - rozwój turystyki konnej (rewaloryzacja zespołu folwarcznego i stadniny z zapleczem noclegowym, współdziałanie z innymi stadninami w okolicy (w promieniu 20 km - 10), wyznaczenie pomiędzy nimi tras turystyki konnej, współpraca w ramach powiatu bieruńsko-lędzińskiego;
 - obszar wspierający z GPR - rejon dworca PKP w Nowym Bieruniu - węzeł komunikacyjny/przesiadkowy, usługi publiczne, komercyjne, przestrzeń publiczną; część terenu - własność gminy;
 - centrum rekreacji Łysina.

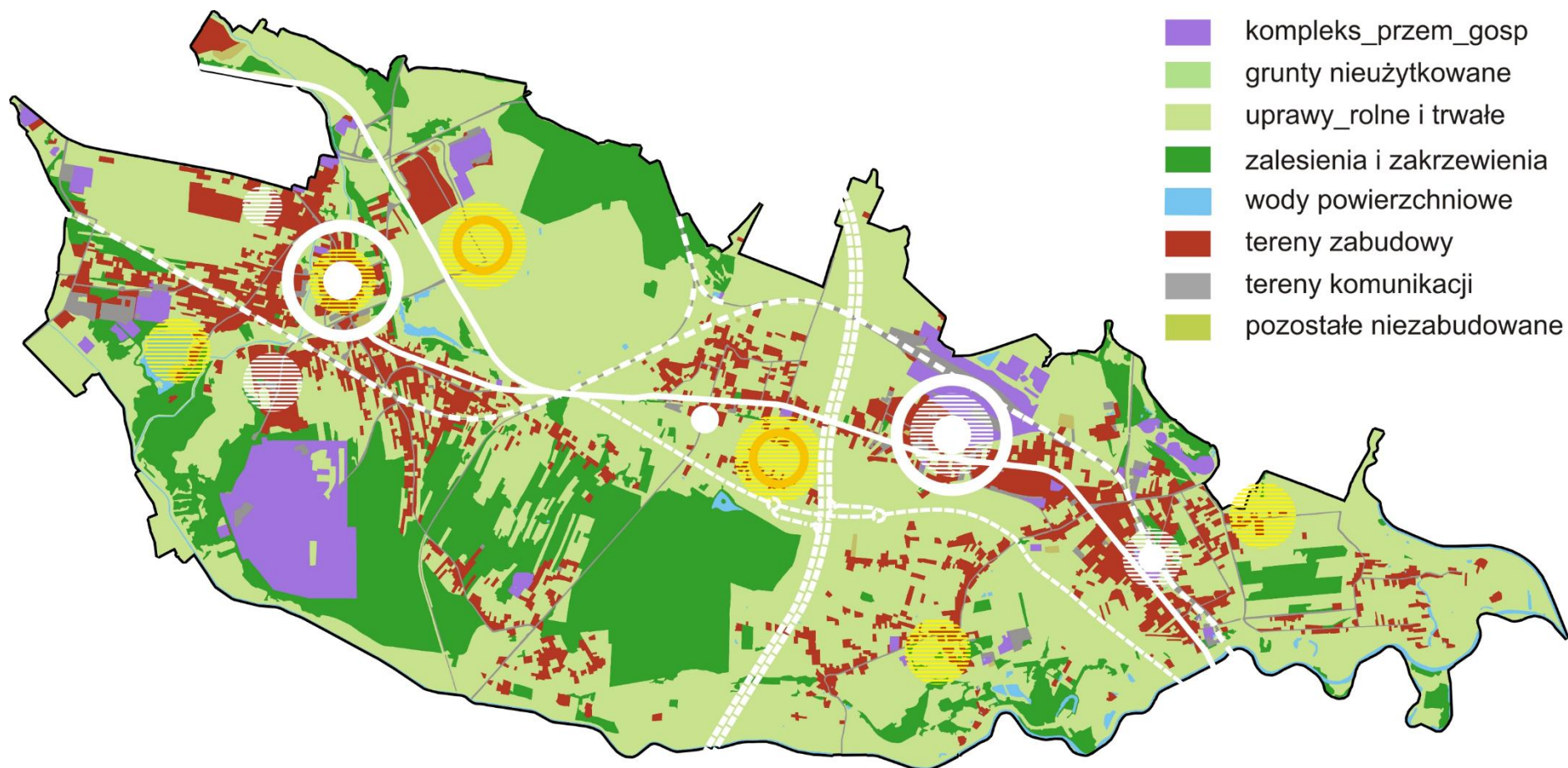
Modelu rozwoju aktywnego przedstawiono na Rycinie 6.

Kolejne Ryciny: od 7 do 9 prezentują kluczowe uwarunkowania wynikających z przyjętego Modelu.

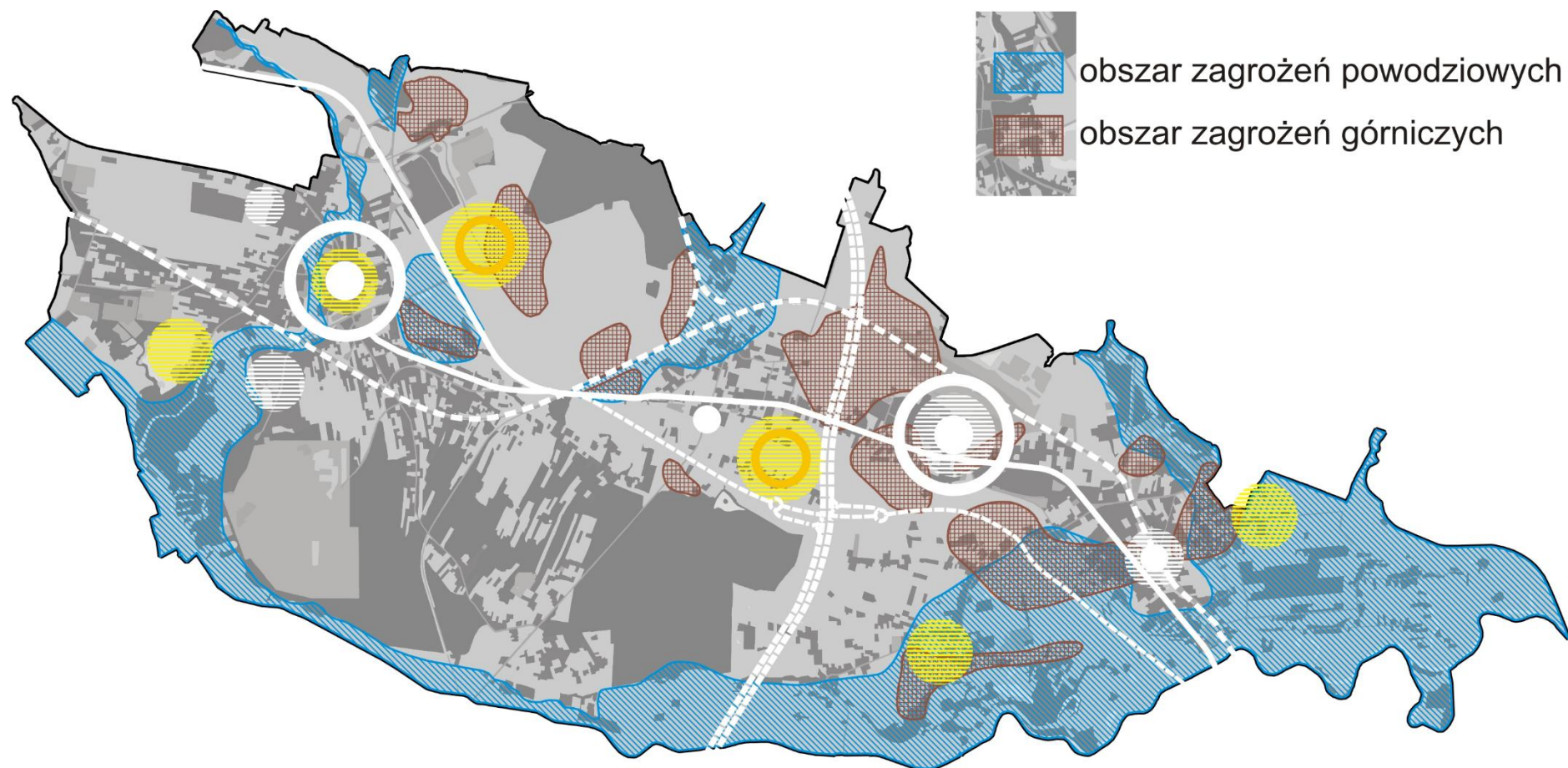
Ryc. 6. Model rozwoju aktywnego

Źródło: opracowanie własne

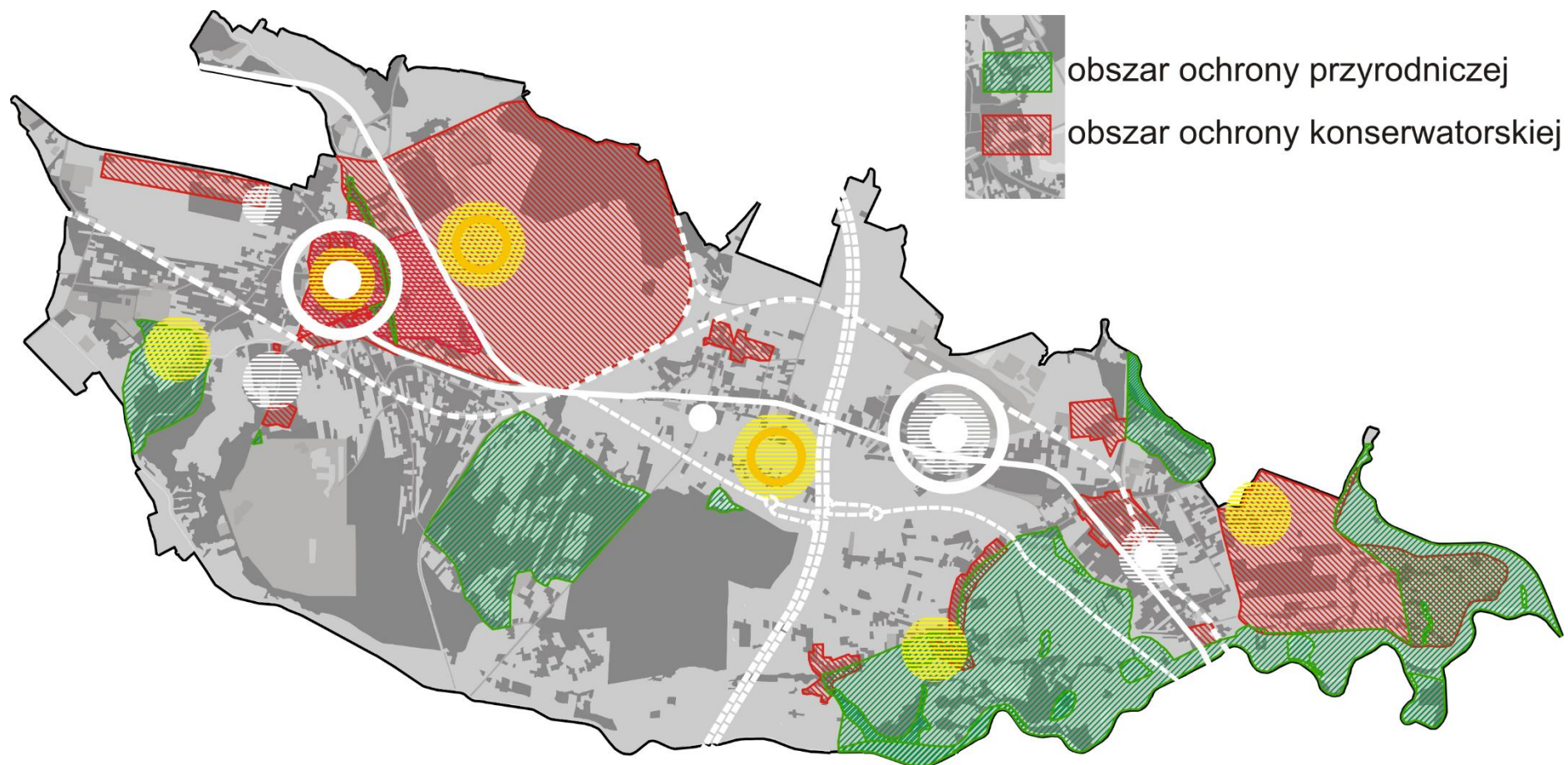
Ryc. 7. Uwarunkowania przestrzenne Modelu.

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 8. Uwarunkowania środowiskowe Modelu.

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 9. Uwarunkowania przyrodnicze i konserwatorskie Modelu.

Źródło: opracowanie własne

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Uszczegółowienia rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych Modelu powinny zostać opracowane w trybie aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

W związku z ustaleniem kształtu Modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Bierunia przyjmuje się następujące ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie:

- model bipolarny/dwubiegunowy z wytworzeniem nowego centrum w rejonie przedpoła KWK Piast, obejmującego: usługi publiczne (decentralizacja usług administracyjnych – nowe centrum administracyjne), komercyjne, przestrzeń publiczną;
- odcinek DK 44: ul. Warszawska-Krakowska, jako główna oś urbanizacji Bierunia o funkcjach mieszanych – mieszkaniowo-usługowych, kształtowana, jako przestrzeń publiczną;
- pozyskanie i zagospodarowanie terenów inwestycyjnych terenów uwalnianych w wyniku wygaszania kopalni na podstawie:
 - art. 23 ust.1 ustawy dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1821),
 - przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 485) – rewitalizacja terenów przemysłowych;
- w obszarze o przeznaczeniu: obszary przedsiębiorstw produkcyjnych (PP), obejmujących aktualne tereny KWK Piast wprowadzić zapisy w nowym Studium umożliwiające, bez jego zmiany przekształcanie całości lub jego części w obszary przemysłowe (przeznaczone do rewitalizacji) o innym przeznaczeniu (usługi);
- redefiniowanie funkcji Starego Miasta w kierunku kreowania funkcji i produktów turystycznych, kulturalnych, rekreacyjnych;
- wytworzenie sprawnego układu transportowego (transport publiczny i indywidualny) pomiędzy obu centrami, umożliwiającego ich funkcjonalne zintegrowanie. Układ oparty o dwa zintegrowane punkty przesiadkowe: Stacje: Nowy Bieruń oraz Stary Bieruń. Zapisy w Studium, umożliwiające realizację w tych obszarach, prócz funkcji komunikacyjnych także funkcji usługowych i przestrzeni publicznych.

Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy (OSI)

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) to terytoria o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych, przestrzennych, do których adresowana ma być polityka rozwoju, ukierunkowana na wywołanie określonych zmian. OSI mogą być wyznaczane na poziomie krajowym, wojewódzkim oraz lokalnym. W strategii rozwoju gminy obowiązkowo muszą zostać uwzględnione obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa (która uwzględnia OSI krajowe), wraz z zakresem planowanych działań. Gmina może także określić własne obszary strategicznej interwencji i kierunki ich rozwoju.¹

Obszary strategicznej interwencji wynikające z polityki krajowej

Zgodnie z zapisami Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) i Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR) wsparcie z poziomu krajowego kierowane będzie do obszarów zmagających się z trudnościami adaptacyjnymi i restrukturyzacyjnymi, na poziomie regionalnym i ponadlokalnym. Dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach polityk unijnych w Polsce, w tym polityki spójności w latach 2021-2027 będzie Umowa Partnerstwa (UP)².

Województwo Śląskie

Jednym z obszarów wymagających skoordynowanego wsparcia z poziomu kraju, wymienionych w SOR i KSRR jest **województwo śląskie**, które mimo pozycji jednego z najsilniejszych gospodarczo regionów Polski notuje słabsze tempo wzrostu gospodarczego względem innych regionów. Główną przyczyną takiego stanu rzeczy jest duże uzależnienie śląskiej gospodarki od tradycyjnego przemysłu górniczego i hutniczego. Zgodnie z zapisami projektu UP **województwo śląskie** należy do Regionów Górniczych, które objęte będą Mechanizmem Sprawiedliwej Transformacji. Jego zadaniem jest łagodzenie społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu, w regionach i sektorach, które najbardziej ucierpią w wyniku przekształceń.

Tabela 2. Kierunki rozwoju OSI Województwo Śląskie wg dokumentów strategicznych i programowych oraz cele operacyjne i kierunki realizacji celów wynikające z projektu Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035, które będą realizowane w ramach OSI krajowych.

Kierunki rozwoju wg OSI krajowych	Cele operacyjne Strategii Bierunia realizowane w ramach OSI krajowych
Województwo Śląskie (Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030)	
<ul style="list-style-type: none">Wzrost innowacyjności przemysłu – poprzez rozwijanie nowych wysokoproduktywnych branż i modernizowanie tradycyjnych sektorów przemysłowych.Zwiększenie poziomu inwestycji rozwojowych w regionie.Wykorzystanie potencjału województwa śląskiego w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju.	<ul style="list-style-type: none">1.1. Wysoka podaż terenów dla działalności gospodarczej.1.3. Poziom przedsiębiorczości zapewniający stabilny rozwój gospodarki miasta.2.4. Dostępne dla inwestycji tereny usług komercyjnych i publicznych.3.2. Sprawiedliwa transformacja – system osłon i wsparcia dla pracowników tracących pracę w górnictwie i branżach okołogórniczych.4.2. Systemowa i efektywna promocja Bierunia jako

¹ Art. 10e Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 1990 Nr 16 poz. 95 z późn. zm.)

² Projekt Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce. Warszawa, styczeń 2021 roku. <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/umowa-partnerstwa>

Kierunki rozwoju wg OSI krajowych	Cele operacyjne Strategii Bierunia realizowane w ramach OSI krajowych
	<p>miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i zamieszkania.</p> <p>4.3. Skuteczne wykorzystanie dostępnych systemów wsparcia i finansowania rozwoju.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie aktywności zawodowej i podniesienie kwalifikacji mieszkańców regionu. 	<p>1.4. Kompetencje mieszkańców adekwatne do zmieniającej się sytuacji społeczno- gospodarczej oraz elastyczne wobec wyzwań.</p> <p>3.2. Sprawiedliwa transformacja – system osłon i wsparcia dla pracowników tracących pracę w górnictwie i branżach okołogórnictwowych.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Poprawa jakości środowiska przyrodniczego, zarówno w zakresie walki z zanieczyszczeniem powietrza, jak również poprzez działania w sferze rewitalizacji i rekultywacji. 	<p>2.1. Czyste powietrze</p> <p>2.6. Miasto chronione przed klęskami żywiołowymi i ich skutkami.</p> <p>2.7. Obszary strategicznej interwencji Bierunia – koncentracja działalności władz Miasta (w zakresie rewitalizacji i rekultywacji).</p>
<ul style="list-style-type: none"> Rozwój i modernizacja infrastruktury transportowej. 	<p>2.2. Przyjazny środowisku i mieszkańcom oraz sprawny system transportowy miasta.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Poprawa warunków rozwojowych miast województwa śląskiego, w tym przeciwdziałanie zjawiskom depopulacyjnym w miastach. 	<p>1.2. Atrakcyjne miejsca zamieszkania dla pracowników istniejących firm i nowych przedsięwzięć gospodarczych.</p> <p>2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania.</p> <p>2.5. Dostępne i odpowiednio zagospodarowane tereny zieleni i rekreacji.</p> <p>3.1. Sprawna gospodarka komunalna oraz dostępne i wysokiej jakości usługi publiczne.</p> <p>4.1. Miasto bierunian i miasto dla bierunian.</p>
Regiony Górnicze - Mechanizm Sprawiedliwej Transformacji (Umowa Partnerstwa – projekt)	
<ul style="list-style-type: none"> Utrzymanie i docelowo podniesienie stopy zatrudnienia poprzez tworzenie nowych miejsc pracy w sektorach innych niż górnictwo i energetyka konwencjonalna. Tworzenie i rozwijanie innowacyjnych przedsiębiorstw i sektorów aktywności gospodarczej oraz stwarzanie nowych możliwości rozwoju dla istniejących przedsiębiorstw; 	<p>1.1. Wysoka podaż terenów dla działalności gospodarczej.</p> <p>1.3. Poziom przedsiębiorczości zapewniający stabilny rozwój gospodarki miasta.</p> <p>2.4. Dostępne dla inwestycji tereny usług komercyjnych i publicznych.</p> <p>4.2. Systemowa i efektywna promocja Bierunia jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i zamieszkania.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Zmiana i podnoszenie kwalifikacji pracowników. 	<p>1.4. Kompetencje mieszkańców adekwatne do zmieniającej się sytuacji społeczno- gospodarczej oraz elastyczne wobec wyzwań.</p> <p>3.2. Sprawiedliwa transformacja – system osłon i wsparcia dla pracowników tracących pracę w górnictwie.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Rekultywacja i rewitalizacja terenów pogórnictwa i przemysłowych zdegradowanych z powodu problemów geologicznych i hydrologicznych związanych z podziemnymi obiektami górniczymi oraz wymagających rekultywacji i dekontaminacji. 	<p>2.6. Miasto chronione przed klęskami żywiołowymi i ich skutkami.</p> <p>2.4. Dostępne dla inwestycji tereny usług komercyjnych i publicznych.</p> <p>2.7. Obszary strategicznej interwencji Bierunia – koncentracja działalności władz Miasta (w zakresie rekultywacji i rewitalizacji).</p>
<ul style="list-style-type: none"> Przeciwdziałanie wyludnianiu się terenów 	<p>1.2. Atrakcyjne miejsca zamieszkania dla pracowników</p>

Kierunki rozwoju wg OSI krajowych	Cele operacyjne Strategii Bierunia realizowane w ramach OSI krajowych
pogórnicznych i degradacji społeczno-gospodarczej tych obszarów.	istniejących firm i nowych przedsięwzięć gospodarczych. 1.3. Poziom przedsiębiorczości zapewniający stabilny rozwój gospodarki miasta. 3.2. Sprawiedliwa transformacja – system osłon i wsparcia dla pracowników tracących pracę w górnictwie. 4.2. Systemowa i efektywna promocja Bierunia jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i zamieszkania.
<ul style="list-style-type: none"> Podniesienie dostępności usług publicznych. 	2.2. Przyjazny środowisku i mieszkańcom oraz sprawny system transportowy miasta. 2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania. 3.1. Sprawna gospodarka komunalna oraz dostępne i wysokiej jakości usługi publiczne.
<ul style="list-style-type: none"> Poprawa jakości powietrza. Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym. Redukcja zagrożeń dla środowiska takich, jak obniżenie poziomu wód gruntowych czy susze. 	2.1. Czyste powietrze. 2.2. Przyjazny środowisku i mieszkańcom oraz sprawny system transportowy miasta. 2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania. 2.5. Dostępne i odpowiednio zagospodarowane tereny zieleni i rekreacji. 2.6. Miasto chronione przed klęskami żywiołowymi i ich skutkami.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie KSRR i projektu UP.

Obszary strategicznej interwencji wynikające z polityki regionalnej

W Strategii rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2030” (SRWŚ)³ zostały wskazane OSI w dwu ujęciach: funkcjonalnym (w zidentyfikowanych obszarach funkcjonalnych) oraz tematycznym – obszary ważne z punktu widzenia zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych województwa (potencjałów i problemów). Bieruń znajduje się na terenie następujących OSI ujętych w SRWŚ:

w ujęciu funkcjonalnym:

- Subregion Centralny,
- obszary miejskie;

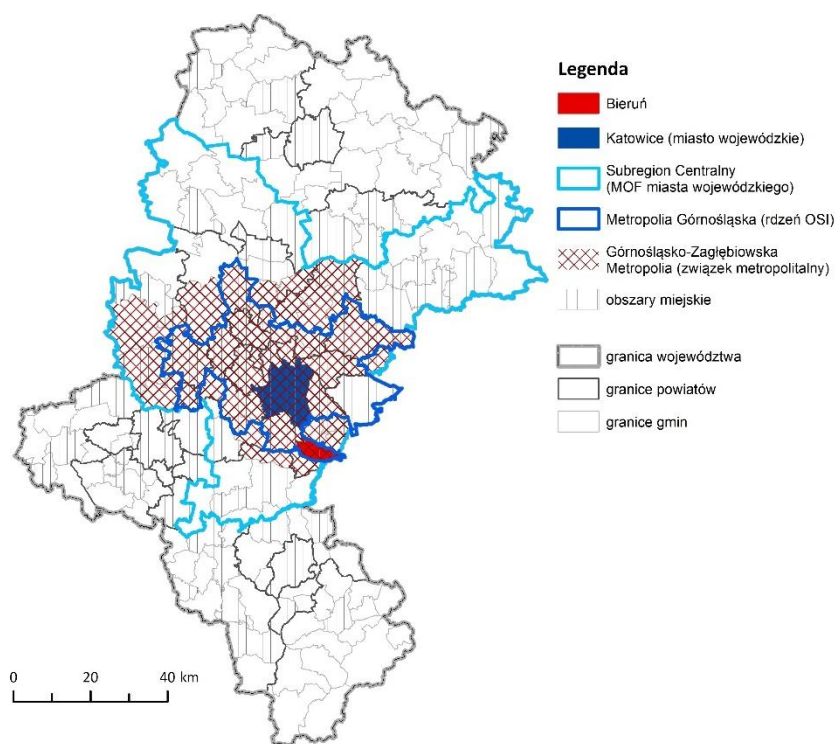
w ujęciu tematycznym:

- obszary cenne przyrodniczo (OSI konkurencyjny),
- ośrodki wzrostu (OSI konkurencyjny),
- gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze (OSI problemowy),
- gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza (OSI problemowy),
- gminy w transformacji górniczej (OSI problemowy).

Regionalne obszary strategicznej interwencji – ujęcie funkcjonalne

³ Załącznik do Uchwały nr VI/24/1/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 19.10.2020
<https://www.slaskie.pl/content/strategia-rozwoju-wojewodztwa-slaskiego-slaskie-2030>

Zasięg przestrzenny OSI regionalnych w ujęciu funkcjonalnym przedstawiono na Ryc. 10.

Ryc. 10. Zasięg przestrzenny OSI regionalnych w ujęciu funkcjonalnym

Źródło: Opracowanie własne

Subregion Centralny/Metropolia Górnośląska

Subregiony woj. śląskiego zorganizowane są wokół miejskich ośrodków węzłowych, dla których wyznaczono bezpośrednie otoczenie funkcjonalne. Bieruń został zaliczony do **subregionu centralnego**. Subregion działa instytucjonalnie w oparciu o stowarzyszenie samorządowe - Związek Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego.

Bieruń należy do **Metropolii Górnośląskiej**, stanowiącej centrum subregionu. Metropolia jest kluczowym obszarem funkcjonalnym regionu o znaczeniu krajowym oraz europejskim, na której realizowane są funkcje metropolitalne: gospodarcze, naukowe, kulturalne i zdrowotne. W wymiarze administracyjnym centrum subregionu stanowi **Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia (GZM)** - związek metropolitalny 41 miast i gmin⁴.

Subregion centralny jako miejski obszar funkcjonalny miasta wojewódzkiego będzie realizował instrument **Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT)**, przewidziany w Umowie Partnerstwa.

Obszary miejskie

Województwo śląskie jest najbardziej zurbanizowanym obszarem w kraju, z policentryczną siecią miejską. W **miastach województwa** zauważa się niekorzystne zjawiska demograficzne: starzenia się społeczeństwa, depopulację, odpływ migracyjny, co wiąże się z kurczeniem się miast i suburbanizacją. Wywiera to niekorzystny wpływ na przestrzeń miejską i jej funkcjonalność,

⁴ Powołany Rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie utworzenia w województwie śląskim związku metropolitalnego pod nazwą „Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia” z siedzibą w Katowicach

powodując zamieranie centrów miast. Z degradacją przestrzeni publicznych powiązane są negatywne zjawiska społeczne (wzrost przestępczości i ograniczone poczucie bezpieczeństwa). Problemem miast województwa jest pogarszająca się jakość środowiska, zwłaszcza powietrza, obciążenie i zagęszczenie infrastruktury technicznej i transportowej, co w znacznym stopniu wpływa na jakość życia mieszkańców.

Jednym z instrumentów wspierających odnowę przestrzeni miejskiej jest rewitalizacja. Województwo Śląskie opracowuje „Regionalną politykę rewitalizacji województwa śląskiego”, która wskazuje obszar interwencji regionalnej w aspekcie rewitalizacji. Bieruń wg delimitacji zawartej w dokumencie został zaliczony do grupy miast o **bardzo niskim poziomie problemów rewitalizacyjnych**, w których oprócz rozwiązywania podstawowych problemów, niezbędne jest myślenie wykraczające ponad wymiar występujących problemów w celu budowania konkurencyjności.

Kierunki rozwoju regionalnych OSI funkcjonalnych oraz cele i kierunki ich realizacji wynikające ze Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035, które będą realizowane w ramach OSI regionalnych zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 3. Kierunki rozwoju regionalnych OSI funkcjonalnych woj. śląskiego wg dokumentów strategicznych i programowych oraz cele operacyjne i kierunki realizacji celów Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035, które będą realizowane w ramach OSI regionalnych.

Kierunki rozwoju wg OSI regionalnych	Cele operacyjne i kierunki realizacji celów Strategii Bierunia realizowane w ramach OSI regionalnych
Subregion centralny (Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego 2030)	
<ul style="list-style-type: none"> Wzmocnienie procesu wewnętrznej integracji GZM. 	4.4. Bieruń jako silne ogniwo powiązań oraz ważny partner w ramach współpracy ponadlokalnej i regionalnej.
<ul style="list-style-type: none"> Wzmacnianie dywersyfikacji gospodarczej bazy ekonomicznej obszaru. 	1.1. Wysoka podaż terenów dla działalności gospodarczej. 1.3. Poziom przedsiębiorczości zapewniający stabilny rozwój gospodarki miasta. 2.4. Dostępne dla inwestycji tereny usług komercyjnych i publicznych. 4.2. Systemowa i efektywna promocja Bierunia jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i zamieszkania.
<ul style="list-style-type: none"> Poprawa jakości środowiska, w tym w szczególności jakości powietrza, wód powierzchniowych i klimatu akustycznego. Kształtowanie racjonalnej gospodarki wodnej w związku z nadmiernym wykorzystaniem wód podziemnych. Poprawa bezpieczeństwa powodziowego oraz przeciwdziałanie skutkom suszy. 	2.1. Czyste powietrze. 2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania. 2.6. Miasto chronione przed klęskami żywiołowymi i ich skutkami.
<ul style="list-style-type: none"> Skuteczniejsze wykorzystywanie potencjałów przyrodniczych i kulturowych w rozwoju produktów turystycznych, w tym rozwój infrastruktury turystycznej. 	2.5. Dostępne i odpowiednio zagospodarowane tereny zieleni i rekreacji. 3.1. Sprawna gospodarka komunalna oraz dostępne i wysokiej jakości usługi publiczne. 4.2. Systemowa i efektywna promocja Bierunia jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i zamieszkania.
<ul style="list-style-type: none"> Wyhamowanie niekorzystnych procesów demograficznych. 	1.2. Atrakcyjne miejsca zamieszkania dla pracowników istniejących firm i nowych przedsięwzięć gospodarczych

Kierunki rozwoju wg OSI regionalnych	Cele operacyjne i kierunki realizacji celów Strategii Bierunia realizowane w ramach OSI regionalnych
	3.2. Sprawiedliwa transformacja – system osłon i wsparcia dla pracowników tracących pracę w górnictwie i branżach okołogórnictwowych.
<ul style="list-style-type: none"> Ograniczanie zjawiska suburbanizacji. 	1.2. Atrakcyjne miejsca zamieszkania dla pracowników istniejących firm i nowych przedsięwzięć gospodarczych.
<ul style="list-style-type: none"> Rekultywacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych, w tym terenów i obiektów przemysłowych. 	2.4. Dostępne dla inwestycji tereny usług komercyjnych i publicznych. 2.6. Miasto chronione przed klęskami żywiołowymi i ich skutkami. 2.7. Obszary strategicznej interwencji Bierunia – koncentracja działalności władz Miasta (w zakresie rekultywacji i rewitalizacji).
<ul style="list-style-type: none"> Harmonizacja rozwoju infrastruktury oraz organizacji transportu publicznego. 	2.2. Przyjazny środowisku i mieszkańcom oraz sprawny system transportowy miasta.
<ul style="list-style-type: none"> Wzmocnienie działań na rzecz sprawiedliwej transformacji. 	1.3. Poziom przedsiębiorczości zapewniający stabilny rozwój gospodarki miasta. 3.2. Sprawiedliwa transformacja – system osłon i wsparcia dla pracowników tracących pracę w górnictwie i branżach okołogórnictwowych.
<ul style="list-style-type: none"> Wzmacnianie procesów i powiązań metropolitalnych, w tym rozwój ośrodków naukowych i akademickich, centrów technologii i innowacji, przemysłów kreatywnych i wielkich wydarzeń na obszarze Metropolii Górnośląskiej. 	4.4. Bieruń jako silne ogniwo powiązań oraz ważny partner w ramach współpracy ponadlokalnej i regionalnej.
MOF miast wojewódzkich-Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (Umowa Partnerstwa– projekt)	
<ul style="list-style-type: none"> Rozwój zrównoważonego transportu publicznego łączącego miasto i jego OF 	2.2. Przyjazny środowisku i mieszkańcom oraz sprawny system transportowy miasta.
<ul style="list-style-type: none"> Poprawa stanu środowiska przyrodniczego na obszarze funkcjonalnym miasta, szczególnie w zakresie jakości powietrza 	2.1. Czyste powietrze. 2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania. 2.6. Miasto chronione przed klęskami żywiołowymi i ich skutkami.
<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego w odpowiedzi na potrzeby i wyzwania rynku pracy w OF 	1.4. Kompetencje mieszkańców adekwatne do zmieniającej się sytuacji społeczno- gospodarczej oraz elastyczne wobec wyzwań.
Obszary miejskie (Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego 2030)⁵	
<ul style="list-style-type: none"> Poprawa jakości i efektywności transportu publicznego i promocja transportu przyjaznego środowisku. 	2.2. Przyjazny środowisku i mieszkańcom oraz sprawny system transportowy miasta.
<ul style="list-style-type: none"> Poprawa jakości powietrza. 	2.1. Czyste powietrze.
<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie zdolności adaptacyjnych do zagrożeń wynikających ze zmian klimatu, w tym kształtowanie systemu przyrodniczego miast 	2.5. Dostępne i odpowiednio zagospodarowane tereny zieleni i rekreacji. 2.6. Miasto chronione przed klęskami żywiołowymi i ich skutkami.
<ul style="list-style-type: none"> Inicjatywy hamujące proces utraty dotychczasowych funkcji społeczno- gospodarczych miast poprzez rozwój ich bazy 	1.1. Wysoka podaż terenów dla działalności gospodarczej. 1.3. Poziom przedsiębiorczości zapewniający stabilny.

⁵ Szczegółowa polityka województwa wobec miast i Metropolii, kształtowanie układu osadniczego, kierunki wspierania „specjalizacji” w zakresie usług metropolitalnych zostanie dookreślona w Regionalnej Polityce Miejskiej (w opracowaniu: <https://forumprzestrzeni.slaskie.pl/content/regionalna-polityka-miejska-wojewodztwa-slaskiego>)

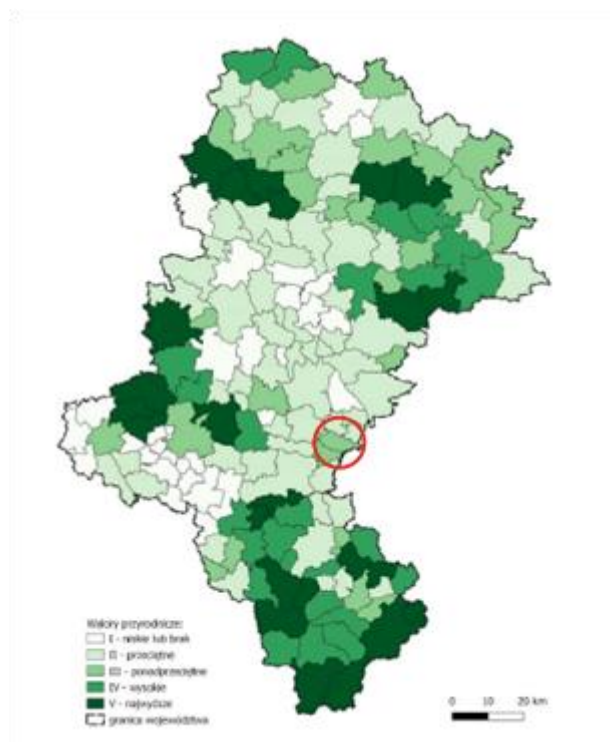
Kierunki rozwoju wg OSI regionalnych	Cele operacyjne i kierunki realizacji celów Strategii Bierunia realizowane w ramach OSI regionalnych
ekonomicznej, usług publicznych oraz poprawę jakości przestrzeni.	<p>rozwój gospodarki miasta</p> <p>2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania.</p> <p>2.4. Dostępne dla inwestycji tereny usług komercyjnych i publicznych.</p> <p>2.5. Dostępne i odpowiednio zagospodarowane tereny zieleni i rekreacji.</p> <p>3.1. Sprawna gospodarka komunalna oraz dostępne i wysokiej jakości usługi publiczne.</p>
Obszar interwencji w aspekcie rewitalizacji (Regionalna polityka rewitalizacji województwa śląskiego)	
<ul style="list-style-type: none"> Zachowanie zabytkowych układów śródmiejskich z możliwie dużą implementacją funkcji usługowych. <ul style="list-style-type: none"> Transformacja dzielnic mieszkaniowych w kierunku rehabilitacji części zabudowy, ograniczenia niskiej emisji, częściowych wyburzeń oraz nowych inwestycji. Likwidacja barier przestrzennych i funkcjonalnych oraz rozwiązywanie konfliktów społecznych. 	<p>2.1. Czyste powietrze.</p> <p>2.2. Przyjazny środowisku i mieszkańcom oraz sprawny system transportowy miasta.</p> <p>2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania.</p> <p>2.7. Obszary strategicznej interwencji Bierunia – koncentracja działalności władz Miasta (obszary rewitalizacji).</p> <p>4.1. Miasto bierunian i miasto dla bierunian.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Zwiększanie udziału terenów zielonych i ich integracja, ochrona lasów, zachowanie walorów przyrodniczych. Zwiększanie retencyjności na obszarach miejskich poprzez redukcję powierzchni nieprzepuszczalnych, zwiększanie udziału terenów biologicznie czynnych oraz rozwój zielono-błękitnej infrastruktury. 	<p>2.5. Dostępne i odpowiednio zagospodarowane tereny zieleni i rekreacji.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Kierowanie uwagi na przestrzeń śródmiejskie jako potencjalne miejsca zatrudnienia głównie w sektorze usług. 	<p>2.7. Obszary strategicznej interwencji Bierunia – koncentracja działalności władz Miasta (obszary rewitalizacji).</p> <p>3.1. Sprawna gospodarka komunalna oraz dostępne i wysokiej jakości usługi publiczne.</p> <p>4.2. Systemowa i efektywna promocja Bierunia jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i zamieszkania.</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie SRWS, projektu UP i projektu Regionalnej polityki rewitalizacji województwa śląskiego

Regionalne obszary strategicznej interwencji – ujęcie tematyczne

Obszary cenne przyrodniczo

OSI obejmuje najważniejsze obszary dla zachowania walorów przyrodniczych regionu. Gminy województwa zostały podzielone na 5 kategorii walorów przyrodniczych (I najniższa, V-najwyższa). Bieruń został zaliczony do **grupy III – gmin o ponadprzeciętnych walorach przyrodniczych**. Zasięg OSI przedstawiono na Ryc. 11

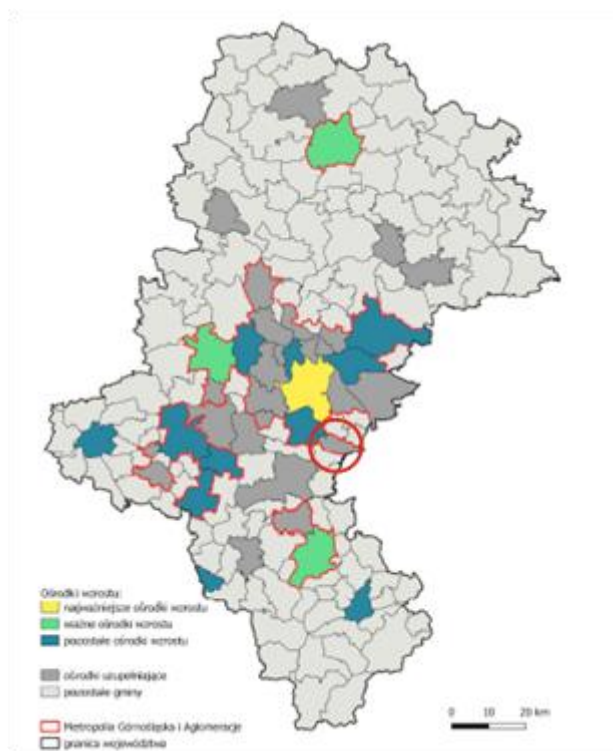

Ryc. 11. OSI Obszary cenne przyrodniczo

Źródło: SRWŚ; Białobrzany zaznaczono czerwonym okręgiem

Ośrodki wzrostu

Są to obszary (miasta i gminy miejsko-wiejskie powyżej 20 tys./miasta powiatowe powyżej 15 tys. mieszkańców) predystynowane do pełnienia wiodących funkcji gospodarczych i społecznych w regionie. Ośrodki wzrostu zostały podzielone na cztery kategorie. Białobrzany został zaliczony do **najniższej kategorii – ośrodków uzupełniających (lokalnych)**. Zasięg OSI przedstawiono na Ryc. 12.

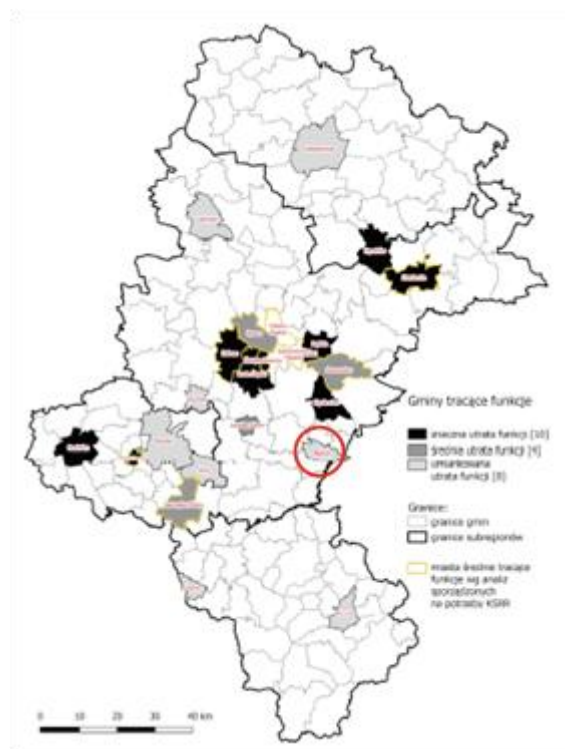

Ryc. 12. OSI Ośrodki wzrostu

Źródło: SRWŚ; Bielsko zaznaczono czerwonym okręgiem

Gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze

W strategii województwa śląskiego poszerzono listę miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, wymienionych w KSRR. Są to ośrodki (miasta i gminy miejsko-wiejskie powyżej 20 tys./miasta powiatowe powyżej 15 tys. mieszkańców), które w ciągu kilkunastu lat stopniowo traciły swoją pozycję, jako znaczących ośrodków gospodarczych i społecznych w regionie. Wskazano trzy kategorie tych ośrodków – od znacznej, po umiarkowaną utratę funkcji. Bielsko zostało zaliczone do ośmiu **ośrodków o umiarkowanej utracie funkcji**. Zasięg OSI przedstawiono na Ryc. 13.

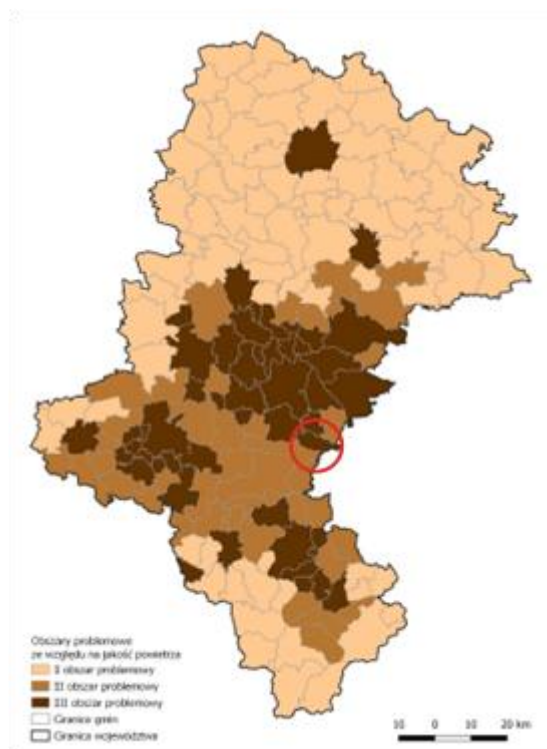

Ryc. 13. OSI Gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze

Źródło: SRWŚ; Białobrzegi zaznaczono czerwonym okręgiem

Gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza

Główną przyczyną złej jakości powietrza w województwie jest niska emisja, mniejszy wpływ na jakość powietrza ma emisja przemysłowa i liniowa. Do najważniejszych skutków zanieczyszczenia należy pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców. Białobrzegi został zaliczony do gmin o **największych problemach w zakresie jakości powietrza (III obszar problemowy)**, gdzie przekroczenie średniorocznych norm powietrza dla wszystkich głównych zanieczyszczeń (pyłów zawieszonych PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)pirenu). Zasięg OSI przedstawiono na Ryc. 14, Ryc. 13.

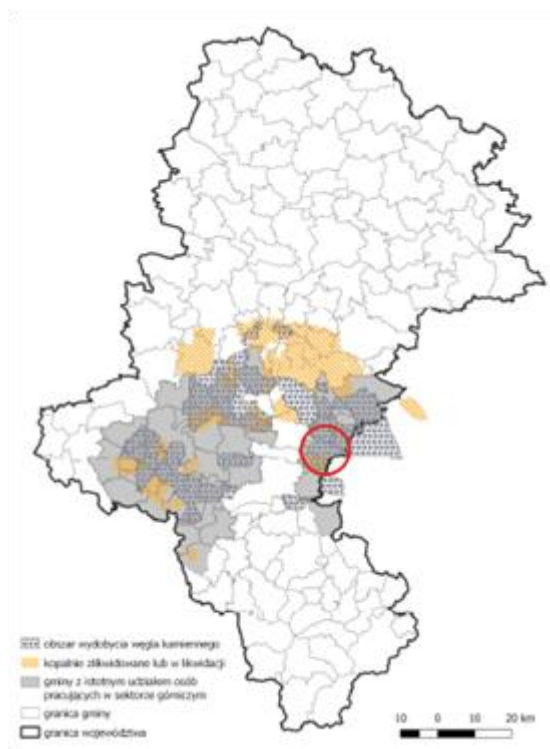

Ryc. 14. Gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza

Źródło: SRWŚ; Bieruń zaznaczono czerwonym okręgiem

Gminy w transformacji górniczej

OSI obejmuje obszary, na których będą występowały lub już występują negatywne skutki prowadzonej transformacji w obszarze sektora górniczego. W gminach tych występują problemy społeczne związane z redukcją zatrudnienia w sektorze górniczym oraz przestrzenne - niekorzystne zmiany w środowisku i przestrzeni, skutkujące koniecznością podjęcia działań rewitalizacyjnych. Bieruń zaliczono do **typu gmin, w których kumulują się problemy społeczne i przestrzenne**. Zgodnie z zapisami SRWŚ tereny współwystępowania obu typów zjawisk problemowych będą traktowane priorytetowo. Zasięg OSI przedstawiono na Ryc. 15, Ryc. 14, Ryc. 13.

Ryc. 15. OSI Gminy w transformacji górniczej
Źródło: SRWŚ; Bieruń zaznaczono czerwonym okręgiem

Kierunki rozwoju regionalnych OSI tematycznych zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 4. Kierunki rozwoju regionalnych OSI tematycznych wg SRWŚ oraz cele operacyjne i kierunki realizacji celów wynikające z projektu Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035, które będą realizowane w ramach OSI regionalnych.

Kierunki rozwoju wg OSI regionalnych	Cele operacyjne i kierunki realizacji celów Strategii Bierunia realizowane w ramach OSI regionalnych
Obszary cenne przyrodniczo	
<ul style="list-style-type: none"> Ochrona różnorodności biologicznej i georóżnorodności, poprawa stosunków wodnych i ochrona siedlisk wodno-błotnych na obszarach chronionych oraz zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych. Programowanie i prowadzenie na tych terenach zrównoważonej polityki rozwoju, godzącej interesy ochrony przyrody z rozwojem gospodarczym tych obszarów, ukierunkowanym na wykorzystanie lokalnych potencjałów. 	<p>2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania.</p> <p>2.5. Dostępne i odpowiednio zagospodarowane tereny zieleni i rekreacji.</p>
Ośrodki wzrostu	
<ul style="list-style-type: none"> Podniesienie poziomu innowacyjności w sektorze przedsiębiorstw, wzmocnienie potencjału i skali oddziaływania oraz pozycji na arenie międzynarodowej ośrodków akademickich oraz sektora B+R, a także utrzymanie pozycji ośrodka wzrostu. Rozwój funkcji metropolitalnych, poprawa jakości środowiska i przestrzeni, tworzenie atrakcyjnych 	<p>1.1. Wysoka podaż terenów dla działalności gospodarczej.</p> <p>1.2. Atrakcyjne miejsca zamieszkania dla pracowników istniejących firm i nowych przedsięwzięć gospodarczych.</p> <p>2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania.</p> <p>2.4. Dostępne dla inwestycji tereny usług</p>

Kierunki rozwoju wg OSI regionalnych	Cele operacyjne i kierunki realizacji celów Strategii Bierunia realizowane w ramach OSI regionalnych
<p>miejsc pracy poprzez rozwój potencjału gospodarczego i zwiększenie poziomu inwestycji, pozwalających na zatrzymanie procesu „drenażu mózgów” przez inne atrakcyjne ośrodki metropolitalne.</p>	<p>komercyjnych i publicznych.</p> <p>2.5. Dostępne i odpowiednio zagospodarowane tereny zieleni i rekreacji.</p> <p>2.7. Obszary strategicznej interwencji Bierunia – koncentracja działalności władz Miasta.</p> <p>4.3. Skuteczne wykorzystanie dostępnych systemów wsparcia i finansowania rozwoju.</p>
Gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza	
<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości powietrza. Ograniczenie niskiej emisji, która w największym stopniu odpowiada za przekroczenia norm jakości powietrza. • Wsparcie rozbudowy sieci ciepłowniczej i włączenie w nią możliwie największej liczby budynków mieszkalnych. • Generowanie i wdrażanie innowacji ograniczających negatywny wpływ na środowisko. • Egzekwowanie przepisów tzw. „uchwały antysmogowej” przez gminy. 	<p>2.1. Czyste powietrze.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie odpowiedniej profilaktyki i opieki medycznej związanej mieszkańcom. 	<p>3.1. Sprawna gospodarka komunalna oraz dostępne i wysokiej jakości usługi publiczne.</p>
Gminy w transformacji górniczej	
<ul style="list-style-type: none"> • Zagospodarowanie terenów po zakończonej eksploatacji górniczej, a także przekwalifikowanie pracowników odchodzących z sektora górniczego. • Zapewnienie możliwości funkcjonowania dla firm z branży okołogórniczej lub ich przebranżowienia w tym przekwalifikowania kadr. • Wsparcie dla rozwoju nowych oraz istniejących firm, które będą tworzyć nową bazę ekonomiczną gmin. 	<p>1.1. Wysoka podaż terenów dla działalności gospodarczej.</p> <p>1.3. Poziom przedsiębiorczości zapewniający stabilny rozwój gospodarki miasta.</p> <p>1.4. Kompetencje mieszkańców adekwatne do zmieniającej się sytuacji społeczno- gospodarczej oraz elastyczne wobec wyzwań.</p> <p>2.4. Dostępne dla inwestycji tereny usług komercyjnych i publicznych.</p> <p>2.7. Obszary strategicznej interwencji Bierunia – koncentracja działalności władz Miasta.</p> <p>3.2. Sprawiedliwa transformacja – system osłon i wsparcia dla pracowników tracących pracę w górnictwie i branżach około górniczych.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości środowiska, rozwój usług publicznych, poprawę jakości przestrzeni publicznych, zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz rozwój oferty czasu wolnego. 	<p>2.1. Czyste powietrze.</p> <p>2.3. Wysoka jakość i standardy środowiska zamieszkania.</p> <p>2.5. Dostępne i odpowiednio zagospodarowane tereny zieleni i rekreacji.</p> <p>3.1. Sprawna gospodarka komunalna oraz dostępne i wysokiej jakości usługi publiczne.</p> <p>4.1. Miasto bierunian i miasto dla bierunian.</p> <p>4.3. Skuteczne wykorzystanie dostępnych systemów wsparcia i finansowania rozwoju.</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie SRWS

Obszary strategicznej interwencji wynikające z diagnozy lokalnej – gminne obszary strategicznej interwencji

Charakter gminnych (lokalnych) obszarów strategicznej interwencji (GOSI) zależy od sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy oraz od przyjętych kierunków jej rozwoju⁶. Podstawowymi kryteriami identyfikacji i delimitacji GOSI w Bieruniu były:

- wnioski z diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej Bierunia, określające sześć najważniejszych wyzwań rozwojowych miasta w perspektywie 2035 r.;
- wnioski z analizy przestrzennej Bierunia, umiejscawiające w przestrzeni miasta kluczowe potencjały rozwojowe i układy przestrzenne sprzyjające jego rozwojowi oraz ograniczenia i bariery przestrzenne;
- zapisy dokumentów wyższego rzędu dotyczące OSI krajowych i regionalnych; przyjęto założenie, że GOSI powinny stanowić uszczegółowienie ww. OSI na szczeblu lokalnym;
- ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji Bierunia, wyznaczającego obszar zdegradowany i rewitalizacji oraz obszary wspierające;
- powstający równolegle z delimitacją GOSI model struktury przestrzennej, identyfikujący wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwoju;
- warsztaty strategiczne z przedstawicielami jednostek Gminy i innych interesariuszy rozwoju.

W wyniku diagnozy strategicznej zostało wyznaczone na terenie Bierunia dziewięć gminnych obszarów strategicznej interwencji (GOSI), należących do dwóch typów: GOSI konkurencyjne - wyróżniające się szczególnymi potencjałami, w których interwencja wspomagać będzie przewagi konkurencyjne oraz GOSI problemowe - charakteryzujące się niekorzystnymi zjawiskami, w których interwencja nakierowana będzie na przełamanie barier rozwojowych. Kryteria delimitacji OSI zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 5. Gminne obszary strategicznej interwencji i kryterium ich delimitacji

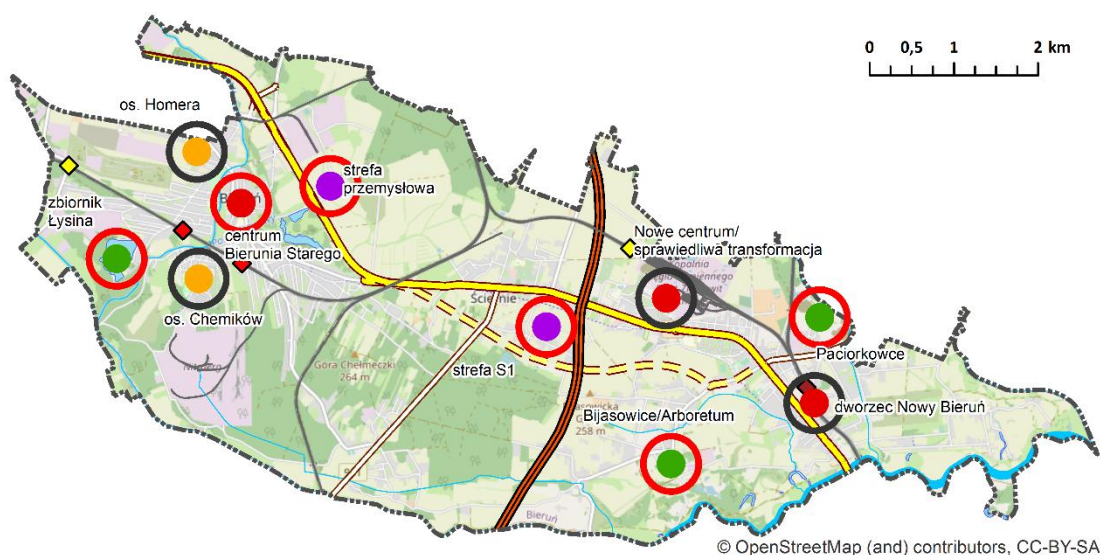
Nazwa	Kryterium delimitacji	Uzasadnienie
Konkurencyjne obszary strategicznej interwencji		
Centrum Bierunia Starego	Centrum miejskie	Główne centrum miejskie i najważniejszy obszar zabytkowy Bierunia. OSI jest kluczowym terenem służącym wykorzystaniu potencjału dziedzictwa kulturowego miasta, konieczne są zatem jego przekształcenia w kierunku rozwoju kultury i turystyki.
Strefa przemysłowa przy ul. Turyńskiej	Strefa rozwoju funkcji gospodarczych	GOSI odpowiada na kluczowe wyzwania Bierunia jakimi są dywersyfikacja gospodarki i rozszerzanie niezwiązanej z górnictwem bazy gospodarczej. Obszar stanowi rozwijającą się strefę przemysłową w Bieruniu Starym.
Strefa aktywności gospodarczej wzdłuż drogi S1		GOSI odpowiada na kluczowe wyzwania Bierunia jakimi są dywersyfikacja gospodarki i rozszerzanie niezwiązanej z górnictwem bazy gospodarczej. Jednym z głównych wyzwań dla Bierunia jest budowa drogi S1, z jednej strony zagrażająca spójności przestrzennej gminy, z drugiej – obszary prze węzle drogi stanowi naturalny obszar rozwoju aktywności gospodarczej, także

⁶ por. Strategia rozwoju gminy. Poradnik praktyczny, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego, Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji, Warszawa 2021,

Nazwa	Kryterium delimitacji	Uzasadnienie
		o znaczeniu ponadlokalnym.
Paciorkowce-Bijasowice	Obszar rozwoju funkcji rekreacyjnej o znaczeniu ponadlokalnym	Tereny atrakcyjne przyrodniczo umożliwiające rozwój form rekreacji i aktywnej turystyki. Zidentyfikowane w GPR Bierunia jako tereny wspierające rewitalizację. Umożliwiają rozwój produktów turystycznych o znaczeniu ponadlokalnym.
Zbiornik Łysina		
Problemowe obszary strategicznej interwencji		
Nowe Centrum w rejonie przedpola KWK Piast	Obszar przekształceń związanych ze sprawiedliwą transformacją/nowe centrum miejskie	Wyznaczenie GOSI jest lokalnym uszczegółowieniem przewidzianych w dokumentach krajowych i regionalnych interwencji związanych z transformacją obszarów wydobywania węgla kamiennego. Będzie to najistotniejszy obszar miasta związany ze sprawiedliwą transformacją, wymagający wieloaspektowych przekształceń obiektów i terenów pokopalnianych. Kluczowe OSI wybranego modelu rozwoju aktywnego Bierunia, zakładającego rozwój bipolarny miasta – z wytworzeniem nowego centrum na przedpolu KWK Piast.
Os. Chemików	Obszar rewitalizacji osiedli mieszkaniowych	Obszary rewitalizacji wyznaczone w GPR Bierunia. Konieczne jest kontynuowanie długoterminowych działań rewitalizacyjnych.
Os. Homera		
Rejon dworca w Bieruniu Nowym	Obszar przy dworcu, wymagający rewitalizacji i rozwoju centrum usługowego	Najważniejszy węzeł przesiadkowy Bierunia, którego znaczenie wzrośnie wraz z modernizacją linii kolejowych na terenie miasta i regionu, umożliwiającą rozwój funkcji publicznych i komercyjnych, także w powiązaniu z nowym centrum w rejonie kopalni. Wyznaczony jako obszar wspierający rewitalizację w GPR Bierunia.

Źródło: Opracowanie własne

Lokalizację GOSI przedstawiono na poniższej mapie.

Legenda

Funkcje OSI

- centrum miejskie/
nowe centrum
- rozwój funkcji gospodarczych
- rozwój funkcji rekreacyjnych
- obszary rewitalizacji osiedli

Typ OSI

- problemowy
- konkurencyjny

- zbiorniki wodne
- rzeki
- granica Bierunia

transport drogowy

- droga S1 projektowana
- obwodnica projektowana
- droga krajowa
- droga wojewódzka

transport kolejowy

- linie kolejowe
- ◆ stacja czynna
- ◆ przystanki nieczynne
- ◆ przystanki projektowane

Ryc. 16. Gminne obszary strategicznej interwencji

Źródło: Opracowanie własne

Konkurencyjne obszary strategicznej interwencji

Do obszarów konkurencyjnych zaliczono: centrum miejskie - centrum Bierunia Starego, strefy rozwoju funkcji gospodarczych przy ul. Turyńskiej i przy węźle projektowanej drogi S1 oraz obszary rozwoju funkcji rekreacyjnej o znaczeniu ponadlokalnym – zbiornik Łysina, obszar Paciorek oraz Bijasowice z zespołem podworskim i arboretum.

Tabela 6. Kierunki rozwoju gminnych OSI konkurencyjnych

Centrum Miejskie
<ul style="list-style-type: none"> przekształcenie funkcjonalne Starego Miasta z dostosowaniem do potrzeb turystyki i kultury, w tym rozwój i promocja oferty gastronomicznej i noclegowej oraz informacji turystycznej, rozwój produktów turystycznych opartych na dziedzictwie miasta: w tym obiektach zabytkowych i dziedzictwie niematerialnym oraz rozwój Muzeum Miejskiego, ograniczenie uciążliwości środowiskowych w centrum miasta: niskiej emisji i ruchu samochodowego, dostosowanie centrum miasta do zmian klimatycznych, w tym rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury,

Strefy rozwoju funkcji gospodarczych – 2 obszary
<ul style="list-style-type: none"> • rozbudowa bazy ekonomicznej gminy: rozwój funkcji gospodarczych – produkcyjnych, logistycznych i usługowych • zwiększanie podaży nowych terenów inwestycyjnych - rozbudowa strefy aktywności gospodarczej przy ul. Turyńskiej, w tym przygotowanie infrastruktury technicznej i transportowej, • wykreowanie przy węźle drogi ekspresowej S1 oraz drogi krajowej 44 ośrodka aktywności gospodarczej wiążącego wschód i zachód Bierunia.
Obszary rozwoju funkcji rekreacyjnej o znaczeniu ponadlokalnym – 2 obszary
<ul style="list-style-type: none"> • rewaloryzacja zespołu dworsko-parkowego w Bijasowicach w powiązaniu z rozwojem arboretum – utworzenie dendrologicznego parku tematycznego, • kontynuacja rewitalizacji i zagospodarowania obszaru Paciorkowców, • stworzenie nowego produktu turystycznego w skali ponadlokalnej - rozwój turystyki konnej w rejonie stadniny w folwarku Solec i Paciorkowców, w tym rewaloryzacja zespołu folwarcznego i stadniny z zapleczem noclegowym, • rozwój centrum rekreacji i ośrodka sportów wodnych Łysina, • rozwój szlaków tematycznych (pieszych, rowerowych, konnych), łączących obszary przyrodnicze atrakcyjne turystycznie w gminie i sąsiedztwie,

Źródło: Opracowanie własne

Problemowe obszary strategicznej interwencji

Do obszarów problemowych zostały zaliczone: obszary rewitalizacji⁷ osiedli mieszkaniowych Homera i Chemików, obszar przy centrum przesiadkowym w Nowym Bieruniu oraz obszar kopalni „Piast” i jej przedpola w Nowym Bieruniu, który będzie stanowił najważniejszy obszar przekształceń związanych ze sprawiedliwą transformacją i obszar kreowania nowego centrum miejskiego.

Tabela 7. Kierunki rozwoju gminnych OSI problemowych

Obszar przekształceń związanych ze sprawiedliwą transformacją/nowe centrum miejskie
<ul style="list-style-type: none"> • rekultywacja, rewaloryzacja i reurbanizacja terenów pogórnich i przemysłowych we współpracy z władzami państwowymi i regionalnymi (w powiązaniu z OSI sprawiedliwa transformacja), • rewitalizacja osiedli mieszkaniowych w sąsiedztwie KWK Piast, • poprawa jakości środowiska przyrodniczego na terenach przemysłowych i w ich sąsiedztwie, • wykreowanie drugiego centrum miejskiego, komplementarnego do Starego Bierunia, na przedpolu KWK Piast, jako ośrodka usług publicznych i komercyjnych, • tworzenie przestrzeni publicznej wysokiej jakości i powiązanie nowego centrum z projektowanym przystankiem kolejowym.
Obszar rewitalizacji osiedli mieszkaniowych – 2 obszary
<ul style="list-style-type: none"> • kontynuacja procesów rewitalizacji na osiedlach mieszkaniowych: Chemików i Homera zgodnie z Gminnym Programem Rewitalizacji, • tworzenie przestrzeni publicznych wysokiej jakości, • dostosowanie do zmian klimatycznych, w tym rozwój zielono-błękitnej infrastruktury.
Węzeł przesiadkowy w Bieruniu Nowym
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój usługi publicznych i komercyjnych w otoczeniu węzła przesiadkowego, • tworzenie przestrzeni publicznych wysokiej jakości.

Źródło: Opracowanie własne

⁷ Zgodnie z Uchwałą nr IX/6/2016 Rady miejskiej w Bieruniu z dnia 29 września 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji na terenie gminy Bieruń.

System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Funkcją systemu realizacji Strategii Rozwoju Miasta Bierunia jest wspieranie procesu jej wdrażania oraz monitorowanie i ocena skuteczności realizacji opisanych w niej celów. Dlatego też na architekturę systemu składają się dwa podsystemy:

- a) **podsystem zarządzania** – określający podmioty zaangażowane we wdrażanie Strategii, podział zadań i odpowiedzialności w tym procesie, instrumenty wspierające osiągnięcie wyznaczonych celów oraz wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych operacjonalizujących Strategię;
- b) **podsystem monitorowania i ewaluacji** – definiujący zestaw mechanizmów i powiązanych z nimi narzędzi służących weryfikacji skuteczności działań podejmowanych na rzecz realizacji Strategii.

Podsystem zarządzania Strategii Rozwoju Miasta Bierunia

Zasadniczym celem podsystemu zarządzania jest stworzenie takich warunków oraz procedur wdrażania Strategii, które umożliwią efektywne i racjonalne wykorzystanie zasobów (ludzkich, finansowych i organizacyjnych) pozostających w dyspozycji Samorządu Miasta na rzecz osiągania celów wskazanych i opisanych w tym dokumencie. Mając świadomość, iż działalność Samorządu Miasta nie jest jedynym czynnikiem przesądzającym o sukcesie Strategii, podsystem realizacji zapewniać będzie możliwość realnego i aktywnego włączenia się w proces wdrażania tego dokumentu społeczności lokalnej, w tym w szczególności mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych. Dlatego też realizacja Strategii będzie odbywać się z poszanowaniem i uwzględnieniem następujących zasad:

Tabela 8. Zasady realizacji Strategii rozwoju miasta Bierunia.

ZASADA	TREŚĆ
Partnerstwo	współdział, współdecydowanie i współodpowiedzialność Samorządu Miasta oraz społeczności lokalnej w realizacji wspólnych i/lub komplementarnych przedsięwzięć przyczyniających się do osiągnięcia założonych w Strategii celów, a także w procedurach monitorowania i ewaluacji podejmowanych działań.
Koncentracja	skupienie ograniczonych środków finansowych i zasobów organizacyjnych na działaniach o strategicznym znaczeniu w wybranych dziedzinach decydujących w największym zakresie o jakości życia mieszkańców oraz konkurencyjności lokalnej gospodarki, jak również na wyodrębnionych terytoriach wymagających dedykowanego wsparcia (OSI).
Podejmowanie decyzji w oparciu o dowody	działania realizujące cele założone w Strategii wdrażane będą w oparciu o zdobyte doświadczenia, zgromadzone dane, wnioski, rekomendacje, ocenę ich efektywności oraz analizy ich skutków społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych.
Zrównoważony rozwój	dążenie do zaspokojenia aktualnych potrzeb społeczności lokalnej, bez jednoczesnego ograniczania możliwości ich zaspokojenia przez przyszłe

ZASADA	TREŚĆ
	pokolenia. Zrównoważony rozwój będzie podstawą wszystkich działań zapisanych lub wynikających ze Strategii oraz jej dokumentów wykonawczych, co oznacza ich realizację przy zapewnieniu równowagi między aspektami społecznymi, gospodarczymi, przestrzennymi oraz środowiskowymi w warunkach rozwijającej się gospodarki rynkowej, z uwzględnieniem adaptacji do zmian klimatu.
Równość szans i niedyskryminacja	zagwarantowanie wszystkim osobom – bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę lub pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd, orientację seksualną – sprawiedliwego i pełnego udziału w działaniach na rzecz osiągania celów zapisanych w Strategii oraz partycypacji w ich efektach.

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie polityki rozwoju na poziomie lokalnym jest samorząd gminny. Tym samym to Samorząd Miasta Bierunia pełnić będzie wiodącą rolę w procesie budowania, wdrażania oraz monitorowania Strategii przy jednoczesnym zagwarantowaniu pełnego udziału społeczności lokalnej na każdym z tych etapów. Dlatego też rola Samorządu Miasta nie będzie ograniczać się wyłącznie do podejmowania działań własnych (tj. finansowanych lub współfinansowanych z budżetu gminy) służących realizacji Strategii, czy też aktywności ukierunkowanej na pozyskiwanie środków i inwestycji zewnętrznych, lecz także na mobilizowaniu oraz koordynowaniu inicjatyw realizowanych przez przedsiębiorców i ich organizacje oraz społeczność lokalną, których efektem będzie rozwój społeczno-gospodarczy Bierunia.

W ramach samorządu miejskiego organem odpowiedzialnym za proces wdrażania, monitorowania i ewaluacji Strategii będzie Burmistrz Miasta Bierunia, który zgodnie z przepisami ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym zobowiązany jest do:

- opracowania projektu strategii rozwoju;
- przygotowania projektu uchwały Rady Miasta Bierunia w sprawie przyjęcia strategii rozwoju;
- wykonania uchwały Rady Miasta Bierunia w sprawie przyjęcia strategii rozwoju;
- przedkładania Radzie Miasta Bierunia corocznego raportu o stanie gminy, będącego podsumowaniem jego działalności w roku poprzednim, w szczególności w zakresie realizacji polityk, programów i strategii, uchwał rady gminy i budżetu obywatelskiego.

Zadania związane z wdrażaniem Strategii, Burmistrz będzie wykonywał za pomocą urzędu miejskiego, miejskich jednostek organizacyjnych oraz spółek z udziałem miasta.

Działania Burmistrza podlegać będą kontroli ze strony Rady Miasta Bierunia, która:

- przyjmuje strategię rozwoju;
- uchwala programy gospodarcze;
- przyjmuje programy rozwoju;
- rozpatruje raport o stanie miasta oraz podejmuje uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia Burmistrzowi Miasta Bierunia wotum zaufania z tego tytułu.

Komitet Sterujący Strategii Rozwoju Miasta Bierunia

Powołanie Komitetu Sterującego Strategią Rozwoju Miasta Bierunia (dalej: Komitet Sterujący) będzie stanowiło przejaw realizacji zasady partnerstwa gwarantującej włączenie w proces wdrażania oraz monitorowania Strategii przedstawicieli społeczności lokalnej. Komitet będzie stanowił gremium opiniodawczo-doradcze Burmistrza Miasta Bierunia we wszelkich kwestiach związanych z realizacją celów strategicznych oraz oceną skuteczności podejmowanych w tym zakresie działań. Tym samym Komitet Sterujący stanie się głównym forum dyskusji, wymiany opinii i wypracowywania konkluzji na temat kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego miasta oraz działań i instrumentów koniecznych do ich wdrożenia.

W skład Komitetu, obok pełniącego rolę jego przewodniczącego Burmistrza, wejdą przedstawiciele Rady Miasta, urzędu miejskiego, miejskich jednostek organizacyjnych oraz społeczności lokalnej, w tym zwłaszcza reprezentanci mieszkańców, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych. W szczególności, celowym jest włączenie do prac Komitetu przedstawiciela Podstrefy Tyskiej KSSE S.A. Szczegółowe zadania, tryb funkcjonowania oraz skład Komitetu Sterującego określone zostaną w zarządzeniu Burmistrza Miasta Bierunia.

Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych względem Strategii Rozwoju Miasta Bierunia

Strategia Rozwoju Miasta Bierunia wdrażana będzie poprzez system zintegrowanych i powiązanych ze sobą pod względem hierarchicznym i merytorycznym dokumentów wykonawczych. Dokumenty te przyjmą formę strategii branżowych (dziedzinowych), programów lub planów rozwijających (uszczegóławiających) poszczególne zapisy Strategii. Dokumenty wykonawcze opracowywane będą zarówno w wyniku realizacji przez samorząd miejski obowiązku ustawowego (tzw. dokumenty obligatoryjne), jak również będą stanowić przejaw inicjatywy własnej samorządu zmierzającego do pełniejszego wykorzystania potencjałów lub lepszego rozwiązania problemów rozwojowych miasta (tzw. dokumenty fakultatywne).

Dokumenty wykonawcze względem Strategii sporządzane będą z zachowaniem poniższych wymagań:

1. **obowiązek powiązania dokumentu wykonawczego ze Strategią Rozwoju Miasta Bierunia** – każdy dokument wykonawczy będzie realizować kierunki działań wynikające z jednego lub kilku celów określonych w Strategii, co zostanie wprost wyartykułowane w treści tego dokumentu;
2. **zasada hierarchicznej zgodności** - każdy dokument wykonawczy będzie uszczegóławiać (rozwijać) zakres interwencji publicznej opisany w Strategii, zachowując jednocześnie z nią spójność. Uszczegółowienie to powinno przyjmować formę konkretnych zadań o charakterze inwestycyjnym i nieinwestycyjnym wpisujących się w realizowane przez dokument wykonawczy kierunki działań oraz realizujących cele Strategii;
3. **zasada wertykalnej zgodności** – interwencja opisana w poszczególnych dokumentach wykonawczych nie może być ze sobą sprzeczna, co oznacza, że autorzy kolejnych strategii branżowych, programów lub planów zobowiązani są do analizy treści już istniejących bądź też tworzonych dokumentów;
4. **zasada selektywnego podejścia** - dokumenty powinny zawierać ograniczoną liczbę zadań do realizacji, stanowiących priorytety rozwojowe miasta, uwzględniając założenie, że ograniczona ilość zasobów wymaga wyboru najbardziej uzasadnionych przedsięwzięć;
5. **zasada wieloletniego planowania** - interwencja publiczna opisana w dokumentach wykonawczych względem Strategii powinna mieć charakter wieloletni, przy czym horyzont

- czasowy poszczególnych dokumentów nie może wykraczać poza okres, na który uchwalona została Strategia (z wyjątkiem sytuacji, których przepisy prawa dopuszczają taką możliwość);
6. **zasada powiązania planowania strategicznego z planowaniem finansowym** - treść dokumentów wykonawczych, w tym zwłaszcza zidentyfikowane w nich zadania, powinny być uwzględniane w trakcie opracowania wieloletnich dokumentów finansowych miasta oraz budżetów miasta przygotowywanych w kolejnych latach;
 7. **zasada priorytetyzacji zadań planowanych do objęcia finansowaniem ze środków zewnętrznych** - poza zaangażowaniem środków własnych miasta, dokumenty wykonawcze powinny wskazywać zadania bądź też typy zadań, na realizację których miasto będzie zabiegać o pozyskanie środków zewnętrznych pochodzących w szczególności z budżetów Unii Europejskiej (dystrybuowanych poprzez krajowe programy operacyjne oraz regionalny program operacyjny województwa śląskiego na lata 2021-2027), państwa lub Samorządu Województwa Śląskiego;
 8. **zasada jednolitej struktury** - każdy dokument wykonawczy musi posiadać jednolitą strukturę, która powinna obejmować w szczególności: wnioski z diagnozy, identyfikację celów strategicznych oraz działań i konkretnych zadań niezbędnych do ich realizacji, opis procedury monitorowania postępów ich wykonania, w tym system wskaźników. Modyfikacje struktury poszczególnych dokumentów dopuszczalne są wyłącznie w sytuacji, gdy wynika to z przepisów prawa będących podstawą ich opracowania lub ze specyfiki obszaru (zakresu tematycznego), którego dotyczą;
 9. **obowiązek wyznaczenia podmiotu odpowiedzialnego za dokument wykonawczy** - w każdym dokumencie musi zostać wskazany podmiot (komórka organizacyjna urzędu miejskiego lub miejska jednostka organizacyjna) pełniący rolę koordynatora odpowiedzialnego za jego opracowanie, realizację oraz monitoring;
 10. **obowiązek badania skuteczności interwencji** - każdy dokument wykonawczy podlega bieżącemu monitoringowi oraz okresowej ocenie sposobu realizacji. Informacje dotyczące rocznych postępów w osiąganiu zapisanych w nich celów stanowić będą element raportu o stanie gminy;
 11. **zasada partycypacji** - dokumenty wykonawcze będą opracowywane, wdrażane i monitorowane przy aktywnym udziale społeczności lokalnej (interesariuszy).

Mając na uwadze ramowy charakter powyższych wytycznych dopuszcza się możliwość przygotowania szczegółowej procedury określającej sposób oraz zasady opracowania dokumentów wykonawczych względem Strategii. Procedura zostanie przyjęta w formie zarządzenia Burmistrza Miasta Bierunia.

Niniejsze wytyczne znajdą zastosowanie w szczególności do dokumentów opracowanych po przyjęciu przez Radę Miasta Strategii Rozwoju Miasta Bierunia. W odniesieniu do dokumentów (strategii, programów, planów) obowiązujących w momencie przyjęcia Strategii przeprowadzona zostanie analiza ich zgodności z celami Strategii oraz powyższymi wytycznymi, która zidentyfikuje zakres ewentualnych zmian i aktualizacji koniecznych do wprowadzenia. Zmiany w tych dokumentach wprowadzenie będą systematycznie, zaś uchwalenie Strategii nie skutkuje bezpośrednim obowiązkiem uruchomienia procesu ich aktualizacji i modyfikacji.

Poniżej przedstawiono indykatywny wykaz dokumentów wykonawczych (tj. strategii branżowych, programów, planów polityk), które będą wspierać osiągnięcie poszczególnych celów Strategii Rozwoju Miasta Bierunia. Wykaz obejmuje zarówno dokumenty, których obowiązek opracowania wynika bezpośrednio z przepisów prawa, jak również dokumenty o charakterze fakultatywnym, których przygotowanie stanowi przejaw inicjatywy własnej samorządu miejskiego.

Tabela 9. Indykatory wykaz dokumentów wykonawczych Strategii Rozwoju Miasta Bierunia

Cel strategiczny SRMB	Dokument wykonawczy
NOWOCZESNA GOSPODARKA	Program w zakresie promocji gospodarczej Bierunia
	Program definiujący standardy obsługi inwestora i mieszkańca
CZYSZE I DOBRZE URZĄDZONE MIASTO	Program ochrony środowiska dla Gminy Bieruń
	Gminny program ograniczenia niskiej emisji
	Miejski plan adaptacji do zmian klimatu
	Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Bieruń
	Wieloletnie plany rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych w gminie Bieruń
	Planu rozwoju sieci dróg gminnych w Gminie Bieruń
	Kompleksowy program zagospodarowania terenów pokopalnianych
	Program w zakresie rozwoju sportu i rekreacji
	Gminny program rewitalizacji
BEZPIECZNI I ZADOWOLENI Z ŻYCIA W BIERUNIU MIESZKAŃCY	Strategia rozwiązywania problemów społecznych
	Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Bieruń
	Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Bieruń
	Gminny program wspierania rodziny
	Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii
	Programy polityki zdrowotnej
	Programy w zakresie wsparcia rodziny
	Programy w zakresie wsparcia seniorów
	Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie
SPRAWNE I SKUTECZNE ZARZĄDZANIE MIASTEM	Kompleksowy, wielosektorowy program transformacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Bierunia
	Aktualizacja Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wraz z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami uprawnionymi
	Strategia promocji Miasta Bierunia
	Lokalna polityka migracyjna
	Strategia Rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii na lata 2021 – 2027 z perspektywą do 2035 r.

Źródło: opracowanie własne.

Realizacja Strategii Rozwoju Miasta Bierunia może być również wspierana przez **strategie rozwoju ponadlokalnego**, o których mowa w przepisach ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Samorząd miejski, wspólnie z innymi gminami i powiatami, będzie przystępował do przygotowania tego typu strategii w przypadku zidentyfikowania potencjałów lub problemów rozwojowych, których skuteczne zaadresowanie będzie możliwe dzięki współpracy ponad granicami administracyjnymi. Szczególnym przykładem tego typu strategii dotyczącej Bierunia jest przygotowywana przez Górnośląsko-Zagłębiowską Metropolię Strategia Rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii na lata 2022-2027 z perspektywą do 2035 r.

W latach 2021-2027 instrumentem wspierającym realizację Strategii przy zaangażowaniu funduszy europejskich będą zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT). Zgodnie z zapowiedziami Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, w nowej perspektywie finansowej UE dla subregionów, pełniących w strukturze województwa funkcję miejskich obszarów funkcjonalnych, przewidziano wsparcie w formie ZIT. Miasto Bieruń, jako jedna z gmin tworzących subregion centralny będzie wykorzystywać ten instrument do realizacji zwłaszcza tych działań Strategii, które mają wymiar ponadlokalny i przyczyniają się do zintegrowanego rozwoju miejskiego.

Jako instrument wdrażania Strategii Samorząd Miasta zamierza także wykorzystywać instrumenty terytorialne, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na instrument w postaci **porozumienia terytorialnego**, będącego umową określającą w szczególności przedsięwzięcia priorytetowe dla rozwoju danego obszaru objętego porozumieniem. Samorząd miejski zamierza podejmować działania na rzecz zawierania tego typu porozumień zarówno z pozostałymi samorządami gminnymi, samorządami powiatowymi, Samorządem Województwa Śląskiego, jak również ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego bądź innymi, właściwymi ze względu na zakres porozumienia, ministrami.

Podsystem monitorowania i ewaluacji Strategii Rozwoju Miasta Bierunia

Podstawową funkcją podsystemu monitorowania i ewaluacji jest rejestrowanie postępów w osiąganiu celów wyznaczonych w Strategii. Analizując procesy zachodzące w trakcie wdrażania celów strategicznych, podsystem będzie dostarczał informacji o stanie zakładanych rezultatów oraz zgodności podejmowanych działań z przyjętymi w Strategii założeniami dotyczącymi interwencji publicznej. Zarejestrowane w tej procedurze rozbieżności pomiędzy wdrażaną interwencją a założonymi w Strategii celami i kierunkami działań mogą, w zależności od ich skali oraz konsekwencji, stanowić przesłankę do korekty sposobu wdrażania (np. instrumentów wykorzystywanych w tym zakresie), bądź też zmiany (uzupełnienia lub aktualizacji) Strategii.

Zakres danych gromadzonych przez podsystem monitorowania i ewaluacji

Rejestrowanie postępów w osiąganiu celów strategicznych będzie odbywało się przede wszystkim poprzez gromadzenie oraz analizę danych (w tym przede wszystkim pochodzących ze statystyk publicznych) odnoszących się do społecznych, gospodarczych, środowiskowych oraz przestrzennych aspektów rozwoju miasta oraz zmian zachodzących w obrębie wyznaczonych w Strategii obszarów strategicznej interwencji (OSI). Jednocześnie w ramach podsystemu zbierane będą informacje dotyczące projektów oraz przedsięwzięć realizujących cele Strategii. Ta funkcjonalność podsystemu będzie bazować na dwojakiego rodzaju danych:

- **rzeczowych** – odnoszących się w szczególności do liczby przedsięwzięć realizujących poszczególne cele Strategii oraz opisujący ich efekty w sposób ilościowy;
- **finansowych** – obrazujących strumień środków skierowanych na realizację poszczególnych celów strategicznych.

Dane te będą agregowane względem poniższych zmiennych:

- **cel strategiczny** – ile projektów/przedsięwzięć realizuje dany cel (w tym rzeczowa ilustracja osiągniętego efektu) oraz jaka jest ich wartość (planowana i wydatkowana);
- **cel operacyjny** – ile projektów/przedsięwzięć realizuje dany cel (w tym rzeczowa ilustracja osiągniętego efektu) oraz jaka jest ich wartość (planowana i wydatkowana);
- **podmiot odpowiedzialny za realizację** (samorząd miejski lub podmiot zewnętrzny/interesariusz).

Zakres terytorialny (przestrzenny) danych będzie odnosił się zarówno do całego miasta, jak i wyznaczonych w Strategii OSI.

Podmioty zaangażowane we wdrażanie przedsięwzięć służących osiągnięciu celów Strategii zobowiązane zostaną do informowania urzędu miejskiego o postępach rzeczowych (co w danym roku udało się osiągnąć) oraz finansowych (jakie środki zostały w danym roku przeznaczone na rzecz realizacji przedsięwzięcia/projektu).

Główne produkty podsystemu monitorowania i ewaluacji

W ramach podsystemu, dla uzyskania pełnego i możliwie zobiektywizowanego obrazu zmian zachodzących w Bieruniu wskutek wdrażania interwencji publicznej opisanej w Strategii, wykorzystywane będą zarówno procedury monitoringu, jak i ewaluacji. Obie metody będą stosowane w sposób komplementarny, dzięki czemu możliwe będzie nie tylko uzyskanie całościowego opisu sytuacji rozwojowej miasta, ale również zidentyfikowanie kształtujących ją procesów oraz zjawisk (przyczyn).

Głównym produktem podsystemu będzie **strategiczny raport monitoringowy**, opracowywany w cyklu trzyletnim na podstawie danych pochodzących ze statystyk publicznych, informacji przekazywanych przez komórki organizacyjne urzędu miejskiego oraz miejskie jednostki organizacyjne. Niezwykle istotny zasób informacji dotyczących postępów w realizacji Strategii będzie pochodził od społeczności lokalnej (interesariuszy), która w myśl zasady partnerstwa będzie odgrywać kluczową rolę w tym procesie. Dlatego też konieczne jest wypracowanie mechanizmu zachęcającego interesariuszy do rejestrowania oraz przekazywania (w wystandaryzowanej formie) urzędowi miejskiemu danych dotyczących podejmowanych przez nich działań na rzecz realizacji celów Strategii. Za przygotowanie strategicznego raportu monitoringowego odpowiedzialny będzie Burmistrz Miasta Bierunia działający za pośrednictwem urzędu miejskiego. Strategiczny raport monitoringowy przekazywany będzie do dyskusji Radzie Miasta Bierunia oraz publikowany na stronach samorządu miasta.

Przebieg wdrażania Strategii będzie sprawozdawany także poprzez **raport o stanie miasta** (gminy), o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Zgodnie z nimi organ wykonawczy gminy zobowiązany jest do przedstawienia radzie każdego roku (w terminie do 31 maja) raportu stanowiącego podsumowanie jego działalności w roku poprzednim, obejmujące w szczególności realizację polityk, programów i strategii, uchwał rady i budżetu obywatelskiego.

Ponadto raport będzie zawierał opis sytuacji społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej miasta w roku poprzednim, a także podsumowanie rzeczowych postępów wdrażania Strategii oraz dokumentów względem jej wykonawczych. Raport o stanie miasta będzie przedstawiany Radzie Miasta Bierunia w trakcie tej samej sesji, co sprawozdanie z wykonania budżetu w roku ubiegłym. Dzięki temu radni oraz społeczność lokalna uzyskają kompletną informację dotyczącą interwencji publicznej realizowanej w oparciu o zapisy Strategii, która będzie odnosić się zarówno do ich wymiaru rzeczowego (raport), jak i finansowego (sprawozdanie).

Interwencja publiczna realizowana na podstawie Strategii poddawana będzie również procesowi ewaluacji, który realizowany będzie przez podmiot niezależny pod względem organizacyjnym od urzędu miejskiego. Wnioski zebrane w trakcie tego procesu przedstawiane będą w postaci raportu ewaluacyjnego, przekazywanego do informacji radnym miejskim oraz publikowanego na stronach internetowych samorządu miejskiego.

W zależności od etapu wdrażania Strategii przewiduje się możliwości przeprowadzenia trojkiego rodzaju ewaluacji:

- **ex-ante** – zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (art. 10a), projekt Strategii poddany zostanie uprzedniej ocenie trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności jej realizacji. Procedura ta zweryfikuje realność przyjętych w projekcie założeń planistycznych oraz ich wewnętrzną spójność, a także faktyczną potrzebę realizacji ze społecznego i gospodarczego punktu widzenia. Dzięki temu możliwe będzie wyeliminowanie słabych stron projektu oraz ewentualnych błędów popełnionych na etapie planowania, które mogłyby ograniczyć skalę oczekiwanych korzyści;
- **on-going** – ocena przeprowadzana w trakcie realizacji Strategii będzie koncentrować się na dotychczas osiągniętych rezultatach, jakości systemu finansowania, mechanizmach, procedurach oraz instrumentach wdrażania strategii, jak również sposobach jej monitorowania;
- **ex-post** – zostanie zrealizowana po zakończeniu wdrażania Strategii, dzięki czemu pozwala na dokonanie pełnej oceny efektów zrealizowanej interwencji publicznej pod kątem jej efektywności, skuteczności, a także zasadności i jakości zasobów (ludzkich, finansowych i organizacyjnych) zaangażowanych w osiągnięcie celów strategicznych.

Zasady przyjęte dla określenia systemu wskaźników

Konstruując system wskaźników monitorowania i realizacji Strategii oparto się na następujących założeniach:

- przyjęto trzy kluczowe wskaźniki o charakterze generalnym mające w perspektywie realizacji Strategii opisywać stan miasta w wymiarze kondycji ekonomicznej, sytuacji na rynku pracy oraz atrakcyjności gminy jako miejsca zamieszkania;
- wskaźniki przypisano do każdego celu operacyjnego przyjęto w ramach Celów 1-4. Ze względu na ogólny charakter, zrezygnowano ze wskaźników na poziomie celów strategicznych;
- jako zasadę przyjęto, że każdy cel operacyjny powinien zostać opisany co najmniej jednym wskaźnikiem. W przypadku, gdy zakres tematyczny celu operacyjnego okazywał się szeroki i/lub zróżnicowany przedmiotowo, odpowiednio zwiększano liczbę wskaźników, w taki sposób aby w możliwie najpełniejszy sposób mierzyły one skuteczność opisaną w nim interwencji;
- nie przyjęto natomiast jako obligatoryjne podejścia, zgodnie z którym każdy kierunek rozwoju w poszczególnych celach operacyjnych musi posiadać dedykowany wskaźnik – uznano, że takie rozwiązanie nadmiernie zaburzyłoby wymagany od strategii syntetyczny charakter;

- jako rozwiązanie wyjściowe uznano stosowanie wskaźników używanych w ogólnodostępnej statystyce publicznej. W przypadku braku adekwatnych wskaźników w tym zbiorze zdecydowano się na zastosowanie miar, w odniesieniu do których Urząd Miasta posiada możliwość sprawnego i kosztowo efektywnego wygenerowania i agregacji danych;
- w przypadku wskaźników pochodzących ze statystyk publicznych, tam gdzie to było możliwe i uzasadnione, dokonano porównania z uśrednionymi wartościami dla powiatu bieruńsko-lędzkiego, województwa śląskiego oraz całego kraju. Jako zasadę stosowano w takich przypadkach obiektywizację wartości wskaźników poprzez ich „ważenie” (liczba ludności, powierzchnia itp.);
- oczekiwany trend wskaźników w perspektywie rok 2035 ustalono metodą ekspercką, kierując się w tym procesie dwiema zasadniczymi przesłankami, tj.:
 - tendencjami historycznymi,
 - projekcją spodziewanych uwarunkowań w perspektywie realizacji Strategii.

Lista wskaźników opracowanych zgodnie z powyższymi założeniami przedstawiona została w rozdziale **Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia**.

Syntetyczna analiza ram finansowych Strategii Rozwoju Miasta Bieruń

Szacowanie środków finansowych niezbędnych w kontekście procesu implementacji strategii nie jest czynnością niezbędną i wiele wnoszącą ze względu na duży stopień ogólności dla przyjmowanych założeń. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy jest dokumentem określającym kluczowe, strategiczne filary rozwoju, które powinny zostać określone w sposób realistyczny, jednak wskazywanie źródeł finansowych i wielkości nakładów w długookresowej perspektywie jest elementem, który należy traktować jako szacunkowy. Szczególnie w przypadku niniejszej Strategii planowanie finansowe w latach 2028-2035 ma charakter ogólny ze względu na długą perspektywę czasu przewidywania i szereg czynników i uwarunkowań mogących wpłynąć na ostateczne wartości kwot. Warto także zauważyć, że dla okresu 2021-2027 wartości przyjęto na podstawie nieostatecznych ustaleń. Zakończyły się prace nad ostateczną wersją rozporządzeń unijnych, które będą regulowały kwestię wydatkowania środków finansowych UE i w sensie formalno-prawnym określać podział interwencji pomiędzy poziom krajowy a regionalny. Zostały w nich ujęte kwestie m.in. warunków finansowania czy też kwalifikowalności kosztów. Najważniejszymi wypracowanymi w omawianym obszarze dokumentami są:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013;

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Powyższe dokumenty opublikowane zostały w Dzienniku Urzędowym UE z dnia 30 czerwca 2021 roku. Nadal nie ma ostatecznie zatwierdzonych kwot przypadających na poszczególne programy w ramach funduszy europejskich, jednak na podstawie projektu dokumentu Umową Partnerstwa na lata 2021-2027 ze stycznia 2021 roku możliwe jest wskazanie proponowanych (nieostatecznych) przez rząd RP alokacji finansowych na poszczególne programy operacyjne perspektywy finansowej na lata 2021-2027, w tym zwłaszcza krajowe programy operacyjne. Pomimo, iż nie zakończyły się również prace nad ostateczną wersją rozporządzeń unijnych, które będą określały podział interwencji pomiędzy poziom krajowy a regionalny, również w tym przypadku do analizy możliwe jest wykorzystanie kwot wskazanych w projekcie Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027 (s. 131-135).

Tabela 10. Proponowana wysokość alokacji finansowych na poszczególne programy operacyjne perspektywy finansowej na lata 2021-2027

Program	Fundusz	Wkład UE (mln euro)	Wkład krajowy (mln euro)	Łącznie (mln euro)
Kontynuacja RPO Dolnośląskiego	EFRR	652	279	931
	EFS+	218	93	312
Kontynuacja RPO Kujawsko- Pomorskiego	EFRR	1105	195	1300
	EFS+	370	65	435
Kontynuacja RPO Lubelskiego	EFRR	1325	234	1559
	EFS+	443	78	522
Kontynuacja RPO Lubuskiego	EFRR	552	97	649
	EFS+	185	33	217
Kontynuacja RPO Łódzkiego	EFRR	1222	216	1438
	EFS+	409	72	481
Kontynuacja RPO Małopolskiego	EFRR	1155	204	1359
	EFS+	386	68	455
Kontynuacja RPO Mazowieckiego	EFRR	1251	290	1541
	EFS+	418	97	516
Kontynuacja RPO Opolskiego	EFRR	572	101	673
	EFS+	191	34	225
Kontynuacja RPO Podkarpackiego	EFRR	1244	220	1464
	EFS+	416	73	490
Kontynuacja RPO Podlaskiego	EFRR	743	131	874
	EFS+	249	44	292
Kontynuacja RPO	EFRR	846	149	995

Program	Fundusz	Wkład UE (mln euro)	Wkład krajowy (mln euro)	Łącznie (mln euro)
Pomorskiego	EFS+	283	50	333
Kontynuacja RPO Śląskiego	EFRR	1772	313	2085
	EFS+	593	105	698
Kontynuacja RPO Świętokrzyskiego	EFRR	829	146	975
	EFS+	277	49	326
Kontynuacja RPO Warmińsko-Mazurskiego	EFRR	920	162	1082
	EFS+	308	54	362
Kontynuacja RPO Wielkopolskiego	EFRR	802	344	1145
	EFS+	268	115	383
Kontynuacja RPO Zachodniopomorskiego	EFRR	982	173	1155
	EFS+	329	58	387

Źródło: Projekt Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027.

Zgodnie z opublikowanym projektem Umowy Partnerstwa na lata 2021–2027 wartość alokacji przyznanej Polsce ma wynieść ponad 75 mld euro⁸. Na podstawie szacunków wynikających z przeprowadzonego wstępnego rozeznania dotyczącego treści umowy zapewniającej Polsce, w tym polskim regionom można stwierdzić, że środki finansowe dostępne w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych oraz Programu Operacyjnego Polska Wschodnia wyniosą w latach 2021–2027 ponad 30 mld euro. Dodatkowo należy mieć na uwadze, że zgodnie z zapisami KSRR istotny wpływ na ostateczną alokację finansową dla poszczególnych regionów będą mieć uzgodnienia pomiędzy ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego a zarządem województwa, podczas których określone zostaną zasady, kierunki i warunki dofinansowania programów operacyjnych). Z informacji przekazywanych przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej zakończone zostały negocjacje kontraktów programowych, zatem znane są kwoty środków Polityki Spójności przypadające na poszczególne regionalne programy operacyjne na lata 2021-2027.

Tabela 11. Wartość alokacji funduszy europejskich na lata 2021–2027 w podziale na regiony.

Województwo	Kwota na program regionalny (mln euro)	Program regionalny + FST + Program dla Polski Wschodniej
Dolnośląskie	1 673 416 820	2 229 416 820
Kujawsko-Pomorskie	1 753 423 961	1 753 423 961
Lubelskie	2 272 912 292	2 938 912 292
Lubuskie	861 468 297	861 468 297
Łódzkie	2 291 959 172	2 635 959 172
Małopolskie	2 320 280 381	2 567 280 381
Mazowieckie	2 009 926 510	2 427 926 510
Opolskie	920 999 577	920 999 577
Podkarpackie	2 181 366 023	2 599 366 023
Podlaskie	1 251 205 913	1 669 205 913
Pomorskie	1 674 092 590	1 674 092 590
Śląskie	2 792 340 098	4 858 340 098
Świętokrzyskie	1 403 141 203	1 821 141 203
Warmińsko-Mazurskie	1 731 096 820	2 149 096 820
Wielkopolskie	1 670 869 290	2 057 869 290
Zachodniopomorskie	1 611 209 396	1 611 209 396
Suma	28 419 708 343	34 775 708 343

Źródło: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/fundusze-unijne-dla-regionow---rezerwa-podzielona-po-rozmowach-z-marszalkami-wojewodztw> (dostęp: 29.09.2021 r.).

⁸ Włącznie ze środkami finansowymi na kontynuację: PO IŚ, PO IR, PO WER, PO PC, PO PW, PO PT, PO PŻ i Program FST.

W kontekście wsparcia miast ze środków Polityki Spójności na lata 2021-2027 pamiętać należy, że każde z państw członkowskich zobowiązane jest zagwarantować na poziomie krajowym przez cały okres programowania, co najmniej 8% (pierwotna propozycja dotyczyła 6%) środków EFRR w ramach celu Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu na realizację celów związanych ze zrównoważonym rozwojem miejskim.

Warto zwrócić uwagę, iż obiecującym źródłem finansowania między innymi przedsięwzięć zawartych w Strategii Rozwoju Bierunia 2035 są środki pochodzące z Funduszu Odbudowy (*Next Generation EU*), z którego środki będą dystrybuowane w Polsce poprzez opracowywany Krajowy Plan Odbudowy, oraz środków z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, których beneficjentem, zgodnie z projektem Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027 ma być także województwo śląskie.

W kontekście tworzenia ram finansowych dla Strategii Rozwoju Bierunia 2035, istotne jest sukcesywne wskazywanie wielkości niezbędnych nakładów finansowych i źródeł dla działań, które będą realizowane chronologicznie najwcześniej, co będzie dotyczyło budżetu samorządu na rok 2022, a później w podobny sposób w ujęciu rocznym należy przygotowywać informacje dla kolejnych, następujących po sobie działań. Analiza ram finansowych realizacji Strategii Rozwoju Miasta Bierunia ma charakter ekspercki ze względu na fakt, iż istotna część informacji może być jedynie ogólnie szacowana, nie mniej jednak określono poniżej ogólne założenia merytoryczne i formalno-organizacyjne przyjętych na potrzeby opracowania tego typu analizy:

1. Każdy z Celów Strategicznych wymienionych w Strategii Rozwoju Miasta Bieruń obejmuje również Cele Operacyjne, które zostały zdezagregowane na Kierunki. Metodyka szacowania nakładów finansowych niezbędnych dla realizacji Strategii dotyczy szacunków agregowanych na poziomie wymienionych Celów Strategicznych.
2. Analizę finansową przeprowadzono z perspektywy wszystkich możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację celów Strategii Rozwoju Miasta Bieruń. Po pierwsze, chodzi o podział na środki publiczne i prywatne, po drugie zaś, o finansowe środki publiczne pochodzące z różnych poziomów funkcjonowania administracji publicznej: środki UE poziomu krajowego, a także środki finansowe budżetu państwa (wskazano je w poniższej tabeli jako zbiorczą wartość), środki UE poziomu regionalnego oraz środki w dyspozycji województwa śląskiego, a także gmin i powiatów z jego terytorium. Wzięto również pod uwagę możliwości wykorzystania do realizacji celów Strategii innych źródeł, takich jak Norweski Mechanizm Finansowy, Horyzont Europa, Interreg Europa, Wspólna Polityka Rolna UE, Fundusz Dróg Samorządowych, Fundusz Kolejowy, PFRON, WFOŚiGW w Katowicach, NFOŚiGW, Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej itp.). Te ostatnie ujęto w pozycji *Pozostałe źródła finansowe*.
3. Analiza finansowa zasobów Miasta Bieruń opierała się na analizie danych ilościowych: dochodów ogółem, w tym podatku od osób fizycznych i prawnych, dochodów z majątku, środków pochodzących z dotacji różnego typu oraz wydatków, w tym majątkowych.
4. Warto również wspomnieć o możliwości skorzystania z instrumentów finansowych (fundusze poręczeniowe i pożyczkowe). Mechanizm ten został upowszechniony na poziomie regionalnym

przy wykorzystaniu funduszy europejskich w okresie programowania 2014–2020. Nie są znane ostateczne, szczegółowe wartości mechanizmów zwrotnych dla województwa śląskiego na lata 2021–2027, niemniej jednak należy pamiętać o takim instrumencie finansowym, z którego można skorzystać również po 2027 r.

Tabela 12. Prognoza wysokości i źródeł finansowania Strategii Rozwoju Miasta Bieruń

Cele	2021-2035	
	Dostępne źródła finansowania	Szacowana wielkość nakładów finansowych [mln zł]
CEL 1. Nowoczesna gospodarka	RPO WŚL 2021–2027	12,5
	<i>Next Generation EU</i>	8
	Środki finansowe poziomu krajowego	3
	Środki finansowe Miasta Bieruń	14,43
	Pozostałe źródła finansowe	125
CEL 2. Czyste i dobrze urządzone Miasto	RPO WŚL 2021–2027	175
	<i>Next Generation EU</i>	25
	Środki finansowe poziomu krajowego	33
	Środki finansowe Miasta Bieruń	86,58
	Pozostałe źródła finansowe	240
CEL 3. Bezpieczni i zadowoleni z życia w Bieruniu mieszkańcy	RPO WŚL 2021–2027	37,5
	<i>Next Generation EU</i>	17
	Środki finansowe poziomu krajowego	23
	Środki finansowe Miasta Bieruń	36,07
	Pozostałe źródła finansowe	160
CEL 4. Sprawne i skuteczne zarządzanie Miastem	RPO WŚL 2021–2027	25
	<i>Next Generation EU</i>	0
	Środki finansowe poziomu krajowego	18
	Środki finansowe Miasta Bieruń	20
	Pozostałe źródła finansowe	130

Źródło: opracowanie własne.

Spis rycin

Ryc. 1. Potencjały rozwojowe przestrzeni Miasta Bierunia.....	7
Ryc. 2. Układy przestrzenne sprzyjające dalszemu rozwojowi Bierunia.	8
Ryc. 3. Ograniczenia przestrzenne rozwoju Bierunia.	8
Ryc. 4. Bariery przestrzenne rozwoju Bierunia.....	9
Ryc. 5. Wizja rozwoju Bierunia do 2035 r. oraz cele strategiczne	10
Ryc. 6. Model rozwoju aktywnego	26
Ryc. 7. Uwarunkowania przestrzenne Modelu.....	27
Ryc. 8. Uwarunkowania środowiskowe Modelu.	28
Ryc. 9. Uwarunkowania przyrodnicze i konserwatorskie Modelu.	29
Ryc. 10. Zasięg przestrzenny OSI regionalnych w ujęciu funkcjonalnym	34
Ryc. 11. OSI Obszary cenne przyrodniczo <i>Źródło: SRWŚ; Bieruń zaznaczono czerwonym okręgiem</i> ..	38
Ryc. 12. OSI Ośrodki wzrostu <i>Źródło: SRWŚ; Bieruń zaznaczono czerwonym okręgiem</i>	39
Ryc. 13. OSI Gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze <i>Źródło: SRWŚ; Bieruń zaznaczono czerwonym okręgiem</i>	40
Ryc. 14. Gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza <i>Źródło: SRWŚ; Bieruń zaznaczono czerwonym okręgiem</i>	41
Ryc. 15. OSI Gminy w transformacji górniczej <i>Źródło: SRWŚ; Bieruń zaznaczono czerwonym okręgiem</i>	42
Ryc. 16. Gminne obszary strategicznej interwencji.....	46

Spis tabel

Tabela 1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań w układzie wskaźników.	21
Tabela 2. Kierunki rozwoju OSI Województwo Śląskie wg dokumentów strategicznych i programowych oraz cele operacyjne i kierunki realizacji celów wynikające z projektu Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035, które będą realizowane w ramach OSI krajowych.	31
Tabela 3. Kierunki rozwoju regionalnych OSI funkcjonalnych woj. śląskiego wg dokumentów strategicznych i programowych oraz cele operacyjne i kierunki realizacji celów Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035, które będą realizowane w ramach OSI regionalnych.....	35
Tabela 4. Kierunki rozwoju regionalnych OSI tematycznych wg SRWŚ oraz cele operacyjne i kierunki realizacji celów wynikające z projektu Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035, które będą realizowane w ramach OSI regionalnych.	42
Tabela 5. Gminne obszary strategicznej interwencji i kryterium ich delimitacji.....	44
Tabela 6. Kierunki rozwoju gminnych OSI konkurencyjnych.....	46
Tabela 7. Kierunki rozwoju gminnych OSI problemowych	47
Tabela 8. Zasady realizacji Strategii rozwoju miasta Bierunia.....	48
Tabela 9. Indykatory wykaz dokumentów wykonawczych Strategii Rozwoju Miasta Bierunia.....	52
Tabela 10. Proponowana wysokość alokacji finansowych na poszczególne programy operacyjne perspektywy finansowej na lata 2021-2027	58
Tabela 11. Wartość alokacji funduszy europejskich na lata 2021–2027 w podziale na regiony.....	60
Tabela 12. Prognoza wysokości i źródeł finansowania Strategii Rozwoju Miasta Bieruń	62

Uczestnicy prac towarzyszących opracowaniu Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035

Władze Miasta:

- Krystian Grzesica – Burmistrz Miasta Bierunia
- Sebastian Macioł – Zastępca Burmistrza
- Jolanta Sałęga – Sekretarz Miasta
- Dorota Przybyła – Skarbnik Miasta

Rada Miejska w Bieruniu:

- Marcin Nyga
- Krystyna Wróbel
- Barbara Panek-Bryła
- Edward Andrejczuk
- Dariusz Czapiewski
- Piotr Świerkosz
- Walenty Bobla
- Maria Sitko
- Damian Gerycki
- Stanisław Jurecki
- Natalia Grosman
- Agnieszka Demska-Furgał
- Jarosław Mokry
- Walenty Magiera
- Tomasz Pyda

W opracowaniu Strategii Rozwoju Miasta Bierunia aktywnie uczestniczyli:

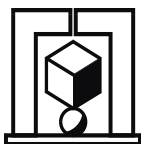
Naczelnik Wydziału Gospodarki Przestrzennej i Nieruchomości Łukasz Odelga wraz z pracownikami Urzędu Miejskiego i miejskich jednostek organizacyjnych.

Uczestnicy Warsztatów – Przedstawiciele Instytucji:

- Starosta Bieruńsko-Lędziński
- Bieruński Ośrodek Sportu i Rekreacji
- Bieruńskie Centrum Usług
- Bieruński Ośrodek Kultury
- Muzeum Miejskie w Bieruniu
- Straż Miejska w Bieruniu
- Bieruńskie Przedsiębiorstwo Inżynierii Komunalnej
- Bieruńska Fundacja Inicjatyw Gospodarczych
- Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Bieruniu
- Galen Ortopedia Sp. z o.o.
- KSSE Podstrefa Tyska
- Panattoni Europe
- PGG KWK Piast-Ziemowit
- Nitroerg S.A.
- Sistema Poland Sp. z o.o.
- Danone Sp. z o.o.
- Polski Związek Emerytów i Rencistów
- Powiatowy Zespół Szkół w Bieruniu
- Liceum Ogólnokształcące im. Powstańców Śląskich w Bieruniu
- Parafia św. Bartłomieja w Bieruniu
- KS Unia Bieruń Stary
- Gol Bieruń

Załącznik 2. Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Bierunia

opracowana w 2020 r. w związku z przygotowaniem Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035

ALEKSANDER NOWORÓL KONSULTING

Głogoczów 995, 32-444 Głogoczów

<http://www.noworol.eu> E-mail: konsulting@noworol.eu

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Bierunia

(opracowana w związku z przygotowaniem
Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035)

Bieruń 2020

Zespół autorski Aleksander Noworól Consulting:

prof. dr hab. inż. arch. Aleksander Noworól

dr Kamilla Noworól

mgr Paweł Hałat

Spis treści:

Wprowadzenie	5
Otoczenie miasta.....	5
Położenie geograficzne i obszary funkcjonalne (ponadlokalne)	5
Powiązania transportowe.....	7
Przestrzeń miasta	9
Zasoby naturalne i antropogeniczne przekształcenia powierzchni ziemi	9
Surowce mineralne.....	9
Przekształcenia powierzchni ziemi i tereny wymagające rekultywacji	9
Stan środowiska przyrodniczego i ochrona środowiska.....	10
Jakość powietrza atmosferycznego i jego ochrona	10
Stan wód i zagrożenie powodziowe	12
Klimat akustyczny	16
Obszary i obiekty o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych.....	16
Obszary przyrodnicze	16
Zabytki i obszary ochrony konserwatorskiej	18
Zieleń urządzona i tereny rekreacyjne	22
Struktura urbanistyczna	24
Lokalna infrastruktura transportowa i techniczna	26
Sieć drogowa	26
Transport publiczny.....	28
Infrastruktura rowerowa	28
Infrastruktura techniczna	29
Zasoby mieszkaniowe.....	31
Spółeczność miasta	33
Struktura demograficzna i migracje	33
Wykształcenie mieszkańców i edukacja	36
Poziom wykształcenia mieszkańców	36
Wychowanie przedszkolne.....	37
Szkolnictwo podstawowe.....	38
Szkolnictwo ponadpodstawowe.....	39
Kultura, dziedzictwo niematerialne i turystyka.....	42
Ochrona zdrowia i opieka nad dziećmi	46
Ochrona zdrowia	46
Opieka nad dziećmi - żłobki.....	48
Problemy społeczne i pomoc społeczna.....	49

Bezpieczeństwo publiczne.....	51
Gospodarka miasta.....	53
Przedsiębiorczość	53
Profil gospodarczy	55
Tereny inwestycyjne i aktywność inwestycyjna.....	55
Rolnictwo.....	57
Rynek pracy i bezrobocie.....	58
Pracujący w Bieruniu	58
Dojazdy do pracy	58
Bezrobocie.....	60
Zarządzanie miastem.....	61
Budżet miasta i zarządzanie mieniem	61
Budżet miasta	61
Gospodarka nieruchomości.....	62
Aktywność inwestycyjna gminy i fundusze UE.....	63
Aktywność obywatelska i współpraca z organizacjami pozarządowymi.....	64
Organizacje pozarządowe.....	64
Budżet obywatelski	66
Współpraca międzygminna, międzynarodowa i promocja miasta	67
Współpraca metropolitalna.....	67
Lokalna grupa działania	68
Współpraca międzynarodowa.....	68
Promocja miasta.....	68
Zarządzanie przestrzenią i obszary funkcjonalne w skali lokalnej.....	68
Planowanie przestrzenne	68
Rewitalizacja.....	70
Analiza strategiczna.....	71
Metodyka analizy	71
Jakościowe przesłanki analizy SWOT.....	72
Wyniki ankietyzacji mieszkańców Bierunia	72
Obserwacje wynikające ze spotkania konsultacyjnego oraz korespondencji mailowej	78
SWOT.....	80
Spis tabel	86
Spis rycin.....	87

Wprowadzenie

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Bierunia została opracowana w związku z przygotowaniem Strategii Rozwoju Miasta Bierunia 2035 i w dalszej części będzie określana jako Diagnoza.

W Diagnozie stosowane będzie następujące nazewnictwo:

- Miasto Bieruń, określane będzie jako: Bieruń, Miasto lub Gmina,
- Urząd Miejski w Bieruniu zwany będzie: UMB lub Urzędem,
- Firma opracowująca Diagnozę – Aleksander Noworól Consulting określana będzie jako ANK,
- Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia zwana będzie GZM,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 określana będzie jako KSRR 2030.

Otoczenie miasta

Położenie geograficzne i obszary funkcjonalne (ponadlokalne)

Miasto Bieruń położone jest w południowo – wschodniej części województwa śląskiego, przy jego granicy z województwem małopolskim. Bieruń graniczy: od zachodu z miastem Tychy (którego częścią był w latach 1975-91), od południa z gminą Bojszowy oraz gminą Oświęcim w woj. małopolskim, od północy z miastem Łędziny i gminą Chełm Śląski, od wschodu z gminą Chełmek (woj. małopolskie). Bieruń położony jest w rozległych dolinach Wisły i jej lewobrzeżnych dopływów - Przemszy, Mlecznej oraz Gostynki. Północna część miasta (Bieruń Stary i Ściernie) położona jest na obszarze makroregionu geograficznego Wyżyna Śląska, a południowo-wschodnia i południowo-zachodnia część miasta – w makroregionie Kotliny Oświęcimskiej.

Bieruń jest siedzibą powiatu bieruńsko-łędzkiego, który powstał w 1999 r. jako powiat tyski (z siedzibą w Tychach). Siedziba powiatu została przeniesiona do Bierunia w dniu 1 stycznia 2002 roku. Powiat obejmuje gminy miejskie: Bieruń, Imielin, Łędziny oraz gminy wiejskie: Bojszowy i Chełm Śląski. Powiat ma powierzchnię 158 km² i zamieszkiwany jest przez 59 776 osób (dane GUS, stan na grudzień 2019 r.). Jest najmniejszym pod względem powierzchni i liczby ludności powiatem ziemskim woj. śląskiego.

Jednym z najważniejszych uwarunkowań rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta jest jego położenie w Górnośląskim Obszarze Metropolitalnym. Wg delimitacji na potrzeby Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego 2030¹ Bieruń został zaliczony do 23 miast tworzących Metropolię Górnośląską – centrum (rdzeń) Subregionu Centralnego woj. śląskiego. Metropolia Górnośląska jest wg Strategii województwa kluczowym elementem sieci osadniczej regionu o znaczeniu krajowym i europejskim, na której obszarze realizowane są funkcje metropolitalne, w tym w szczególności gospodarcze, naukowe, kulturalne i zdrowotne. Wyzwaniem dla Metropolii jest wzmacnianie pozycji konkurencyjnej w europejskiej sieci ośrodków metropolitalnych, w tym rozwój ośrodków naukowych i akademickich, centrów technologii i innowacji, przemysłów kreatywnych i wielkich wydarzeń. Subregion Centralny, którego jądrem jest Metropolia stanowi Obszar Strategicznej Interwencji w ujęciu funkcjonalnym, na którym realizowane będą działania wspierające procesy rozwojowe.

Położenie w obszarze metropolitalnym przynosi znaczące korzyści związane z dostępem do rynku pracy, usług wyższego rzędu oferowanych przez metropolię i jej infrastruktury. Jest także istotną przewagą pozwalającą na pozyskiwanie inwestorów – w tym w branżach zaawansowanych technologicznie. Jednocześnie walory przyrodnicze i kulturowe miasta umożliwiają rozwój usług

¹ Przyjęta uchwałą nr VI/24/1/2020 z dnia 19 października 2020 r.

związanych z rekreacją i turystyką weekendową oraz funkcji mieszkaniowej. Położenie w obszarze metropolitalnym stanowi jednak także pewne wyzwanie – związane z konkurencją gospodarczą silniejszych ośrodków rdzenia i możliwym odpływem wykształconych mieszkańców, a także pogarszaniem się jakości życia związanych z zatłoczeniem (dojazdy do- i z pracy), zwłaszcza przy braku rozwiniętych systemów transportu publicznego, presją na środowisko naturalne (m. in. poprzez zjawisko niekontrolowanego rozpraszania zabudowy).

Istotnym elementem subregionu centralnego jest obszar metropolitalny² stanowiący zakres funkcjonowania związku metropolitalnego o nazwie Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia³ z siedzibą w Katowicach (GZM). GZM rozpoczął swoją działalność w 2018 roku, a w jegochodzi 41 miast i gmin⁴. Wskazano 5 priorytetowych obszarów działania GZM w latach 2018 – 2022⁵:

- kształtowanie ładu przestrzennego, zrównowazona „zielona metropolia”,
- rozwój publicznego transportu zbiorowego i zrównowazona mobilność miejska oraz polityka rowerowa,
- rozwój społeczny i gospodarczy
- promocja związku metropolitalnego i jego obszaru,
- rozwój instytucjonalny, zakładający m.in. stworzenie Metropolitalnego Obserwatorium Społeczno-Ekonomicznego.

Bieruń należy także do obszaru działania Lokalnej Grupy Działania "Ziemia Pszczyńska", która realizuje wsparcie w ramach inicjatywy LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

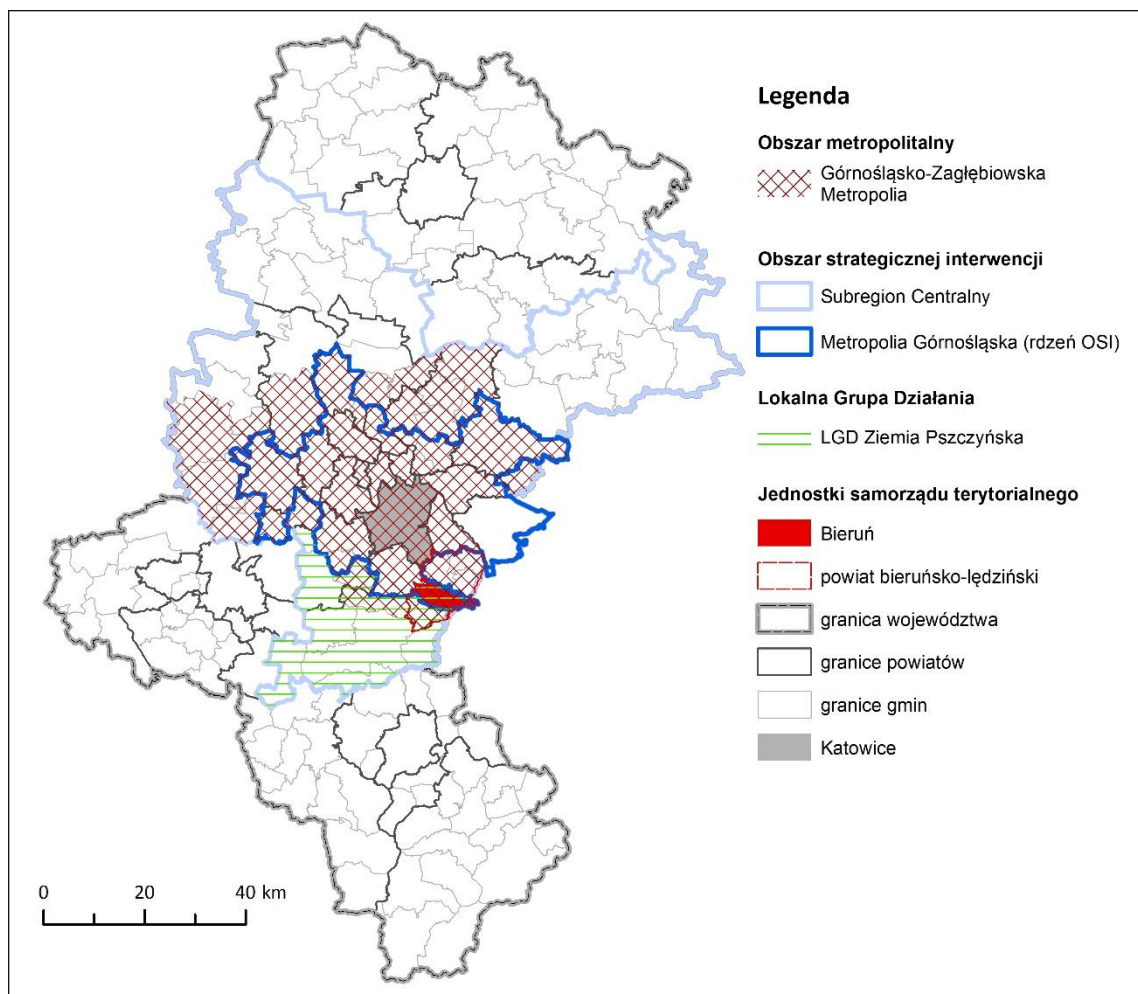
Obszary funkcjonalne, w których granicach położony jest Bieruń przedstawiono na poniższej mapie.

² W rozumieniu Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

³ Powołana Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 2017 r. w sprawie utworzenia w województwie śląskim związku metropolitalnego pod nazwą "Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia", na podstawie Ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim.

⁴ Stan na 20 października 2020 r.

⁵ <https://metropoliagzm.pl/staturgia/>

Ryc. 1. Obszary funkcjonalne

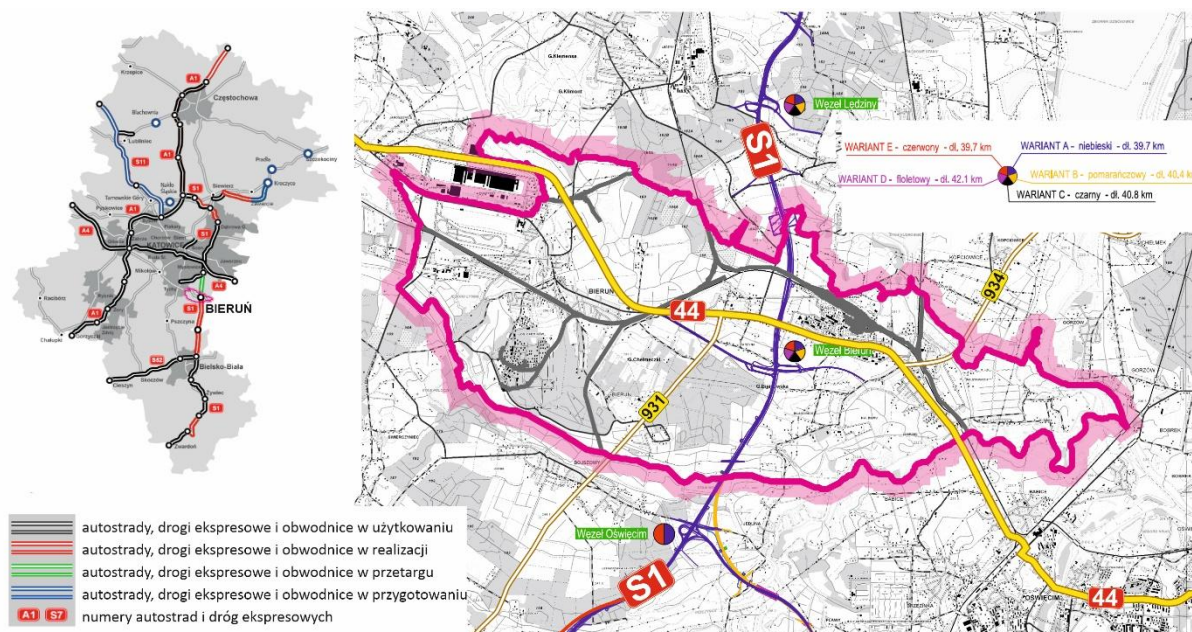
Źródło: Opracowanie własne

Powiązania transportowe

Bieruń należy do dobrze skomunikowanych miast – leży na skrzyżowaniu szlaków komunikacyjnych Gliwice – Kraków (droga krajowa nr 44) i Mysłowice – Pszczyna (drogi wojewódzkie nr 931 i 934). Najważniejszą trasą, która w przyszłości ma przebiegać przez miasto jest droga ekspresowa S1 - odcinek Mysłowice (węzeł „Kosztowy II”) – Bielsko-Biała (węzeł „Suchy Potok”) - Ryc. 2. Planowany odcinek drogi S1 przebiegający przez Bieruń od węzła Kosztowy II (z budową węzła) do węzła Oświęcim (bez węzła) jest na etapie oceny dziewięciu złożonych w przetargu ofert. Wraz z budową ok. 13 km trasy S1 powstanie ok. 2 km obwodnica Bierunia (w ciągu DK 44). Na terenie miasta powstanie węzeł Bieruń, a tuż za jego południową granicą – węzeł Oświęcim (zob. Ryc. 2).

Przez Bieruń przebiegają także linie kolejowe – magistralna, pasażersko – towarowa linia kolejowa relacji Oświęcim – Katowice (nr 138), zapewniająca powiązanie z aglomeracją śląską oraz linia kolejowa nr 179 Tychy – Mysłowice Kosztowy (drugorzędna, towarowa, obecnie nie prowadząca ruchu pasażerskiego) i linia nr 885 Nowy Bieruń – KWK „Piast” (miejscowa, towarowa). W Bieruniu zlokalizowana jest jedna stacja kolejowa Nowy Bieruń (obsługiwana przez pociągi Kolei Śląskich) oraz dwa przystanki osobowe: Bieruń Mleczarnia i Bieruń Stary (nieczynne, na linii 179).

Czas dojazdu do Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice-Pyrzowice wynosi ok. 50 min. Podobny jest czas dojazdu do MPL Kraków-Balice.

Ryc. 2. Położenie Bierunia na tle istniejących i projektowanych szlaków drogowych woj. śląskiego oraz orientacyjny przebieg drogi ekspresowej S1 w Bieruniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Mapa stanu budowy dróg. <https://www.gddkia.gov.pl>

Przestrzeń miasta

Zasoby naturalne i antropogeniczne przekształcenia powierzchni ziemi

Surowce mineralne

Na terenie gminy Bierunia zalegają bogate złoża węgla kamiennego, dla których wydano koncesje na wydobywanie surowców:

- Złoże „Piast”, dla którego wydana jest koncesja na wydobywanie surowca - nr koncesji 4 2010 ważna do 31.12.2030 r. oraz wyznaczono obszar górniczy Bieruń II i teren górniczy Bieruń II (numer w rejestrze 1/1/125),
- Złoże „Czeczott”, dla którego wydana jest koncesja na wydobywanie surowca - nr koncesji 164/94 ważna do 31.08.2020 r. oraz wyznaczono obszar górniczy Wola I i teren górniczy - Wola I-Międzyrzecze. Eksploatacja złoża Czeczott została zaniechana.
- Złoże „Ziemowit” (nr 374 wg MIDAS) – nr koncesji 1 3 94; występujące kopaliny: węgiel kamienny, metan pokładów węgla, łupki ogniotrwałe

Koncesjodawcą eksploatowanego złoża „Piast” jest Polska Grupa Górnicza S.A (eksploatowane przez Kopalnię Węgla Kamiennego Piast-Ziemowit). Powierzchnia całkowita obszaru górniczego to 48,17 km². Ponadto występują nieeksploatowane złoża surowców energetycznych:

- Złoże „Czeczott – wschód” – występujące kopaliny: węgiel kamienny,
- Złoże „Łędziny” – występujące kopaliny: węgiel kamienny, metan pokładów węgla
- Złoże „Studzienice”, występujące kopaliny: węgiel kamienny, metan pokładów węgla,
- Złoże „Oświęcim- Polanka” występujące kopaliny: węgiel kamienny
- Złoże „Łędziny” – występujące kopaliny: metan pokładów węgla.

Ponadto na terenie Bierunia występują złoża surowców skalnych (kruszywa naturalne, piaski posadzkowe, surowce ilaste ceramiki budowlanej), jednak, ze względu na ochronę środowiska i położenie na terenach aktualnie zabudowanych nie są eksploatowane.

Przekształcenia powierzchni ziemi i tereny wymagające rekultywacji

Znaczne przekształcenia rzeźby terenu spowodowała eksploatacja złóż węgla kamiennego, przede wszystkim prowadzona przez KWK „Piast” oraz częściowo przez KWK „Ziemowit”. Przewidywane wpływy eksploatacji złoża „Piast” obejmują⁶:

- w okresie obowiązującej koncesji do roku 2030 – maksymalnie III kat. przydatności terenu do zabudowy (zgodnie z zapisami decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach Nr OŚRL-7624/1/6-18/09 z dnia 13.11.2009.),
- po roku 2030 – maksymalnie III kat. przydatności terenu do zabudowy (zgodnie z udokumentowanymi zasobami węgla),
- przewidywane są zmiany stosunków wodnych w związku z eksploatacją górniczą,
- występowanie wstrząsów powodowanych działalnością górniczą o przyspieszeniu do 300 mm/s² w części położonej na terenie górniczym „Bieruń II”, do 120 mm/s² w części położonej na terenie górniczym „Wola I – Międzyrzecze”.

Podziemna eksploatacja górnicza powoduje deformacje terenu – ciągłe oraz nieciągłe, wstrząsy górotworu, a także zmiany warunków wodnych. Główny wpływ tej działalności to osiadanie terenu. Około 1/3 terenu gminy Bieruń znajduje się w zasięgu oddziaływania górniczego, które określone jest

⁶ Za: Program ochrony środowiska dla Gminy Bieruń na lata 2020 - 2024 z perspektywą do roku 2030, przyjęty Uchwałą Nr VIII/1/2020 Rady Miejskiej W Bieruniu z dnia 25 czerwca 2020 r.

wielkością kategorii deformacji terenu (im wyższa kategoria tym większe oddziaływanie). IV kategoria deformacji obejmuje tereny, które wymagają szczególnych zabezpieczeń obiektów budowlanych. Tereny te leżą w: Bijasowicach, pomiędzy ul. Bijasowicką a linią kolejową relacji Tychy – Oświęcim, w Czarnuchowicach w rejonie ul. Wawelskiej oraz koryta Potoku Goławieckiego, pomiędzy ul. Wawelską (od południa) i Barbórki (od zachodu) a korytem Potoku Goławieckiego oraz stanowią fragment terenu położony pomiędzy terenem KWK „Piast” (na południu) a granicą administracyjną gminy Bieruń (na północny). Obszary III kategorii deformacji terenu (tereny wymagające częściowych zabezpieczeń obiektów budowlanych) obejmują tereny leżące: przy dworcu kolejowym w Bieruniu Starym, w rejonie Potoku Stawowego i Potoku Ściernie, obszar położony w rejonie ul. Wapiennej oraz większą część terenu zabudowy w Bieruniu Nowym (na wschód od Kopalni „Piast”) oraz w Bijasowicach.⁷

W regionalnej bazie danych o terenach przemysłowych i zdegradowanych (OPI-TPP)⁸ znajdują się tereny zdegradowane wymagające rekultywacji:

- Tereny przy ul. Turyńskiej (278,99 ha),
- Park przy Grobli (18,84 ha),
- Zbiornik wodny "Łysina" (23,64 ha),
- Zbiornik retencyjny i rekreacyjno-sportowy w Bijasowicach (27,89 ha),
- "Paciorkowce" (40,58 ha),
- Dworek "Bijasowice (5,37 ha).

Stan środowiska przyrodniczego i ochrona środowiska

Jakość powietrza atmosferycznego i jego ochrona

Na terenie Bierunia i powiatu bieruńsko-lędzińskiego nie jest prowadzony stały monitoring jakości powietrza. Miasto należy do strefy śląskiej oceny jakości powietrza wg Rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza. Najbliższe stacje pomiarowe Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska znajdują się w Pszczynie i Tychach (aglomeracja górnośląska). Na terenie gminy działa natomiast kilka czujników Airly, wskazujących w czasie rzeczywistym stężenia pyłów zawieszonych w powietrzu.

W wyniku przeprowadzonej przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Katowicach oceny jakości powietrza za rok 2018 strefa śląska została zakwalifikowana do klasy C, a tym samym do opracowania Programu ochrony powietrza ze względu na:

- przekroczenie dopuszczalnego poziomu stężenia średniorocznego oraz dopuszczalnej częstości przekraczania poziomu dopuszczalnego 24-godz. stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀;
- przekroczenie dopuszczalnego poziomu stężenia średniorocznego pyłu zawieszonego PM_{2,5};
- przekroczenie poziomu docelowego stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu;
- przekroczenie dopuszczalnej częstości przekraczania poziomu docelowego ośmiogodzinnego dla ozonu;
- przekroczenia dopuszczalnej częstości przekraczania poziomu celu długoterminowego dla ozonu; przekroczenia poziomu docelowego oraz celu długoterminowego ze względu na ochronę roślin wyrażonego, jako AOT40

Na stan jakości powietrza mają wpływ emisje z różnych typów źródeł:

⁷ Za: „Opracowanie ekofizjograficzne dla miasta Bieruń”, EKOID, Katowice 2010.

⁸ <https://www.orsip.pl/web/opitpp/start>

- źródła punktowe (zakłady przemysłowe, energetyka ciepła),
- źródła liniowe (transport, przede wszystkim komunikacja samochodowa),
- źródła powierzchniowe, tzw. „emisja niska”, związane ze spalaniem paliw do celów grzewczych (kotłownie lokalne i paleniska indywidualne), emisja ze źródeł rolniczych,
- napływ zanieczyszczeń spoza obszaru.

Zgodnie z „Programem Ochrony Powietrza dla województwa śląskiego”⁹ o lokalnym przyroście stężeń pyłów PM₁₀ w strefie śląskiej decyduje przede wszystkim emisja pochodząca ze źródeł komunalno-bytowych, która ma charakter obszarowy. Mniejszy udział ma transport drogowy, a emisja z transportu drogowego ma znaczenie lokalne – najbardziej uciążliwe jest oddziaływanie dróg w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Istotny wpływ na wielkości stężeń średniorocznych pyłu PM₁₀ mają także zanieczyszczenia spoza strefy śląskiej. Pozostałe rodzaje źródeł emisji mają niewielkie znaczenie dla lokalnego przyrostu stężeń.

W przypadku pyłu PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu również największy jest udział emisji pochodzącej z ogrzewania budynków, a w następnej kolejności – oddziaływanie źródeł spoza strefy. Ozon jest zanieczyszczeniem wtórnym, powstającym w przyziemnej warstwie atmosfery w wyniku skomplikowanych procesów fotochemicznych, przy udziale prekursorów ozonu w odpowiednich warunkach meteorologicznych (nasłonecznienie).

Największym problemem w zakresie ochrony powietrza w Bieruniu jest niska emisja – zanieczyszczenia pochodzące z lokalnych kotłowni i indywidualnych systemów ogrzewania. Od 2004 r. realizowany jest na terenie miasta „Program ograniczenia niskiej emisji na terenie miasta Bieruń” (PONE), kierowany do właścicieli nieruchomości (osób fizycznych) na terenie miasta. W kolejnych jego edycjach (w 2020 r. realizowana jest IX). W ramach programu możliwa jest wymiana istniejących, niskowydajnych, nieekologicznych kotłów i pieców węglowych na ekologiczne źródła ciepła (w tym kotły opalane paliwem stałym 5 klasy z załadunkiem automatycznym, zgodnie z PN-EN 303-5:2012, posiadające certyfikat wydany przez akredytowane laboratorium) oraz starych kotłów gazowych na nowe kotły gazowe. Źródłami finansowania PONE są pożyczka z WFOŚiGW i dotacja z budżetu Gminy Bieruń oraz środki własne mieszkańca. Od początku realizacji programu na terenie Bierunia zostało wymienionych ponad tysiąc kotłów grzewczych. W 2020 r. planowana jest wymiana kolejnych 150. Dodatkowo w latach 2018-2020 r. prowadzony jest „Gminny program ograniczenia niskiej emisji”, finansowany całkowicie ze środków gminy. W ramach programu można otrzymać dofinansowanie do wymiany starego źródła ciepła, które ze względu na stan techniczny nie nadaje się już do dalszej eksploatacji. W latach 2018-2019 wymieniono w ramach Programu 30 źródeł ciepła.

Lokalnie problemem są także zanieczyszczenia pochodzące z emisji liniowej (transportu). Zgodnie z „Planem gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Bieruń”¹⁰ do niekorzystnej sytuacji w tym względzie problemy te wynikają z dużego natężenia ruchu samochodowego na Starówce, nadmiernego ruchu przewozów towarowych i ciężkiego transportu na terenie gminy, złego stanu technicznego dróg (w tym szkód górniczych) oraz braków infrastrukturalnych (brak obwodnicy Bierunia Nowego, trasy S1, połączeń kolejowych, pasażerskich z ościennymi miastami i przyłączenia do sieci aglomeracyjnej, parkingów P&R i dróg dla rowerów), prowadzących do wzrostu ruchu w terenach zurbanizowanych. Transport samochodowy odpowiada za ok. 18% wszystkich zanieczyszczeń w Bieruniu. Pojazdy są głównym źródłem emisji tlenku węgla (48%) i tlenków azotu (19%), odpowiadają również za emisję

⁹ Uchwała nr VI/21/12/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 22 czerwca 2020 r.

¹⁰ Uchwała nr v/7/2015 Rady Miejskiej w Bieruniu z dnia 28 maja 2015 r. w sprawie przyjęcia „Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Bieruń”.

węglowodorów alifatycznych i aromatycznych (ok. 25%), benzenu, pyłów oraz dwutlenku siarki (niecałe 8%).¹¹

Korzystny wpływ na jakość powietrza w gminie koncentracja dużych kompleksów leśnych od południa (Lasy Pszczyńskie) oraz północy i północno-zachodu (pas ochronny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego).

W Strategii rozwoju województwa śląskiego Bieruń został ujęty w ramach OSI – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza – II obszar problemowy: gminy, na terenie których występuje przekroczenie dwóch spośród trzech dowolnych wskaźników¹².

Stan wód i zagrożenie powodziowe

Wody powierzchniowe

Obszar Bierunia położony jest w zlewni Wisły, która stanowi południowo-wschodnią granicę miasta i jest odwadniany przez jej lewobrzeżne dopływy: Gostynkę (zwaną też Gostynią, z dopływami: Mleczną i Potokiem Tyskim), Potok Bijasowicki (z dopływem Potok Stawowy), Potok Goławiecki (z dopływem Potok Mąkołowiec) oraz Przemszę.

Koryta Gostynki i Potoku Goławieckiego są uregulowane i obwałowane. Gostynka stanowi ona także kolektor dla wód słonych dołowych z kopalni „Piast” i częściowo kopalni „Ziemowit”, a Potok Goławiecki – dla wód z kopalni „Ziemowit”, a ponadto zrzucają do niego oczyszczone ścieki z kopalni „Piast” oraz woda odpompowywana ze zbiornika retencyjnego w Ścierniach. Rzeka Przemsza płynie przy wschodniej granicy Bierunia szeroką doliną częściowo uregulowanym i obwałowanym korytem.

Wody powierzchniowe w Bieruniu ulegają znacznemu zanieczyszczeniu. Stały się one odbiornikami ścieków zarówno komunalnych, jak i przemysłowych, w tym także słonych wód dołowych z kopalni węgla kamiennego. Duże znaczenie ma również zanieczyszczenie pochodzące ze spływów powierzchniowych z silnie nawożonych pól. Na terenie miasta dokonuje się oceny stanu wód i klasyfikacji pod względem fizykochemicznym, ekologicznym i chemicznym pięciu jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) cieków wodnych. Stan wszystkich z badanych JCWP oceniono w latach 2017-2019 jako zły (Tabela 1).

Tabela 1. Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) w Bieruniu

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego		Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu jcw
			Klasa	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	
PLRW20006211869	Potok Tyski	2	4	słaby potencjał ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód
PLRW20006211889	Mleczna	2	3	umiarkowany potencjał ekologiczny	stan chemiczny dobry	zły stan wód
PLRW200019211899	Gostynia od starego koryta do ujścia	2	5	zły potencjał ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód
PLRW20001921199	Wisła od Białej do Przemszy	2	5	zły potencjał ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód

¹¹ Program ochrony środowiska dla Gminy Bieruń na lata 2020 - 2024 z perspektywą do roku 2030, przyjęty Uchwałą Nr VIII/1/2020 Rady Miejskiej W Bieruniu z dnia 25 czerwca 2020 r.

¹² Przekroczenie norm jakości powietrza w województwie śląskim pod względem: pyłów zawieszonych PM_{2,5}, pyłów zawieszonych PM₁₀, benzo(a)pirenu.

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego		Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu jcw
			Klasa	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	
PLRW200010 212999	Przemsza od Białej Przemszy do ujścia	>2	4	słaby stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód
PLRW200062 11949	Potok Goławiecki	>2	4	słaby stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 na podstawie monitoringu, <http://www.gios.gov.pl/pl/stan-srodowiska/monitoring-wod>

Na obszarze Bierunia znajduje się kilka zbiorników wodnych o różnej genezie i rozmiarach. Największym jest jezioro Łysina (ok. 14,5 ha) w zachodniej części miasta w widłach rzeki Gostynki i Mlecznej, które powstało przez wypełnienie wodą wyrobiska popiaskowego. Zbiornik jest wykorzystywany jako rezerwa wody dla zakładów FCA Poland w Tychach. W dolinie Potoku Goławieckiego, w pobliżu Paciorkowców, znajduje się Staw Goldman (ok. 6,3 ha), a w centralnej części miasta Staw Derówka (2 ha). Inne, mniejsze zbiorniki wodne to pozostałości po stawach rybnych lub zalewiska powstałe w nieckach bezodpływowych, które tworzą się wskutek osiadania terenu. W dolinie Wisły w Czarnuchowicach i Bieruniu Nowym występują starorzecza.

Wody podziemne

Gmina Bieruń położona jest poza zasięgiem Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP). Zalegający w karbońskich warstwach zbiornik Tychy- Siersza (457) został w 2006 r. wykreślony z listy GZWP ze względu na z uwagi na pogorszenie parametrów jakościowych i spadek wydajności.

Na obszarze miasta Bierunia w profilu hydrogeologicznym występują piętra wodonośne w utworach czwartorzędu, triasu i karbonu. W obrębie gminy znajduje się czwartorzędowy Użytkowy Poziom Wód Podziemnych (UPWP) QII – Rejon małej Wisły. Obejmuje zasięgiem zachodnią część gminy Bieruń. Poziom czwartorzędowy eksploatowany jest ujęciem zlokalizowanym na terenie firmy Danone oraz licznymi studniami gospodarskimi.

Czwartorzędowe piętro wodonośne związane jest z utworami piaszczystymi występującymi w obrębie mułków i glin. W rejonach, gdzie brak jest izolujących utworów trzeciorzędowych piętro to zostało osuszone na skutek drenażu górniczego i eksploatacji ujęć wodnych. Zasilanie poziomu czwartorzędowego następuje głównie poprzez bezpośrednią infiltrację wód opadowych. Prace odwodnieniowe na obszarze objętym eksploatacją górniczą doprowadziły do powstania leja depresyjnego w którym doszło do obniżenia zwierciadła wód podziemnych.

Według podziału Polski na jednolite części wód podziemnych teren miasta Bierunia podzielono na trzy JCWP: 145, 146 i 157.¹³ Na terenie gminy Bieruń zlokalizowano jeden punkt pomiarowy sieci krajowej monitoringu diagnostycznego stanu chemicznego wód podziemnych (nr 1288, JCWP nr 145). Analiza wyników badań jakości wód podziemnych w powyższym punkcie wykazała zadowalający stan chemiczny wód (klasa III)¹⁴.

¹³ Na podstawie danych hydrogeologicznych udostępnionych przez PGI, <http://dm.pgi.gov.pl>

¹⁴ Klasyfikacja i wyniki wskaźników nieorganicznych w punktach pomiarowych przeprowadzonych w 2019 roku w sieci krajowej monitoringu wód podziemnych (badania wykonane na zlecenie GIOŚ przez Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy), <http://www.katowice.wios.gov.pl/index.php?tekst=monitoring/informacje/stan2019/i>

Zagrożenie powodziowe

Jednym z problemów Gminy jest zagrożenie powodziowe, wynikające z położenia, rzeźby terenu i gęstej sieci hydrologicznej, spotęgowane skutkami eksploatacji górniczej. Do obszarów szczególnego zagrożenia powodzią zalicza się m.in. obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy oraz tereny zalewane wodą powodziową Q=1% i Q=10% wskazane na mapach zagrożenia powodziowego (zob. Ryc. 3. Obszary zagrożenia powodziowego w Bieruniu).

Tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi to przede wszystkim obszar Bijasowic oraz Bierunia Nowego, które położone są poniżej poziomu wód powodziowych spływających obwałowanymi rzekami: Wisłą i Gostynką. Narażone na niebezpieczeństwo powodzi w przypadku przerwania się wałów przeciwpowodziowych są także Czarnuchowice, położony w widłach Wisły i Przemszy. Znaczny obszar gminy jest także zagrożony podtopieniami (Ryc. 3. Obszary zagrożenia powodziowego w Bieruniu).

Ostatnia duża powódź w Gminie miała miejsce w 2010 r. Wg Planu Ochrony Przeciwpowodziowej Gminy Bieruń obszar zagrożony zalaniem przez powódź zamieszkuje ok. 2,7 tys. osób. Na terenie miasta działa Stowarzyszenie Mieszkańców Bierunia i Miejscowości Zagrożonych Powodzią Położonych na Obszarze Zlewni Górnej Wisły "ATLANTYDA".

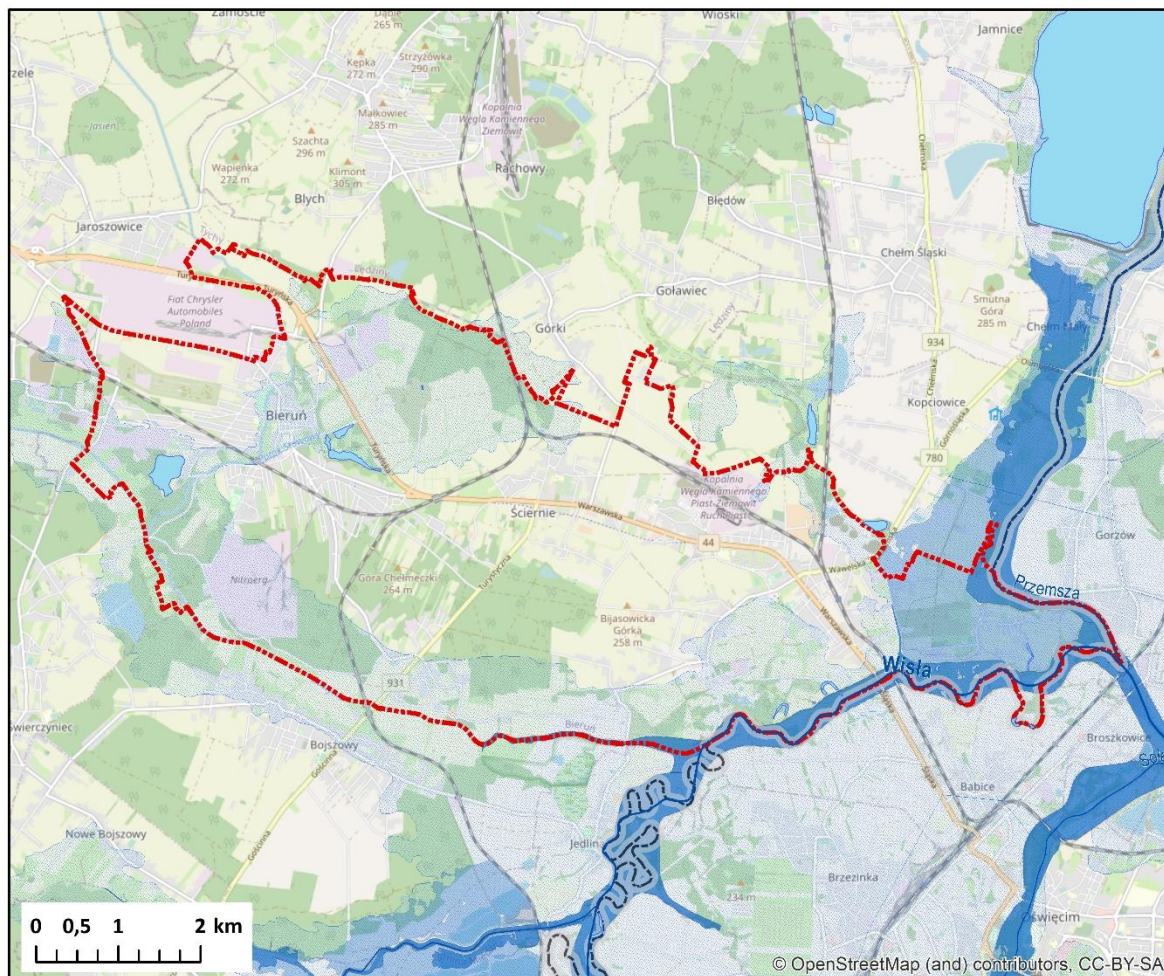
Gmina położona jest w regionie wodnym Małej Wisły, objętym Planem zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły¹⁵. Na liście działań strategicznych dla rejonu Małej Wisły przewidzianych do realizacji do 2021 r. przez Państwowe Gospodarstwo „Wody Polskie” znajdują się:

- Odtworzenie funkcjonalności i nadbudowa lewostronnego obwałowania rzeki Wisły w Bieruniu – Czarnuchowicach od ujścia rzeki Przemszy (przejazd wałowy na wysokości posesji przy ul. Mielęckiego 82) do mostu w ulicy Warszawskiej (droga nr 44) wraz z odwodnieniem terenów zawala wałów rzeki Przemszy”
- Budowa lokalnego systemu prognozowania powodzi i podtopień w Bielsku-Białej, Bieruniu i Czechowicach-Dziedzicach.

Ponadto na Liście inwestycji buforowych dla obszaru dorzecza Wisły znajdują się:

- Odbudowa i przebudowa obwałowań przeciwpowodziowych rzeki Mleczna na terenie m. Bieruń w km 0+000-1+900 gm. Bieruń, pow. bieruńsko-lędziński
- Odbudowa i przebudowa obwałowań przeciwpowodziowych rzeki Mleczna na terenie m. Bieruń Stary w km 1+900-4+350 (od mostu kolejowego przy ul. Chemików do mostu w ul. Turyńskiej) gm. Bieruń, pow. bieruńsko – lędziński
- Przebudowa i odbudowa obu stronnych wałów przeciwpowodziowych rzeki Gostynki w km. 3+000-4+200
- Przebudowa i odbudowa obu stronnych wałów przeciwpowodziowych rzeki Gostynki w km lewy wał: 4+200 - 10+620, prawy wał: 4+200-11+450.
- Budowa lokalnego systemu prognozowania powodzi i podtopień na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego, bielskiego, pszczyńskiego oraz oświęcimskiego.

¹⁵ Przyjętym Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r.

Legenda

obszary szczególnego zagrożenia powodzią

- o prawdopodobieństwie Q 10%
- o prawdopodobieństwie Q 1%

zagrożenia podtopieniami

- obszary zagrożone
- rzeki
- jeziora

granica gminy

granica województwa

Ryc. 3. Obszary zagrożenia powodziowego w Bieruniu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wód Polskich (usługa sieciowa WMS utworzona przez GUGiK dla Wód Polskich) i Państwowego Instytutu Geologicznego (usługa WMS PGI)

Oczyszczanie ścieków i gospodarka odpadami

Na terenie gminy Bieruń funkcjonują trzy aglomeracje wodno-ściekowe, wyznaczone uchwałami Sejmiku Województwa Śląskiego¹⁶:

- Bieruń I (równoważna liczbie mieszkańców 14 310 RLM) z biologiczno-chemiczną oczyszczalnią ścieków komunalnych zlokalizowaną przy ul. Chemików w Bieruniu Starym.
- Bieruń II (5 372 RLM) z biologiczno-mechaniczną oczyszczalnią ścieków przy ul. Jagiełły w Bieruniu Nowym.

¹⁶ Tereny, na których zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków komunalnych.

- Bieruń III (10 310 RLM) z mechaniczno-biologiczną oczyszczalnią ścieków przy ul. Soleckiej w Bieruniu Nowym.

Mieszkańcy nie posiadający dostępu do kanalizacji korzystają ze zbiorników bezodpływowych (78 zbiorników) lub przydomowych oczyszczalni ścieków. W końcu 2019 r. w Bieruniu funkcjonowało 85 przydomowych oczyszczalni.

Wszyscy mieszkańcy Bierunia objęci są systemem odbioru odpadów oraz systemem selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. W przypadku braku segregacji odpadów na poziomie danego gospodarstwa domowego, uiszczana jest wyższa opłata za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Systemem odbioru odpadów w 2019 r. objęto łącznie 3 583 nieruchomości. W 2019 r. zebrano w Bieruniu 9,7 tys. ton odpadów komunalnych, w tym 3,9 tys. ton odpadów zmieszanych (40,5%). Odpady selektywnie zebrane stanowiły zatem ok. 60% masy odpadów komunalnych. Dla porównania przeciętna dla woj. śląskiego wynosiła 40%, a dla Polski – zaledwie 31%. Na obszarze Bierunia funkcjonują dwa Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), przy ul. Chemików i przy ul. Jagiełły 13.

Klimat akustyczny

W zależności od źródła jego powstawania wyróżnić można hałas przemysłowy, komunikacyjny i komunalny. Hałas przemysłowy powodowany przez urządzenia i maszyny w obiektach przemysłowych i usługowych. Hałas przemysłowy w gminie Bieruń stanowi zagrożenie o charakterze lokalnym, występuje głównie na terenach sąsiadujących z zakładami przemysłowymi i gospodarstwami rolnymi.

W Bieruniu klimat akustyczny w znacznym stopniu kształtuje hałas komunikacyjny - pochodzący od środków transportu drogowego i kolejowego. Wg Programu Ochrony Środowiska¹⁷ najbardziej uciążliwy jest hałas drogowy, który ma charakter ciągły i obejmuje swoim zasięgiem coraz większy obszar. W ostatnich latach liczba samochodów na drogach systematycznie rośnie, co powoduje wzrost emisji hałasu generowanego przez pojazdy osobowe, ale również przez pojazdy ciężarowe i motocykle. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad badała w ramach badań poziom natężenia hałasu na drogach krajowych o natężeniu ruchu powyżej 3 mln pojazdów prowadziła w 2018 r. pomiary hałasu na DK 44 w Bieruniu. Wg mapy terenów zagrożonych hałasem dla wskaźnika LDWN¹⁸ na terenie Bierunia Nowego występują przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu (0-10 dB) na zabudowanych obszarach wzdłuż ul. Warszawskiej od skrzyżowania z ul. Piaskowców do granicy miasta. Zagrożone hałasem są także obszary wzdłuż drogi wojewódzkiej 934. Odcinek DW 934 w granicach Bierunia na całej długości sąsiaduje z terenami z zabudową mieszkaniową oraz w niewielkim stopniu terenami niezabudowywanymi.

Wg Programu Ochrony Środowiska na terenie Bierunia nie występowały przekroczenia obowiązujących standardów akustycznych w obszarach terenów podlegających ochronie akustycznej wzdłuż linii kolejowych przebiegających przez miasto.

Obszary i obiekty o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych

Obszary przyrodnicze

Obszarem o najwyższych walorach przyrodniczych na terenie Bierunia jest dolina Wisły między ujściami Gostyni i Przemszy, obejmująca meandrujące koryto rzeki oraz terasę zalewową

¹⁷ Program ochrony środowiska dla Gminy Bieruń na lata 2020 - 2024 z perspektywą do roku 2030, przyjęty Uchwałą Nr VIII/1/2020 Rady Miejskiej W Bieruniu z dnia 25 czerwca 2020 r.

¹⁸ <https://www.gddkia.gov.pl/pl/3718/Mapy-akustyczne-dla-drog-krajowych-o-ruchu-powyzej-3-000-000-pojazdow-rocznie-III-edycja>

ze starorzeczami. Najwyższe wartości przyrodnicze cechują ekosystemy związane z ciekami i zbiornikami wodnymi (w tym starorzeczami i pozostałościami dawnych stawów), stanowiące siedliska rzadkich gatunków oraz pełniące rolę korytarzy ekologicznych. Ponadto cenne przyrodniczo i krajobrazowo są większe kompleksy leśne, pasy i kępy zadrzewień i zarośli, zachowane w dolinach cieków płaty wilgotnych świeżych łąk. Obszarami o wysokich walorach krajobrazowych o charakterze antropogenicznym są pozostałości grobli Wielkiego Stawu Bieruńskiego, groble stawów – Kopańskiego i Goldman i teren „Paciorkowców”. Ponadto do cenniejszych terenów należą zbiornik Łysina wraz z otoczeniem, ujście rzeki Mlecznej do Gostyni Góra Chełmeczki, Skarpa nad Potokiem Bijasowickim i Staw Derówka.

Wg danych GUS grunty leśne w Bieruniu zajmują 596 ha i od 2010 r. nastąpił nieznaczny spadek ich powierzchni (Tabela 2). Lesistość gminy, podobnie jak i całego powiatu jest stosunkowo niska – lasy zajmują 14% Bierunia, co jest wskaźnikiem ok. połowę mniejszym niż średnia krajowa i dla woj. śląskiego. Lasy zajmują południowo-zachodnią część miasta (Ryc. 4)

Tabela 2. Powierzchnia gruntów leśnych i lesistość w Bieruniu na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast

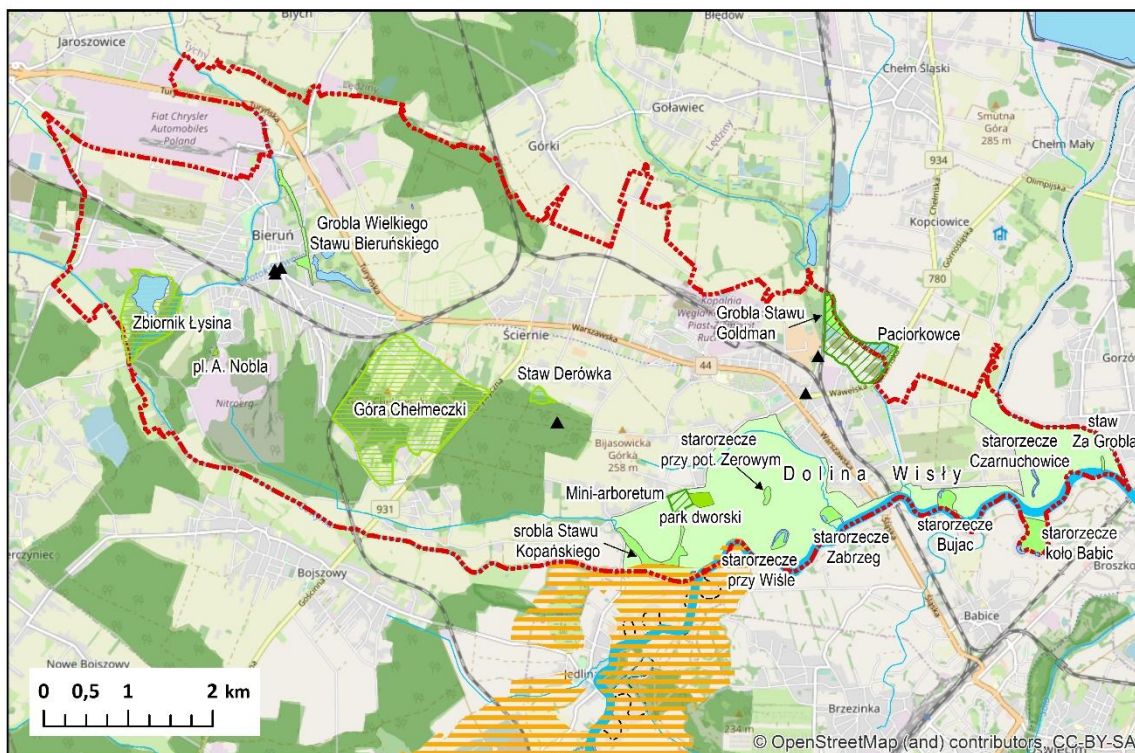
Jednostka	powierzchnia gruntów leśnych [ha]			lesistość w %	
	2010	2019	zmiana %	2010	2019
Bieruń	616	596	-3,2	14,8	14,3
Lędziny	446	453	1,4	13,7	13,9
Czechowice-Dziedzice	227	232	2,0	6,6	6,8
Pszczyna	151	148	-2,3	6,5	6,3
Chrzanów	1 635	1 622	-0,8	40,3	39,9
pow. bieruńsko-lędziński	2 340	2 335	-0,2	14,5	14,4
woj. śląskie	401 862	405 708	1,0	31,8	32,1
Polska	9 328 931	9 462 883	1,4	29,2	29,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Obszary cenne krajobrazowo stanowią ze względu na bliskość konurbacji śląskiej znaczący potencjał rozwojowy miasta jako podstawa rozwoju aktywnej turystyki i rekreacji, a także jedną z podstaw atrakcyjności osadniczej miasta. W Bieruniu obszarową ochroną objęto jedynie niewielki teren przy jego południowej granicy – część położonego w większości w sąsiedniej gminie Specjalnego Obszaru Ochrony Ptaków – Natura 2000 „Stawy w Brzeszczach”. Ponadto ochroną w formie pomników przyrody objęto 8 drzew. Nie zrealizowano dotąd zaleceń wynikających z zapisów dokumentów planistycznych (m.in. SUiKZP), które wskazują konieczność ochrony prawnej wartościowych przyrodniczo terenów w gminie, zwłaszcza następujących:

- Dolina Wisły,
- Starorzecze „Koło Babic”,
- Starorzecze „Czarnuchowice”,
- Starorzecze „Bujac”,
- Starorzecze „Zabrzeg”,
- Starorzecze „Przy Wiśle”,
- Starorzecze „Przy Potoku Zerowym”,
- Grobla Stawu Goldman (wraz z okolicznymi stawami),
- Grobla Stawu Kopańskiego,
- Grobla Wielkiego Stawu Bieruńskiego (wraz z okolicznymi zalewiskami),
- Staw „Za Groblą” w Czarnuchowicach.

Większość najcenniejszych przyrodniczo terenów skupia się w południowo-wschodniej części Bierunia (Ryc. 4).

Legenda

Ustanowione formy ochrony przyrody

▨ Natura 2000 "Stawy w Brzeszczach"

▲ pomniki przyrody

Proponowane formy ochrony przyrody

■ zespół przyrodniczo-krajobrazowy

■ użytek ekologiczny

■ lasy

Pozostałe tereny przyrodnicze

▨ nowe parki

■ parki zabytkowe

▨ inne tereny rekreacyjne

■ rzeki

■ zbiorniki wodne

▨ granica Bierunia

▨ granica województwa

Ryc. 4. Lasy, tereny przyrodniczo cenne oraz tereny rekreacyjne w Bieruniu

Źródło: Opracowanie własne

Zabytki i obszary ochrony konserwatorskiej

Centralnym ośrodkiem osadniczym i obszarem o najcenniejszych wartościach kulturowych jest Bieruń Stary, który jako jedyna z jednostek osadniczych od średniowiecza posiadał charakter osady, a potem miasta targowego, z zachowanym rynkiem na planie kwadratu i odchodzącymi z każdego narożnika dwiema ulicami. Zabudowę przyrynkową stanowi zespół jednopiętrowych kamienic z wyróżniającym się budynkiem ratusza. Rynek w latach 2004-2005 został poddany renowacji. Po wschodniej stronie rynku usytuowany jest kościół parafialny św. Bartłomieja. Bieruń kojarzony jest także z kultem św. Walentego – związanym z drewnianym kościołem z XVII wieku (położonym na Szlaku Architektury Drewnianej województwa śląskiego). W bezpośrednim sąsiedztwie Starego Miasta znajduje się grobla, która powstała w latach 1530-1540 dla ochrony miasta przed wodami nieistniejącego Wielkiego Stawu Bieruńskiego. Do słabo wykorzystanych potencjałów kulturowych Bierunia należy zlokalizowane na południowy zachód od centrum historycznego zamczysko (gródek stożkowy) tzw. Kopiec, pozostałość po późnośredniowiecznym założeniu rezydencjonalno-obronnym, położone na terenie prywatnym (z ograniczonym dostępem).

Centralna część Bierunia Nowego zachowała w dużym stopniu historyczną XIX wieczną zabudowę, z regularnym szachownicowym układem urbanistycznym rozplanowanym w oparciu o dawny pruski trakt drogowy o znaczeniu międzynarodowym.

Pozostałe dzielnice miasta powstały jako wsie-ulicówki, przekształcając się stopniowo w wielodrożnice. Do dnia dzisiejszego czytelny jest układ ruralistyczny poszczególnych miejscowości z częściowo zachowaną zabudową siedliskową. W XX wieku degradacji uległy natomiast zespoły dworskie i towarzysząca im zabudowa folwarczna.

Mniej dostrzeganym elementem dziedzictwa są także obiekty industrialne – m.in. dawny młyn przy ul. Warszawskiej czy zabudowania d. fabryki ERG, a także zabudowa dworca kolejowego w Bieruniu Nowym.

W granicach administracyjnych Bierunia zidentyfikowane zostały następujące rodzaje zabudowy objęte ochroną konserwatorską¹⁹:

- Zespoły rezydencjonalno-parkowe - w formie szczątkowej: zespół dworski w Bijasowicach, przy ulicy Jagiełły (XIX w.), zespół przy ul. Barbórki 23, z początku XX w.
- Zabudowa folwarczna i budynki gospodarcze – częściowo zachowana zabudowa folwarczna w Bijasowicach (Sadowa i Barbórki), dwie stodoły z połowy XIX w. przy ul. Jerzego, dawna obora (obecnie budynek gospodarczy) z lat 20. XX w. przy ul. Warszawskiej 393 oraz z podobnego okresu spichlerz, obora i chlewnia przy ul. Barbórki 23.
- Obiekty przemysłowe – m. in. zespół zabudowy NITRONERG, tartak oraz dawną fabrykę papy firmy Landau i Schreih, zespół dworca kolejowego w Bieruniu Nowym, kilka wiaduktów i mostów kolejowych, spichlerz przy ul. Warszawskiej, stacje transformatorowe. Jednym z najciekawszych zespołów przemysłowych są groble po dawnym Wielkim Stawie Bieruńskim i zespole stawów hodowlanych.
- Mieszkalne budownictwo patronackie – pozostałość kolonii ruralistycznej - trzy budynki z przełomu XIX i XX w. przy ul. Sadowej.
- Obiekty sakralne – kościoły: św. Walentego, św. Bartłomieja i Najświętszego Serca Pana Jezusa oraz domy parafialne i klasztor Sióstr Służebniczek przy ul. Bojszowskiej.
- Budynki użyteczności publicznej – Ratusz na rynku Bierunia, obiekty przy ul. Chemików 119 i 131, Krakowskiej 30 i 36 (dawna karczma), Piastowskiej 1, Wawelskiej 22 i 35 oraz budynek piekarni przy ul. Hejnałowej 1.
- Kamienice małomiasteczkowe i neostylowe – dwu-trzykondygnacyjna zabudowa rynku Starego Bierunia oraz ulic przyrynkowych.
- Budynki mieszkalne, jednorodzinne o charakterze małomiasteczkowym, jednokondygnacyjne, z poddaszem, nakryte dachami dwuspadowymi; o skromnym detalu architektonicznym.
- Budynki wiejskie mieszkalno-gospodarcze – o analogicznych formach, jak w typie powyżej, mieszkalne i gospodarcze
- Domy jednorodzinne o charakterze „małomiasteczkowym”. Obiekty o bardziej urozmaiconych bryłach.
- Mieszkalne budynki neostylowe. Obiekty o rzutach i bryłach prostych lub rozczłonkowanych, o dekoracji zaczerpniętej ze stylów historycznych wcześniejszych epok.

¹⁹ Program opieki nad zabytkami dla gminy Bieruń na lata 2017-2020, przyjęty uchwałą nr XII/8/2016 Rady Miejskiej W Bieruniu z dnia 29 grudnia 2016 r.

Ponadto w Bieruniu znajduje się liczna grupa zabytków małej architektury (krzyży, kapliczek przydrożnych różnych typów, figur etc.) oraz trzy zabytkowe cmentarze (rzymsko-katolickie przy ul. Krakowskiej i Budzyńskiej/Warszawskiej oraz kirkut przy ul. Wita), a także zieleń zabytkowa – parki przydworskie i publiczne oraz aleje i szpalery drzew.

Do rejestru zabytków nieruchomych wpisano kilka obiektów w Bieruniu Starym:

- układ urbanistyczny miasta Bieroń Stary;
- kościół parafialny pod wezwaniem świętego Bartłomieja;
 - cmentarz parafialny przy ul. Krakowskiej oraz wpisane indywidualnie obiekty na nim;
 - kościół cmentarny pod wezwaniem św. Walentego,
 - dawny Dom Pogrzebowy (kostnica);
- grobowiec rodziny Gawlików.

W Bieruniu Nowym do rejestru zabytków nieruchomych wpisano kościół parafialny pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa.

Ponadto do rejestru zabytków ruchomych wpisano:

- dwa krzyże (kamienny i żeliwny) na cmentarzu parafialnym,
- figurę Najświętszej Panny Marii na ul. Krakowskiej,
- sześć kamiennych krzyży przydrożnych w Bieruniu Starym,
- krzyż męki pańskiej w Bieruniu Nowym,
- dekorację malarską ścian i sklepienia kaplicy grobowej rodziny Gawlików,
- zespół steli nagrobnych na cmentarzu żydowskim.

Do rejestru zabytków archeologicznych wpisano zamczysko tzw. Kopiec.

Ponadto w gminnej ewidencji zabytków zewidencjonowano (poza wyżej wymienionymi) 144 obiekty kubaturowe, 25 obiektów małej architektury, 8 obiektów poindustrialnych, 10 obiektów zieleni zabytkowej oraz 6 stanowisk archeologicznych. Największa liczba zabytków zlokalizowana jest w Bieruniu Starym. Rozmieszczenie zabytków zilustrowano na mapie (Ryc. 5).

W SUIKZP wyznaczone zostały strefy ochrony konserwatorskiej o różnej intensywności (Ryc. 5) Na obszarze miasta wyznaczono cztery strefy „A” pełnej ochrony konserwatorskiej.

- A1: Bieroń Stary – obejmuje układ urbanistyczny Starego Miasta wpisany do rejestru zabytków;
- A2: teren cmentarza rzymsko – katolickiego wraz z kościołem drewnianym p.w. św. Walentego przy ul. Krakowskiej w Bieruniu Starym
- A3: teren cmentarza żydowskiego przy ul. Wita w Bieruniu Starym;
- A4: teren dawnego folwarku Solec przy ul. Barbórki 12.

Strefą „B” – ochrony pośredniej objęto dziewięć obszarów:

- B1: Bieroń Stary, obejmuje tereny przylegające od wschodu do centralnej części Starego Miasta objętego strefą A1, w strefie zawarta część historycznej Grobli;
- B2: Bieroń Stary, obejmuje tereny przylegające od zachodu do strefy A1, zawiera obszar pomiędzy zwartą zabudową Starego Miasta, a rzeką Mleczną i Potokiem Stawowym z tzw. „zamczyskiem stożkowym” zwanym Kopiec;
- B3: Bieroń Stary, obejmuje południowy obszar Bierunia Starego m.in. południową część Grobli. Strefa obejmuje oraz stanowi otulinę strefy „A2”;

- B4: układ ruralistyczny z zabudową siedliskową wsi Ściernie.
- B5: centralna część Bierunia Nowego, z zachowanym układem urbanistycznym i historyczną zabudową;
- B6: Zabrzeg, teren dawnego zespołu dworsko-folwarcznego z zachowaną zabudową gospodarczą (pałac z II poł. XIX w. wyburzono);
- B7: Bijasowice, układ ruralistyczny dawnej wsi w typie rzędówki z zachowaną historyczną zabudową siedliskową, teren dawnego zespołu dworsko-folwarcznego;
- Strefa B8: Kopań - teren dawnej wsi o historycznym układzie ruralistycznym z częściowo zachowaną historyczną zabudową siedliskową;
- Strefa B9: rejon osiedla robotniczego zakładów ERG – Bieruń przy ul. Chemików

Studium wyznacza dwie strefy „K” – ochrony krajobrazowej. Są to:

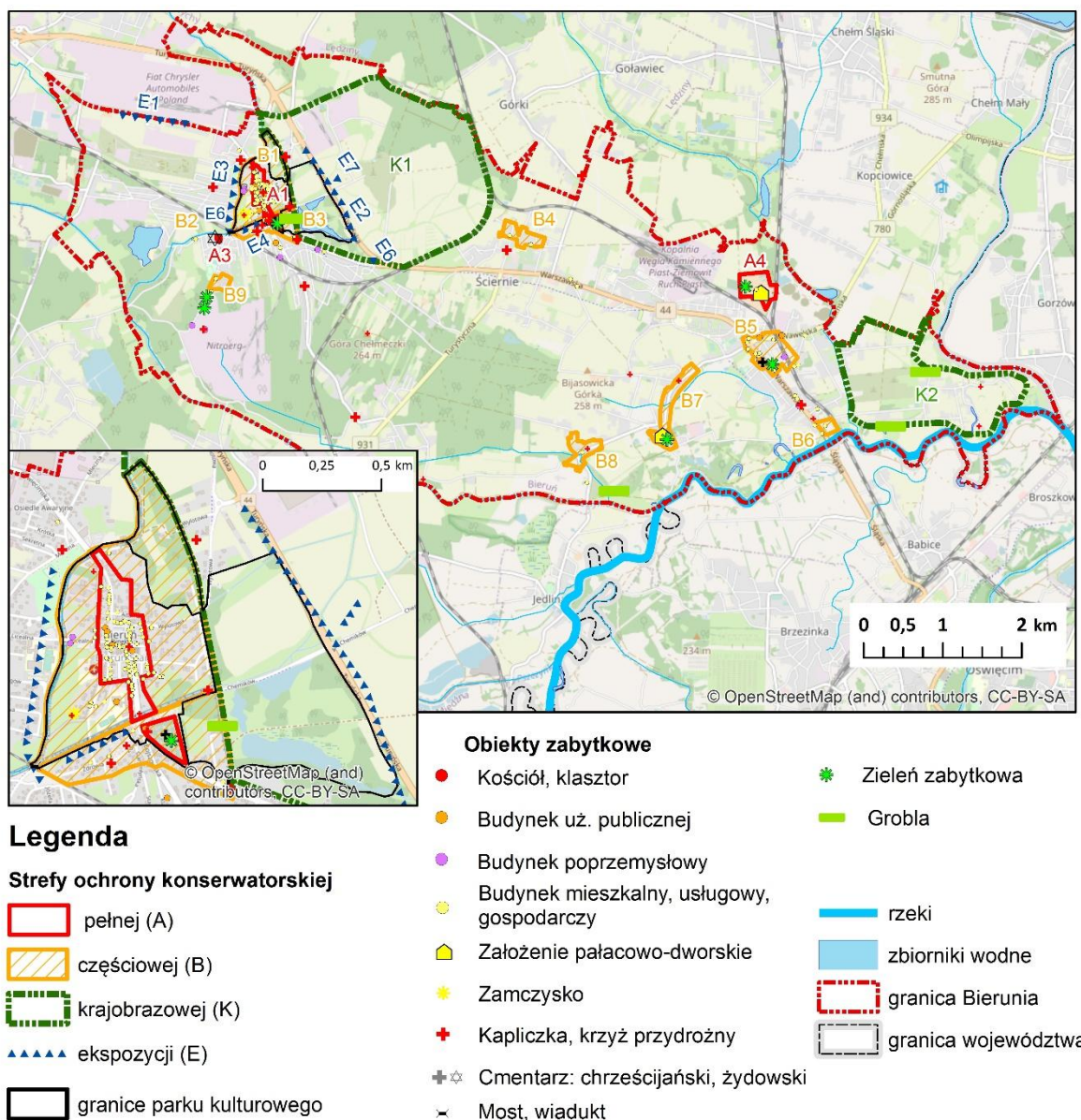
- K1 – Bieruń Stary. Strefa obejmuje część obszaru zajętego pierwotnie (XVI-XIX w.) przez Wielki Staw Bieruński (obecnie łąki i pola uprawne), oddzielony od Miasta zachowaną do dzisiaj Groblą;
- K2: Czarnuchowice, obejmuje obszar dawnej wsi, usytuowany w widłach Wisły i Przemszy, z rozproszoną, częściowo zachowaną historyczną zabudową zagrodową, z licznymi oczkami wodnymi, sadzawkami i ciekami wodnymi.

Ponadto wyznaczono siedem stref E – ochrony ekspozycji tj. E1 (widok z ul. Oświęcimskiej), E2 (widok z ul. Turyńskiej), E3 (widok z zachodniego brzegu rzeki Mlecznej), E4 (widok z ul. Chemików), E5 (punkt widokowy ze skrzyżowania ulic Krakowskiej i Turyńskiej), E6 (punkt widokowy z ul. Chemików w rejonie wiaduktu kolejowego), E7 (punkt widokowy z ul. Turyńskiej w rejonie skrzyżowania z ulicą Chemików).

Wyznaczono także dwie strefy ochrony archeologicznej (W) tj. stanowisko archeologiczne tzw. gródek „na kopcu” przy ulicy Kopcowej oraz centrum Bierunia Starego (pokrywa się z granicami strefy A1) oraz obszarem układu urbanistycznego miasta wpisanego do rejestru zabytków). Ponadto 7 zinwentaryzowanych stanowisk archeologicznych w Bieruniu Starym (6 stanowisk) i Jajostach (1 stanowisko) objęto strefą obserwacji archeologicznej.

W 2016 r. Rada Gminy podjęła uchwałę o utworzeniu parków kulturowych (stanowiących zespół): Park Kulturowy dla Obszaru Staromiejskiego i Park Kulturowy dla Obszaru Grobli²⁰. W ramach ochrony ustanowiono zasady dotyczące kształtowania zabudowy i krajobrazu tych obszarów, a także wprowadzono regulacje związane z działaniami reklamowymi oraz działalnością gastronomiczną i handlową w przestrzeni publicznej. Granice parku kulturowego przedstawiono na Ryc. 5.

²⁰ Uchwała nr III/6/2016 Rady Miejskiej w Bieruniu z dnia 31 marca 2016r. w sprawie utworzenia Zespołu parków kulturowych pod nazwami Park Kulturowy dla Obszaru Staromiejskiego i Park Kulturowy dla Obszaru Grobli

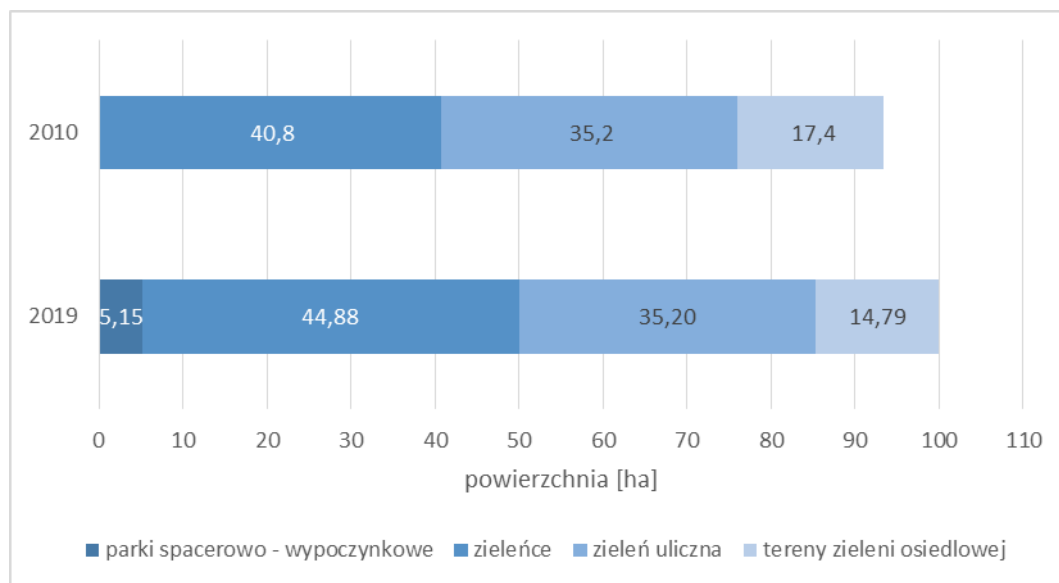

Ryc. 5. Obiekty zabytkowe w Bieruniu
Źródło: Opracowanie własne

Zielen urządzone i tereny rekreacyjne

Tereny zieleni, w tym lasy i inne tereny cenne przyrodniczo oraz tereny zieleni urządzonej poza wartościami ekologicznymi stanowią też ważny element podnoszący warunki życia w mieście, jako miejsce rekreacji mieszkańców. Powierzchnia terenów zieleni urządzonej w Bieruniu wynosi ok. 100 ha i wzrosła w ciągu ostatniej dekady (Ryc. 6). W 2015 r. utworzono w Bieruniu park miejski – mini arboretum w Bijasowicach o powierzchni ok. 5 ha. Prawie 45 ha zajmują mniejsze tereny zielone – zieleńce. Zmniejszyła się natomiast nieco powierzchnia zieleni osiedlowej. Ponadto w Bieruniu znajdują się dwa historyczne tereny zielone wpisane do ewidencji zabytków – podworski w Bijasowicach oraz publiczny zieleńiec na pl. A. Nobla. Obszarem o dużym potencjale są tzw. Paciorkowce – hałdy pogórnice przy granicy z gminą Chełm Śląski, wymagające rekultywacji i urządzenia. Gmina opracowała program funkcjonalny dla tego terenu i złożyła wniosek

o dofinansowanie projektu utworzenia przestrzeni rekreacyjno-parkowej w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.²¹

Ryc. 6. Tereny zieleni urządzonej w Bieruniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wskaźniki zieleni urządzonej – udział w powierzchni miasta oraz powierzchnia zielona na mieszkańca są w Bieruniu wyższe niż średnia dla kraju i województwa a także wyższe lub zbliżone do porównywanych miast (z wyjątkiem Pszczyny). Warto też pamiętać, że w Bieruniu przeważa zabudowa jednorodzinna z prywatnymi ogrodami.

Tabela 3. Wskaźniki terenów zieleni Bierunia na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast

Jednostka	parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej					
	udział w powierzchni jednostki [%]			powierzchnia na mieszkańca [m ²]		
	2010	2019	zmiana %	2010	2019	zmiana %
Bieruń	1,4	1,6	14,3	29	33	13,3
Lędziny	0,7	0,7	0,0	13	13	2,7
Czechowice-Dziedzice	1,3	1,2	-7,7	12	11	-9,2
Pszczyna	10,0	9,2	-8,0	86	80	-7,4
Chrzanów	2,1	2,5	19,0	17	21	23,8
pow. bieruńsko-lędziński	0,5	0,6	20,0	15	15	5,4
woj. śląskie	0,8	0,7	-12,5	20	20	-1,4
Polska	0,2	0,2	0,0	15	16	7,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ważną rolę rekreacyjną pełnią w Bieruniu inne obszary, nie stanowiące terenów zieleni urządzonej i nie ujęte w powyższych statystykach. Należy do nich Zbiornik Łysina, służący rekreacji i kąpielom (strzeżone kąpielisko) oraz Góra Chełmeczki (Ryc. 4). Ze względu na bliskość zwartej, historycznej zabudowy istotne są także obszary w pobliżu bieruńskiej starówki – Grobla i tereny zielone wzdłuż rzeki Mlecznej. Do celów wędkarskich wykorzystywane są, poza Łysiną, staw Goldman, a także rzeka Przemsza. Ponadto w północno-zachodniej części miasta (w pobliżu Paciorkowców) funkcjonuje klub Jeździecki „Solec”.

²¹ Projekt „Kierunek "Paciorkowce" - rozwój terenów zielonych w mieście Bieruń - utworzenie przestrzeni rekreacyjno – parkowej” znalazł się na liście rezerwowej POLiŚ 2014-20 (Działanie: Rozwój terenów zieleni w miastach i ich obszarach funkcjonalnych)

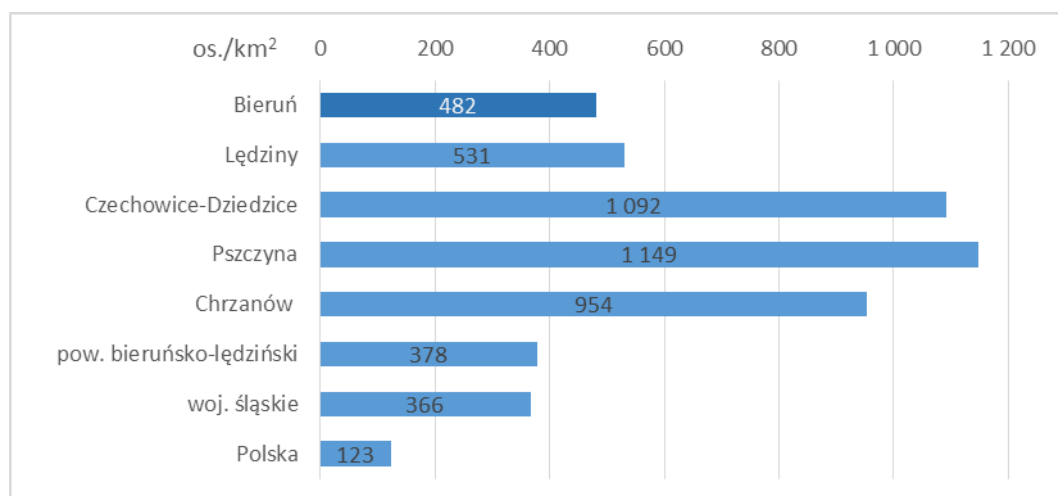
Infrastrukturą sportowo-rekreacyjną w mieście zarządza Bieruński ośrodek Sportu i Rekreacji, pod którego zarządem znajdują się następujące obiekty:

- Centrum Sportowe Homera "ADRENALINA" Ścianka Wspinaczkowa ul. Homera 34,
- Hala Sportowa i kompleks boisk, ul. Warszawska 294A,
- Hala Sportowa, ul. Szarych Szeregów 15,
- Pływalnia i kompleks boisk przy Szkole Podstawowej nr 1, ul. Kałużkowa 15,
- Pływalnia przy Szkole Podstawowej nr 3, ul. Węglowa 11,
- Stadion sportowy, korty tenisowe, strzelnica sportowa oraz budynek administracyjny, ul. Warszawska 270,
- Stadion sportowy oraz budynek administracyjny, ul. Chemików 40,
- Sezonowe kąpielisko na obiekcie wodnym „Łysina”, ul. Łysinowa,
- Place zabaw oraz boiska środowiskowe.

W północno-zachodniej części miasta znajduje się ponadto tor testowy Fiata (Fabryki FCA), wykorzystywany także przez Automobilklub Ziemi Tyskiej.

Struktura urbanistyczna

Miasto Bieruń zajmuje powierzchnię 40,67 km² i tworzą je dwa skupiska miejskie – Bieruń Stary i Bieruń Nowy, jak również cztery miejscowości o charakterze wiejskim – Jajosty, Ściernie, Bijasowice i Czarnuchowice. Bieruń cechuje stosunkowo niska gęstość zaludnienia w porównaniu z sąsiednimi miastami powiatowymi – 482 os./km².

Ryc. 7. Gęstość zaludnienia w Bieruniu na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Historycznie ukształtowana struktura przestrzenna Miasta, ma odbicie w specyficznej strukturze użytkowania terenu. Stosunkowo niski jest udział terenów zurbanizowanych (antropogenicznych), które stanowią tylko 25% powierzchni Miasta. Znaczący jest natomiast udział terenów otwartych – rolniczych i półnaturalnych – stanowiących blisko 57% miasta (Tabela 4).

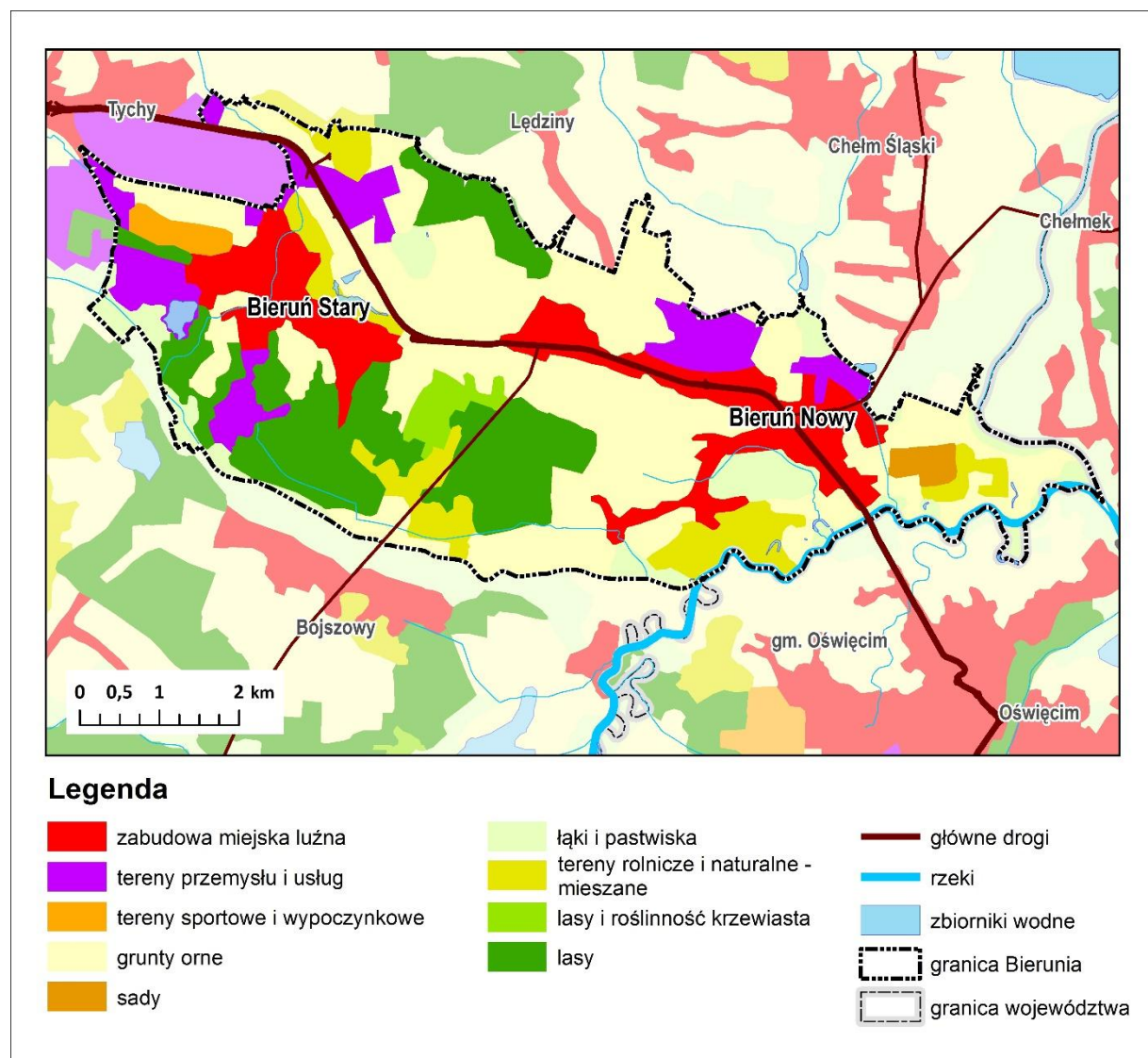
Tabela 4. Struktura użytkowania terenu w Bieruniu

Użytkowanie		udział powierzchni miasta [%]
Tereny antropogeniczne	Ogółem, w tym:	24,8
	Zabudowa miejska luźna	14,5
	Tereny przemysłowe lub handlowe	9,1
	Tereny sportowe i wypoczynkowe	1,2

Użytkowanie		udział powierzchni miasta [%]
Tereny rolne	Ogółem, w tym:	56,6
	Grunty orne	39,4
	Sady i plantacje	0,9
	łąki, pastwiska	8,1
	Złożone systemy upraw i działek	3,2
	Tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej	5,0
Lasy i ekosystemy seminaturalne	Ogółem, w tym:	18,6
	Lasy liściaste	2,6
	Lasy iglaste	5,2
	Lasy mieszane	9,3
	Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian	1,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CORINE Land Cover 2018.

Strukturę użytkowania terenu w Bieruniu i najbliższej okolicy przedstawiono na Ryc. 8.

Ryc. 8. Użytkowanie terenu w Bieruniu i okolicach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CORINE Land Cover 2018.

Do charakterystycznych cech struktury urbanistycznej miasta należą²²:

- funkcjonowanie dwóch odrębnych skupisk miejskich – historycznego Bierunia Starego oraz Bierunia Nowego, oddalonych ok. 7 km i połączone drogą krajową nr 44, sąsiadujących z jednostkami o charakterze wiejskim: Jajosty, Ściernie, Bijasowice i Czarnuchowice, skupiska miejskie stanowią najbardziej zurbanizowaną część gminy, na których koncentruje się działalność usługowa, handlowa i produkcyjna;
- dominacja zabudowy jednorodzinnej (często powiązanej z usługami bądź produkcją), zabudowa wielorodzinna występuje na niewielkich obszarach,
- przewaga zabudowy jednorodzinnej na obszarze miejscowości wiejskich, uzupełnia ją ustępująca zabudowa zagrodowa;
- koncentracja terenów przemysłowych w obrębie Bierunia Nowego (kopalnia węgla kamiennego „Piast”) oraz w zachodniej części miasta przy granicy z Tychami;
- występowanie znacznej ilości terenów otwartych (rolnych, łąkowych, nieużytków), rozdzielających zabudowę poszczególnych jednostek;
- historycznym i faktycznym centrum miasta jest rynek Bierunia Starego jednak każda z pozostałych jednostek osadniczych posiada swoje własne centrum, najczęściej zlokalizowane wzdłuż obsługującej ją drogi, przy czym przestrzenie publiczne wokół obiektów usługowych pełniących rolę lokalnego centrum nie tworzą systemu, który można określić jako sprzyjający integracji mieszkańców;
- znaczne zróżnicowanie architektury i rozplanowania zabudowy w poszczególnych jednostkach osadniczych, nabierającej niejednokrotnie cech zabudowy chaotycznej.

Największe osiedla mieszkaniowe zabudowy wielorodzinnej w Bieruniu znajdują się:

W Bieruniu Nowym:

- osiedle przy ul. Węglowej,
- osiedle przy ul. Granitowej,

W Bieruniu Starym:

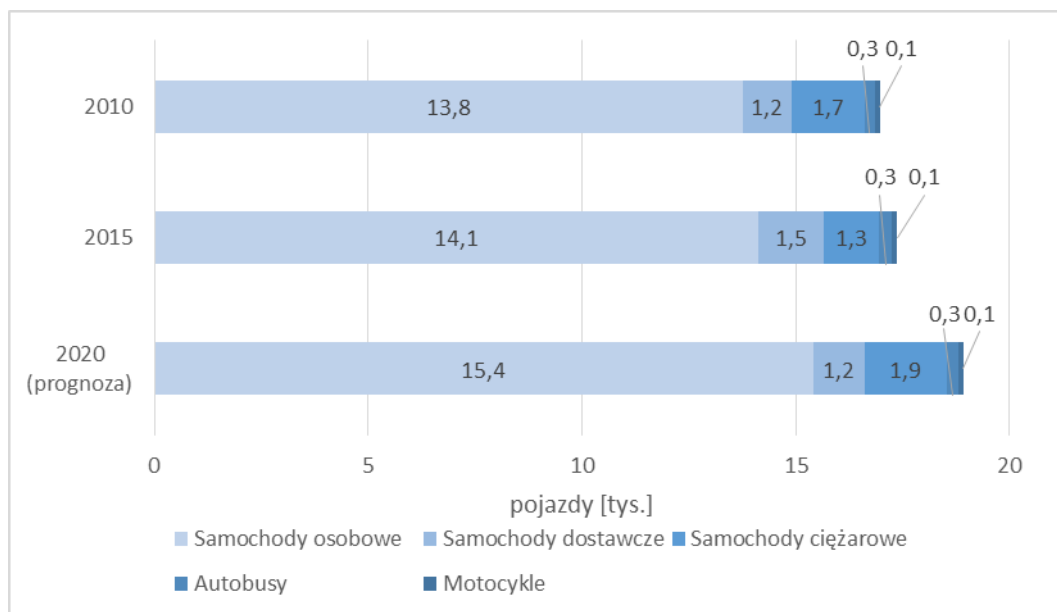
- osiedle przy ul. Chemików (ERG),
- osiedle Homera.

Lokalna infrastruktura transportowa i techniczna

Sieć drogowa

Główną oś komunikacyjną gminy stanowi droga krajowa nr 44, przebiegająca od granicy z Tychami, na północ od Bierunia Starego oraz przez centrum Bierunia Nowego w kierunku Oświęcimia. Istotną zmianą dla gminy będzie budowa 2-km odcinka obwodnicy w ciągu DK 44 wyprowadzającego ruch tranzytowy z centrum Nowego Bierunia i łączącego obie główne dzielnice miasta z planowanym węzłem budowanej drogi S1 (zob. Ryc. 2). Jest to o tyle ważne, że ruch na DK 44 systematycznie się zwiększa – dotyczy to zarówno samochodów osobowych jak i ciężarowych

²² Wg Aktualizacji SUIKZP Miasta Bierunia

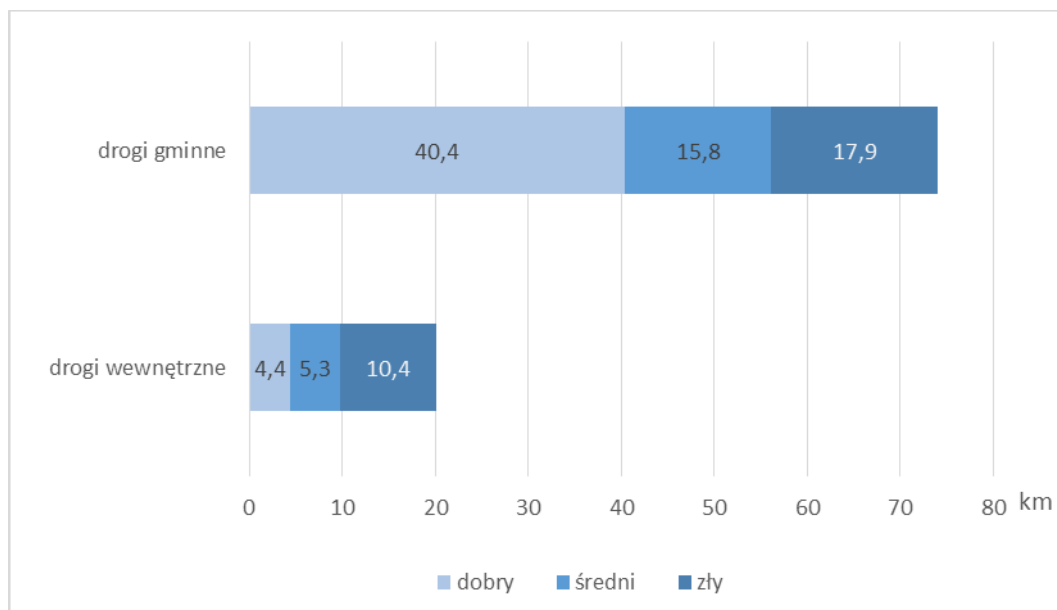

Ryc. 9. Średni dobowy ruch na drodze krajowej DK nr 44 na odcinku Bieruń Stary – granica województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Średni dobowy ruch roczny w punktach pomiarowych w 2015 roku na drogach krajowych, GDDKiA

Szkielet komunikacyjny gminy uzupełniają drogi wojewódzkie - DW 931 relacji Bieruń Stary – Pszczyna oraz DW 934 Mysłowice – Bieruń Nowy. Wg pomiaru ruchu z 2015 r. średni ruch dobowy w punkcie pomiarowym na DW 931 wynosił 5,3 tys. pojazdów, w tym 4,5 tys. pojazdów osobowych, 0,3 tys. samochodów dostawczych i 0,4 tys. samochodów ciężarowych. Prognozy na 2020 r. zakładały wzrost ruchu na tym odcinku do 5,9 tys. pojazdów na dobę.

Wewnętrzny układ drogowy dopełniają drogi powiatowe o długości 20,9 km oraz gminne o długości 74 km i wewnętrzne - 20,1 km. Stan 54% długości dróg gminnych oceniono jako dobry, kolejnych 21% jako średni, a 24 % jako zły. W przypadku dróg wewnętrznych aż 52% oceniono jako zły, a tylko 22% - jako dobry (Ryc. 10).

Ryc. 10. Stan dróg gminnych (publicznych) i wewnętrznych. Stan na czerwiec 2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu z realizacji prac remontowych w ramach planu rozwoju sieci dróg gminnych

Transport publiczny

Jedyną czynną stacją kolejową na terenie miasta jest stacja Nowy Bieruń, na linii kolejowej 138, obsługiwana przez Koleje Śląskie. Na stacji zatrzymują się pociągi linii S8: Oświęcim – Bieruń Nowy – Mysłowice – Katowice – Chorzów Batory – Bytom – Tarnowskie Góry – Kluczbork w liczbie kilkunastu par dziennie. Pomimo podejmowanych prób włączenia do sieci kolei aglomeracyjnej w konurbacji śląskiej (w latach 2012-2013, na trasie z Tychów, z założeniem obsługi kolejowej strefy przemysłowej w Tychach) nieczynna dla ruchu pasażerskiego pozostaje linia 179, z dwoma przystankami na terenie gminy – Bieruń Stary i Bieruń Mleczarnia. W planach jest rewitalizacja linii kolejowych²³ nr 140/169/179/885/138 w ramach połączenia: Orzesze Jaśkowice – Tychy – Baranec – KWK Piast – Nowy Bieruń – Oświęcim Orzesze Jaśkowice – Tychy – Baranec – KWK Piast – Nowy Bieruń – Oświęcim. Na terenie gminy przewidywana jest budowa nowych przystanków: Bieruń Kopalnia (nazwa robocza) w i Bieruń Łysina. Planowane zakończenie inwestycji to jednak dopiero 2027 r.²⁴

Organizatorem autobusowego transportu publicznego na terenie Bierunia w roku 2019 r. była Gmina Bieruń (połączenia lokalne, na terenie gminy, operator PTS Bus-Trans) oraz Zarząd Transportu Metropolitalnego w Katowicach (połączenia metropolitalne do Tychów, Katowic, Mysłowic, Imielina, Łędzin, Oświęcimia). Łącznie w 2019 r. wykonano 712,3 tys. km połączeń autobusowych, w tym 579 tys. przez ZTM i 133,3 tys. km przez gminę Bieruń²⁵. ZTM obsługiwał na terenie gminy 15 linii autobusowych (łącznie 306 kursów w dni powszednie, 141 w soboty i 116 w niedziele i święta). Gmina Bieruń była organizatorem dla 5 linii (92 kursy w dni powszednie, 8 w niedziele). Ponadto na terenie gminy operuje kilku przewoźników prywatnych jeżdżących w kierunku Oświęcimia i Tychów. Główny dworzec autobusowy znajduje się w dzielnicy Bieruń Stary.

W ramach projektu „Kompleksowa strategia niskoemisyjna przeciwdziałająca zmianom klimatu na terenie gminy Bieruń obejmująca budowę dwóch zintegrowanych centrów przesiadkowych w dzielnicy Bieruń Nowy i Bieruń Stary” gmina realizuje budowę centrum przesiadkowego przy dworcu w Bieruniu Nowym (etap I). Drugi etap projektu zakłada przystosowanie dworca autobusowego w Bieruniu Starym na Centrum Przesiadkowe. Projekt obejmuje także budowę infrastruktury rowerowej w mieście.

Infrastruktura rowerowa

W końcu 2019 r. długość dróg rowerowych w Bieruniu wynosiła 17 km. Długość infrastruktury rowerowej wzrosła w ostatnich latach znacząco. Gęstość dróg dla rowerów w Bieruniu jest znacząco większa niż średnia dla kraju czy województwa, a także niż w sąsiednich miastach powiatowych (Tabela 5). W 2020 r. realizowana jest budowa kolejnych dróg dla rowerów. W ramach projektu „Kompleksowa strategia niskoemisyjna przeciwdziałająca zmianom klimatu na terenie gminy Bieruń obejmująca budowę dwóch zintegrowanych centrów przesiadkowych w dzielnicy Bieruń Nowy i Bieruń Stary” realizowana jest budowa ok. 3,4 km dróg rowerowych.

Tabela 5. Ścieżki rowerowe/drogi dla rowerów w Bieruniu na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast

Jednostka	ścieżki rowerowe (drogi dla rowerów) [km]		gęstość ścieżek rowerowych [km/100 km ²]	
	2011	2019	2011	2019
Bieruń	7	17	16,6	42,5

²³ Projekt znajduje się w Krajowym Programie Kolejowym (nr 3.080). Obecnie trwa postępowanie na dokumentację projektową.

²⁴ <https://www.plk-sa.pl/biuro-prasowe/informacje-prasowe/polaczenie-kolejowe-tychow-z-oswiecimiem-przygotowuja-plk-4764/>

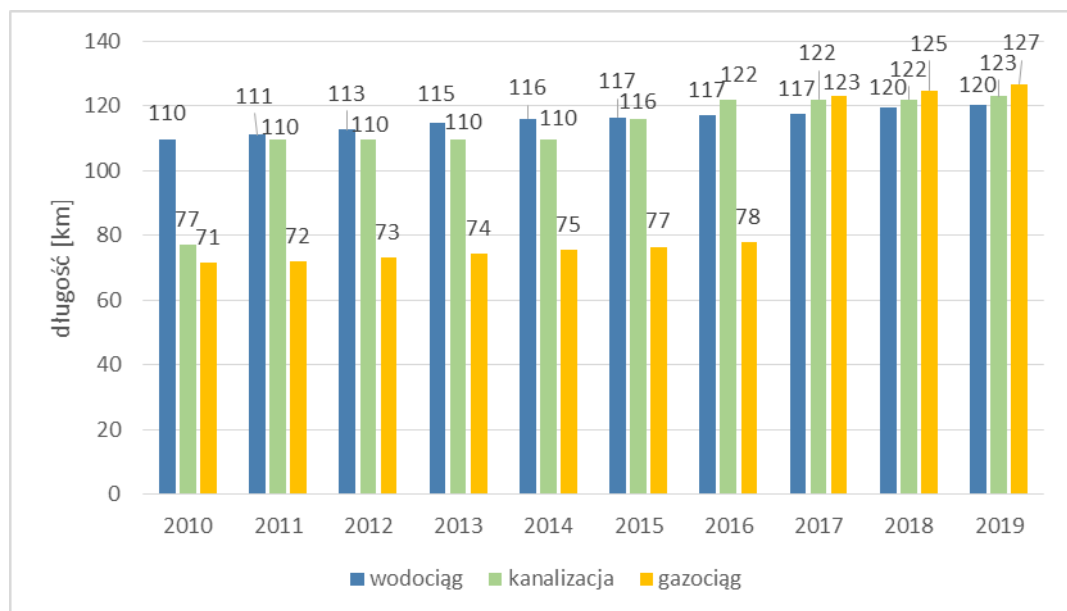
²⁵ Dane wg Raportu o stanie miasta

Jednostka	ścieżki rowerowe (drogi dla rowerów) [km]		gęstość ścieżek rowerowych [km/100 km ²]	
	2011	2019	2011	2019
Lędziny	0	7	0,0	21,8
Czechowice-Dziedzice (gmina)	0	2	0,0	3,2
Pszczyna (gmina)	0	4	0,0	2,5
Chrzanów (gmina)	1	9	1,3	11,0
pow. bieruńsko-lędziański	15	38	9,2	23,7
woj. śląskie	560	1 048	4,5	8,5
Polska	5 783	15 539	1,9	5,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Infrastruktura techniczna

Długość sieci infrastruktury technicznej w Bieruniu wzrastała w ostatnich latach (Ryc. 11). Dotyczy to zwłaszcza sieci kanalizacyjnej i gazowej, której długość wzrosła odpowiednio o 59% i 77%. Poza kanalizacją sanitarną w gminie funkcjonuje kanalizacja deszczowa o długości ok. 33 km oraz rowy przydrożne rowy przydrożne o długości ok. 34 km²⁶.

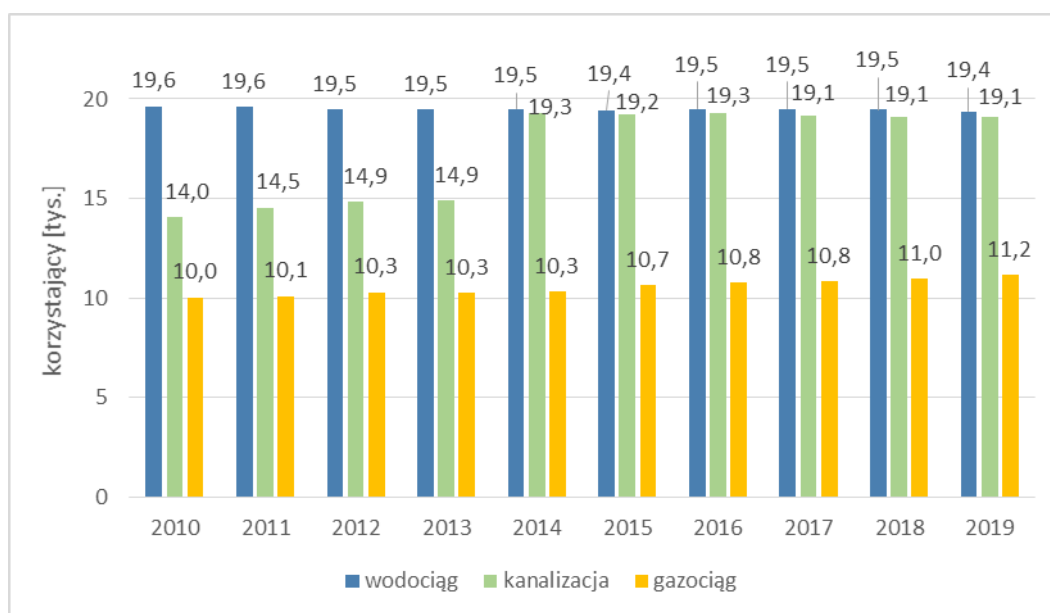

Ryc. 11. Długość sieci rozdzielczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Liczba korzystających z sieci wodociągowej pozostała na podobnym poziomie w ostatnich latach (Ryc. 12). Wzrosła natomiast znacząco (o 36%) liczba osób korzystających z kanalizacji – obecnie z sieci kanalizacyjnej korzysta porównywalna liczba osób do wodociągów. Natomiast znacznie mniejszy, pomimo ogromnego przyrostu długości sieci był wzrost liczby korzystającej z gazociągów (11%).

²⁶ Dane wg Raportu o stanie miasta 2019.

Ryc. 12. Mieszkańcy korzystający z sieci technicznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

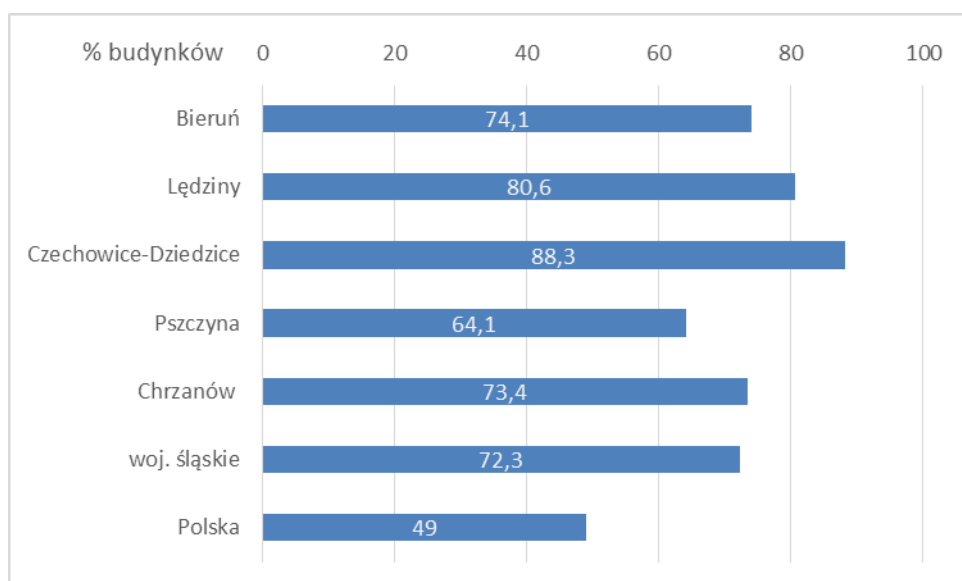
Udział korzystających z sieci wodno-kanalizacyjnej jest w Bieruniu wysoki na tle średniej krajowej i wojewódzkiej, a także porównywalnych miast (Tabela 6). Zwłaszcza w wypadku sieci kanalizacyjnej nastąpiła znacząca poprawa. Obecnie niemal wszyscy mieszkańcy korzystają z sieci wodno-kanalizacyjnej. Nieco niższe są natomiast wskaźniki korzystających z sieci gazowej – obecnie ok. 57% mieszkańców korzysta z gazu sieciowego.

Tabela 6. Udział korzystających z sieci technicznych w Bieruniu na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast

Jednostka	wodociąg		kanalizacja		gaz	
	2010	2019	2010	2019	2010	2019
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
Bieruń	98,9	99,3	70,8	97,5	50,5	57,2
Lędziny	98,1	99,9	87,5	97,6	62,2	64,2
Czechowice-Dziedzice	96,9	99,9	73,7	78,1	79,3	84,1
Pszczyna	98,5	99,9	43,0	71,0	85,1	93,5
Chrzanów	99,0	99,6	93,0	93,4	80,6	82,3
pow. bieruńsko-lędziński	98,0	99,3	67,4	91,9	49,7	52,3
woj. śląskie	93,3	95,8	69,0	78,6	61,4	63,2
Polska	87,4	92,2	62,0	71,2	52,5	52,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Miarą dostępności do sieci telekomunikacyjnych jest wskaźnik penetracji budynkowej, czyli udział budynków znajdujących się w zasięgu sieci (budynki, w których operatorzy deklarują możliwość świadczenia usług) w ogóle budynków w jednostce. Dostęp do internetu szerokopasmowego (o minimalnej prędkości łącza pow. 30 MB/sek.) w Bieruniu zapewniony był w końcu 2019 r. w 74% budynków. Na tle kraju wskaźnik penetracji budynkowej był wysoki – o 25 pkt% wyższy. Był także wyższy niż w woj. śląskim (które cechuje najwyższy wskaźnik spośród polskich regionów), jednak nieco niższy niż w Lędzinach i Czechowicach-Dziedzicach.

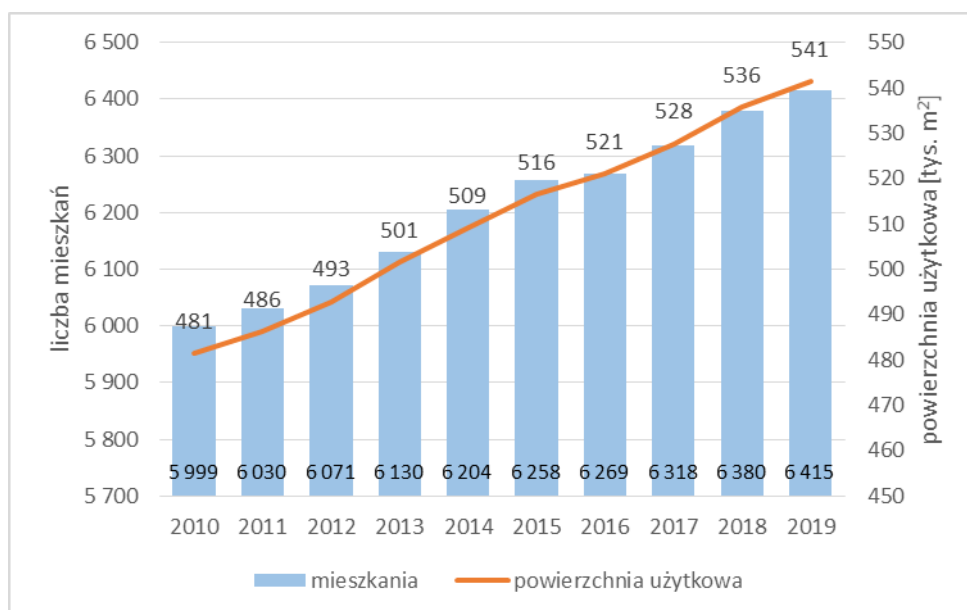

Ryc. 13. Penetracja budynkowa zasięgami internetu stacjonarnego o prędkości co najmniej 30 mb/s, (stan na 31.12.2019 r.) w Bieruniu na tle Polski, województwa i wybranych miast (w przypadku Czechowic-Dziedzic, Pszczyny i Chrzanowa dane dotyczą całej gminy miejsko-wiejskiej)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UKE

Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe Bierunia obejmowały w końcu 2019 r. ponad 6,4 tys. lokali mieszkalnych o powierzchni ponad 541 tys. m². Od 2010 r. liczba mieszkań w mieście wzrosła o ok. 400, a powierzchnia mieszkalna o 60 tys. m² (Ryc. 14). Przyrost liczby mieszkań w Bieruniu był dość równomierny w analizowanym okresie i szybszy niż średnia dla regionu oraz dla porównywanych miast (poza Łędzinami) ale wolniejszy niż średnia krajowa i blisko dwukrotnie niższy niż średnia dla powiatu bieruńsko-łędzkiego (Tabela 7). Nieco inaczej przedstawiała się sytuacja w odniesieniu do powierzchni mieszkalnej – w tym przypadku wzrost był 12-procentowy i należał do najwyższych wśród analizowanych jednostek. Wynika to ze struktury nowej zabudowy w Bieruniu – budowane są głównie domy jednorodzinne.

Ryc. 14. Liczba mieszkań i ich powierzchnia użytkowa w Bieruniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Struktura zabudowy wpływa też na pozostałe wskaźniki zasobu mieszkaniowego Bierunia (Tabela 7). Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców jest stosunkowo niska na tle kraju i województwa śląskiego, zdecydowanie większa jest jednak przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania. Przeciętna powierzchnia mieszkania wzrosła w ostatniej dekadzie w Bieruniu o ponad 4 m² (5%), był to wzrost dwukrotnie wyższy niż średnia krajowa i wojewódzka.

Tabela 7. Wskaźniki zasobu mieszkaniowego Bierunia na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast

Jednostka	Liczba mieszkań	Powierzchnia użytkowa	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania [m ²]		mieszkania na 1000 mieszkańców	
			2010	2019	2010	2019
Bieruń	6,9	12,5	80,2	84,4	302	329
Lędziny	11,9	15,0	83,1	85,4	288	316
Czechowice-Dziedzice (miasto)	4,0	7,9	69,3	72,0	342	350
Pszczyna (miasto)	7,5	9,6	81,0	82,6	324	352
Chrzanów (miasto)	2,8	5,9	58,7	60,5	380	416
pow. bieruńsko-lędziński	11,0	16,5	90,9	95,4	294	316
woj. śląskie	5,3	9,1	69,0	71,5	366	396
Polska	10,0	13,1	72,3	74,4	350	386

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Jednym z mierników jakości zasobu mieszkaniowego jest jego zaopatrzenie w podstawowe instalacje sanitarne – ustęp spłukiwany i łazienkę oraz w centralne ogrzewanie. Zaopatrzenie mieszkań w Bieruniu w instalacje sanitarne stoi na bardzo wysokim poziomie na tle kraju i woj. śląskiego – zaledwie ok. 1% mieszkań nie posiada toalety, a 2% łazienki. Bardzo wysoki jest także odsetek mieszkań zaopatrzonych w centralne ogrzewanie (Tabela 8).

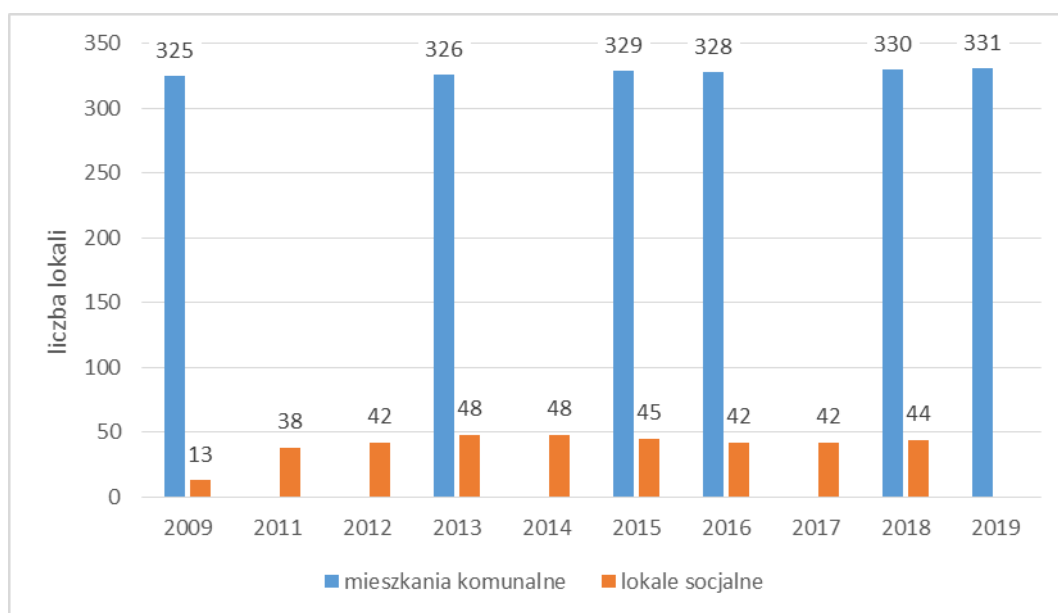
Tabela 8. Udział mieszkań zaopatrzonych w instalacje sanitarne w Bieruniu na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast

Jednostka	Udział mieszkań zaopatrzonych w [%]:					
	ustęp spłukiwany		łazienka		centralne ogrzewanie	
	2010	2018	2010	2018	2010	2018
Bieruń	98,7	98,9	97,5	97,7	93,9	94,4
Lędziny	99,1	99,5	97,3	97,7	81,2	83,2
Czechowice-Dziedzice	97,2	97,4	96,3	96,4	86,0	86,5
Pszczyna	99,4	99,4	98,3	98,5	87,7	89,0
Chrzanów	98,4	98,5	96,9	97,1	87,6	88,2
pow. bieruńsko-lędziński	98,6	98,8	97,0	97,3	88,6	89,7
woj. śląskie	95,2	95,5	93,5	93,9	80,8	82,1
Polska	93,2	93,8	90,7	91,5	80,8	82,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Zasób mieszkaniowy gminy obejmował w końcu 2019 r. 331 lokali, o łącznej powierzchni użytkowej ponad 12 tys. m². Liczba mieszkań komunalnych utrzymuje się w Bieruniu na podobnym poziomie – ok. 330 lokali, w tym ok. 40 lokali socjalnych (Ryc. 15). Gmina zakupiła w 2019 r. jedno mieszkanie, ponadto pozyskano 16 wolnych lokali w wyniku wykonanych eksmisji lub po zgonie lokatora. W tym samym roku przydzielono 6 mieszkań rodzinom oczekującym na najem mieszkania oraz dokonano 4 skierowania na lokal socjalny. Ponadto wykonano 4 eksmisje i skierowano kolejne 4 wnioski o eksmisję oraz zawarto 6 porozumień dotyczących odpracowania czynszu²⁷

²⁷ Dane za Raportem o stanie miasta 2019.

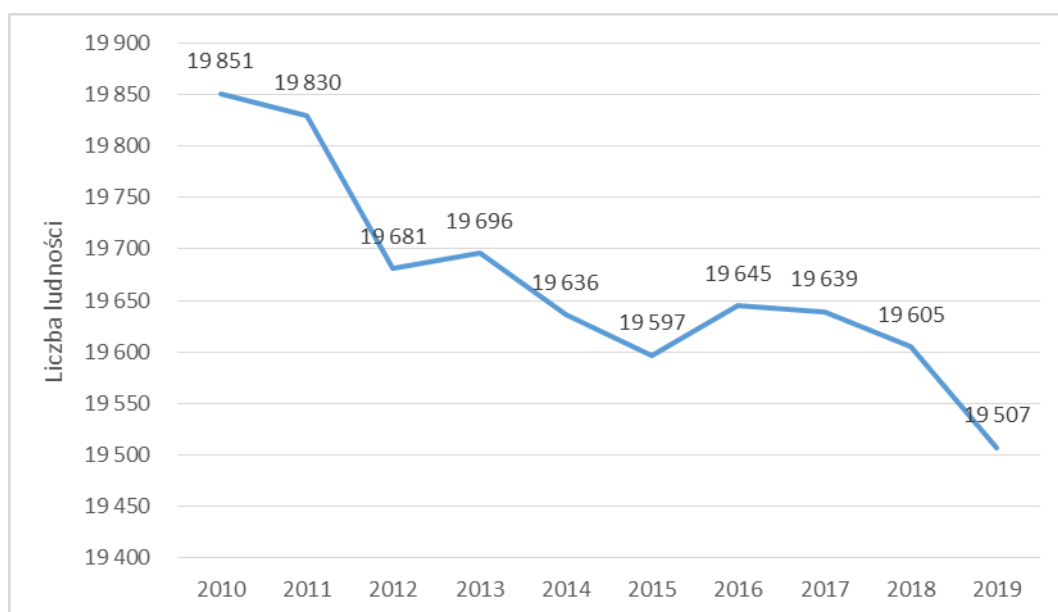
Ryc. 15. Liczba mieszkań komunalnych i lokali socjalnych w Bieruniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (2011-2018) i Raportu o Stanie Miasta (2019)

Społeczność miasta

Struktura demograficzna i migracje

Wg danych GUS w końcu 2019 r. w Bieruniu mieszkało 19,5 tys. osób (Ryc. 16). Liczba mieszkańców miasta systematycznie spada i w ciągu dekady zmniejszyła się o ok. 300 osób tj. o 1,7% w stosunku do 2010 r. Szczególnie duży spadek liczby ludności zanotowano między 2018 i 2019 r., nie można jednak stwierdzić czy jest to jednorazowy, skokowy spadek czy początek trwalszego trendu spadkowego.

Ryc. 16. Liczba ludności Bierunia w latach 2010 – 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Pomimo spadków sytuacja ludnościowa Bierunia przedstawia się stosunkowo korzystnie na tle województwa śląskiego, a zwłaszcza na tle szybko depopulującego się Chrzanowa (woj. małopolskie).

Znacznie jednak gorzej wygląda na tle zwiększającego liczbę mieszkańców powiatu oraz porównywanych miast w woj. śląskim (Tabela 9).

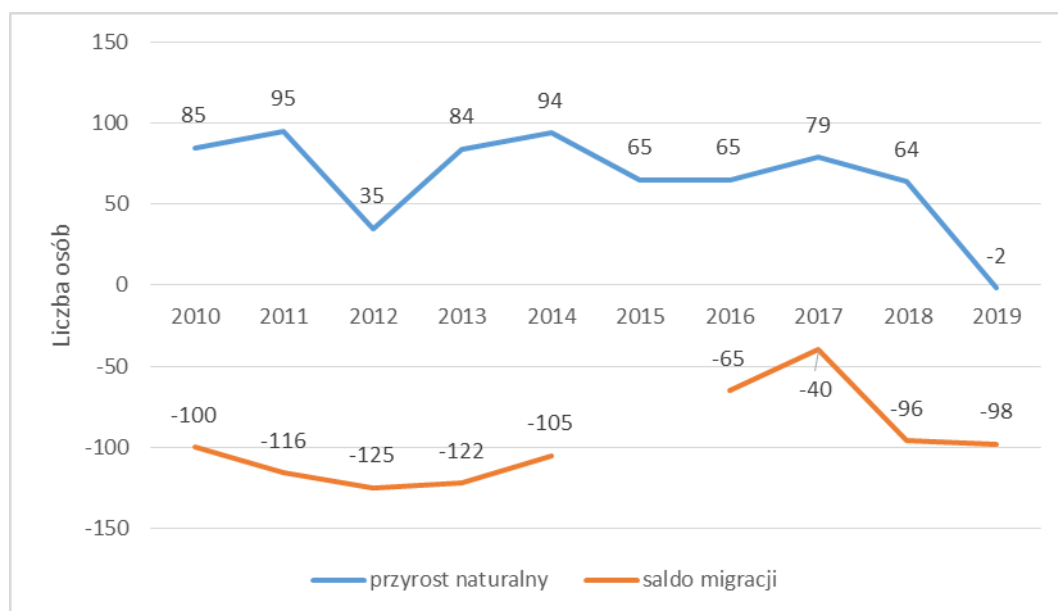
Tabela 9. Wskaźniki demograficzne Bierunia na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast

Jednostka terytorialna	zmiana % ludności 2010-2019	średni wskaźnik przyrostu naturalnego na tys. osób 2010- 2019	średnie saldo migracji na tys. osób 2010-2019	ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym 2019	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym 2019
Bieruń	-1,7	3,37	-4,4	60,3	30,0
Lędziny	1,9	3,22	-0,4	58,9	27,9
Czechowice-Dziedzice	1,4	0,85	0,5	69,2	37,5
Pszczyna	-1,0	1,50	-2,8	70,3	38,5
Chrzanów	-4,7	-1,90	-4,8	71,9	45,3
pow. bieruńsko- lędziński	3,6	2,93	1,3	61,1	29,5
woj. śląskie	-2,5	-1,34	-1,1	67,7	39,0
Polska	-0,4	-0,16	-0,1	66,7	36,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Na zmiany liczby ludności w mieście wpływają dwa główne czynniki – przyrost naturalny oraz migracje. Przyrost naturalny w Bieruniu w ostatniej dekadzie – z wyjątkiem 2019 r. był dodatni, a liczba urodzeń o kilkadziesiąt rocznie przekraczała liczbę zgonów. Średni wskaźnik rocznego przyrostu naturalnego dla ostatniej dekady jest w Bieruniu najwyższy ze wszystkich analizowanych jednostek terytorialnych (Tabela 9).

Negatywny trend ludnościowy jest natomiast wynikiem ujemnego salda migracji. Odptyw migracyjny w ostatniej dekadzie sięga nawet ponad 100 osób rocznie (Ryc. 17), a średni roczny wskaźnik migracji na tysiąc osób negatywnie odstaje zarówno od średniej wojewódzkiej jak i powiatowej (Tabela 9).

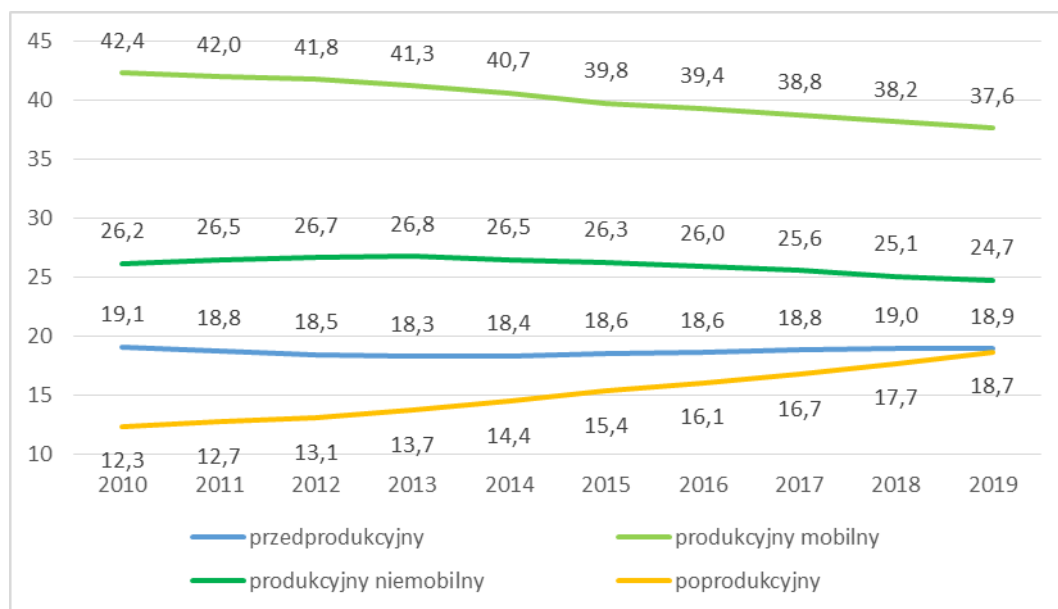

Ryc. 17. Przyrost naturalny i saldo migracji w Bieruniu w latach 2010-2019
Dla 2015 r. brak danych o migracjach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Podobnie jak w całym kraju społeczność Bierunia się starzeje. Udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła w mieście po 2010 r. z 12% do blisko 19% (Ryc. 18). Na podobnym poziomie, 18-19% utrzymuje się udział najmłodszych mieszkańców Bierunia, co jest zjawiskiem korzystnym. Nieznacznie spada udział osób w wieku produkcyjnym niemobilnym (powyżej 44 lat). Najbardziej niekorzystnym

zjawiskiem jest natomiast spadek udziału osób w wieku produkcyjnym mobilnym (18-44 lata) o ok. 5 pkt%. W połączeniu z niekorzystnym trendem migracyjnym świadczy to o emigracji z miasta osób młodych.

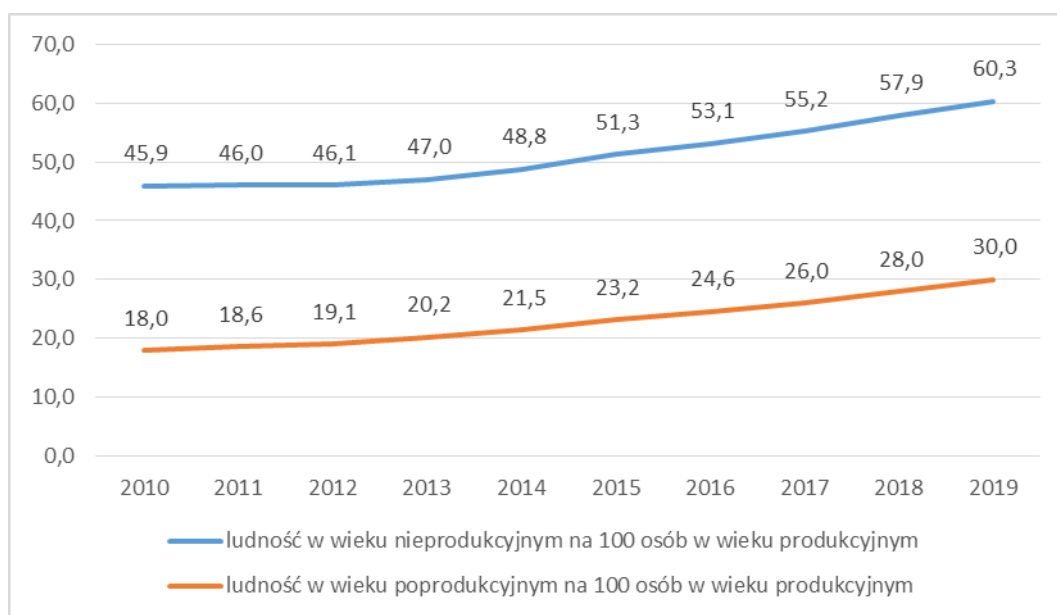

Ryc. 18. Udział ludności w grupach wiekowych w Bieruniu

wiek przedprodukcyjny: 0-17 lat, wiek produkcyjny mobilny: 18-44 lata, wiek produkcyjny niemobilny: mężczyźni 44-65 lat, kobiety 44-60 lat, wiek poprodukcyjny: mężczyźni powyżej 65 lat, kobiety powyżej 60 lat.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Niekorzystne trendy demograficzne odzwierciedlają się w rosnących wskaźnikach obciążenia demograficznego (Ryc. 19). Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada już ponad 60 osób w wieku nieprodukcyjnym, z czego połowę stanowią osoby starsze. Pomimo to sytuacja demograficzna Bierunia jest korzystniejsza niż w woj. śląskim, a także lepsza niż średnia w kraju. Wskaźniki obciążenia demograficznego są także korzystniejsze niż w porównywanych miastach – z wyjątkiem Łędzin.

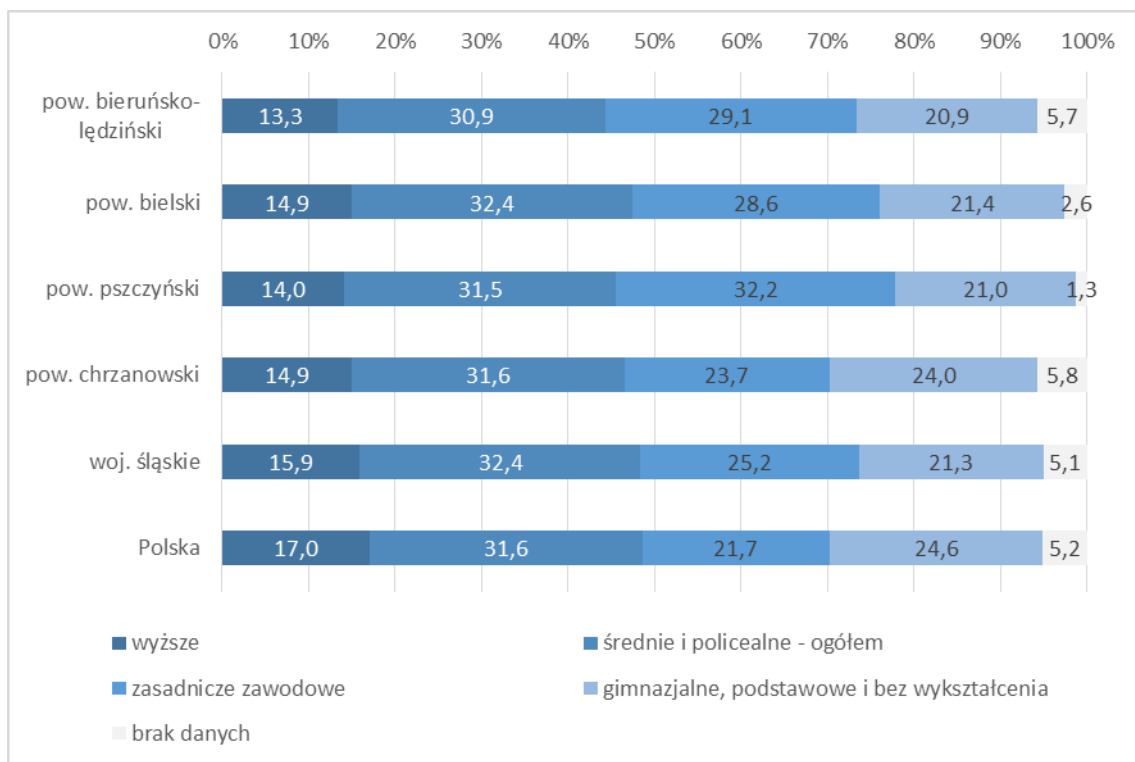
Ryc. 19. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Bieruniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykształcenie mieszkańców i edukacja

Poziom wykształcenia mieszkańców

Danych dotyczących wykształcenia mieszkańców dostarczają wyłącznie narodowe spisy powszechne (NSP). Dane z NSP 2011 udostępniono do poziomu powiatów. Poziom formalnego wykształcenia mieszkańców powiatu bieruńsko-lędzkiego jest nieco niższy niż w sąsiednich powiatach (Ryc. 20). Udział osób z wyższym wykształceniem odbiega dość znacząco od przeciętnej dla kraju i woj. śląskiego. Niższy jest także udział osób z wykształceniem średnim. Jednocześnie niewysoki jest udział osób z najniższym poziomem wykształcenia (gimnazjalnym i niższym).

Ryc. 20. Struktura wykształcenia mieszkańców powyżej 13 roku życia - na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego 2011

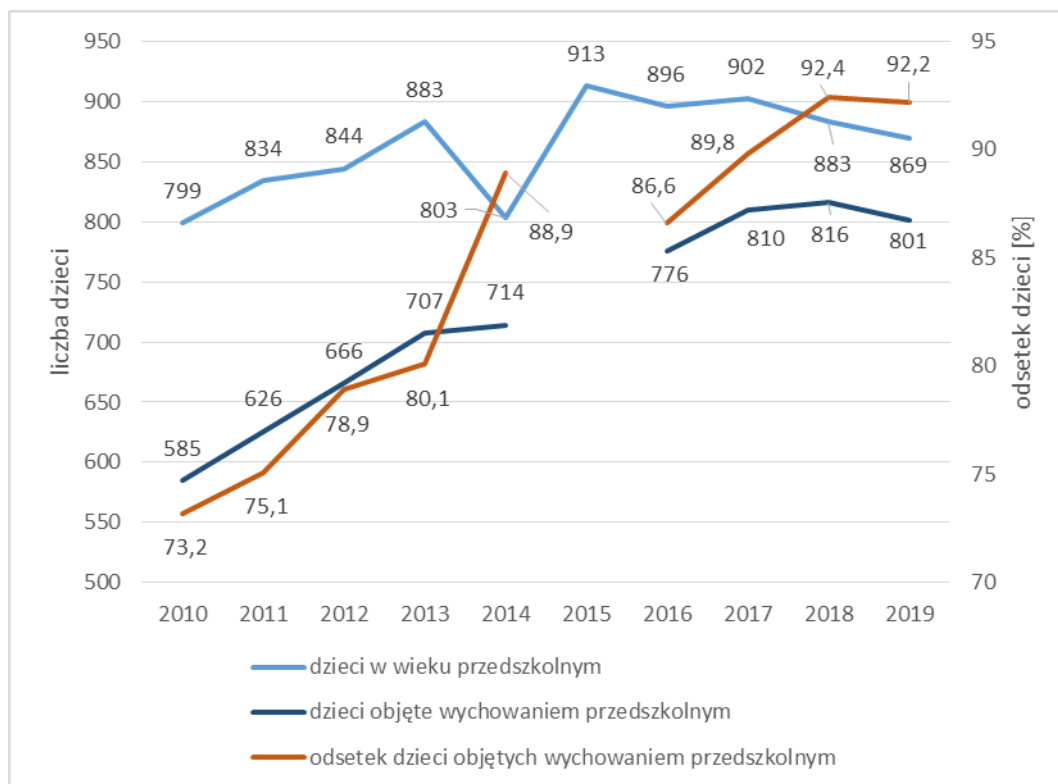
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wychowanie przedszkolne

W Bieruniu funkcjonują trzy przedszkola publiczne (nr 1-3), w tym jedno z oddziałem integracyjnym. Przedszkole nr 1 działa w trzech lokalizacjach, podobnie jak przedszkole nr 2. Ponadto funkcjonuje jedno przedszkole niepubliczne „Karolek”.

Liczba dzieci w wieku przedszkolnym rosła w Bieruniu do ok. 2015 r. W ostatnich kilku latach zaczęła jednak nieco spadać. Natomiast znacząco (o ponad 1/3 w stosunku 2010 r.) wzrosła liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wzrósł od 2010 r. z 73% do ponad 92%. W roku szkolnym 2019/20 liczba miejsc w przedszkolach publicznych zabezpieczyła ustawowy obowiązek zapewnienia miejsc dla wszystkich dzieci trzyletnich i starszych, których rodzice/opiekunowie wyrazili chęć zapisania dziecka do przedszkola²⁸.

²⁸ Raport o stanie miasta za 2019 r.

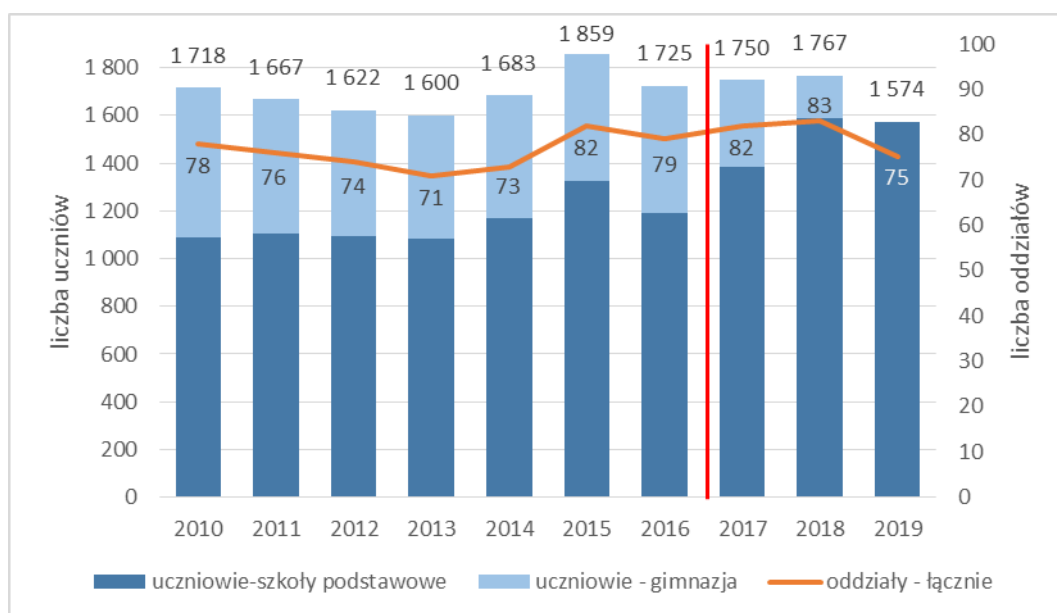

Ryc. 21. Dzieci w wieku przedszkolnym i objęte wychowaniem przedszkolnym w latach 2010-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS. Dla 2019 r. dane dotyczące liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na podstawie Raportu o stanie Miasta za 2019 rok (nie obejmują przedszkola niepublicznego)

Szkolnictwo podstawowe

W Bieruniu funkcjonują dwie szkoły podstawowe, dla których Miasto Bieruń jest organem prowadzącym. Do roku szkolnego 2018/19 w ich strukturze funkcjonowały oddziały gimnazjalne. Od września 2019 r. szkoły działają jako ośmioklasowe. Obie szkoły podstawowe funkcjonują w dwu budynkach. W roku szkolnym 2018/2019 do bieruńskich szkół podstawowych uczęszczało 1 574 uczniów w 75 oddziałach. Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjów utrzymywała się na zbliżonym poziomie ok. 1700 osób (tj. ok. 190 osób w roczniku) od 2010 do 2018 r. (Ryc. 22). Krótkotrwały wzrost w 2015 r. związany był z wprowadzeniem obowiązku szkolnego dla sześciolatków. Natomiast spadek w 2019 r. związany jest z zakończeniem funkcjonowania gimnazjów, a zatem przejścia jednego rocznika do szkół ponadpodstawowych.

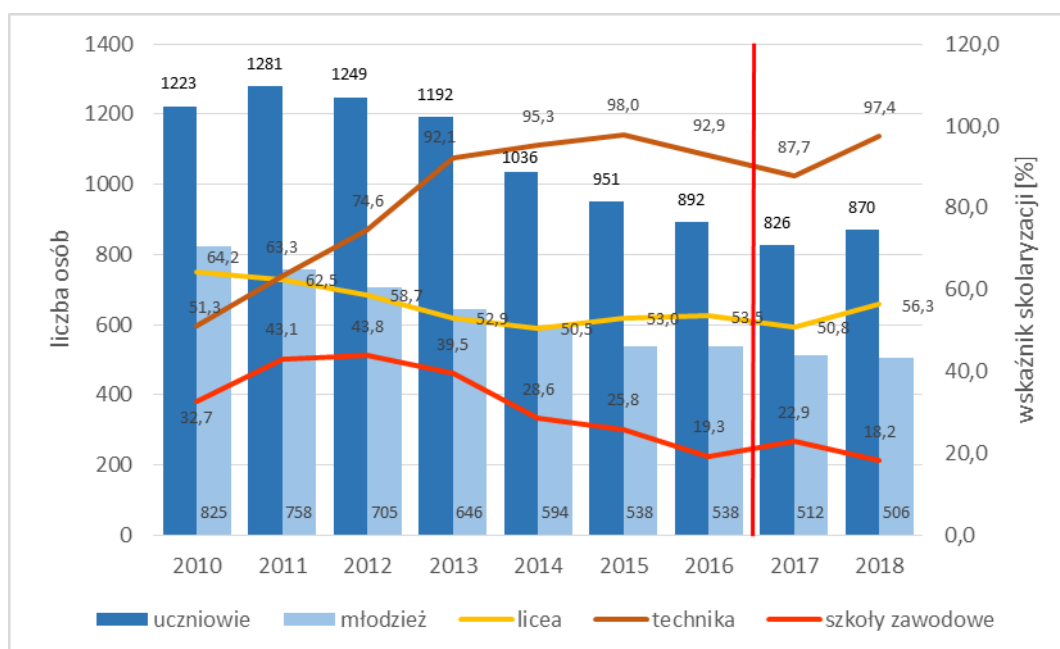
Ryc. 22. Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów oraz oddziały szkolne w szkołach podstawowych i gimnazjach
Czerwoną linią zaznaczono początek reformy edukacji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS. Dla 2019 r. dane na podstawie Raportu o stanie Miasta za 2019 rok

Szkolnictwo ponadpodstawowe

W Bieruniu działają dwie szkoły ponadpodstawowe: Liceum Ogólnokształcącego im. Powstańców Śląskich oraz Powiatowy Zespół Szkół w Bieruniu (PZS). W ramach tego ostatniego funkcjonuje technikum, kształcące techników w sześciu zawodach: mechanik, elektryk, informatyk, technik żywienia, ekonomista, technik organizacji reklamy. W skład Zespołu wchodzi również Branżowa Szkoła I stopnia, kształcąca w ramach klasy wielozawodowej w 12 zawodach oraz Liceum Ogólnokształcące Dla Dorosłych i Powiatowy Ośrodek Doskazywania Zawodowego, który organizuje kursy z zakresu teoretycznych przedmiotów zawodowych. Do 2012 r. funkcjonowała w Bieruniu szkoła policealna.

Liczba uczniów szkół ponadpodstawowych w Bieruniu spada. Wg danych GUS w 2010 r. liczba uczniów szkół ponadpodstawowych wszystkich typów wynosiła ponad 1200 osób, a w 2018 r. – 870 osób (spadek o 28%). Jedną z przyczyn jest spadająca liczba młodzieży w wieku szkolnym odpowiadającym temu etapowi edukacji. Spadek ten wynosi w Bieruniu ok. 39% w skali dekady (Ryc. 23). W tym samym okresie liczba młodzieży w powiecie bieruńsko-lędzińskim spadła o 26% (z 2306 w 2010 r. do 1709 osób w 2018 r.). Należy jednak pamiętać, że w powiecie szkoły ponadpodstawowe funkcjonują także w sąsiednich Lędzinach, a młodzież z Bierunia może wybrać także bogatą ofertę sąsiednich miast aglomeracji śląskiej. Ponadto w analizowanym okresie znacząco spadła liczba młodzieży w wieku odpowiadającym szkołom ponadpodstawowym (16-18 lat), zarówno w Bieruniu jak i w powiecie bieruńsko-lędzińskim.

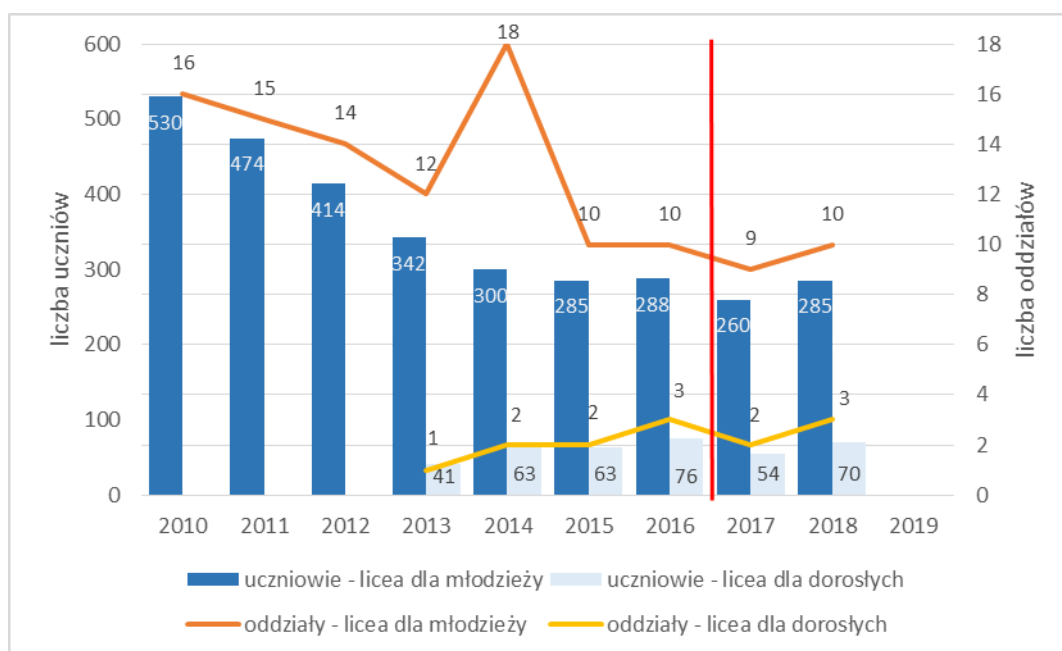
Ryc. 23. Liczba młodzieży w wieku 13-16 lat w Bieruniu, uczniowie szkół ponadpodstawowych (ogółem) oraz wskaźniki skolaryzacji brutto²⁹ w szkołach ponadpodstawowych w Bieruniu.

Czerwoną linią zaznaczono początek reformy edukacji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS. Dla 2019 r. dane na podstawie Raportu o stanie Miasta za 2019 rok

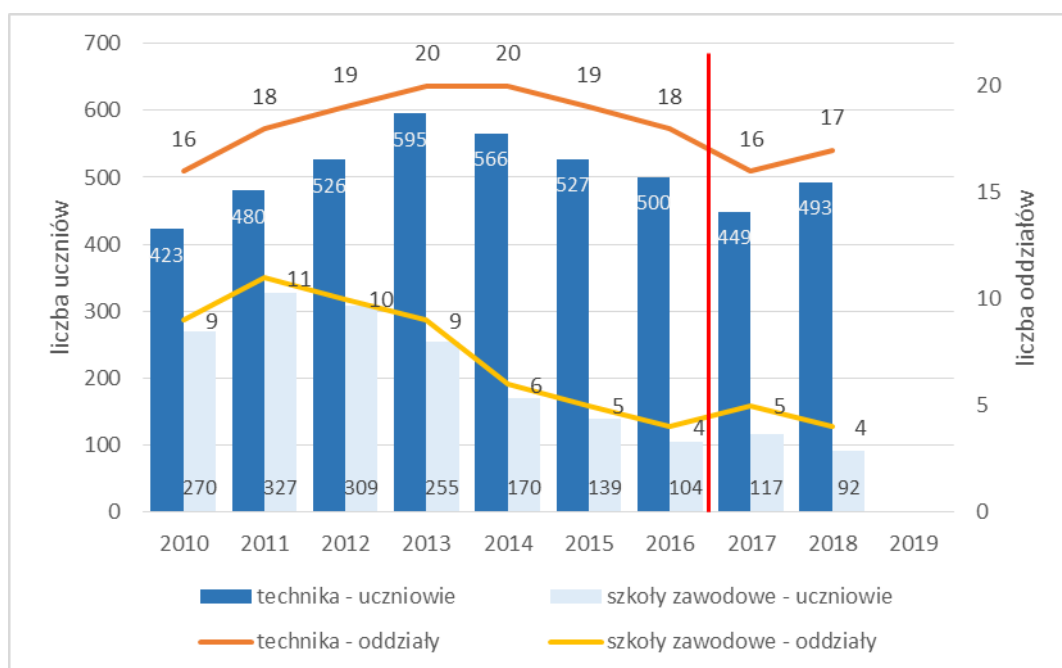
W latach 2010-2018 liczba uczniów bieruńskiego liceum spadła niemal o połowę (Ryc. 24). Wskaźnik skolaryzacji brutto w liceach dla młodzieży spadł z 64 do 56% (Ryc. 22). Wzrosła natomiast liczba uczniów liceum dla dorosłych – działającego w ramach Powiatowego Zespołu Szkół w Bieruniu. Od 2013 r. znacząco spadła liczba uczniów zasadniczych szkół zawodowych - od 2017 r. branżowych szkół zawodowych (Ryc. 25). Wskaźnik skolaryzacji w tym rodzaju szkół obniżył się do 18% (Ryc. 22). Natomiast znacznym powodzeniem cieszy się bieruńskie technikum – gdzie liczba uczniów utrzymuje się na poziomie ok. 500 osób. Jest to też jedyny rodzaj szkół ponadpodstawowych, który zanotował znaczny wzrost wskaźnika skolaryzacji – z 51 do 97% (Ryc. 22).

²⁹ Relacja liczby osób (niezależnie od wieku) uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Ryc. 24. Uczniowie liceów ogólnokształcących oraz oddziały szkolne w liceach
Dla 2019 r. brak danych. Czerwoną linią zaznaczono początek reformy edukacji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS. Dla 2019 r. dane na podstawie Raportu o stanie Miasta za 2019 rok

Ryc. 25. Uczniowie techników oraz szkół zawodowych (zasadniczych szkół zawodowych i szkół branżowych I stopnia) oraz oddziały szkolne

Dla 2019 r. brak danych. Czerwoną linią zaznaczono początek reformy edukacji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS. Dla 2019 r. dane na podstawie Raportu o stanie Miasta za 2019 rok

Jedną z miar poziomu szkolnictwa są wyniki egzaminów szkolnych na poszczególnych stopniach edukacji. W latach 2019 i 2020 odbyły się pierwsze egzaminy kończące ośmioklasową szkołę podstawową. Uczniowie szkół podstawowych w Bieruniu najlepiej wypadali (względem

porównywalnych jednostek) w przypadku egzaminu z języka polskiego, na którym osiągnęli wyniki lepsze niż średnia krajowa. Nieco gorsze wyniki osiągnęli na egzaminie z matematyki i języka angielskiego (Tabela 10)

Tabela 10. Wyniki egzaminu ósmoklasisty

Jednostka terytorialna	2019			2020		
	Język polski	Matematyka	Język angielski	Język polski	Matematyka	Język angielski
Polska	63	45	59	59	46	56
woj. Śląskie	64	45	60	59	46	55
pow. bieruńsko-lędziański	64	45	59	59	45	54
Bieruń	64	42	56	61	46	52
Lędziny	60	41	57	55	40	50
Chrzanów	66	47	64	62	48	61
Czechowice-Dziedzice	64	46	60	57	47	53
Pszczyna	62	45	57	60	48	56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CKE, OKE w Jaworznie i OKE w Krakowie

Stosunkowo wysoka jest natomiast zdawalność matur w Bieruniu. Średni wskaźnik zdawalności za lata 2018-2020 był w bieruńskich szkołach średnich wyższy niż w kraju, województwie śląskim oraz porównywanych miastach (z wyjątkiem Chrzanowa).

Tabela 11. Zdawalność egzaminu maturalnego

	2018	2019	2020	średnia 2018-2020
Polska	79,7	80,5	74,0	78,1
woj. Śląskie	79,1	80,0	73,7	77,6
pow. bieruńsko-lędziański	81,3	83,6	71,2	78,7
Bieruń	83,6	85,3	76,3	81,8
Lędziny	73,6	76,2	52,2	67,3
Chrzanów	94,3	95,0	81,0	90,1
Czechowice-Dziedzice	73,1	64,0	63,4	66,8
Pszczyna	79,6	84,2	73,6	79,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CKE, OKE w Jaworznie i OKE w Krakowie

Kultura, dziedzictwo niematerialne i turystyka

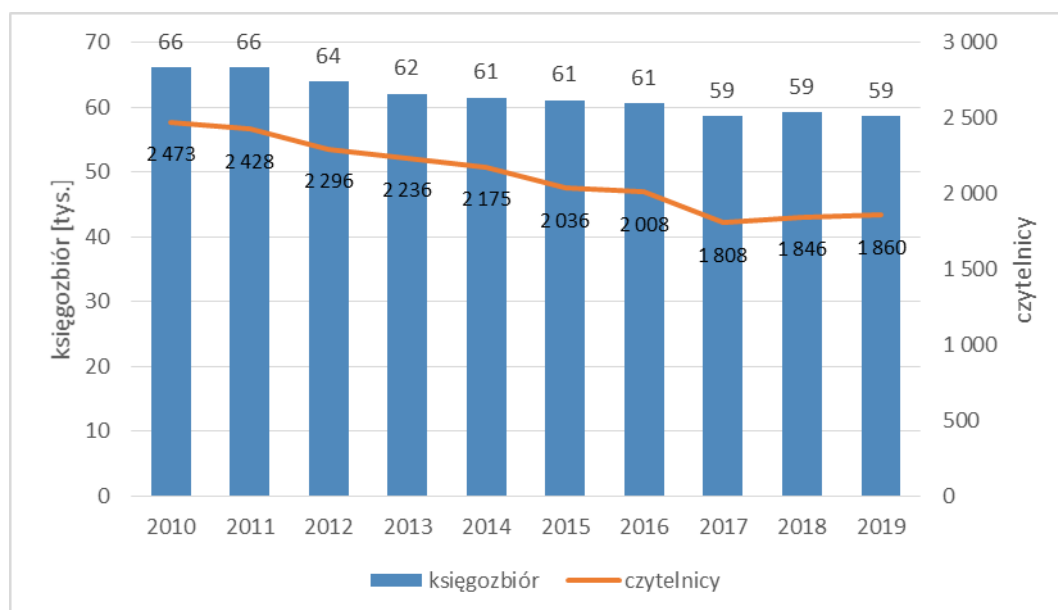
Najważniejszą instytucją kultury w mieście jest Bieruński Ośrodek Kultury (BOK), powołany w 1991 r. BOK prowadzi działalność w następujących obiektach gminnych:

- Kino – Teatr "Jutrzenka" przy ul. Spiżowej 4,
- Biblioteka Nr 1 przy ul. Chemików 45,
- Biblioteka Nr 2 przy ul. Jagiełły 1,
- Dom Kultury "Gama" przy ul. Chemików 45,
- Świetlica Środowiskowa przy ul. Remizowej 19.

BOK realizuje zadania w dziedzinie wychowania, edukacji, upowszechniania i inicjowania Kultury. Do podstawowych zadań BOK należy: rozpoznawanie, rozbudzanie zainteresowań i potrzeb kulturalnych, przygotowanie do odbioru i tworzenia wartości kulturalnych, kształtowanie wzorów aktywnego uczestnictwa w kulturze. Działalność placówki obejmuje takie działania jak: spektakle, koncerty, imprezy rozrywkowe, wystawy, przeglądy, konkursy, projekcję filmów. Ponadto BOK organizuje działalność wydawniczą, biblioteczną oraz prowadzi kółka artystyczne, zajęcia w zespołach folklorystycznych i chórach wspierając oddolny amatorski ruch artystyczny. Prowadzi także aktywizację seniorów poprzez Uniwersytet Trzeciego Wieku.

Jednym z podstawowym mierników aktywności kulturalnej są wskaźniki działalności bibliotecznej. Księgozbiór bieruńskich bibliotek utrzymuje się na poziomie ok. 60 tys. woluminów. Jednocześnie obie biblioteki miejskie dokonują zakupów i selekcji zbiorów. W 2019 roku zakupiono 2049 wolumenów książek, a po przeprowadzonej selekcji wycofano z księgozbioru 2740 wolumenów. Biblioteki miejskie organizują także szereg działań mających na celu popularyzację czytelnictwa min. spotkania autorskie i czytelnicze, lekcje biblioteczne, udział w imprezach miejskich. W 2019 r. było to 49 wydarzeń, w których udział wzięło 2,5 tys. osób³⁰.

Pomimo działań wspierających czytelnictwo liczba czytelników systematycznie spada – w ciągu dekady z blisko 2,5 tys. rocznie do niespełna 1,9 tys. osób (Ryc. 26).

Ryc. 26. Księgozbiór i czytelnicy bibliotek

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Pod względem zaopatrzenia w infrastrukturę biblioteczną i dostępności bibliotek Bieruń nieco odbiega od analizowanych jednostek. Liczba mieszkańców przypadających na jedną placówkę (ponad 9,7 tys.) należy do najwyższych z analizowanych ośrodków. Niezbyt wielki w przeliczeniu na liczbę mieszkańców jest też zasób biblioteczny. Niekorzystnie przedstawiają się wskaźniki czytelnictwa – na tysiąc mieszkańców przypadało 95 czytelników – znacznie mniej niż w porównywanym miastach. Były to także znacznie gorsze wyniki niż średnia dla Polski i woj. śląskiego. Bieruń zanotował też jeden z najwyższych spadków czytelnictwa spośród analizowanych jednostek (Tabela 12).

Tabela 12. Biblioteki - wskaźniki

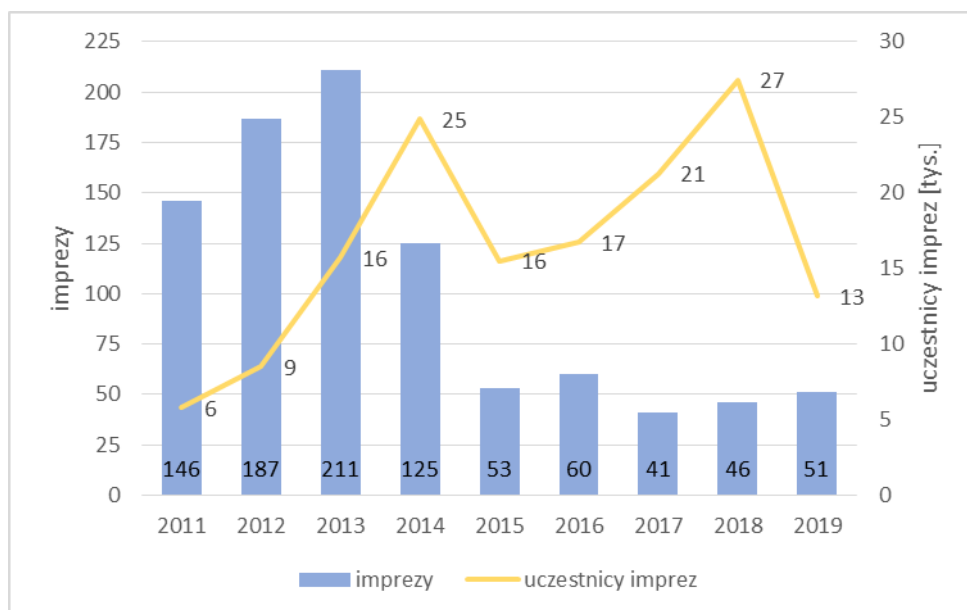
Jednostka	ludność na 1 placówkę biblioteczną	księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności		
	2019	2019	2010	2019	zmiana %
Bieruń	9 754	3 005,8	124	95	-23,4
Lędziny	8 399	2 134,4	82	106	29,3
Czechowice-Dziedzice	7 185	4 492,3	288	245	-14,9
Pszczyna	5 167	2 672,2	195	168	-13,8
Chrzanów	9 144	5 091,4	386	284	-26,4

³⁰ Raport o stanie miasta za 2019 r.

Jednostka	ludność na 1 placówkę biblioteczną	księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności		
	2019	2019	2010	2019	zmiana %
pow. bieruńsko-lędziński	6 642	3 093,2	143	129	-9,8
woj. śląskie	5 647	3 516,4	190	168	-11,6
Polska	4 324	3 309,8	169	156	-7,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

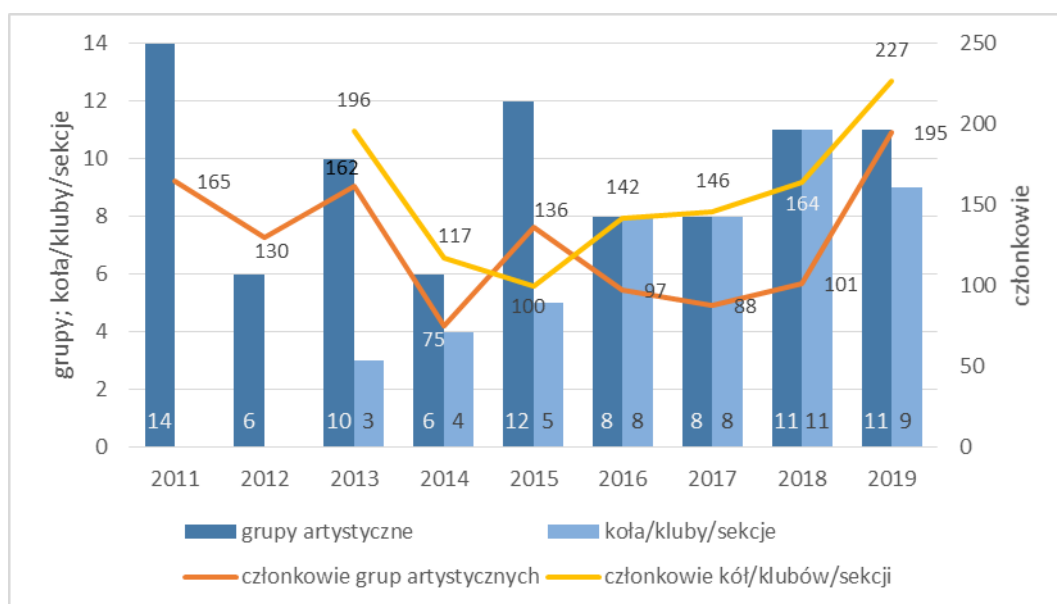
BOK organizuje także szereg imprez i wydarzeń. Wg danych dostępnych w statystyce publicznej liczba imprez organizowanych w mieście spadła znacząco po okresie do 2014 r., kiedy organizowano ponad 100 wydarzeń rocznie. Spadła też liczba uczestników tych imprez, zwłaszcza w ostatnim analizowanym roku (Ryc. 27). Największe imprezy zorganizowane w 2019 r. zgromadziły ok. 2 tys. uczestników (Dni Bierunia i dożynki) i ok. 1,5 tys. - Noc Świętojańska Nad Wisłą.

Ryc. 27. Imprezy i uczestnicy imprez organizowanych przez domy i centra kultury

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Korzystniej przedstawiają się wskaźniki dotyczące działania grup artystycznych oraz kół klubów i sekcji kulturalnych w ostatnich latach (Ryc. 28). W ciągu dekady liczba osób udzielających się w nich wzrosła w Bieruniu ponad dwukrotnie. W 2019 r. działały w Bieruniu: 4 zespoły folklorystyczne, 2 chóry, 2 teatry amatorskie, górnicza orkiestra dęta, kilka zespołów wokalnych i muzycznych. Ponadto organizowane przez BOK były zajęcia dla dorosłych dzieci i młodzieży.

Ryc. 28. Grupy artystyczne, koła, kluby i sekcje oraz ich członkowie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Nową instytucją kulturalną, powołaną w 2018 r. jest Muzeum Miejskie (w organizacji), którego celem jest ochrona i upowszechnianie dziedzictwa kultury materialnej i niematerialnej w szczególności miasta Bierunia oraz powiatu bieruńsko-lędzińskiego jako części historycznej ziemi pszczyńskiej i Śląska. Działalność muzeum obejmuje: budowę kolekcji muzealnej (zbiory historyczne, etnograficzne, fotograficzne, sztuki), działalność wystawienniczą (w sierpniu otwarto pierwszą wystawę Muzeum), wydawniczą, edukacyjną i organizację wydarzeń.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje³¹:

- tradycje i przekazy ustne, w tym język,
- sztuki widowiskowe,
- zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne
- wiedzę i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata
- umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym

Dokumentację żywego niematerialnego dziedzictwa stanowi Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego, na której znajduje się obecnie kilkanaście przejawów dziedzictwa niematerialnego. Z terenu Śląska na listę dziedzictwa wpisano min. kultywowaną także w Bieruniu Barbórkę górników węgla kamiennego.

Do przejawów dziedzictwa niematerialnego w Bieruniu o dużym znaczeniu dla rozwoju miasta należy wspomnieć o:

- ludowych podaniach i wierzeniach o „Utopcach”
- kulcie patrona miasta – św. Walentego

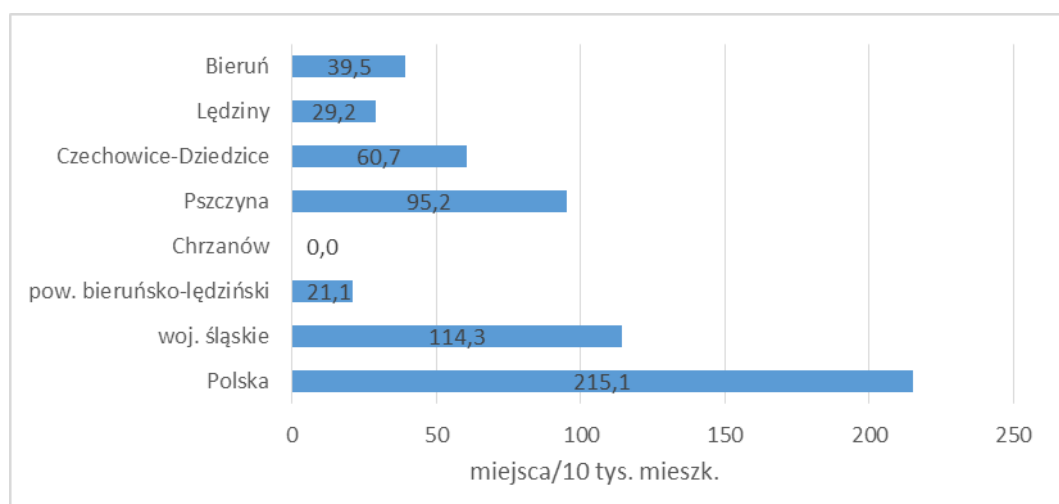
Podtrzymanie tradycji w Bieruniu służą cykliczne imprezy kulturalne m.in.: Dni Bierunia, Dożynki, Noc Świętojańska, Barbórka, imprezy „Babski Comber”, Przegląd Zespołów Folklorystycznych oraz Regionalny Przegląd Kolęd i Pastorałek.

³¹ Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r.

Stowarzyszenie Miłośników 600-letniego Bierunia od 1987 r. wydaje Zeszyty Bieruńskie - opracowania opisujące wiele aspektów z życia miasta w różnych okresach jego historii. Do tej pory wydano 50 zeszytów. Dokumentowanie i ochrona dziedzictwa niematerialnego Bierunia i okolic jest jednym z głównych celów powołania Muzeum Miejskiego w Bieruniu. Muzeum opracowało Bieruński Szlak Historyczny – system pylonów informacyjnych z tekstami umieszczony w istotnych dla historii miasta miejscach.

Dziedzictwo kulturalne oraz atrakcyjność krajobrazowa mogą być podstawą rozwoju turystyki, szczególnie turystyki aktywnej. Przez Bieruń przebiega czerwony szlak pieszy Paprocany – Bieruń (Szlak Południowy), rozpoczynający się na Wiśle w Nowym Bieruniu. Bieruń jest także węzłem szlaków rowerowych powiatu bieruńsko-lędzkiego. Drewniany kościół św. Walentego znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej województwa śląskiego.

Infrastruktura turystyczna w Bieruniu jest słabo rozwinięta. W mieście funkcjonują dwa obiekty noclegowe – hotel Adria i zajazd Axel. Łącznie oferują 77 miejsc noclegowych. Liczba miejsc noclegowych w Bieruniu spadła – w 2010 r. było ich 116. Wskaźnik nasycenia miejscami noclegowymi jest niski, zarówno na tle województwa jak i sąsiednich miast powiatowych (Ryc. 30).

Ryc. 29. Nasycenie miejscami noclegowymi – liczba miejsc na 10 tys. mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ochrona zdrowia i opieka nad dziećmi

Ochrona zdrowia

Na terenie miasta nie funkcjonuje szpital, w związku z tym mieszkańcy korzystają ze stacjonarnych usług medycznych oferowanych w szpitalach: w Oświęcimiu, Tychach, Katowicach, Pszczynie i Mikołowie.

Na terenie Bierunia funkcjonują niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej (NZOZ), prowadzące działalność na majątku gminnym, na podstawie zawartych umów dzierżawy:

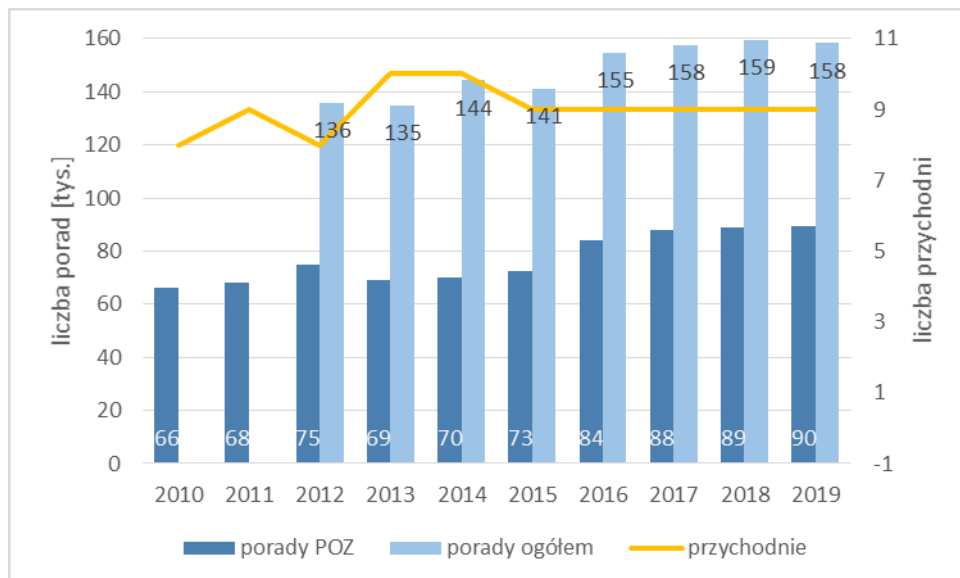
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "FAMILIA-MED" Sp. z o.o.,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "MEDICOR" Adam Zug, Teresa Zug-Kubeczko s.c.,
- Niepubliczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej „MULTIMED” Sp. z o.o.,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "MEDYK" Janusz Fijoł, Barbara Węgrzyn s.c.

Ponadto w mieście funkcjonują NZOZ-y pracujące na majątku własnym lub dzierżawionym:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „GALEN-ORTOPEDIA” Sp. z o.o.,

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lecznictwa Ambulatoryjnego "ESCU LAP".

Wg danych GUS w 2019 r. funkcjonowało 9 podmiotów leczenia ambulatoryjnego (przychodni zdrowia), o jeden więcej niż w 2010 r. Łącznie udzielono 158 tys. porad lekarskich (16% więcej niż w 2012 r.), w tym 90 tys. porad podstawowej opieki zdrowotnej - 35% więcej niż w 2010 r. (Ryc. 30).

Ryc. 30. Przychodnie i porady lekarskie (ogółem i podstawowej opieki zdrowotnej – POZ) w Bieruniu dla lat 2010-2011 brak danych o poradach lekarskich ogółem.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Nasycenie placówkami ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w Bieruniu jest niskie na tle porównywanych miast, a także niższe niż przeciętna dla województwa i dla Polski. Liczba porad na mieszkańca przekracza nieznacznie średnią wojewódzką jak i krajową, jest jednak niższa niż w Pszczynie, Chrzanowie czy Łędzinach.

Tabela 13. Przychodnie na 10 tys. mieszkańców i porady lekarskie na jednego mieszkańca

Jednostka	przychodnie na 10 tys. ludności		porady lekarskie na mieszkańca	
	2010	2019	2012	2019
Bieruń	4	5	6,9	8,1
Łędziny	5	6	10,2	10,2
Czechowice-Dziedzice	6	7	8,3	8,0
Pszczyna	9	12	10,1	11,0
Chrzanów	3	6	10,1	12,5
pow. bieruńsko-łędzki	4	5	7,0	7,5
woj. śląskie	5	6	7,1	7,9
Polska	4	6	6,8	7,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Jednym z podstawowych wskaźników dostępu do służby zdrowia jest liczba personelu medycznego. Dane dotyczące personelu służby zdrowia dostępne są do poziomu powiatów. W powiecie bieruńsko-łędzkim w 2018 r. pracowało³² 40 lekarzy, 9 lekarzy dentyistów, 80 pielęgniarek i 9 położnych. Wskaźniki nasycenia personelem medycznym przedstawiały się niekorzystnie – zarówno w odniesieniu do lekarzy jak i pielęgniarek i położnych. Niestety pogorszyły się także od 2010 r.

Tabela 14)

³² Dane wg BDL GUS, personel pracujący wg podstawowego miejsca pracy

Tabela 14. Personel służby zdrowia (pracujący wg podstawowego miejsca pracy) na 10 tys. ludności

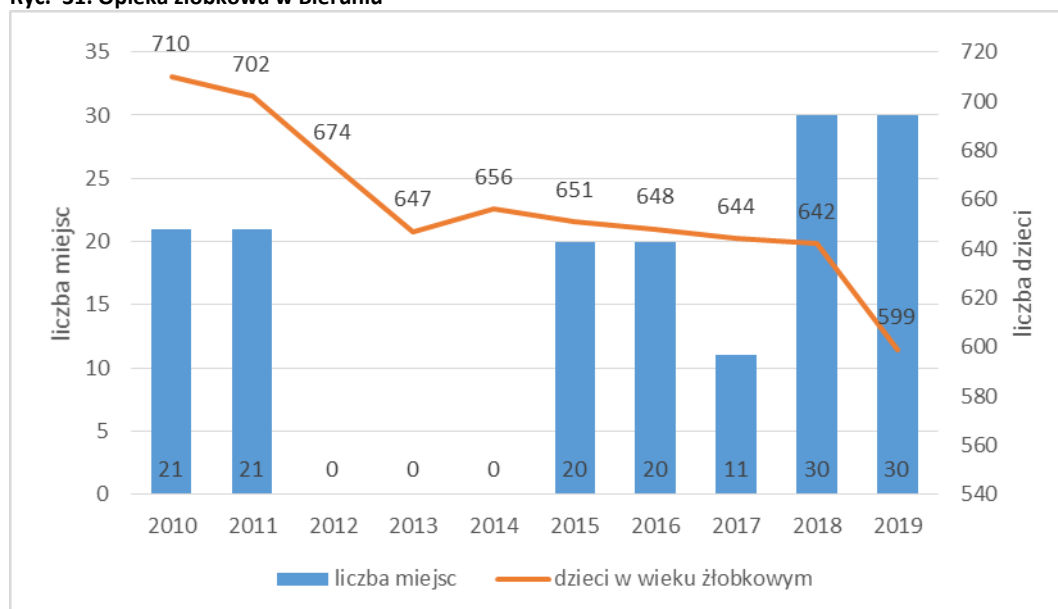
Jednostka	Lekarze na 10 tys. ludności			Pielęgniarki i położne na 10 tys. ludności		
	2010	2018	zmiana %	2010	2018	zmiana %
Powiat bieruńsko-lędzki	7,8	6,7	-14,1	16,1	14,9	-7,5
Powiat bielski	11,5	12,9	12,2	24,9	28,7	15,3
Powiat pszczyński	16,3	9,2	-43,6	44,7	27,2	-39,1
Powiat chrzanowski	16,7	19,6	17,4	58,1	52,9	-9,0
województwo śląskie	22,3	24,4	9,4	61,4	61,1	-0,5
Polska	20,6	23,3	13,1	53,7	56,2	4,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Opieka nad dziećmi - żłobki

Do 2011 r. w Bieruniu funkcjonował oddział żłobkowy w przedszkolu, natomiast od 2015 r. działa jeden, niepubliczny żłobek „Akuku”, dysponujący w 2019 r. 30 miejscami. Pomimo spadku liczby dzieci w wieku żłobkowym w ostatniej dekadzie liczba ta jest niewystarczająca (Ryc. 31).

Ryc. 31. Opieka żłobkowa w Bieruniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

O brakach w zakresie infrastruktury opieki nad dziećmi świadczą wskaźniki opieki żłobkowej w Bieruniu w porównaniu z innymi jednostkami. Na tysiąc dzieci do lat 3 przypada w Bieruniu zaledwie 50 miejsc, tj. dwuipółkrotnie mniej niż średnia dla kraju. Wskaźnik dla Bierunia jest też znacząco gorszy niż analogiczne dla województwa i porównywanych miast. O zapotrzebowaniu na miejsca żłobkowe świadczy też 100% wykorzystanie miejsc w żłobku (Tabela 15).

Tabela 15. Wskaźniki opieki żłobkowej

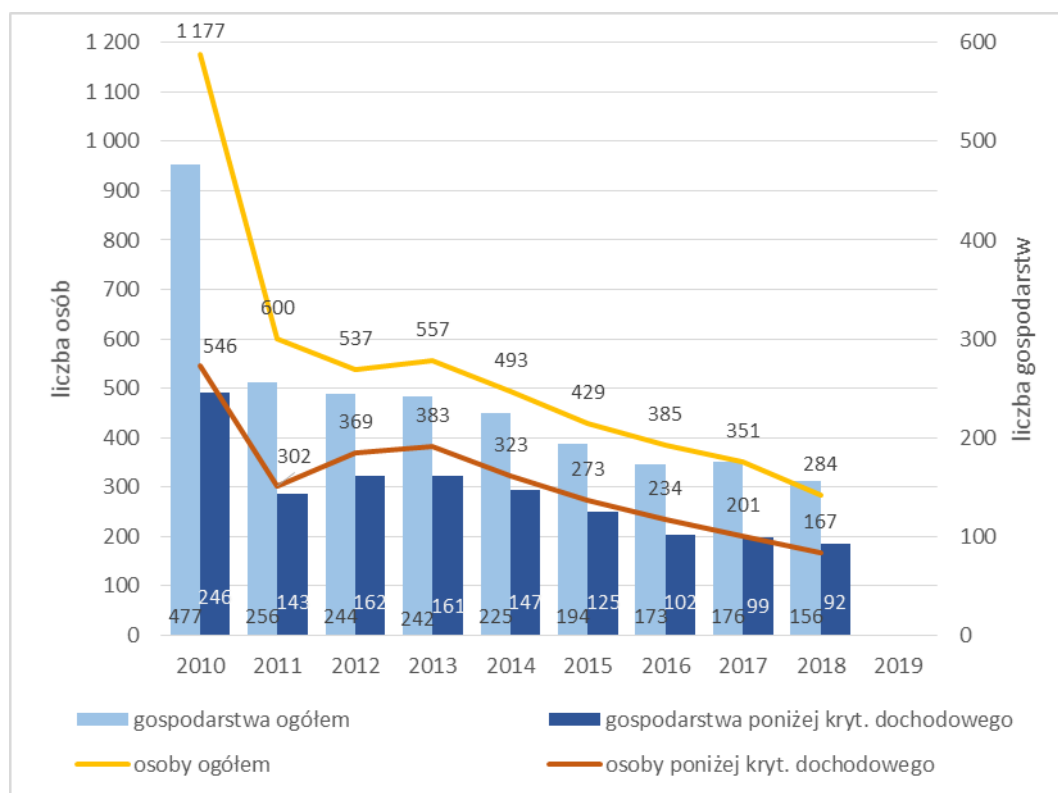
Jednostka	dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3		wykorzystanie miejsc w żłobkach (%)	
	2012	2019	2015	2019
Bieruń	0	50	100,0	100,0
Lędziny	0	105	-	100,0
Czechowice-Dziedzice	20	98	97,1	100,0
Pszczyna	117	251	67,7	90,8
Chrzanów	46	134	81,3	92,9

Jednostka	dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3		wykorzystanie miejsc w żłobkach (%)	
	2012	2019	2015	2019
pow. bieruńsko-lędziański	4	79	93,8	100,0
woj. śląskie	34	115	92,9	94,7
Polska	38	124	92,3	94,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Problemy społeczne i pomoc społeczna

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Bieruniu spadła drastycznie w ciągu ostatniej dekady. Liczba osób korzystających z pomocy spadła ponad czterokrotnie, a liczba gospodarstw – trzykrotnie (Ryc. 32). Spadła w tym okresie przeciętna liczba osób korzystających z pomocy przypadająca na jedno gospodarstwo domowe – z ok. 2,5 do 1,8 osoby. Nieco mniejszy spadek dotyczył liczby osób i gospodarstw w najtrudniejszej sytuacji, spełniających warunek przyznania pomocy pieniężnej (poniżej kryterium dochodowego)³³. Tym samym udział osób korzystających z pomocy społecznej, którzy spełniają kryterium dochodowe w ogóle osób którym przyznano pomoc wzrósł z 46% do 58%.

Ryc. 32. Liczba gospodarstw domowych i osób korzystających z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS. Brak danych dla 2019 r.

³³ Gospodarstwo domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej, to takie, które otrzymało pomoc pieniężną, rzeczową lub w formie usług za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej z. późn. zm. (tekst jednolity D.U. z 29 czerwca 2016 r. Poz. 930). Warunkiem przyznania pomocy jest zaistnienie jednego z problemów wymienionych w artykule 7 ustawy. W przypadku świadczeń pieniężnych podstawowym warunkiem ich przyznania jest kryterium dochodowe

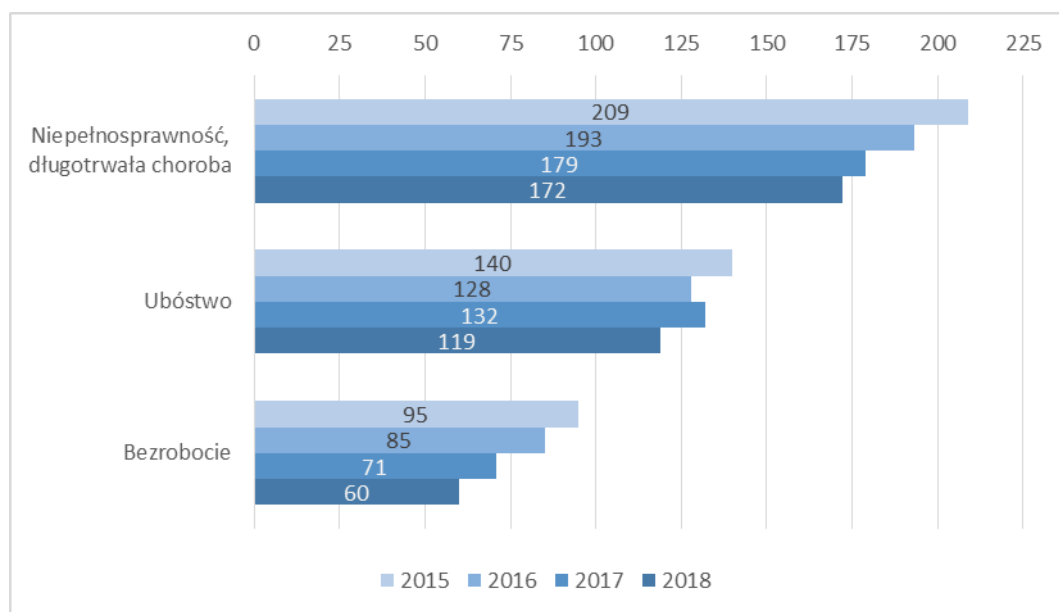
Zasięg pomocy społecznej (udział osób korzystających z pomocy) spadł znacząco od 2010 r. i jest w Bieruniu bardzo niski w stosunku zarówno do średnich dla Polski i województwa jak i dla miast sąsiednich. Dotyczy to zarówno wskaźnika zasięgu ogółem jak i dla osób poniżej kryterium dochodowego (Tabela 16).

Tabela 16. Zasięg pomocy społecznej – udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem

Jednostka	ogółem [% ludności]		poniżej kryterium dochodowego [% ludności]	
	2010	2018	2010	2018
Bieruń	5,9	1,4	2,8	0,8
Lędziny	4,9	1,8	2,3	1,1
Czechowice-Dziedzice	6,9	2,4	2,5	1,2
Pszczyna	5,7	1,8	3,0	1,1
Chrzanów	6,8	4,9	4,2	3,1
pow. bieruńsko-lędziński	4,9	1,9	2,3	1,0
woj. śląskie	5,7	3,4	3,5	2,0
Polska	8,7	5,1	5,5	3,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej pozostają niezmiennie od kilku lat (Ryc. 33). największa grupa osób korzysta z pomocy z powodu niepełnosprawności lub długotrwałej choroby. Warto zauważyć, że udział takich osób w ogóle korzystających wzrósł od 2015 r. z 47% do 60%. Drugą z przyczyn jest ubóstwo, a kolejną – bezrobocie.

Ryc. 33. Powody przyznania pomocy - liczba osób w poszczególnych latach. Pomoc może być przyznana z więcej niż jednego powodu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Sprawozdań z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu” za lata 2015-2018.

Zadania pomocowe na rzecz społeczności lokalnej realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bieruniu. Ośrodek realizuje programy społeczne gminy m.in. poprzez

- prowadzenie Świetlic Wsparcia Dziennego o Charakterze Opiekuńczym „Iskierka”, „Nadzieja” i „Radość” w Bieruniu;
- prowadzenie Gminnego Centrum Profilaktyki Uzależnień przy MOPS i działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;

- działalność „Klubu Maluszka”;
- warsztaty „Szkoła dla rodziców”
- profilaktykę w szkołach.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bieruniu współpracuje z organizacjami pozarządowymi m.in. Stowarzyszenie Trzeźwościowe „Klub Dromader”, Bieruńska Fundacja Inicjatyw Gospodarczych, Akcja Katolicka. Gmina Bieruń prowadzi programy społeczne w porozumieniu z przedsiębiorcami - Program rodzina trzy plus (dla rodzin mających na utrzymaniu troje i więcej dzieci), Program „Aktywni Seniorzy 60+”, umożliwiające skorzystanie z usług w niższych cenach.

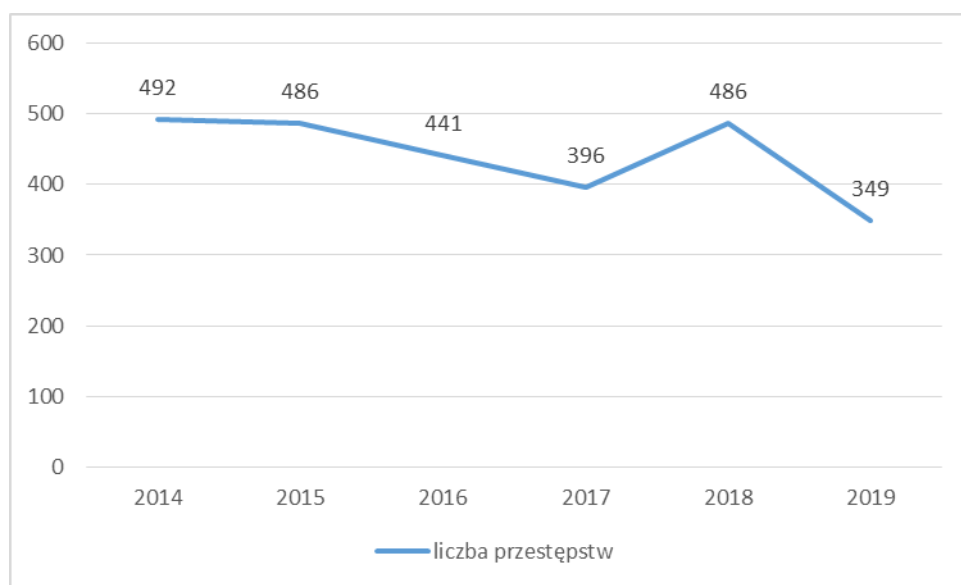
Pomimo iż niepełnosprawność i długotrwała choroba są najpoważniejszą przyczyną korzystania z pomocy społecznej na terenie Bierunia nie funkcjonuje stacjonarny dom opieki społecznej. Jedyne placówki, które świadczą opiekę całodobową na terenie powiatu to niepubliczne domy opieki seniora w Imielinie i Chełmie Śląskim. Ponadto na terenie powiatu funkcjonuje schronisko dla osób bezdomnych w Lędzinach. Utworzenie domu pomocy społecznej na terenie powiatu jest definiowana przez pracowników MOPS w Bieruniu wśród najważniejszych potrzeb w zakresie pomocy społecznej.

Na terenie Bierunia działa natomiast dom opieki dziennej Senior+, umożliwiający korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywizacji, w tym oferty prozdrowotnej, obejmującej także usługi w zakresie aktywności ruchowej, w tym kinezyterapii, a także oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej.

Bezpieczeństwo publiczne

Miasto Bieruń objęte jest działaniem Komendy Powiatowej Policji w Bieruniu, w strukturze której pracuje ok. 100 mundurowych. Ponadto w Bieruniu funkcjonuje Straż Miejska, zatrudniająca (dane na koniec 2019 r.) 14 osób. Na terenie Gminy Bieruń funkcjonuje system całodobowego monitoringu miejskiego. Monitoringiem objęte są najbardziej newralgiczne miejsca, w tym dworzec autobusowy, Rynek, Grobla, główne ciągi komunikacyjne, budynki oświatowe, przedszkola. Do systemu monitoringu włączono ok. 200 kamer.

Wg danych Komendy Powiatowej Policji w Bieruniu liczba przestępstw w mieście wykazywała w ostatnich latach tendencję spadkową - z wyjątkiem 2018 r. (Ryc. 34).

Ryc. 34. Przestępstwa stwierdzone w Bieruniu w latach 2014-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Bieruniu

Poziom przestępczości w powiecie bieruńsko-lędzińskim, mierzony średnim wskaźnikiem liczby przestępstw *per capita* w ostatnich 5 latach jest niższy niż w województwie śląskim i nieco niższy niż w Polsce, natomiast nieco wyższy niż w powiatach sąsiednich województwa śląskiego. Zdecydowanie wyższym poziomem przestępczości cechuje się natomiast sąsiedni powiat chrzanowski. Wartość wskaźnika w Bieruniu jest wyższa niż dla powiatu – co jest naturalnym zjawiskiem w miastach.

Wyższy niż dla kraju, województwa śląskiego i sąsiednich powiatów był natomiast wskaźnik wykrywalności przestępstw w powiecie bieruńsko-lędzińskim.

Tabela 17. Wskaźniki przestępczości – przestępstwa stwierdzone przez Policję ogółem na 1000 mieszkańców i wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję

Jednostka	przestępstwa stwierdzone na 1000 mieszk. (średnia 2015-2019)	wskaźnik wykrywalności - średnia 2015-2019 [%]
Bieruń	22,0	b.d.
Powiat bieruńsko-lędziński	18,3	80,6
Powiat bielski	12,1	67,5
Powiat pszczyński	17,3	76,0
Powiat chrzanowski	28,7	78,6
woj. śląskie	24,3	74,2
Polska	20,1	69,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (powiaty) oraz danych Komendy Powiatowej Policji w Bieruniu (m. Bieruń)

W 2019 r. na terenie Bierunia odnotowano 5 wypadków drogowych i 202 kolizje (w 2020 r. odpowiednio 12 i 2017). W wypadkach w 2019 r. nie zginęła żadna osoba (1 w 2018 r.), a rannych zostało 5 osób (11 w 2018 r.). Najbardziej zagrożonymi ciągami komunikacyjnymi na terenie Bierunia są ul. Warszawska i Turyńska. Do głównych przyczyn powstawania zdarzeń drogowych zaliczyć należy: wymuszenie pierwszeństwa przejazdu, niedostosowanie prędkości do warunków ruchu i niezachowanie bezpiecznej odległości między pojazdami³⁴.

Liczba wypadków drogowych w przeliczeniu na 100 tys. ludności w Bieruniu jest niższa niż średnia w kraju i woj. śląskim, a nawet powiecie bieruńsko-lędzińskim. Znacznie lepsze niż średnia krajowa i wojewódzka są także wskaźniki liczby ofiar śmiertelnych i rannych w wypadkach. Spośród analizowanych jednostek porównywalnie korzystne wskaźniki cechowały tylko powiat pszczyński (Tabela 17).

Tabela 18. Wypadki drogowe – wskaźniki (średnia dla lat 2018-2019)

Jednostka	Wypadki drogowe na 100 tys. ludności	Ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności	Ranni na 100 wypadków
Bieruń	43,4	2,6	95,8
Powiat bieruńsko-lędziński	57,0	10,1	102,7
Powiat bielski	40,0	2,7	118,9
Powiat pszczyński	53,1	8,6	106,0
Powiat chrzanowski	77,5	5,6	119,6
woj. Śląskie	68,3	4,6	118,8
Polska	80,7	7,5	117,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (powiaty) oraz Raportu o stanie miasta 2019

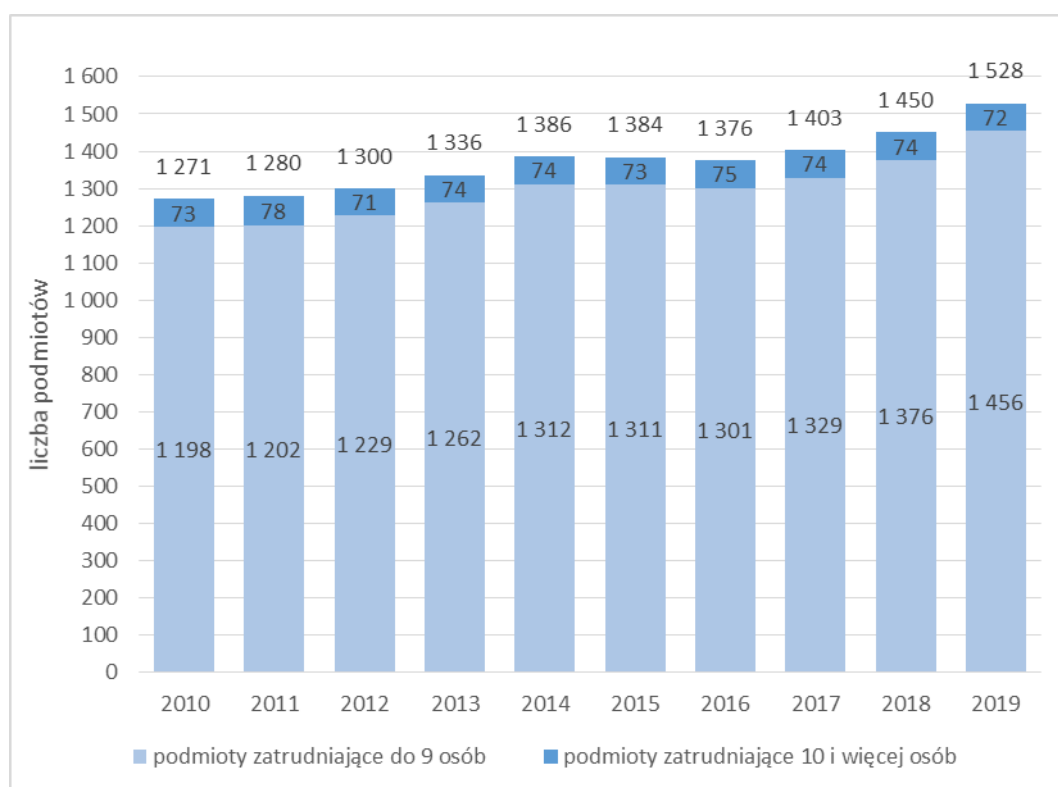
³⁴ Na podstawie Raportu o stanie miasta 2019

Gospodarka miasta

Przedsiębiorczość

W końcu 2019 r. w Bieruniu działalność prowadziło 1,5 tys. podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON – 6% więcej niż rok wcześniej i prawie 22% więcej niż w 2010 r. Wzrost liczby podmiotów gospodarczych w Bieruniu był wyższy zarówno od średniej krajowej jak i wojewódzkiej i nieco mniejszy niż w powiecie. Liczba podmiotów rosła w mieście zdecydowanie szybciej niż w konkurencyjnych ośrodkach (Tabela 19).

Ponad 95% podmiotów gospodarczych stanowiły mikrofirmy (podmioty zatrudniające do 9 osób) i tylko tego typu podmiotów dotyczył wzrost ilościowy w ostatnich latach. W przypadku większych podmiotów notowano w Bieruniu w ostatnich latach stagnację, a nawet niewielki spadek (Ryc. 35). Warto jednak zauważyć, że w tym czasie w całym kraju nastąpił znaczący spadek liczby podmiotów zatrudniających ponad 9 osób, a ich udział w skali kraju to obecnie niecałe 4% (Tabela 19). wynika to zarówno z przekształceń gospodarczych (wzrost znaczenia sektora usług, w którym dominują małe podmioty) jak i zmian na rynku pracy – wzrostu udziału samozatrudnienia w wielu branżach.

Ryc. 35. Podmioty gospodarcze w Bieruniu z uwzględnieniem wielkości podmiotu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Pomimo znacznej dynamiki podmiotów gospodarczych wskaźnik przedsiębiorczości jest w Bieruniu wciąż bardzo niski. W 2019 r. liczba podmiotów na 10 tys. mieszkańców w Bieruniu była o 1/3 niższa niż średnia krajowa i o 27% niższa niż wojewódzka. Niskim poziomem przedsiębiorczości cechuje się zresztą cały powiat bieruńsko-lędziński, jednak nawet na jego tle wskaźnik przedsiębiorczości w Bieruniu jest niewysoki. Bieruń natomiast znacznie odstaje pod tym względem od sąsiednich miast powiatowych – zwłaszcza Pszczyny (Tabela 19).

Tabela 19. Wskaźniki przedsiębiorczości

Jednostka	Podmioty gospodarcze ogółem						podmioty zatrudniające 10 i więcej osób		
	liczba			na 10 tys. ludności			liczba		
	2010	2019	zmiana na %	2010	2019	zmiana %	2010	2019	zmiana %
Bieruń	1 271	1 528	20,2	640	783	22,3	73	72	-1,4
Łędziny	1 131	1 347	19,1	686	802	16,9	58	60	3,4
Czechowice-Dziedzice	3 497	3 787	8,3	987	1 054	6,8	216	195	-9,7
Pszczyna	3 908	4 089	4,6	1 498	1 583	5,7	276	242	-12,3
Chrzanów	4 184	4 133	-1,2	1 074	1 130	5,2	223	158	-29,1
pow. bieruńsko-łędzki	4 205	5 096	21,2	729	853	17,0	217	212	-2,3
woj. śląskie	451 635	481 757	6,7	974	1 066	9,4	26 021	21 491	-17,4
Polska	3 909 802	4 509 916	15,3	1 015	1 175	15,8	196 125	168 591	-14,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Specjalizacja gospodarcza Bierunia uwidacznia się w strukturze podmiotów gospodarczych (Tabela 20). Podobnie jak w całym kraju największy jest udział podmiotów Sekcji G (handel) oraz Sekcji F (budownictwo). Znacznie większy niż przeciętna dla kraju, a nawet woj. śląskiego jest udział podmiotów w sekcji C (przetwórstwo przemysłowe). Zwraca natomiast uwagę niski udział sekcji obejmujących wyspecjalizowane usługi rynkowe – tj. sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) i sekcji L (obsługa rynku nieruchomości).

Tabela 20. Struktura podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD (2019 r.)

Sekcja PKD		Bieruń	woj. śląskie	Polska
Sekcja G	handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	24,4	24,2	21,9
Sekcja F	budownictwo	12,4	11,9	13,0
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	11,0	9,3	8,5
Sekcje S i T	pozostała działalność usługowa	9,4	6,4	6,8
Sekcja M	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	8,9	9,9	10,5
Sekcja H	transport i gospodarka magazynowa	6,4	6,2	6,1
Sekcja Q	opieka zdrowotna i pomoc społeczna	5,6	5,8	5,8
Sekcja J	informacja i komunikacja	4,1	3,6	4,1
Sekcja N	działalność w zakresie usług administrowania i dział. wspierająca	3,1	3,0	3,3
Sekcja P	edukacja	3,1	3,6	3,4
Sekcja I	działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	2,9	3,0	3,2
Sekcja K	działalność finansowa i ubezpieczeniowa	2,6	2,9	2,7
Sekcja R	działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2,0	1,9	1,8
Sekcja L	działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1,9	6,0	5,9
Sekcja A	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	0,7	1,0	1,6
Sekcja E	dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami (...)	0,5	0,4	0,3
Sekcja O	administracja publiczna (...)	0,5	0,4	0,6
Sekcja B	górnictwo i wydobywanie	0,0	0,1	0,1
Sekcja D	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię (...)	0,0	0,1	0,2
Sekcja U	działalność zespołów eksterytorialnych	0,0	0,0	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Profil gospodarczy

Gospodarka Bierunia zdominowana jest przez funkcjonowanie na jego terenie kilku dużych przedsiębiorstw przemysłowych. Najważniejszymi branżami w Bieruniu są:

1. Przemysł wydobywczy: Ruch „Piast” Kopalni Węgla Kamiennego Piast-Ziemowit (część Polskiej Grupy Górniczej S.A.) – największy pracodawca w Bieruniu zatrudniający ponad 4,6 tys. pracowników³⁵;
2. Przetwórstwo mleczarskie – Danone (ok. 650 zatrudnionych)³⁶ oraz Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska Bieruń (ok. 200 zatrudnionych);
3. Branża motoryzacyjna: Auto Partner S.A. (części samochodowe, siedziba i centrum logistyczne w Bieruniu, łącznie w kraju zatrudnia ponad 1,7 tys. osób), Adient Seating Poland d. Johnson Controls (produkcja foteli samochodowych, w Bieruniu zatrudnia ok. 470 osób³⁷), AUTOS, Flexider Poland, Tenglong, Sanhua Aweco, Lear Corporation, FCA Poland.
4. Branża chemiczna: Nitroerg S.A. (część Grupy KGHM, producent materiałów wybuchowych, łączne zatrudnienie ponad 1 tys. osób³⁸), Europack-Foils (opakowania foliowe), ERG Bieruń (folie budowlane, rolnicze, opakowaniowe), HT Service Poland;
5. Branża budowlana: Carbud S.A (zatrudnienie ok. 150 osób);
6. Branża transportowo-spedycyjna: CS Cargo Poland (d. Unitrans) i Bertani Poland Dantrans, Sistema Poland, SPM Poland, Cargo Nova Group, FST „Koor-Trans” L. Bogacki;
7. Branża logistyczna: Panattoni Park Tychy, Terminal Logistyczny Promont, Sistema Poland, SPM Poland.

Ponadto w sąsiednich Tychach, przy granicy z Bieruniem znajduje się zakład grupy FCA Poland (d. Fiat Auto Poland, ok. 2,6 tys. zatrudnionych) oraz firmy kooperujące z zakładem, istotne jako pracodawca dla mieszkańców miasta.

W Strategii rozwoju województwa śląskiego 2030 Bieruń został zaliczony do OSI gminy w transformacji górniczej – jako ośrodek, w którym występuje znacząca liczba pracujących w sektorze górniczym i istotny odsetek pracujących w górnictwie w ogóle zatrudnionych i w przyszłości mogą wystąpić na jego obszarze negatywne skutki społeczne i przestrzenne transformacji. Ponadto miasto zostało zaliczone do ośrodków umiarkowanej utraty funkcji w OSI – gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Do OSI zaliczono te miasta, które na przestrzeni kilkunastu lat stopniowo traciły swoją pozycję, jako znaczących ośrodków gospodarczych i społecznych w regionie, predystynowanych do pełnienia istotnej roli dla mieszkańców województwa jako miejsca pracy.

Tereny inwestycyjne i aktywność inwestycyjna

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach powiatu bieruńsko-lędzińskiego³⁹ w latach 2010-2018 wyniosły 2 608 mln zł. Najwyższe nakłady odnotowano w 2016 r., kiedy przekroczyły 420 mln zł (Ryc. 36). W strukturze dominowały nakłady sektora przemysłowego, które w ciągu dekady stanowiły 90% wszystkich nakładów przedsiębiorstw. W ostatnich kilku latach udział ten nieznacznie spadł – dzięki zwiększonym nakładom w sektorze usług (Ryc. 36).

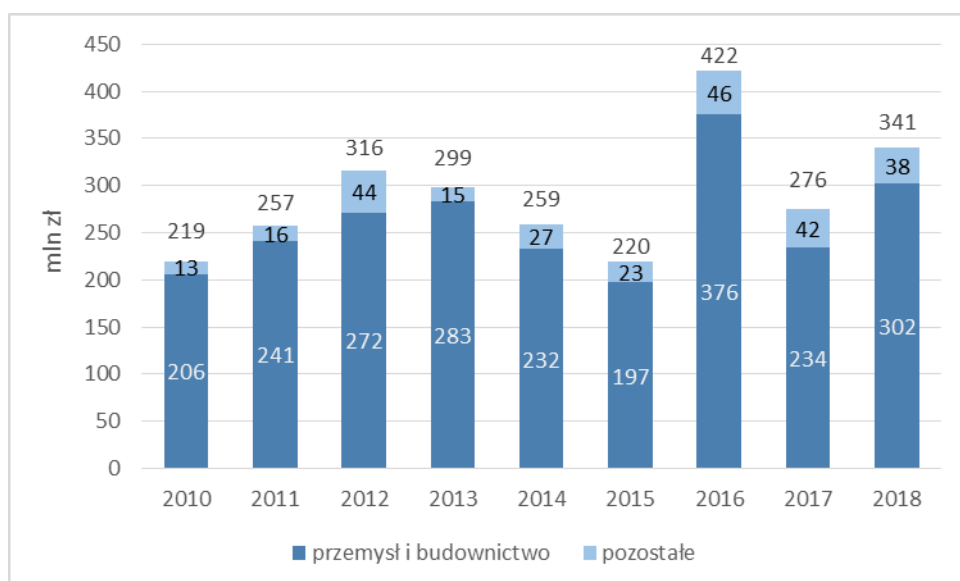
³⁵ Dane wg <https://korporacja.pgg.pl/o-firmie/oddzialy/3pi>

³⁶ <https://danone.pl/fabryka-danone-w-bieruniu-z-tytulem-fabryka-roku/>

³⁷ <https://www.adient.com/poland/bierun>

³⁸ <https://nitroerg.pl>

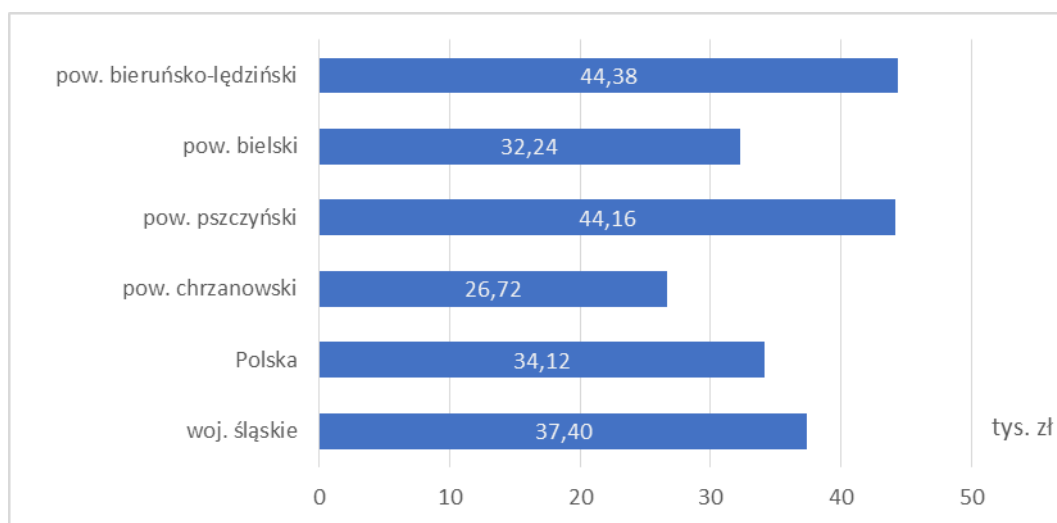
³⁹ Dane GUS nie są udostępniane dla poziomu gmin

Ryc. 36. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach powiatu bieruńsko-lędzińskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powiat bieruńsko-lędziński należy do jednostek o bardzo wysokich nakładach inwestycyjnych. W przeliczeniu na mieszkańca w latach 2010-2018 zainwestowano ponad 44 tys. zł, co było najwyższym wynikiem spośród analizowanych jednostek i znacznie przekraczały średnią dla kraju i regionu (Ryc. 37).

Ryc. 37. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w latach 2010-2018 na mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Od 2013 r. w Bieruniu funkcjonuje Podstrefa Tyska Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, obejmująca 38,5 ha terenów inwestycyjnych w zachodniej części miasta. W ostatnich latach w SSE zainwestowały MLP Group, TENGLONG POLSKA Sp. z o.o., ERG BIERUŃ-FOLIE Sp. z o.o., NITROERG S.A, TERMINAL LOGISTYCZNY PROMONT, SISTEMA POLAND, OSM BIERUŃ.

Do zagospodarowania w obecnych granicach strefy pozostały jeszcze 4 ha. W ramach udostępniania nowych terenów dla inwestycji miasto Bieruń rozpoczęło budowę drogi - łącznika ulic Ekonomicznej i Hodowlanej⁴⁰.

⁴⁰ <https://www.bierun.pl/main/aktualnosci/Rozszerza-sie-Specjalna-Strefa-Ekonomiczna-w-Bieruniu>

Wg bazy danych Invest in Silesia⁴¹ na terenie Bierunia dostępne były następujące tereny inwestycyjne:

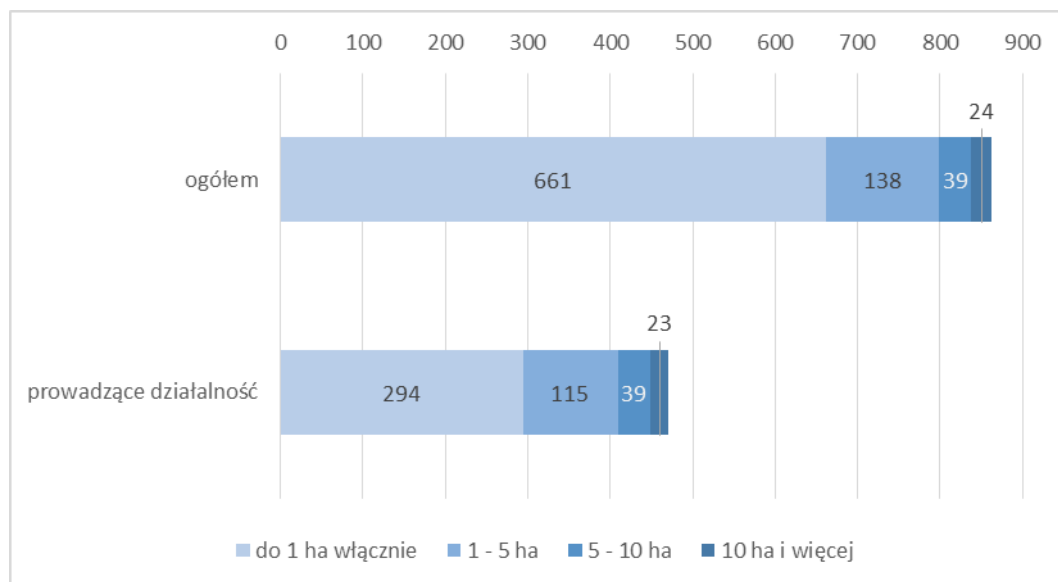
- ul. Turyńska: 20,3 ha,
- ul. Lędzińska: 0,9 ha,
- hala produkcyjno-magazynowa o pow. 1200 m² przy ul. Świerczyńskiej.

Od 2002 r. funkcjonuje w Bieruniu Centrum Inicjatyw Gospodarczych, prowadzone przez Bieruńską Fundację Inicjatyw Gospodarczych. Ponadto w mieście działa Bieruńsko-Lędzińska Izba Przemysłowo-Handlowa (oddział Regionalnej Izby Przemysłowo-Handlowej w Gliwicach), zrzeszająca przedsiębiorców z powiatu bieruńsko-lędzińskiego.

Rolnictwo

Użytki rolne zajmują znaczącą powierzchnię Bierunia – ok. 57% (zob. Tabela 4). Najwyższą przydatnością rolniczą cechują się grunty orne w centralnej części miasta, gdzie znajdują się gleby kompleksu pszennego dobrego. Gleby kompleksu żytniego bardzo dobrego znajdują się głównie w rejonie Bijasowic i na północnym obrzeżu gminy. Dość duże obszary obejmują grunty orne kompleksu żytniego słabego (w tym czarne ziemie zdegradowane w Bieruniu Nowym i nad Przemszą) i najstabszego, także zbożowo-pastewnego mocnego i słabego.

Wg danych z Narodowego Spisu Rolnego 2010 w Bieruniu znajdowało się ponad 860 gospodarstw rolnych, przy czym działalność rolniczą deklarowało 55% z nich. Większość gospodarstw (77% ogółu i 62% prowadzących działalność) to gospodarstwa bardzo małe, poniżej hektara powierzchni. Załedwie 24 gospodarstwa obejmowały więcej niż 10 ha (Ryc. 38). Wg danych spisowych łączna powierzchnia gospodarstw wynosiła 1 644 ha, w tym 1 460 ha gruntów rolnych. Większość użytków rolnych (1013 ha) obejmowała grunty pod zasiewami, natomiast 274 ha zajmowały łąki i pastwiska. Według danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa liczba zwierząt hodowlanych na terenie Bierunia spada co wskazuje na zmniejszenie znaczenia rolnictwa⁴².

Ryc. 38. Gospodarstwa rolne w Bieruniu – Narodowy Spis Rolny 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

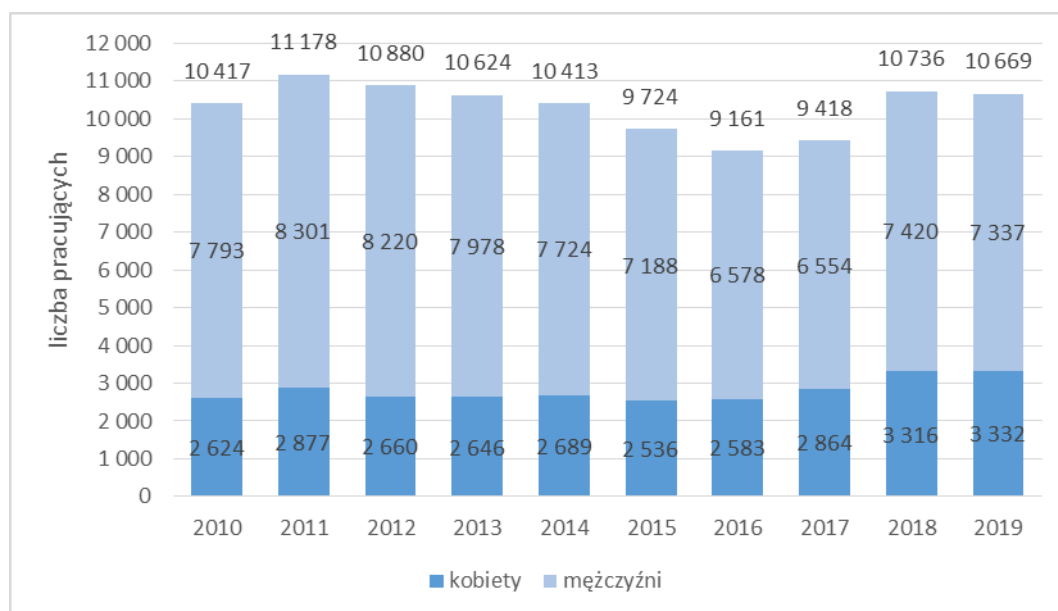
⁴¹ <http://invest.europ.pl/?page=oferty-inwestycyjne>, data odczytu: 19.10.2020

⁴² Program ochrony środowiska dla Gminy Bieruń na lata 2020 - 2024 z perspektywą do roku 2030

Rynek pracy i bezrobocie

Pracujący w Bieruniu

Liczba pracujących w Bieruniu w podmiotach zatrudniających 10 i więcej osób utrzymuje się na poziomie ok. 10 tys. (Ryc. 39). Charakterystyczną cechą bieruńskiego rynku pracy jest ogromna przewaga mężczyzn wśród pracujących. W 2019 r. stanowili oni 69% wszystkich pracujących. Od 2010 r. udział ten spadł z poziomu 75%.

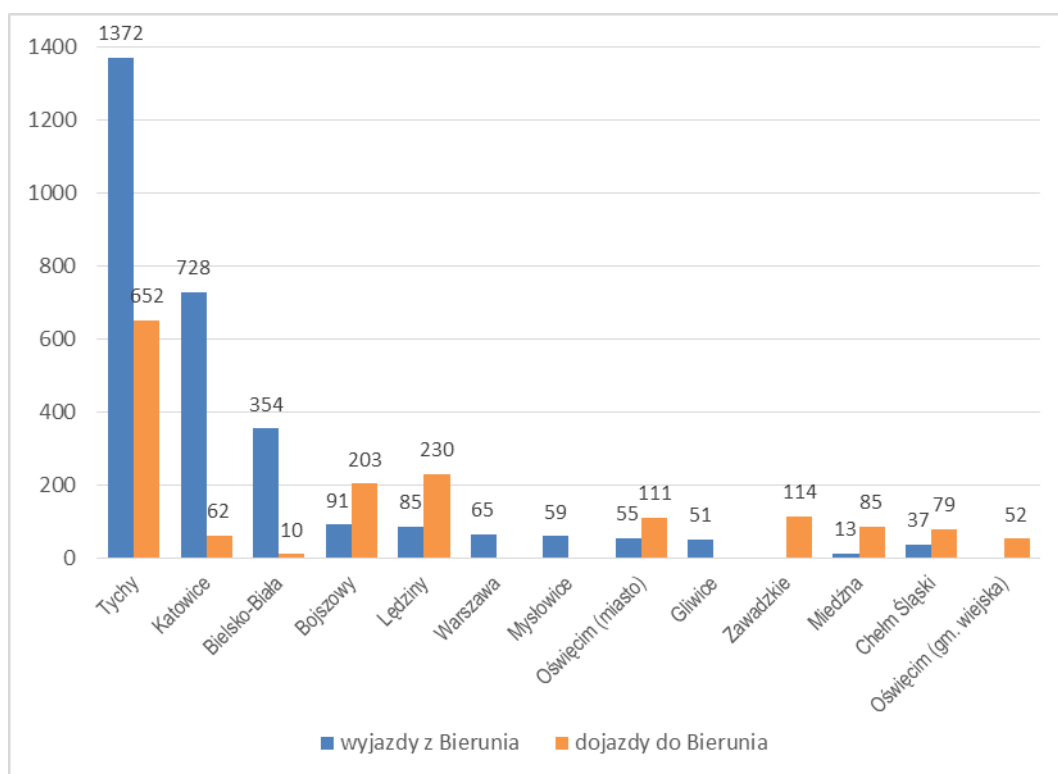
Ryc. 39. Liczba pracujących w Bieruniu

Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dojazdy do pracy

Mieszkańcy Bierunia poszukują pracy także poza miastem. Danych statystycznych o dojazdach do pracy dostarczają spisy powszechne. Wg ostatniego NSP 2011 do pracy poza Bieruń wyjeżdża ponad 3,2 tys. osób. Prawie 43% dojeżdżających pracuje w sąsiednich Tychach, kolejne 23% w Katowicach. Popularnym kierunkiem dojazdów do pracy jest także Bielsko-Biała oraz inne miejscowości w powiecie bieruńsko-lędzińskim. Stosunkowo niewielka była natomiast skala wyjazdów do pracy do woj. małopolskiego. Znacznie mniejsza liczba osób dojeżdżała do pracy do Bierunia spoza jego granic – nieco ponad 1,9 tys., w tym największa liczba osób dojeżdżała z Tychów, Bojszów i Łędzin (Ryc. 40).

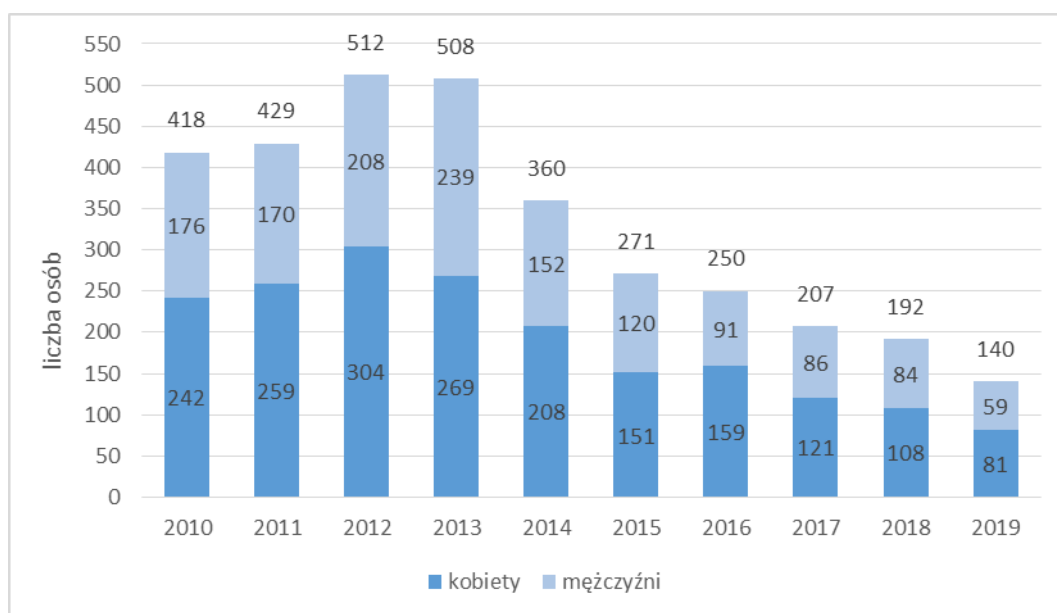

Ryc. 40. Dojazdy do pracy z- i do Bierunia wg danych Narodowego Spisu Powszechnego 2011 (uwzględniono przepływy ponad 50 osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – NSP 2011

Podobnych wniosków o migracjach wahadłowych z - i do Bierunia dostarcza opracowana w 2017 roku na podstawie danych podatkowych analiza powiązań w obrębie woj. śląskiego⁴³ (Ryc. 41). Największe przepływy osób do pracy z Bierunia stwierdzono do Tychów i Katowic, przy czym wzrosło, w stosunku do danych z NSP natężenie dojazdów do stolicy regionu.

⁴³ Bról W., Brzezinka M., 2017 Analiza powiązań funkcjonalnych na obszarze województwa śląskiego. Regionalne Centrum Analiz i Planowania Strategicznego. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego.

Ryc. 42. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Bieruniu (stan 31 grudnia)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Niewielka liczba bezrobotnych ma odzwierciedlenie w niskich wskaźnikach bezrobocia. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w końcu 2019 r. wynosił zaledwie 1,2% i był ponad dwukrotnie niższy niż dla województwa oraz trzykrotnie niższy niż w kraju. Był także niższy niż w analizowanych sąsiednich miastach powiatowych. Bardzo niskim wskaźnikiem bezrobocia cechował się także cały powiat bieruńsko-lędzki. Bardzo niski był także poziom bezrobocia długotrwałego (powyżej 12 miesięcy). Problem ten dotyczył zaledwie 0,4% mieszkańców Bierunia i powiatu bieruńsko-lędzkiego w wieku produkcyjnym. Był to wskaźnik blisko pięciokrotnie niższy niż przeciętnie w kraju (Tabela 21).

Tabela 21. Wskaźniki bezrobocia – udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie osób w wieku produkcyjnym (dane dla 31 grudnia)

Jednostka	Bezrobotni ogółem			W tym bezrobotni długotrwale		
	2010	2019	zmiana %	2011	2019	zmiana %
Bieruń	3,1	1,2	-62,6	1,0	0,4	-57,8
Lędziny	3,9	1,4	-63,1	1,2	0,4	-65,6
Czechowice-Dziedzice	4,5	2,4	-46,9	2,1	0,9	-56,5
Pszczyna	4,3	2,3	-47,4	1,7	1,0	-37,9
Chrzanów	7,8	4,1	-47,9	3,5	2,1	-38,9
pow. bieruńsko-lędzki	3,3	1,2	-63,9	1,0	0,4	-62,4
woj. śląskie	6,0	2,5	-58,8	2,8	1,1	-61,7
Polska	7,9	3,8	-52,2	4,0	1,9	-53,4

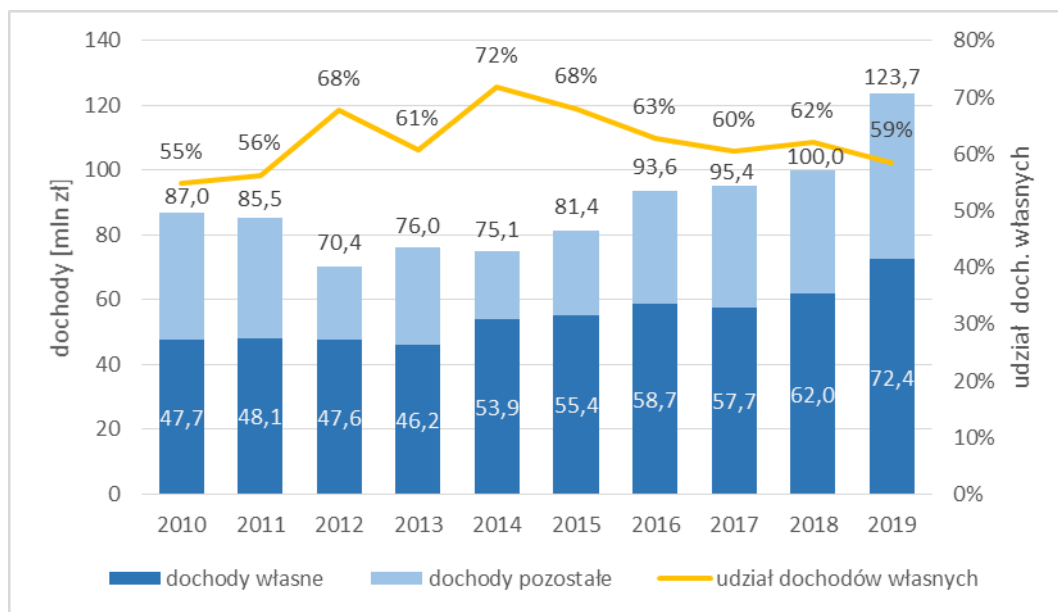
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zarządzanie miastem

Budżet miasta i zarządzanie mieniem

Budżet miasta

Dochody budżetu miasta, po spadku w latach 2011-2014 wzrosły do poziomu powyżej 100 mln zł. Niemal w całym omawianym okresie notowano wzrost dochodów własnych gminy. Ich udział w dochodach ogółem wzrósł z poziomu ok. 55% na początku dekady do blisko 60% obecnie.

Ryc. 43. Dochody budżetu miasta

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dochody budżetu miasta per capita należą do wysokich na tle średniej krajowej, wojewódzkiej oraz sąsiednich miast. Dotyczy to zarówno dochodów ogółem jak i dochodów własnych. Niska była natomiast dynamika dochodów (Tabela 24).

Tabela 22. Dochody budżetu gmin

Jednostka	dochody ogółem			dochody własne		
	średnia 2010-2012	średnia 2017-2019	zmiana %	średnia 2010-2012	średnia 2017-2019	zmiana %
Bieruń	4078	5423	33,0	2409	3266	35,6
Lędziny	2590	4406	70,1	1762	2533	43,8
Czechowice-Dziedzice	2773	4461	60,9	1778	2584	45,4
Pszczyna	2627	4680	78,2	1705	2320	36,1
Chrzanów	2959	4103	38,7	1653	2277	37,8
pow. bieruńsko-lędzki	3528	5017	42,2	2162	2910	34,6
woj. śląskie*	2809	4537	61,6	1528	2276	49,0
Polska*	2914	4749	63,0	1328	2054	54,6

*bez miast na prawach powiatu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Gospodarka nieruchomościami

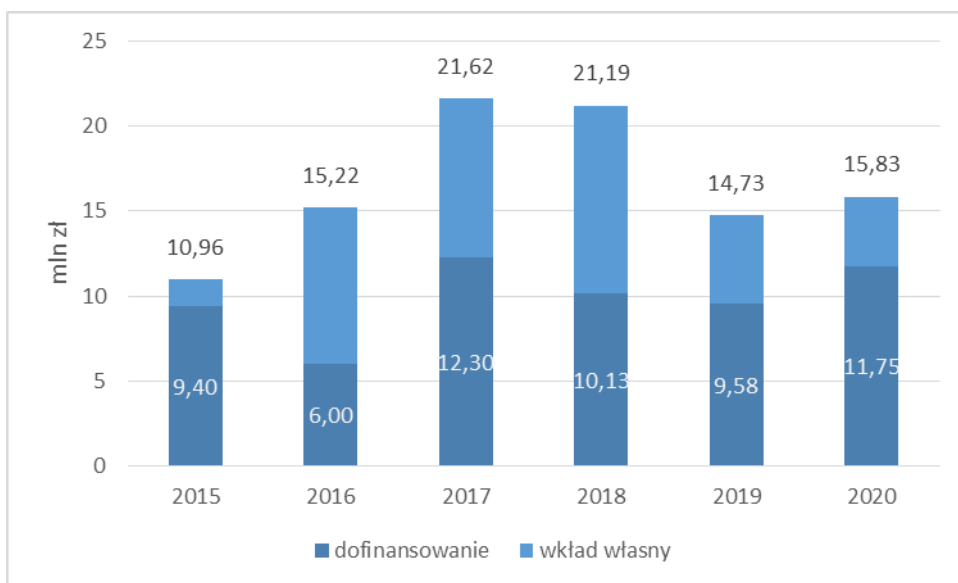
Na gminny zasób nieruchomości w końcu 2019 r. składało się 498 ha gruntów będących własnością Gminy Bieruń oraz pozostających w użytkowaniu wieczystym, w tym:

- 267 ha stanowiły grunty rolne,
- 148 ha - grunty zabudowane i zurbanizowane,
- 60 ha - grunty leśne
- 7 ha - grunty pod wodami,
- 16 ha - tereny różne,
- 10 ha gruntów Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym Gminy Bieruń.

Jednocześnie 9 ha gruntów będących własnością Gminy Bieruń pozostawało w użytkowaniu wieczystym⁴⁴.

Aktywność inwestycyjna gminy i fundusze UE

Gmina Bieruń i jej jednostki organizacyjne zrealizowały w latach 2015-2020 48 projektów, na łączną kwotę 66 658 tys. zł. Dofinansowanie tych projektów ze źródeł zewnętrznych wyniosło 38 979 tys. zł. Wartość projektów będących w realizacji (20 projektów) wynosi 32 897 tys. zł, w tym 20 189 tys. zł dofinansowania. Wartość projektów, na które umowy podpisano w kolejnych latach przedstawiono na Ryc. 44.

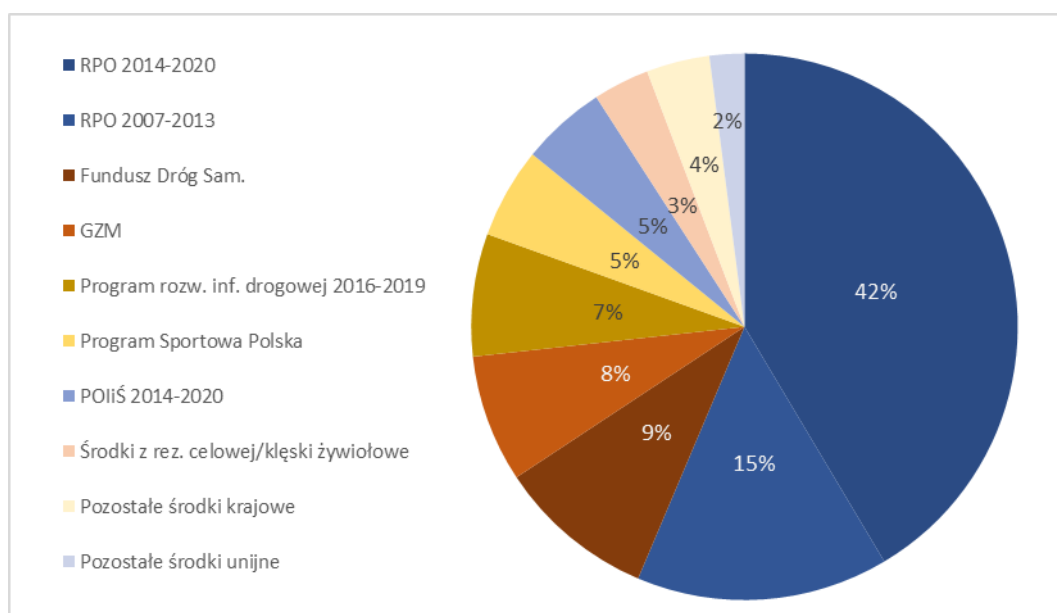

Ryc. 44. Wartość projektów zrealizowanych przez gminę Bieruń i jej jednostki organizacyjne z udziałem środków zewnętrznych. Projekty przypisane do lat wg daty podpisania umowy o dofinansowanie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta.

Najważniejszym źródłem dofinansowania projektów były programy finansowane ze środków Unii Europejskiej, które stanowiły 63% wszystkich środków pozyskanych przez miasto. Regionalne programy operacyjne dla obu okresów finansowania stanowiły 57% kwoty dofinansowań. Znaczące środki Bieruń pozyskał także ze źródeł krajowych – zwłaszcza Funduszu Dróg Samorządowych i Programu rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019. Ważnym źródłem finansowania inwestycji w ostatnich latach stają się środki Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii (Ryc. 45).

⁴⁴ Dane na podstawie Raportu o stanie miasta

Ryc. 45. Udział źródeł finansowania projektów zewnętrznych (zrealizowanych i w realizacji) w latach 2015-2020.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta.

O dużej aktywności inwestycyjnej gminy świadczy wysoki udział wydatków inwestycyjnych w ogóle wydatków budżetowych. Pomimo spadku udziału w ostatnich latach (co jest tendencją ogólnopolską) gminę Bieruń cechuje wciąż wysoki udział inwestycji w wydatkach budżetowych, zarówno w stosunku do średniej krajowej i wojewódzkiej jak i na tle sąsiednich miast powiatowych. Wg danych GUS w ciągu ostatniej dekady gmina pozyskała blisko 51 mln zł środków na projekty finansowane ze środków UE. W przeliczeniu na jednego mieszkańca była to kwota ponad trzykrotnie większa niż średnia dla województwa, znacząco też przekraczająca wskaźniki dla pozostałych analizowanych miast (Tabela 23).

Tabela 23. Udział wydatków inwestycyjnych i środków unijne

Jednostka	Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem [%]		Środki pozyskane na projekty finansowane z programów UE** w latach 2010-2019	
	średnia 2010-2012	średnia 2017-2019	mln zł	zł/mieszkańca
Bieruń	27,2	18,8	50,9	2607,4
Lędziny	12,8	17,6	17,8	1062,4
Czechowice-Dziedzice	16,0	14,0	45,7	1271,1
Pszczyna	11,1	12,6	51,2	1982,6
Chrzanów	24,6	12,5	90,8	1941,6
pow. bieruńsko-lędziński	23,6	19,3	130,1	2176,5
woj. śląskie*	21,4	15,8	3910,0	865,5
Polska*	21,6	17,2	48290,2	1258,1

*bez miast na prawach powiatu

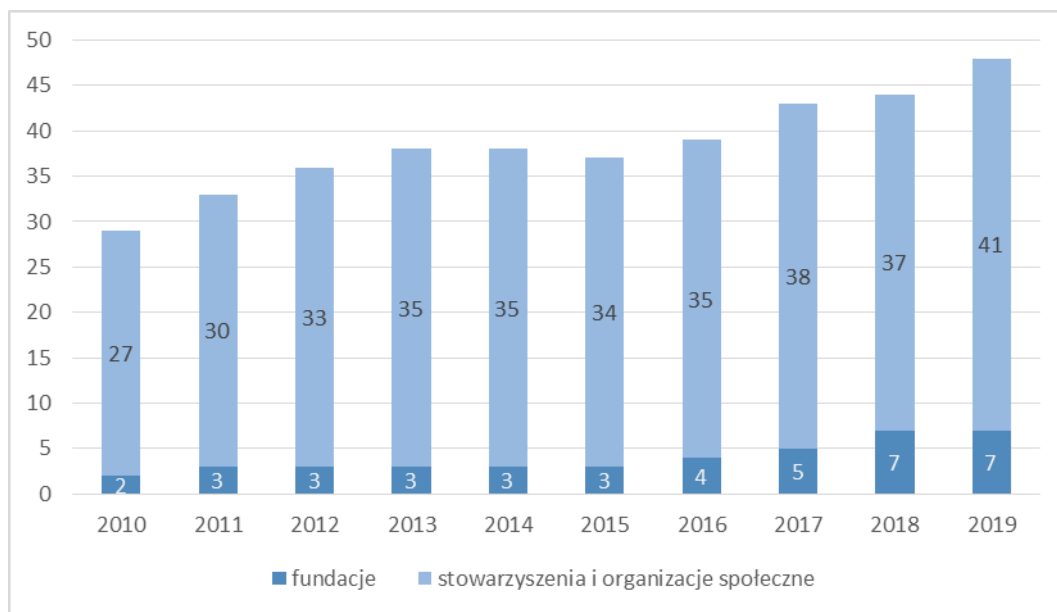
**łącznie ze środkami z budżetu państwa lub innymi przekazanymi jako współfinansowanie programów i projektów unijnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Aktywność obywatelska i współpraca z organizacjami pozarządowymi

Organizacje pozarządowe

Jednym z mierników poziomu aktywności lokalnej jest liczba organizacji pozarządowych działających na terenie gminy. Wg danych GUS w Bieruniu zarejestrowanych było 41 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 7 fundacji. Od 2010 r. liczba organizacji pozarządowych wzrosła o 66% (Ryc. 46).

Ryc. 46. Liczba organizacji pozarządowych w Bieruniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Pomimo znacznego wzrostu liczba organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców jest w Bieruniu niższa niż średnia dla regionu oraz dla Polski. Wskaźnik ten jest też niższy niż w Pszczynie i Chrzanowie, porównywalny do Łędzin i nieco wyższy niż w Czechowicach-Dziedzicach (Ryc. 46).

Tabela 24. Liczba organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców

Jednostka	Liczba organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszk.	
	2010	2019
Bieruń	4,5	17,4
Łędziny	3,6	17,3
Czechowice-Dziedzice	3,9	15,9
Pszczyna	8,8	33,3
Chrzanów	3,1	18,8
pow. bieruńsko-łędzki	3,5	15,7
woj. śląskie	6,8	23,6
Polska	10,6	31,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wg danych Urzędu Miasta na terenie Bierunia działają następujące organizacje pozarządowe i społeczne⁴⁵:

- Stowarzyszenie Współpracy Zagranicznej WSPÓLNA EUROPA,
- Stowarzyszenie Gospodarczo-Ekologiczne NASZ REGION,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych RADOŚĆ ŻYCIA,
- Stowarzyszenie Mieszkańców Bierunia,
- Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Bieruńskiej PORĄBEK,
- Stowarzyszenie Miłośników 600-letniego Bierunia,
- Bieruńskie Stowarzyszenie Trzeźwości Klub DROMADER,
- Bieruńska Fundacja Inicjatyw Gospodarczych,
- Stowarzyszenie Miłośników Organów OPUS ORGANI,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Bieruniu Nowym,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Bieruniu Starym,

⁴⁵ <https://www.bierun.pl/miasto/wykaz-organizacji-pozarzadowych>

- Ochotnicza Straż Pożarna w Czarnuchowicach,
- Stowarzyszenie Wędkarskie PIAST,
- Stowarzyszenie Mieszkańców Bierunia i miejscowości zagrożonych powodzią położonych na obszarze Zlewni Górnej Wisły ATLANTYDA,
- Stowarzyszenie RAZEM DLA BIERUNIA,
- Niemiecko-Polskie Stowarzyszenie Partnerskie GUNDELFINGEN,
- Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Pracowników KWK „PIAST”,
- Stowarzyszenie Mieszkańców Osiedla Chemików i Okolic,
- Stowarzyszenie Miłośników Muzyki PRO HARMONIA,
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Oddział Bieruń,
- Stowarzyszenia Na Rzecz Osiedla Homera.

Ponadto w Bieruniu działają kluby i inne organizacje sportowe:

- Klub Sportowy UNIA Bieruń Stary,
- Klub Sportowy PIAST w Bieruniu,
- Ludowy Klub Jeździecki SOLEC,
- Klub Strzelectwa Sportowego PIAST,
- Uczniowski Klub Sportowy MARATON-Korzeniowski.pl,
- Uczniowski Klub Sportowy UNIA BIERUŃ,
- Stowarzyszenie BIG BUDO POLSKA,
- Klub Sportowy RONIN Bieruń,
- Towarzystwo Turystyki Aktywnej,
- Uczniowski Klub Sportowy GOL,
- Stowarzyszenie Klub Sportów Walki BUSHIDO,
- Klub Sportowy ERG BIERUŃ FOLIE.

Gmina realizuje współpracę z organizacjami pozarządowymi, zgodnie z przyjmowanymi przez Radę Miasta programami współpracy poprzez:

- udzielanie dotacji zainteresowanym podmiotom (w 2019 r. 15 organizacji, łącznie 78 tys. zł),
- dotację na realizację zadania w trybie tzw. małego grantu (w 2019 r. 2 organizacje na sumę 15 tys. zł),
- dotacje udzielane na realizację zadań publicznych dla organizacji działających w sferze kultury fizycznej i sportu (w 2019 r. 10 organizacji na sumę 440 tys. zł),

Organizacje pozarządowe prócz wsparcia finansowego, korzystają również z innych form pomocy, do których zaliczyć można:

- wzajemnie przekazywanie informacji o planowanych działaniach,
- udostępnianie organizacjom pomieszczeń i obiektów gminnych w celu realizacji zadań statutowych,
- współorganizowanie wydarzeń i imprez kulturalnych, edukacyjnych, sportowych,
- współpraca z organizacjami działającymi w obszarach wsparcia przedsiębiorczości,
- radę sportu,
- spotkania z ochotniczymi strażami pożarnymi,

Budżet obywatelski

Budżet Obywatelski jest demokratycznym procesem, w ramach którego mieszkańcy współdecydują o wydatkach publicznych w gminie w perspektywie kolejnego roku budżetowego. Pierwsza edycja BO

w Bieruniu – Budżet obywatelski 2016 miała miejsce pod koniec 2015 r. Głosować mogą mieszkańcy Bierunia, którzy najpóźniej w dniu głosowania ukończyli 16 rok życia. Głosowanie odbywa się drogą elektroniczną i w wyznaczonych punktach. Wybierane są projekty ogólnomiejskie i okręgowe. W okręgach, w których w wyniku przeprowadzonej weryfikacji formalno-merytorycznej możliwy do realizacji pozostał tylko jeden projekt lub suma kwot zgłoszonych projektów nie przekracza kwoty do dyspozycji (wyznaczonej) w danych okręgu nie przeprowadzano głosowania. Zestawienie danych dotyczących kolejnych edycji BO zawarto w poniższej tabeli (Tabela 25). Warto zauważyć, że pomimo znaczącej kwoty przeznaczanej na realizację zadań, BO w Bieruniu cieszy się umiarkowanym zainteresowaniem mieszkańców – liczba złożonych projektów nie pozwalała we wszystkich latach na przeprowadzenie głosowania w ok. połowie okręgów. W maju 2020 r. Rada Miejska w Bieruniu podjęła decyzję, że w 2020 r. nie odbędzie się szósta edycja budżetu obywatelskiego (na rok 2021). Środki przeznaczone zostaną na walkę z epidemią koronawirusa i jej następstwami.

Tabela 25. Budżet obywatelski w Bieruniu

Edycja	kwota przeznaczona na projekty [tys. zł]	liczba projektów zgłoszonych	liczba projektów do realizacji	liczba głosów
2016	500	54	21	2439
2017	600	29	19	658*
2018	b.d.	41	24	514*
2019	800	50	11	b.d.
2020	900	37	12	2609

* głosowanie przeprowadzono tylko w części okręgów

Źródło: Opracowanie własne

Współpraca międzygminna, międzynarodowa i promocja miasta

Współpraca metropolitalna

Miasto Bieruń jest członkiem Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, która realizację ustawowych zadań rozpoczęła od 1 stycznia 2018 roku. Przedstawicielem Gminy Bieruń jest Burmistrz Miasta, który jest również członkiem Komisji Budżetu i Finansów. Miasto odprowadza z tytułu uczestnictwa w Metropolii składki członkowskie (stałe w wysokości 0,5% dochodów z udziału gminy we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych i zmienne – pokrywające koszty transportu publicznego realizowanego przez Zarząd Transportu Metropolitalnego na rzecz gminy). Główne obszary współpracy Bierunia w ramach metropolii dotyczą⁴⁶:

- transportu publicznego (planowanie i organizacja przewozów, Śląska Karta Usług Publicznych, metrobilet, centrum zarządzania ruchem, koncepcja kolei metropolitalnej),
- zrównoważonego transportu (rowery elektryczne dla jednostek miejskich, promocja ruchu rowerowego),
- gospodarki komunalnej (porozumienie o przystąpieniu do grupowego zakupu energii elektrycznej),
- funduszu solidarności (pomoc finansowa dla gmin na realizację projektów, których przedmiotem była redukcja negatywnych skutków niskiej emisji),
- polityki senioralnej (zespół ds. polityki senioralnej, usługi publiczne dla seniorów),
- promocji (strona internetowa metropolii, projekt Metropolitalne Centrum Obsługi Inwestora, promujący tereny inwestycyjne metropolii).

⁴⁶ Na podstawie Raportu o stanie miasta za 2019 r.

Lokalna grupa działania

Bieruń jest także członkiem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Ziemia Pszczyńska", łączącego podmioty gospodarcze, samorządy, organizacje pozarządowe oraz osoby fizyczne z 11 gmin w powiatach pszczyńskim, mikołowskim i bieruńsko-lędzińskim (Ryc. 1). LGD realizuje Lokalną Strategię Rozwoju na okres programowania 2014-2020, współfinansowaną ze środków Unii Europejskiej w ramach działania "Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER" (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020).

Współpraca międzynarodowa

Na podstawie podpisanych porozumień (Aktów Partnerstwa) Bieruń prowadzi współpracę z czterema miastami partnerskimi z zagranicy:

- Gundelfingen w Niemczech – od 1997 r.,
- Moravskym Berounem w Republice Czeskiej – od 1998 r.,
- Ostrogiem na Ukrainie – od 2005 r.,
- Meung sur Loire we Francji – od 2007 r.

Współpraca obejmuje:

- wizyty partnerskie,
- współpracę szkół i wymianę młodzieży,
- zawody sportowe,
- współpracę organizacji społecznych.

Promocja miasta

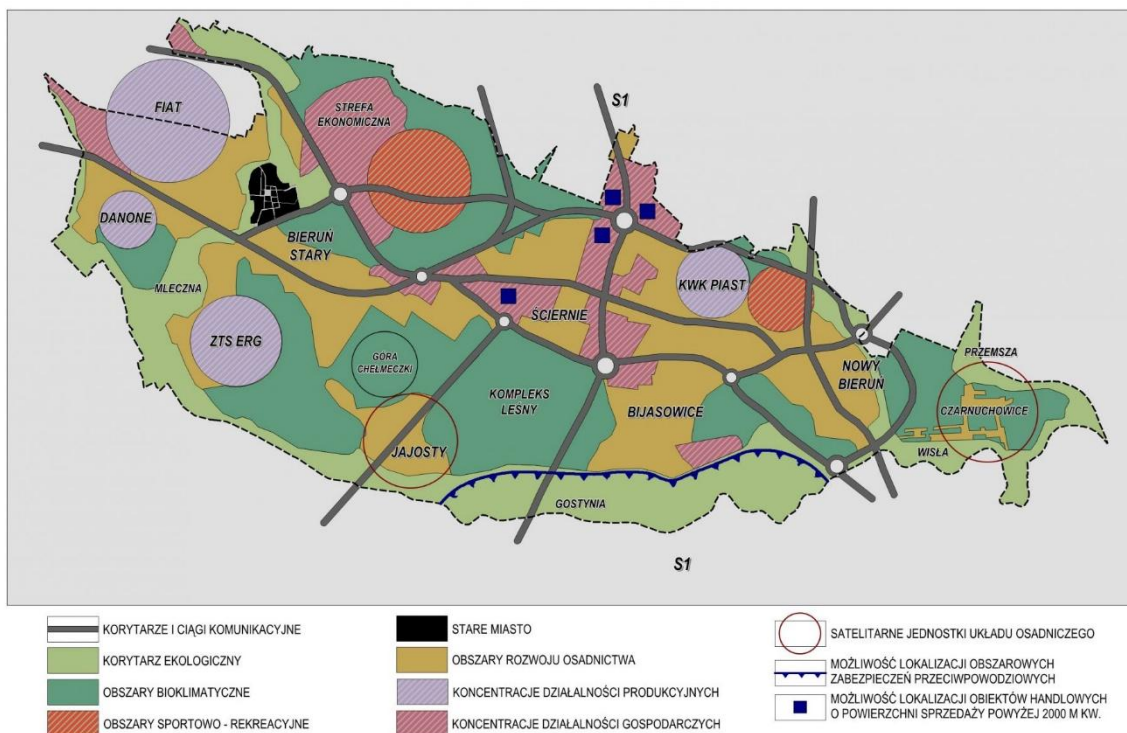
Bieruń realizuje od 2017 r. Strategię Promocji Miasta. W ramach działań promocyjnych prowadzone są następujące działania:

- przyjęto i powszechniono logo „Bieruń Ci przaje”,
- zwiększono liczbę wydarzeń kulturalnych na rynku w celu uatrakcyjnienia oferty kulturalnej i ożywienia starówki,
- wydawany jest miesięcznik społeczno-kulturalny RODNIA,
- wdrożono aplikację mobilną Vizum.app do komunikacji z mieszkańcami i z turystami,
- opracowano nową stron internetową,
- prowadzony jest profil miasta na Facebooku.

Zarządzanie przestrzenią i obszary funkcjonalne w skali lokalnej

Planowanie przestrzenne

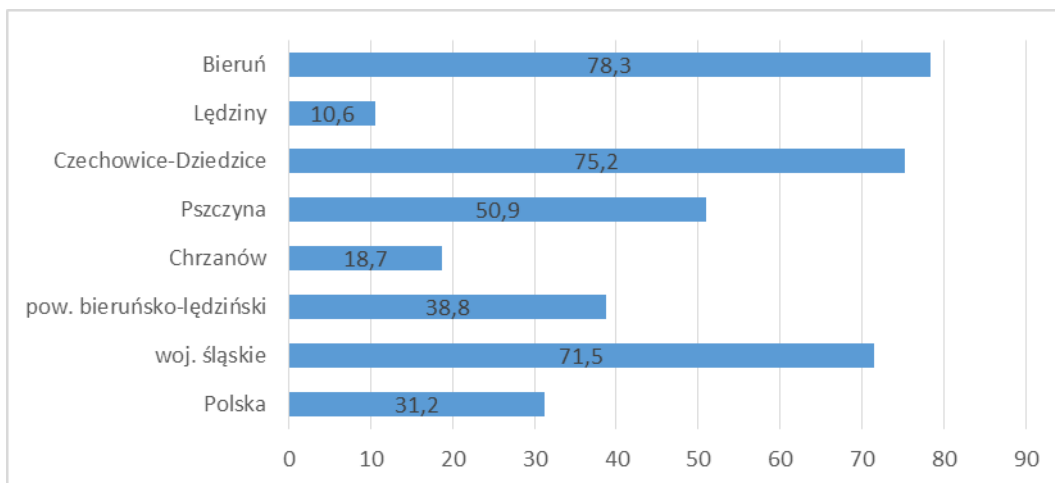
Najważniejszym dokumentem kształtującym politykę przestrzenną miasta jest aktualizacja Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bierunia (Uchwała nr IV/1/2013 Rady Miejskiej w Bieruniu z dnia 25 kwietnia 2013 r.) wraz ze zmianą Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bierunia (Uchwała nr XII/4/2018 Rady Miejskiej w Bieruniu z dnia 27 września 2018 r.). Syntezę ustaleń SUIKZP w odniesieniu do kształtowania struktury przestrzennej miasta stanowi model rozwoju przedstawiony na Ryc. 47.

Ryc. 47. Model rozwoju miasta

Źródło: Aktualizacja SUIKZP Miasta Bierunia

Do końca 2019 r. w Bieruniu uchwalono 60 obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a pokrywających 4049 ha. W 2019 roku uchwalono 6 planów miejscowych. Udział powierzchni pokrytej MPZP był wysoki i wyniósł 78%. Dla porównania w kraju odsetek powierzchni pokrytych MPZP wyniósł 31%, a w woj. śląskim – 71% (Ryc. 48).

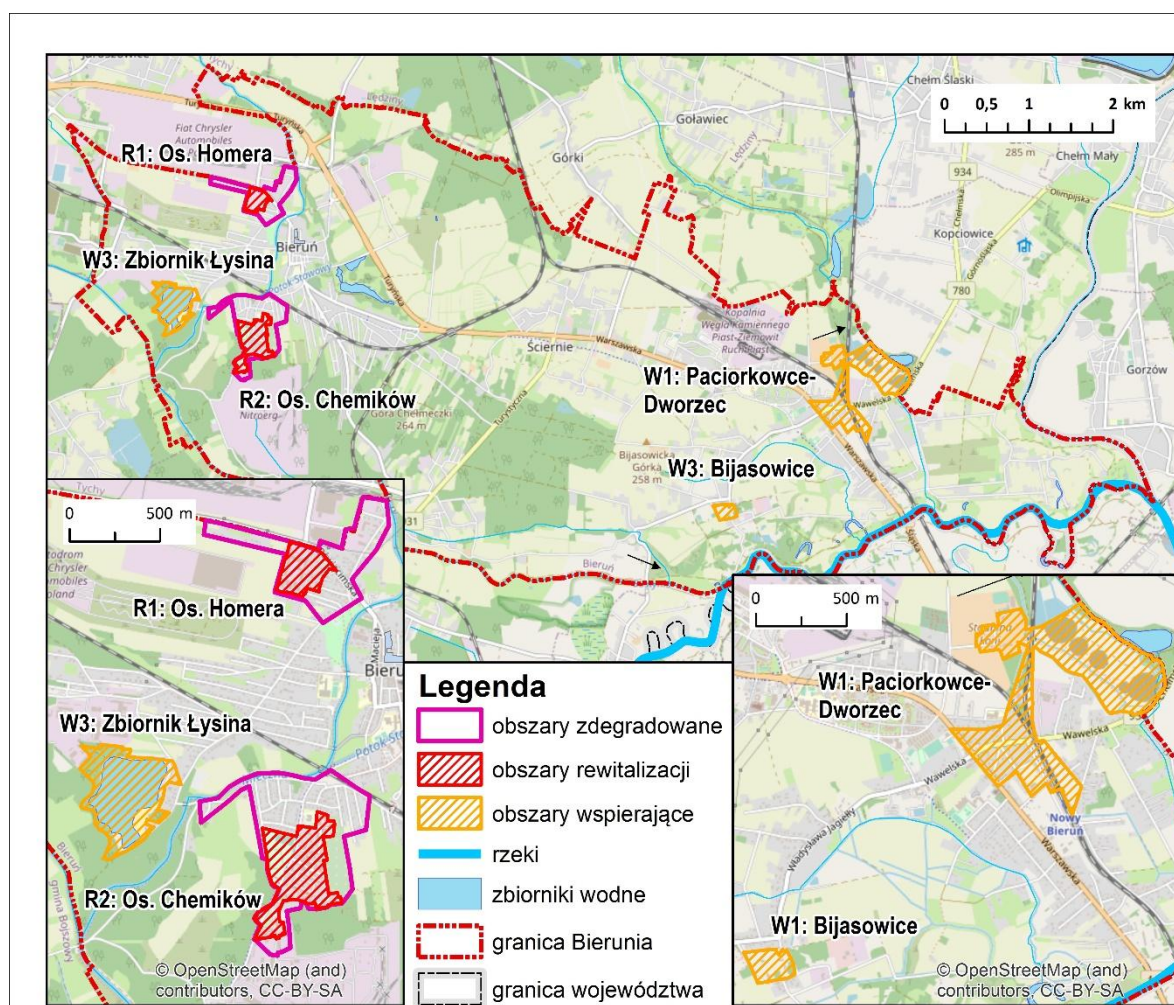
Ryc. 48. Udział powierzchni gminy pokrytej planami miejscowymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Rewitalizacja

W 2017 r. został przyjęty Gminny Program Rewitalizacji Miasta Bierunia na lata 2016-2020.⁴⁷ Podstawą działań związanych z rewitalizacją obszarów zdegradowanych jest Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz. U. 2018 poz. 1398 z późn. zm.). Przyjęcie GPR poprzedziło wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Obszar rewitalizacji składa się z dwóch podobszarów: Obszar R1: Os. Homera i Obszar R2: Os. Chemików, o łącznej powierzchni 23 ha, zamieszkane przez 2,3 tys. osób. Ponadto wyznaczono trzy obszary wspierające – nie spełniające wymogów Ustawy, jednak mające duże znaczenie dla odnowy miasta – W1: Paciorkowce-Dworzec, W2: Zbiornik Łysina i W3: Bijasowice.

Analiza stopnia zaawansowania przedsięwzięć⁴⁸ wskazała, że została zrealizowana lub jest w realizacji ponad połowa zadań wskazanych w GPR. Jednak na żadnym z podobszarów rewitalizacji nie zostały zakończone wszystkie zaplanowane przedsięwzięcia i nie osiągnięto również wszystkich celów rewitalizacji.

Ryc. 49. Obszary rewitalizacji w Bieruniu

Źródło: Opracowanie własne

⁴⁷ przyjętego Uchwałą nr III/1/2017 Rady Miejskiej w Bieruniu z dnia 29 marca 2017 r.

⁴⁸ Ocena aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji miasta Bierunia na lata 2016-2020. Maj 2020 r.

Analiza strategiczna

Metodyka analizy

Zawarta poniżej analiza SWOT powstała na podstawie sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Gminy Bieruń, ujawnionej na poprzednich stronach niniejszej diagnozy oraz badań, obejmujących ankietyzację mieszkańców miasta a także ustalenia spotkania konsultacyjnego przeprowadzonego w dniu 27 listopada 2020 r. na platformie MS TEAMS⁴⁹.

Analizy SWOT dokonano w podziale na cztery obszary analityczne, zgodne ze strukturą diagnozy, co obejmuje: otoczenie i przestrzeń miasta, społeczność miasta, gospodarkę miasta oraz zarządzanie miastem.

Poniższy schemat przedstawia ścieżkę logiczną dochodzenia do ustaleń w postaci wniosków ujętych w analizie SWOT.

Ryc. 50. Ścieżka logiczna formułowania wniosków ujętych w analizie SWOT.

Źródło: opracowanie własne

⁴⁹ W związku z sytuacją pandemiczną związaną z COVID-19.

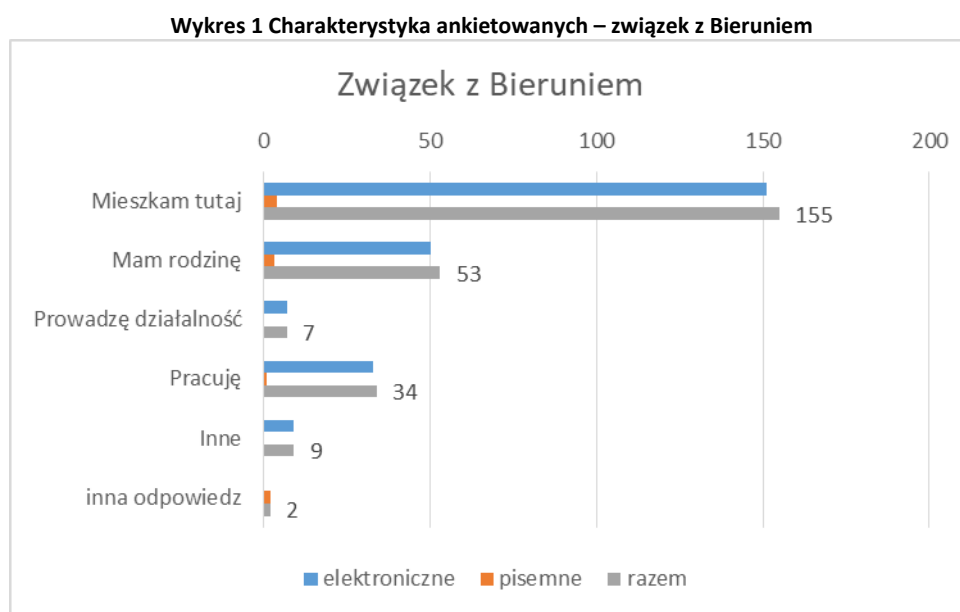
Jakościowe przesłanki analizy SWOT

Wyniki ankietyzacji mieszkańców Bierunia

W okresie październik-listopad 2020 r. przeprowadzono proces ankietyzacji mieszkańców i osób zainteresowanych rozwojem Bierunia. Ankieta (której kwestionariusz stanowi załącznik do Diagnozy) miała na celu zidentyfikowanie potencjałów oraz potrzeb w zakresie szeroko rozumianego rozwoju gminy oraz ocenę jakości życia w Bieruniu.

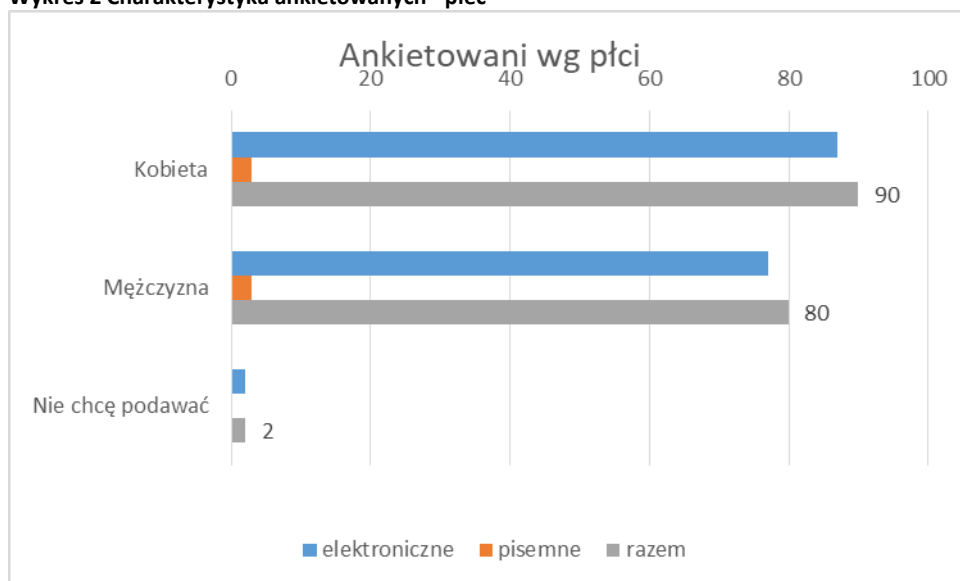
Ankieta przyjęła formy elektroniczną (internetową) oraz tradycyjną. Ankieta elektroniczna dostępna była na platformie konsultacji społecznych Gminy w terminie 23.10 - 10.11 (System Konsultacji Społecznych). Ankieta w wersji pisemnej została wydrukowana w czasopiśmie Rodnia w dniu - 31.10, można też było przekazać dostępny w Urzędzie wydrukowany kwestionariusz. Urna na ich przekazanie wystawiona była w siedzibie Urzędu Miejskiego w dniach 23.10-10.11.

W wyniku badania uzyskano 166 odpowiedzi na ankietę elektroniczną oraz 6 ankiet wypełnionych ręcznie, łącznie spłynęły 172 ankiety. Przeważającą większość ankietowanych stanowili mieszkańcy Bierunia. Poniższe wykresy przedstawiają informacje o badanych. Należy zwrócić uwagę, że w ankiecie wzięły udział

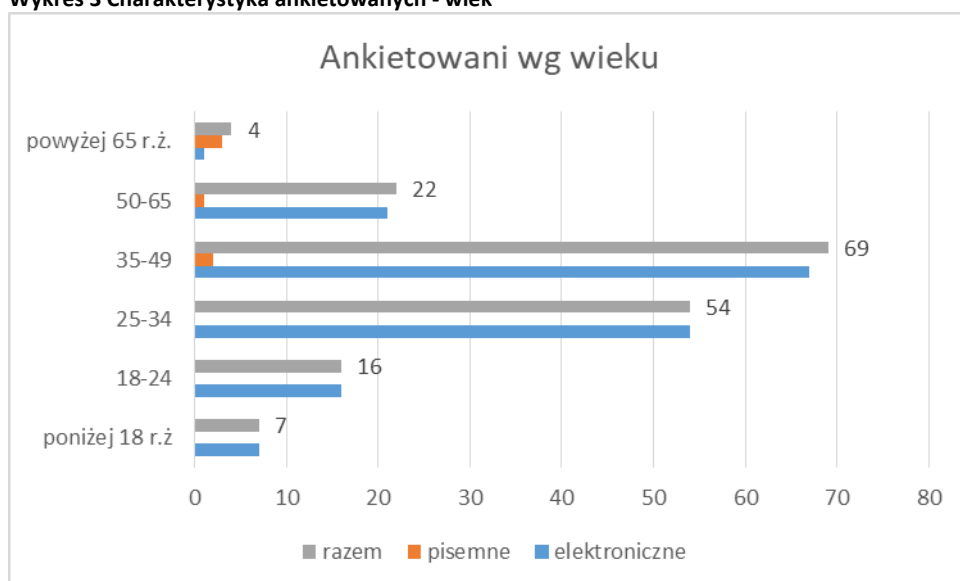
*Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet. Łączna liczba ankiet 172.
Badani mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź – wskazania nie sumują się do 100%.*

Wykres 2 Charakterystyka ankietowanych - płeć

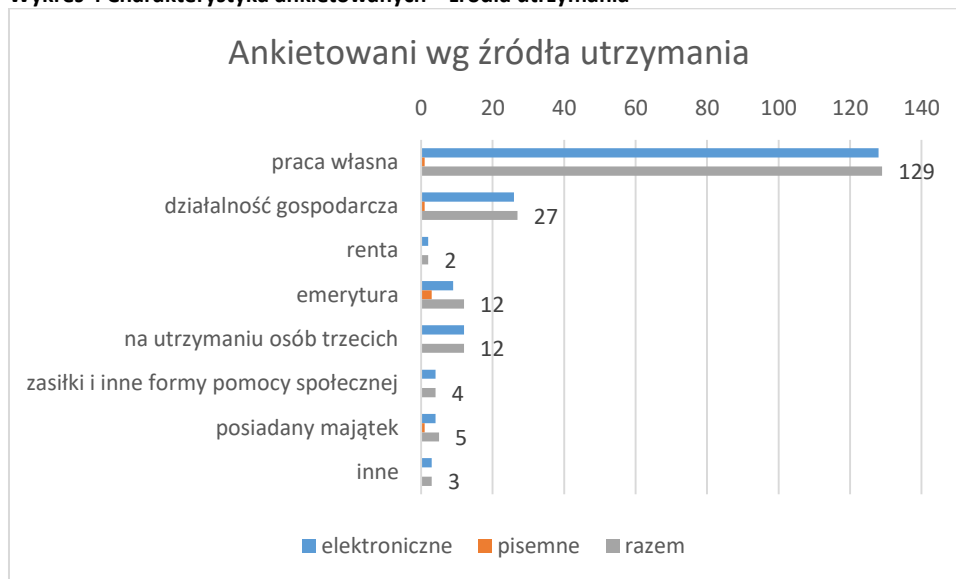
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet. Łączna liczba ankiet 172.

Wykres 3 Charakterystyka ankietowanych - wiek

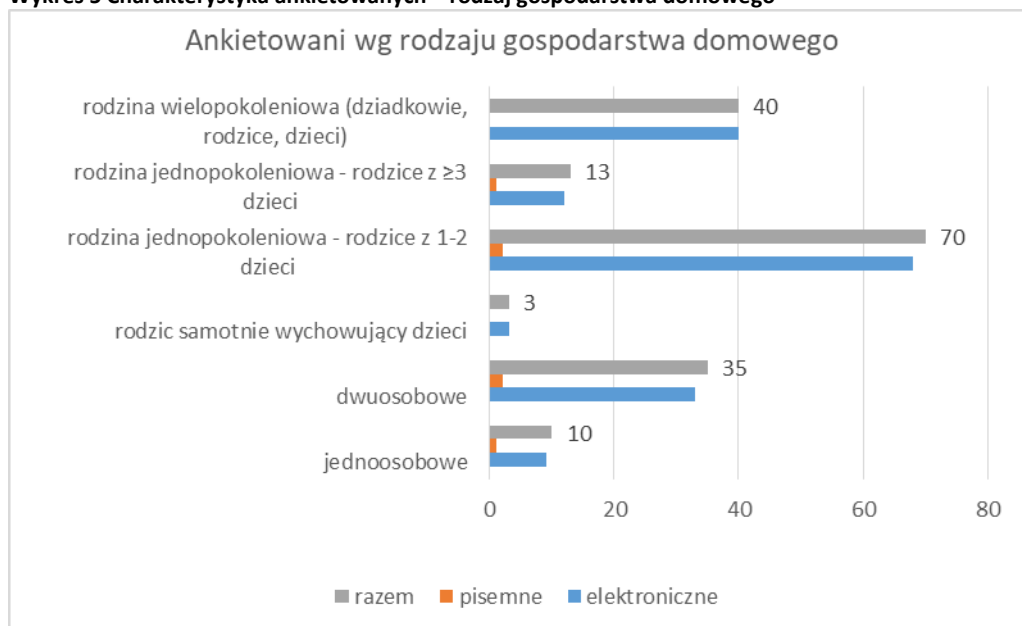
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet. Łączna liczba ankiet 172.

Wykres 4 Charakterystyka ankietowanych – źródła utrzymania

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet. Łączna liczba ankiet 172.
 Badani mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź – wskazania nie sumują się do 100%.

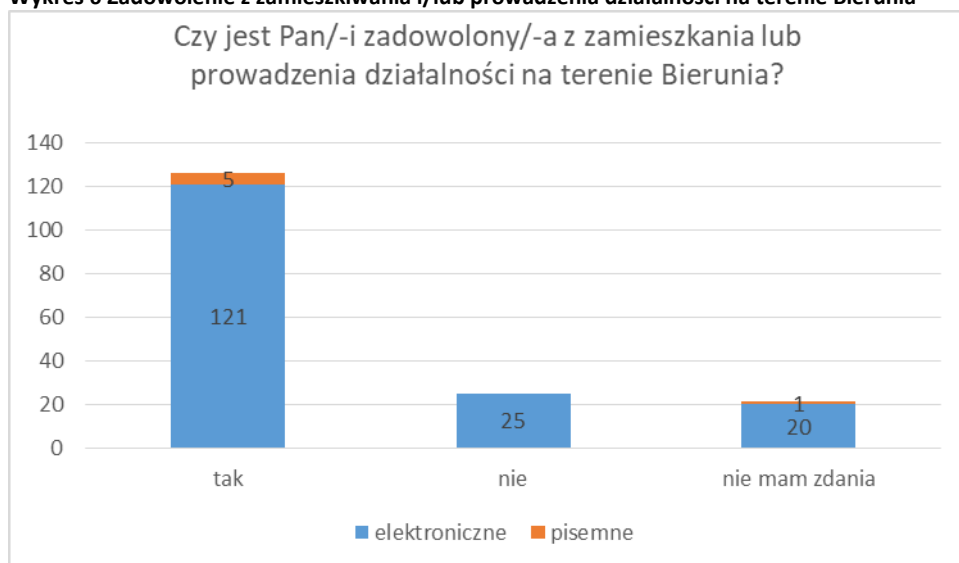
Wykres 5 Charakterystyka ankietowanych – rodzaj gospodarstwa domowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet. Łączna liczba ankiet 172.

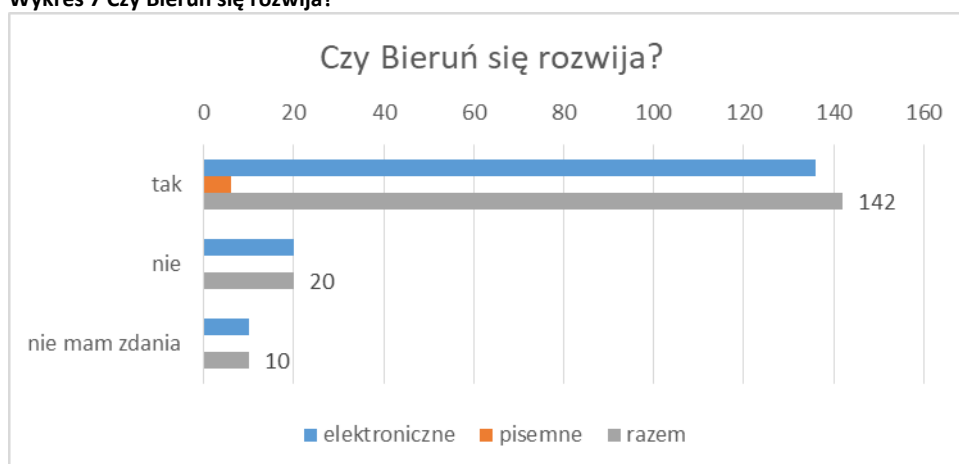
Badani zostali zapytani o to czy ich zdaniem Bieruń się rozwija, a następnie poproszeni o wskazanie dziedzin w których się rozwija i tych, które stanowią problem gminy. W każdym przypadku można było wpisać własną odpowiedź, spoza podanej listy. Według przeważającej liczby odpowiedzi Bieruń ogólnie rozwija się. Znacząca większość uczestników ankiety jest także zadowolona z zamieszkiwania w gminie lub prowadzenia tu działalności gospodarczej. Połowa z nich rekomendowałaby Bieruń jako miejsce zamieszkania. Rekomendacje te dotyczyłyby atmosfery miasta, spokojnego tempa życia, dostępności komunikacyjnej czy bogactwa przyrodniczego.

Wykres 6 Zadowolenie z zamieszkiwania i/lub prowadzenia działalności na terenie Bierunia

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet. Łączna liczba ankiet 172.

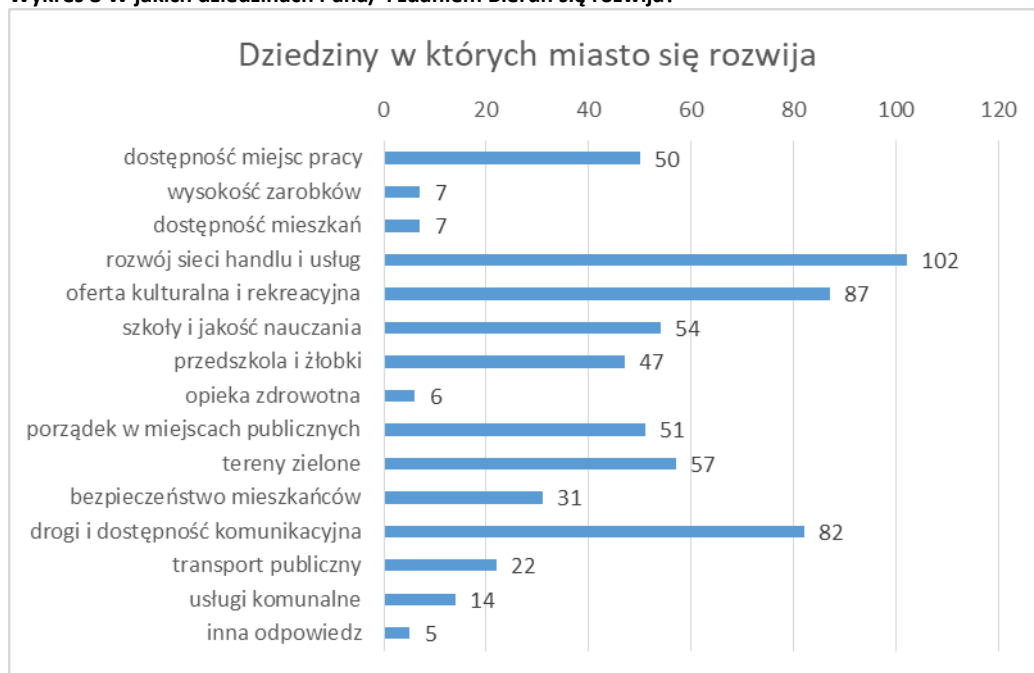
Wykres 7 Czy Bieruń się rozwija?

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet. Łączna liczba ankiet 172.

Ankietowani szczególnie doceniają rozwój sieci handlu i usług, oferty kulturalnej i rekreacyjnej oraz poprawę dróg i dostępności komunikacyjnej gminy.

Wykres 8 W jakich dziedzinach Pana/-i zdaniem Bieruń się rozwija?

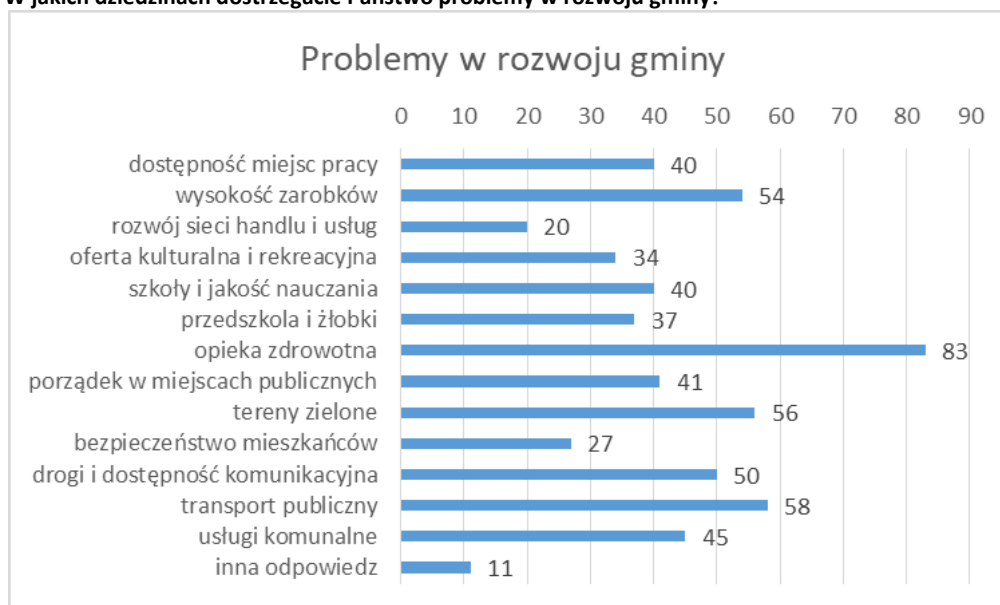
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet. Łączna liczba ankiet 172.

Badani mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź – wskazania nie sumują się do 100%.

Odpowiedzi inne objęły: cztery wskazania na brak rozwoju gminy i jedno na zauważalny rozwój obiektów sportowych.

Do najczęściej wskazywanych problemów rozwojowych Bierunia należą według uczestników badania: opieka zdrowotna, transport publiczny, tereny zielone i wysokość zarobków.

Wykres 9 W jakich dziedzinach dostrzegacie Państwo problemy w rozwoju gminy?

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet. Łączna liczba ankiet 172.

Badani mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź – wskazania nie sumują się do 100%.

Wśród innych odpowiedzi znalazły się:

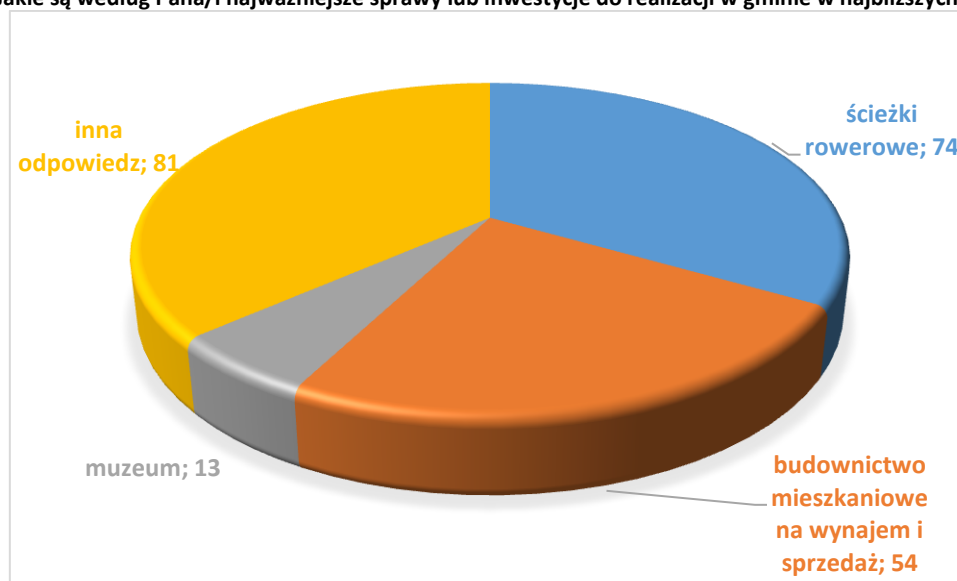
Tabela 26 Problemy Bierunia – inne odpowiedzi – brzmienie oryginalne

1	Pozyskiwanie środków na dotacje np. dotyczące redukcji niskiej emisji.
2	Kanalizacja a dokładniej pominięcie odcinka na ul. Marmurowej w Ścierne Porażka
3	Ochrona środowiska, walka ze smogiem
4	Brak letnich atrakcji dla rodzin z dziećmi (np. wodny plac zabaw, fontanny)
5	Brak myślenia perspektywicznego, brak myślenia progresywnego
6	Zrównoważony rozwój
7	Przystosowania wszelkich budynków dla osób na wózkach, marek z dziećmi w wózkach, osób starszych o balkonach i kulach itd.
8	Brak opieki i oferty letniej oraz zimowej dla dzieci (półkolonii co najmniej w typowych godzinach pracy, podobnej jak w gminach ościennych); brak karty mieszkańca;
9	Niskie zabezpieczenie powodziowe
10	W zasadzie wszędzie obserwujemy upadek.
11	Likwidacja przyczyn niskiej emisji

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet. Łączna liczba ankiet 172.

Badani poproszeni zostali o wskazanie priorytetowych inwestycji/działań w Bieruniu w najbliższych latach. Zostały zaprezentowane trzy projektowane inwestycje, ale również zagwarantowano możliwość wpisywania innych propozycji.

Wykres 10 Jakie są według Pana/i najważniejsze sprawy lub inwestycje do realizacji w gminie w najbliższych latach?

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet. Łączna liczba ankiet 172.

Badani mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź – wskazania nie sumują się do 100%.

Spośród wymienionych w kwestionariuszu trzech rodzajów zamierzeń najwięcej wskazań uzyskały ścieżki rowerowe. Natomiast aż 81 badanych wskazało własne odpowiedzi i propozycje inwestycji. Ze względu na ilość odpowiedzi i sposób ich zapisu zostały one skategoryzowane i zredagowane. Do najczęściej wskazywanych należą, w kolejności:

- Drogi, chodniki, oświetlenie ulic
- Żłobek
- Infrastruktura komunalna (kanalizacja w wybranych częściach miasta, np. ul. Marmurowa, Jajosty)
- Walka z zanieczyszczeniem powietrza/ walka ze smogiem
- Połączenia kolejowe

- Transport publiczny (połączenia międzymiastowe)
- Tereny zielone (Łysina, grobla, Paciorkowce).

Wśród działań, które poprawiłyby jakość życia rodzin badanych wskazywano oprócz ww. kwestii także rozwój oferty edukacyjnej i rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży, rewitalizację Rynku w Bieruniu Starym (w tym kwestie wyprowadzenia ruchu),

Obserwacje wynikające ze spotkania konsultacyjnego oraz korespondencji mailowej

Z uwagi na sytuację pandemiczną charakteryzującą Polskę w jesieni 2020 r. i związane z tym ograniczenia w organizowaniu spotkań, przyjęto zdalną formę konsultacji Diagnozy. Konsultacje dotyczyły wyników badań ilościowych, przedstawionych w poprzednich rozdziałach oraz wniosków z ankietyzacji. W trakcie konsultacji uczestnicy mogli się wypowiadać (w tym poprzez wpisy w arkusze zamieszczone na zdalnym dysku) na temat silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (SWOT), identyfikowanych w Bieruniu w 2020 r.

Spotkanie na platformie MS TEAMS odbyło się w dniu 27 listopada 2020 r. Do uczestnictwa w spotkaniu zaproszono przedstawicieli organizacji działających na terenie Bierunia z sektorów: publicznego, gospodarczego oraz społecznego. Lista osób zaproszonych do udziału w konsultacjach stanowi Załącznik nr 1 do Diagnozy. W spotkaniu uczestniczyły też osoby spoza listy ujętej w Załączniku. Uwagi i obserwacje zabierających głos uwzględniono poniżej. W następstwie spotkania, część uczestników dodatkowo przekazała bezpośrednio do ANK swoje uwagi i opinie oraz propozycje zapisów SWOT w formie wiadomości elektronicznych.

Spotkanie konsultacyjne otworzył i zamknął Burmistrz Miasta Bierunia (Pan Krystian Grzesica). Dyskusja plenarna – moderowana przez dr Kamillę Noworól (ANK) – poprzedzona została trzema prezentacjami wprowadzającymi pt.:

- „Aktualne wyzwania stojące przed polskimi gminami i miastami. Uwarunkowania globalne, europejskie i krajowe” (A. Noworól);
- „Wyniki ankietyzacji mieszkańców Bierunia” (K. Noworól);
- „Bieruń – obraz statystyczny” (A. Noworól).

Uczestnicy dyskusji tylko częściowo odnosili się do przedstawionych wyników prac badawczych. Wnosili nowe wątki, wzbogacające rozumienie aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Miasta. W wypowiedziach nie podważono konkluzji płynących z badań ilościowych, generalnie przedstawiających korzystny obraz Bierunia (za wyjątkiem stanu środowiska naturalnego).

Uwagi i obserwacje uczestników spotkania konsultacyjnego przedstawiono poniżej w postaci syntetycznej (bez powtórzeń wątków tematycznych), grupując je zgodnie z układem Diagnozy w czterech sferach analitycznych: przestrzennej, społecznej, gospodarczej oraz zarządzania miastem.

W odniesieniu do **sfery przestrzennej**, uczestnicy spotkania wyrazili następujące uwagi i opinie:

- kwestie środowiskowe stanowią kluczowy problem Bierunia (N. Krutikow);
- wyzwaniem dla polityki rozwoju Bierunia jest ograniczenie niskiej emisji, w tym – przy uwzględnieniu wytycznych opracowanych na poziomie regionalnym (H. Skupień);
- wymiana kotłów grzewczych nie jest wystarczającym czynnikiem ograniczenia niskiej emisji – celowym wydaje się powszechna konwersja na ogrzewanie gazowe przy założeniu, że cena gazu zostaje ograniczona dzięki hurtowym zakupom, organizowanym przez Miasto (G. Nowak);

- istnieje potrzeba prowadzenia polityki mieszkaniowej, która stworzy ofertę lokali dla młodych ludzi w atrakcyjnych budynkach wielorodzinnych, przy odpowiednio wysokim poziomie infrastruktury komunalnej; należy zwiększyć ilość mieszkań, co wiąże się m.in. z poprawą zagospodarowania osiedli blokowych; (G. Nowak, J. Olek, M. Pater);
- rozwój mieszkalnictwa oraz infrastruktury technicznej i społecznej może i powinien wykorzystywać środki prywatne i społeczne (E. Stachura-Pordzik);
- postuluje się dalszy rozwój budownictwa jednorodzinnego (Ł. Kocurek);
- środowisko przyrodnicze Bierunia stanowi atut miasta na tle Aglomeracji Górnośląskiej i może być postrzegane jako atrakcyjne miejsce zamieszkania (M. Pater);
- w modelu funkcjonalno-przestrzennym powinno się uwzględnić zagrożenia i ryzyka związane z powodzią (T. Strugacz);
- w modelu funkcjonalno-przestrzennym powinno się znaleźć odniesienie do przebiegu drogi ekspresowej S1 (T. Strugacz);
- na nieruchomości należącej do Parafii św. Bartłomieja w Bieruniu istnieje możliwość zbudowania domu opieki dla seniorów i młodzieży oraz centrum pielgrzymkowego (ks. M. Anderko);
- postuluje się realizację w Bieruniu boiska piłkarskiego (Ł. Kocurek).

W odniesieniu do **sfer społecznej**, uczestnicy spotkania wyrazili następujące uwagi i opinie:

- swoboda przepływu kapitału i siły roboczej w Polsce powoduje, że mieszkańcy nie ujawniają swojego miejsca zamieszkania, co zaniża wskaźniki demograficzne małych ośrodków miejskich (Ł. Odelga);
- sprostanie wyzwaniom demograficznym wiąże się z potrzebą stworzenia, wyposażonych w odpowiednie usługi, miejsc zamieszkania dla osób pracujących w Bieruniu i ich rodzin (J. Lorenc, E. Stachura-Pordzik);
- „zatrzymanie” młodych ludzi w Bieruniu zależy od ich aspiracji społecznych (Ł. Kocurek);
- Strategia powinna uwzględniać kulturowe znaczenie kościoła (instytucji, wtedy – Kościoła) i Sanktuarium Św. Walentego, jako czynników animujących życie społeczne i organizujących różnego typu aktywności młodzieży (ks. M. Anderko);
- Strategia powinna uwzględniać problemy związane ze starzeniem się społeczeństwa Bierunia, co zostało uwypuklone w strategii rozwiązywania problemów społecznych (P. Ćwiąkała);
- wyzwaniem planowania strategicznego powinno być stymulowanie kulturalnej aktywności młodzieży, seniorów i rodzin z Bierunia (J. Lorenc);
- atutem miasta jest dobra dostępność szkół i placówek oświatowych (B. Berger-Styga).

W odniesieniu do **sfer gospodarczej**, uczestnicy spotkania wyrazili następujące uwagi i opinie:

- niski poziom przedsiębiorczości w Bieruniu związany jest z położeniem Miasta w Aglomeracji Górnośląskiej, zdominowanej przez duże i średnie miasta, skupiające i wysysające z mniejszych ośrodków osoby prowadzące działalność gospodarczą (Ł. Odelga);
- wspieranie i rozwój przedsiębiorczości stanowią jedną z przesłanek podnoszenia dochodów ludności i poprawy warunków życia; jest to szczególnie odczuwane w czasie pandemii (G. Nowak, E. Stachura-Pordzik);

- w związku z krajowymi planami restrukturyzacji górnictwa w perspektywie 15 lat, Strategia powinna uwzględnić znaczenie tego faktu dla rozwoju Bierunia; szczególnie w tym horyzoncie czasowym trzeba stworzyć miejsca pracy, które zastąpią zatrudnienie w górnictwie (J. Mokry, A. Rozmus, E. Stachura-Pordzik);
- restrukturyzacja gospodarcza Miasta powinna uwzględniać paradygmat gospodarki o obiegu zamkniętym (A. Demska-Furgał);
- koncentracja aktywności gospodarczych lokalizuje się w Bieruniu Starym; specyfika firmy NITROERG S.A., związanej z produkcją materiałów wybuchowych, wiąże się m.in. z zapewnieniem odpowiednich terenów – stref ochronnych (N. Krutikow);
- w KSSE - Podstrefa Tyska stworzono szansę na zatrudnienie 2000 pracowników, a dalsze przetargi dla kolejnych firm są w przygotowaniu (E. Stachura-Pordzik);
- celowym jest rozwijanie bieruńskiej oferty turystycznej, opartej na trzech filarach: tradycji, zabytkach oraz stworzeniu atrakcyjnej bazy turystycznej, obejmujące: zespół przewodników po mieście, bogatą ofertę gastronomiczną, ofertę miejsc noclegowych o różnym standardzie oraz realną strategię promocji – szczegóły propozycji przekazano w wiadomości mailowej (A. Szymula);
- zastanawia, ujawniona w ankiecie, niska ocena funkcjonowania muzeum, pomimo doceniania placówki przez mieszkańców Bierunia (M. Nyga).

W odniesieniu do **sfery zarządzania miastem**, uczestnicy spotkania wyrazili następujące uwagi i opinie:

- Strategia powinna być dokumentem kluczowym w lokalnej polityce rozwoju (H. Skupień);
- strategia rozwoju miasta ma kluczowe znaczenie dla koordynacji działań związanych z pozyskaniem zewnętrznych (w tym – unijnych) środków na rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny; dotyczy to w szczególności konieczności uwzględnienia zapisów Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego 2030 i zidentyfikowanych w niej obszarów problemowych, a także potrzeby zapewnienia zgodności ze strategiami powiatu oraz kraju (A. Demska-Furgał, H. Skupień);
- wyzwaniem przy budowaniu Strategii będzie zapewnienie odpowiedniej rangi współpracy terytorialnej, w skali regionalnej oraz lokalnej; odnosi się to do koordynacji modelu funkcjonalno-przestrzennego z planami miejscowymi okolicznych gmin (H. Skupień);
- podkreśla się „modelową współpracę” samorządu Bierunia z KSSE – Podstrefą Tyską (E. Stachura-Pordzik);
- uwzględnione w Strategii projekty nowych rozwiązań infrastrukturalnych powinny być ocenione pod względem ekonomicznym (J. Mokry);
- w związku ze stanem środowiska i koniecznością dbania o zasoby planety, ważnym elementem Strategii powinna być współpraca między przedsiębiorstwami a czynnikami publicznymi (P. Zagórski).

SWOT

Konsultacje społeczne prowadzone w trybie zdalnym w dniu 27 listopada 2020 r., przekazane do ANK arkusze z propozycjami zapisów w analizie SWOT oraz korespondencja mailowa pozwoliły sformułować – przy uwzględnieniu własnych badań ilościowych i ankietowych – zestaw silnych

i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla rozwoju Bierunia w horyzoncie roku 2035. Przedstawiono to w kolejnych tabelach.

Tabela 27. Analiza SWOT – OTOCZENIE I PRZESTRZEŃ MIASTA

Mocne	Słabe
<ul style="list-style-type: none"> • położenie w Górnośląskim Obszarze Metropolitalnym (dostęp do rynku pracy, usług wyższego rzędu oferowanych przez metropolię i jej infrastrukturę, pozyskiwanie inwestorów) • walory przyrodnicze i kulturowe miasta umożliwiające rozwój rekreacji i turystyki weekendowej (w tym rowerowej) oraz funkcji związanych z mieszkalnictwem • obszary cenne krajobrazowo i przyrodniczo, w tym naturalne siedliska zwierząt dziko żyjących • koncentracja dużych kompleksów leśnych • istniejące tereny pod zabudowę mieszkaniową • dobrze rozwinięta infrastruktura sportu i rekreacji • dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna • dobrze rozwinięta dostępność do internetu szerokopasmowego (25 pkt% większy wskaźnik penetracji budynkowej niż dla kraju) • zaplecze do organizowania imprez sportowych, kulturalnych, konferencji • wskaźniki metrażu i wyposażenia mieszkań (w tym b. wysoki odsetek mieszkań z centralnym ogrzewaniem) 	<ul style="list-style-type: none"> • znaczne zróżnicowanie architektury i rozplanowania zabudowy w poszczególnych jednostkach osadniczych, nabierającej niejednokrotnie cech zabudowy chaotycznej • deformacje terenu – ciągłe oraz nieciągłe, wstrząsy górotworu, a także zmiany warunków wodnych; około 1/3 terenu gminy Bieruń znajduje się w zasięgu oddziaływania górniczego • znaczne obszary terenów zdegradowanych, wymagających rekultywacji • ruch samochodowy na rynku • plany zagospodarowania przestrzennego niedostosowane do realizacji dużych inwestycji z zakresu odnawialnych źródeł energii • zagrożenie powodziowe, wynikające z położenia, rzeźby terenu i gęstej sieci hydrologicznej, spotęgowane skutkami eksploatacji górniczej • zły stan wszystkich z badanych JCWP oraz znaczne zanieczyszczenie wód powierzchniowych • zły stan jakości powietrza i problem niskiej emisji – zanieczyszczenia pochodzące z lokalnych kotłowni i indywidualnych systemów ogrzewania • brak wystarczająco rozbudowanej sieci połączeń komunikacyjnych pomiędzy okolicznymi miastami (transport zbiorowy) • brak mieszkań w budynkach wielorodzinnych, stosunkowo niska liczba mieszkań na 1000 mieszkańców • nowopowstające osiedla domów jednorodzinnych pozbawione dobrej nawierzchni dróg i oświetlenia (np. Ściernie) • brak mieszkań w celu realizacji wniosków mieszkańców o przydzielenie mieszkania komunalnego
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • położenie w Górnośląskim Obszarze Metropolitalnym • dobre skomunikowanie z innymi miastami (sieć drogowa) • droga ekspresowa S1 - odcinek Mysłowice (węzeł „Kosztowy II”) – Bielsko-Biała (węzeł „Suchy Potok”) • rewitalizacja linii kolejowych nr 140/169/179/885/138 w ramach połączenia: Orzesze Jaśkowice – Tychy – Baraniec – KWK Piast – Nowy Bieruń – Oświęcim Orzesze Jaśkowice – Tychy – Baraniec – KWK Piast – Nowy Bieruń – Oświęcim. 	<ul style="list-style-type: none"> • konsekwencje położenia w obszarze metropolitalnym: zatłoczenie (dojazdy do i z pracy), zwłaszcza przy braku rozwiniętych systemów transportu publicznego, presja na środowisko naturalne (m. in. poprzez zjawisko niekontrolowanego rozpraszania zabudowy) • presja na silną rozbudowę systematycznie zmniejszająca potencjał przyrodniczy w tym naturalne siedliska zwierząt dzikich • brak spójnych działań w zakresie zanieczyszczenia powietrza i niskiej emisji w skali ponadlokalnej

Źródło: opracowanie własne

Tabela 28. Analiza SWOT – SPOŁECZNOŚĆ MIASTA

Mocne	Słabe
<ul style="list-style-type: none"> • dość korzystna sytuacja ludnościowa Bierunia (na tle województwa śląskiego) • średni wskaźnik rocznego przyrostu naturalnego dla ostatniej dekady jest w Bieruniu najwyższy ze wszystkich analizowanych jednostek terytorialnych • drastyczny spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej (ponad czterokrotnie) i niski zasięg udzielanej pomocy na tle kraju i regionu • zapewnienie miejsc dla wszystkich dzieci trzyletnich i starszych w opiece przedszkolnej • dobra jakość i dostępność do placówek oświatowych podstawowych i średnich (w tym technikum) • stosunkowo wysoka zdawalność matur • dobra jakość kapitału ludzkiego, szczególnie w zakresie wykwalifikowanych pracowników • wysoki kapitał społeczny mieszkańców oparty o przywiązanie i szacunek do tradycji lokalnych oraz więzi oparte na religii i wartościach chrześcijańskich • wzrost liczby organizacji pozarządowych i aktywność w nich mieszkańców (korzystne wskaźniki działalności grup artystycznych oraz kół klubów i sekcji kulturalnych, dwukrotny wzrost liczby osób udzielających się) • istnienie ważnych instytucji i przedsięwzięć społecznych i kulturalnych (MOK, Muzeum Miejskie, Stowarzyszenie Miłośników 600-letniego Bierunia, Bieruński Szlak Historyczny) • bezpieczeństwo drogowe (niski wskaźnik wypadków drogowych na 100 tys. ludności) 	<ul style="list-style-type: none"> • spadek liczby ludności i ujemne saldo migracji • spadek udziału osób w wieku produkcyjnym mobilnym (18-44 lata) o ok. 5 pkt% • emigracja z miasta osób młodych • społeczeństwo podzielone na dwie części (starobieruńską i nowobieruńską), mające różne priorytety i różne wyobrażenia o rozwoju miasta • stosunkowo niski poziom wykształcenia mieszkańców • mała liczba osób korzystająca z komunikacji miejskiej i aktywnych form przemieszczania się • niska świadomość społeczna w zakresie ochrony środowiska, zaśmiecania, zagospodarowywania odpadów • niska świadomość społeczna w zakresie gospodarki wodnej – odwadnianie gruntów rolnych oraz posesji prywatnych • brak żłobka i wystarczającej oferty dla najmłodszych mieszkańców miasta • pomimo znacznego wzrostu liczba organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców jest w Bieruniu niższa niż średnia dla regionu oraz dla Polski
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • procesy imigracyjne, napływ ludności • nowe trendy dotyczące stylu życia (<i>slow life</i>, <i>eko</i>) • zainteresowanie turystyką pielgrzymkową, aktywną, rozwój pakietowych produktów turystycznych • rozwój zbiorowego transportu metropolitalnego 	<ul style="list-style-type: none"> • odpływ inteligentnych, ambitnych młodych ludzi • marazm związany z utratą pracy w wyniku przekształceń systemowych gospodarki • negatywne procesy demograficzne - przyrost naturalny, starzenie się społeczeństwa • zacieranie się lokalnych tradycji

Źródło: opracowanie własne

Tabela 29. Analiza SWOT – GOSPODARKA MIASTA

Mocne	Słabe
<ul style="list-style-type: none"> • nowe inwestycje w firmach zlokalizowanych na terenach inwestycyjnych, szczególnie w KSSE – Podstrefa Tyska • zwiększanie dostępności terenów inwestycyjnych • wzrost liczby podmiotów gospodarczych w Bieruniu (wyższy od średniej krajowej i wojewódzkiej) • doświadczenia i sukcesy w przyciąganiu inwestorów • niski poziom bezrobocia, dwukrotnie niższy niż dla województwa i trzykrotnie niższy niż w kraju • bardzo niski poziom bezrobocia długotrwałego 	<ul style="list-style-type: none"> • niski wskaźnik przedsiębiorczości (w 2019 r. liczba podmiotów na 10 tys. mieszkańców w Bieruniu była o 1/3 niższa niż średnia krajowa i o 27% niższa niż wojewódzka) • znacznie większy niż przeciętna dla kraju, a nawet woj. śląskiego udział podmiotów w sekcji C (przetwórstwo przemysłowe) • niski udział sekcji obejmujących wyspecjalizowane usługi rynkowe – tj. sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) i sekcji L (obsługa rynku nieruchomości) • gospodarka Bierunia zdominowana przez funkcjonowanie na jego terenie kilku dużych przedsiębiorstw przemysłowych • słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna (w mieście funkcjonują tylko dwa obiekty noclegowe)
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy Aglomeracji Górnośląskiej w skali metropolitalnej • rozwój funkcji metropolitalnych Katowic jako miasta rdzeniowego obszaru metropolitalnego • Bieruń – członkiem GZM • uwzględnienie Programu dla Śląska w KSRR 2030 – wskazanie Województwa Śląskiego jako jednego z rządowych obszarów strategicznej interwencji 	<ul style="list-style-type: none"> • likwidacja przemysłu wydobywczego w Polsce i wynikające z tego bezrobocie i wykluczenie społeczne • brak doświadczenia w zawieraniu partnerstw: publiczno-prywatnych, publiczno-publicznych i publiczno-społecznych • rosnące koszty pracy • polityka finansowa państwa niesprzyjająca prowadzeniu działalności gospodarczej • zanikanie działalności rolniczej • "wysysanie" przedsiębiorców przez duże miasta - mieszkają w Bieruniu, prowadzą działalność w dużych miastach

Źródło: opracowanie własne

Tabela 30. Analiza SWOT – ZARZĄDZANIE MIASTEM

Mocne	Słabe
<ul style="list-style-type: none"> • skala pozyskanych środków zewnętrznych unijnych i krajowych: blisko 51 mln zł środków na projekty finansowane ze środków UE (w przeliczeniu na jednego mieszkańca – trzykrotność średniej dla województwa) • modelowa współpraca z Katowicką SSE Podstrefa Tyska • promocja miasta Bieruń - stworzenie logo i hasła promocyjnego (logo „Bieruń Ci przaje”, wzrost liczby wydarzeń kulturalnych na rynku, wydawanie miesięcznika społeczno-kulturalnego RODNIA, wdrożenie aplikacji mobilną Vizum.app do komunikacji z mieszkańcami i z turystami, nowa strona internetowa i profil miasta na Facebooku) • silne instytucje otoczenia biznesu (Centrum Inicjatyw Gospodarczych, prowadzone przez Bieruńską Fundację Inicjatyw Gospodarczych, Bieruńsko-Lędzińska Izba Przemysłowo-Handlowa) • rozwinięta współpraca Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bieruniu z organizacjami pozarządowymi • wzrost dochodów własnych gminy (blisko 60% obecnie) • wysokie dochody budżetu miasta per capita na tle średniej krajowej, wojewódzkiej oraz sąsiednich miast • sukcesywna realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji od 2017 r. zrealizowano lub jest w realizacji (ponad połowa zadań objętych programem) • wysoki udział powierzchni pokrytej MPZP (78% przy odsetku powierzchni pokrytych MPZP w kraju 31%, a w woj. śląskim – 71%) 	<ul style="list-style-type: none"> • brak wystarczających działań w kierunku poprawy jakości powietrza • niedostateczne wykorzystywanie zasobów energii odnawialnej w budynkach użyteczności publicznej • niezaspokojone oczekiwania mieszkańców w zakresie opieki żłobkowej • niezaspokojone oczekiwania mieszkańców w zakresie dostępności sieci kanalizacyjnej w niektórych częściach miasta • zły wizerunek Bierunia po powodzi, niesprzyjający inwestycjom developerskim w budownictwo mieszkaniowe • brak pomysłu na poprawę zagospodarowania, wizerunku Bierunia Nowego
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój partnerskiej współpracy wewnątrz- i międzysektorowej • położenie w Górnośląskim Obszarze Metropolitalnym, • Bieruń jako członek Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii • Bieruń jako członek Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Ziemia Pszczyńska" • współpraca Małopolski i Śląska 	<ul style="list-style-type: none"> • planowane zmiany w zakresie ograniczania i wygaszania wydobycia węgla w Polsce wpływające na bazę podatkową gminy i sytuację społeczno-gospodarczą • przewaga konkurencyjna innych ośrodków

Źródło: opracowanie własne

Spis tabel

Tabela 1. Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) w Bieruniu	12
Tabela 2. Powierzchnia gruntów leśnych i lesistość w Bieruniu na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast.....	17
Tabela 3. Wskaźniki terenów zieleni Bierunia na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast	23
Tabela 4. Struktura użytkowania terenu w Bieruniu.....	24
Tabela 5. Ścieżki rowerowe/drogi dla rowerów w Bieruniu na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast.....	28
Tabela 6. Udział korzystających z sieci technicznych w Bieruniu na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast.....	30
Tabela 7. Wskaźniki zasobu mieszkaniowego Bierunia na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast.....	32
Tabela 8. Udział mieszkań zaopatrzonych w instalacje sanitarne w Bieruniu na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast.....	32
Tabela 9. Wskaźniki demograficzne Bierunia na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast	34
Tabela 10. Wyniki egzaminu ósmoklasisty	42
Tabela 11. Zdawalność egzaminu maturalnego	42
Tabela 12. Biblioteki - wskaźniki.....	43
Tabela 13. Przychodnie na 10 tys. mieszkańców i porady lekarskie na jednego mieszkańca	47
Tabela 14. Personel służby zdrowia (pracujący wg podstawowego miejsca pracy) na 10 tys. ludności	48
Tabela 15. Wskaźniki opieki żłobkowej	48
Tabela 16. Zasięg pomocy społecznej – udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem	50
Tabela 17. Wskaźniki przestępczości – przestępstwa stwierdzone przez Policję ogółem na 1000 mieszkańców i wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję	52
Tabela 18. Wypadki drogowe – wskaźniki (średnia dla lat 2018-2019)	52
Tabela 19. Wskaźniki przedsiębiorczości.....	54
Tabela 20. Struktura podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD (2019 r.).....	54
Tabela 21. Wskaźniki bezrobocia – udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie osób w wieku produkcyjnym (dane dla 31 grudnia)	61
Tabela 22. Dochody budżetu gmin.....	62
Tabela 23. Udział wydatków inwestycyjnych i środka unijne	64
Tabela 24. Liczba organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców	65
Tabela 25. Budżet obywatelski w Bieruniu.....	67
Tabela 26. Problemy Bierunia – inne odpowiedzi – brzmienie oryginalne	77
Tabela 27. Analiza SWOT – OTOCZENIE I PRZESTRZEŃ MIASTA	82
Tabela 28. Analiza SWOT – SPOŁECZNOŚĆ MIASTA.....	83
Tabela 29. Analiza SWOT – GOSPODARKA MIASTA	84
Tabela 30. Analiza SWOT – ZARZĄDZANIE MIASTEM.....	85

Spis rycin

Ryc. 1. Obszary funkcjonalne.....	7
Ryc. 2. Położenie Bierunia na tle istniejących i projektowanych szlaków drogowych woj. śląskiego oraz orientacyjny przebieg drogi ekspresowej S1 w Bieruniu.....	8
Ryc. 3. Obszary zagrożenia powodziowego w Bieruniu	15
Ryc. 4. Lasy, tereny przyrodniczo cenne oraz tereny rekreacyjne w Bieruniu	18
Ryc. 5. Obiekty zabytkowe w Bieruniu	22
Ryc. 6. Tereny zieleni urządzonej w Bieruniu	23
Ryc. 7. Gęstość zaludnienia w Bieruniu na tle Polski, województwa, powiatu i wybranych miast.....	24
Ryc. 8. Użytkowanie terenu w Bieruniu i okolicach.....	25
Ryc. 9. Średni dobowy ruch na drodze krajowej DK nr 44 na odcinku Bieruń Stary – granica województwa	27
Ryc. 10. Stan dróg gminnych (publicznych) i wewnętrznych. Stan na czerwiec 2020.....	27
Ryc. 11. Długość sieci rozdzielczej	29
Ryc. 12. Mieszkańcy korzystający z sieci technicznych.....	30
Ryc. 13. Penetracja budynkowa zasięgami internetu stacjonarnego o prędkości co najmniej 30 mb/s, (stan na 31.12.2019 r.) w Bieruniu na tle Polski, województwa i wybranych miast (w przypadku Czechowic-Dziedzic, Pszczyny i Chrzanowa dane dotyczą całej gminy miejsko-wiejskiej)	31
Ryc. 14. Liczba mieszkań i ich powierzchnia użytkowa w Bieruniu	31
Ryc. 15. Liczba mieszkań komunalnych i lokali socjalnych w Bieruniu.....	33
Ryc. 16. Liczba ludności Bierunia w latach 2010 – 2019.....	33
Ryc. 17. Przyrost naturalny i saldo migracji w Bieruniu w latach 2010-2019.....	34
Ryc. 18. Udział ludności w grupach wieku w Bieruniu	35
Ryc. 19. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Bieruniu	36
Ryc. 20. Struktura wykształcenia mieszkańców powyżej 13 roku życia - na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego 2011.....	37
Ryc. 21. Dzieci w wieku przedszkolnym i objęte wychowaniem przedszkolnym w latach 2010-2019	38
Ryc. 22. Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów oraz oddziały szkolne w szkołach podstawowych i gimnazjach.....	39
Ryc. 23. Liczba młodzieży w wieku 13-16 lat w Bieruniu, uczniowie szkół ponadpodstawowych (ogółem) oraz wskaźniki skolaryzacji brutto w szkołach ponadpodstawowych w Bieruniu.	40
Ryc. 24. Uczniowie liceów ogólnokształcących oraz oddziały szkolne w liceach	41
Ryc. 25. Uczniowie techników oraz szkół zawodowych (zasadniczych szkół zawodowych i szkół branżowych I stopnia) oraz oddziały szkolne	41
Ryc. 26. Księgozbiór i czytelnicy bibliotek	43
Ryc. 27. Imprezy i uczestnicy imprez organizowanych przez domy i centra kultury.....	44
Ryc. 28. Grupy artystyczne, koła, kluby i sekcje oraz ich członkowie.....	45
Ryc. 29. Nasycenie miejscami noclegowymi – liczba miejsc na 10 tys. mieszkańców	46
Ryc. 29. Przychodnie i porady lekarskie (ogółem i podstawowej opieki zdrowotnej – POZ) w Bieruniu	47
Ryc. 30. Opieka żłobkowa w Bieruniu	48
Ryc. 31. Liczba gospodarstw domowych i osób korzystających z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego.....	49
Ryc. 32. Powody przyznania pomocy - liczba osób w poszczególnych latach. Pomoc może być przyznana z więcej niż jednego powodu.	50
Ryc. 33. Przestępstwa stwierdzone w Bieruniu w latach 2014-2019.....	51
Ryc. 34. Podmioty gospodarcze w Bieruniu z uwzględnieniem wielkości podmiotu	53

Ryc. 35. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach powiatu bieruńsko-lędzkiego	56
Ryc. 36. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w latach 2010-2018 na mieszkańca	56
Ryc. 37. Gospodarstwa rolne w Bieruniu – Narodowy Spis Rolny 2010	57
Ryc. 38. Liczba pracujących w Bieruniu	58
Ryc. 39. Dojazdy do pracy z- i do Bierunia wg danych Narodowego Spisu Powszechnego 2011 (uwzględniono przepływy ponad 50 osób)	59
Ryc. 40. Powiązania funkcjonalne z/do gmin powiatu bieruńsko-lędzkiego powyżej 200 osób i poniżej 100 km	60
Ryc. 41. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Bieruniu (stan 31 grudnia)	61
Ryc. 42. Dochody budżetu miasta	62
Ryc. 43. Wartość projektów zrealizowanych przez gminę Bieruń i jej jednostki organizacyjne z udziałem środków zewnętrznych. Projekty przypisane do lat wg daty podpisania umowy o dofinansowanie.	63
Ryc. 44. Udział źródeł finansowania projektów zewnętrznych (zrealizowanych i w realizacji) w latach 2015-2020.	64
Ryc. 45. Liczba organizacji pozarządowych w Bieruniu	65
Ryc. 46. Model rozwoju miasta	69
Ryc. 47. Udział powierzchni gminy pokrytej planami miejscowymi.....	69
Ryc. 48. Obszary rewitalizacji w Bieruniu	70
Ryc. 50. Ścieżka logiczna formułowania wniosków ujętych w analizie SWOT.	71